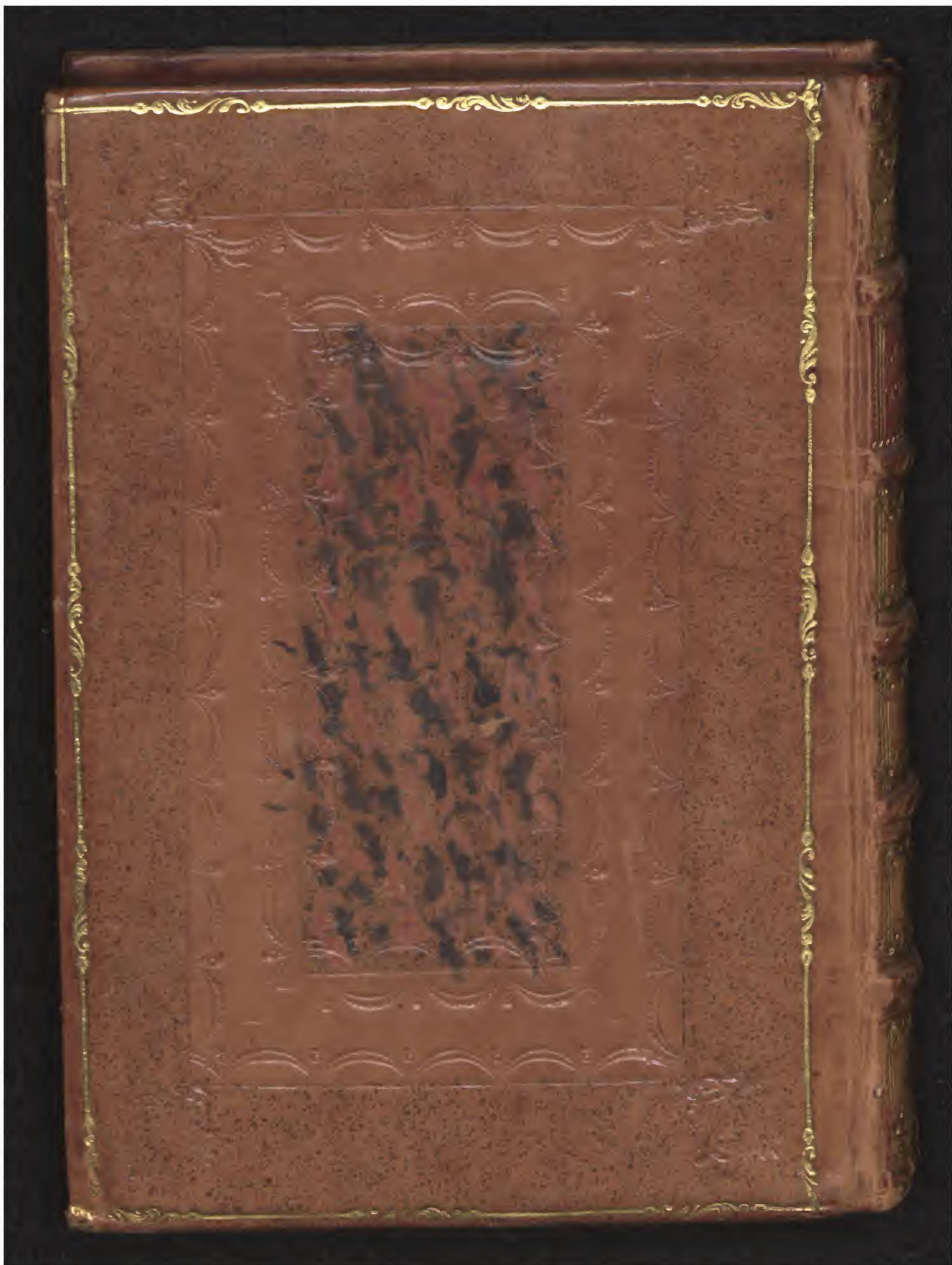

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1519 4° copy 2

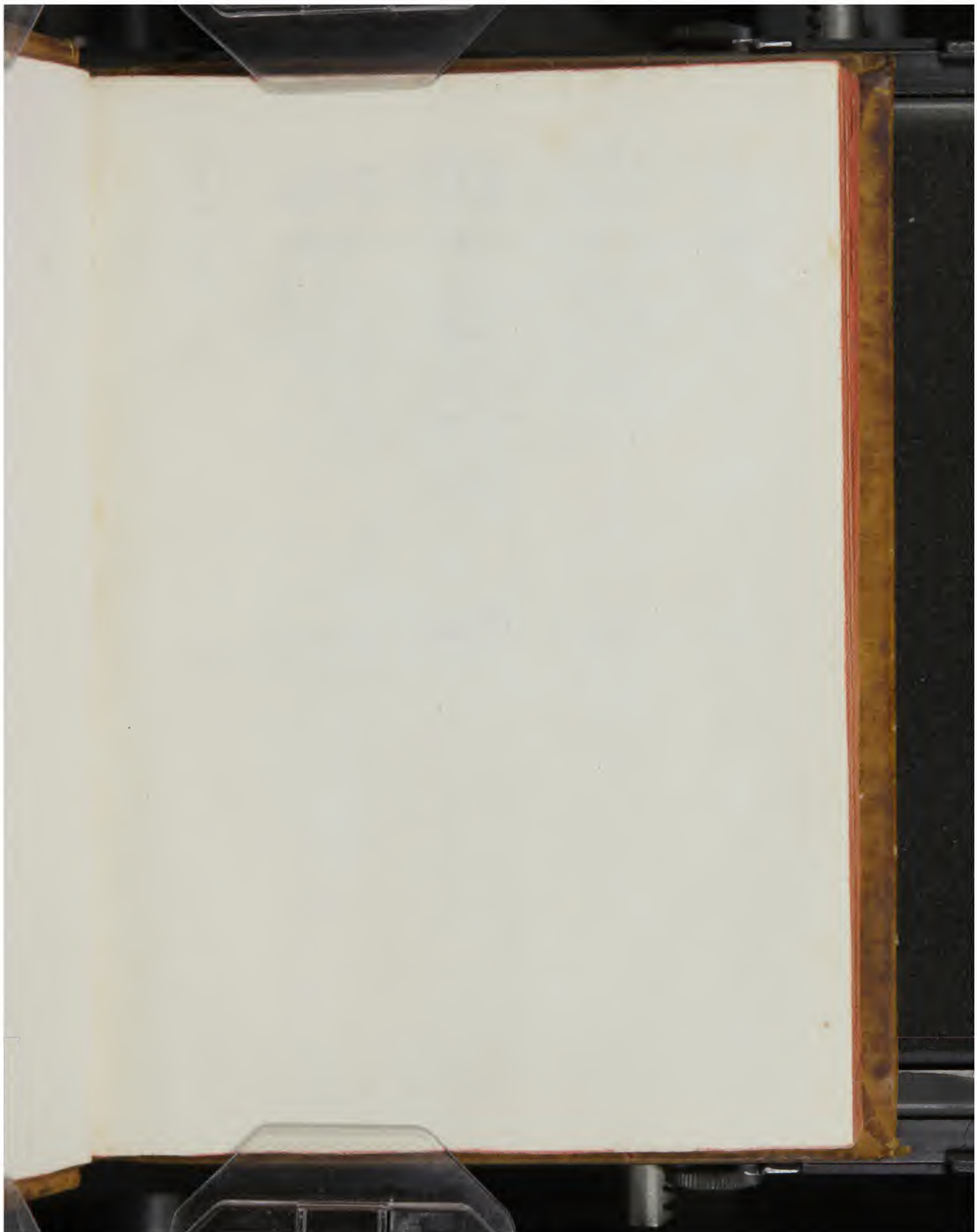
3. - 47

DA BOX

LN 1519

ex. 2

Spangulung

Margarita Theolo-

gica er hier vt sett aa Noranu suo

sem Gud heper sina naad til gepit: huer Bock ad
er sin ein Perla eda gymsteini vt dreigen ap
heilagre skript/ Islandz innbyggjurum/
serdeilis Gudz ordz pienurum til
gagns og goda og riettrar vns
deruisningar/ þeim sem
eckí forsta annad tungs-
ngu maal.

Forgepins dyckfa þi Gud sem ecki kenna utan
bodord manna Matth: 13.

Nicolaus Palladius / Superin-

tendent i Schaame Stigt / ønsker alle Guds hellige
ordds tienere / paa Island / Guds euige naaden /
oc fred ved Jesum Christum.

Dere Herrer oc brødre i Christo / effter
di det hellige predicke Embede er det
ypperste / høyste / oc suariste embede som
er i denne Verden / i huilcket Guds euige
søn vor Herre Jesus Christus vaar
selff for ordinerit til en lerer oc predican
ter / Da bør fordi en siele Sörgere ath legge sig eff
ter met alsom størst vindskibelighed / at hand fand vere
re duelig oc sticketlig til at lere oc vnderuise den hellige
Kircke / huilcken Gud hassuer atspurt met sit eget
blod / oc tage gragiffuelige vare paa at ingen aff Chris
sti faaer bliffue for dømpne / for sin forsømmelse skyld /
paa det Gud skal icke vd kreffue deris blod (det er der
is for dømmelse) aff hans hender / Saa siger den hellige
Apostel Paulus til Titum i det første Cap: En Kir
cke Tienere bør at vere bequem til at lære andre / Paa
det hand fand vere bequem til at lere / oc formane an
dre / der hører megit til.

Først at hand skal sitelige læse oc studere i den
hellige Scrifft sin gudske liffs tid / oc besønderlig naar
hand er kaldit oc ordinerit til det hellige predicke Em
bede.

Der nest skal hand besite sig effter at hand fand for
staag

See/saadant andet mere hører der til at en siel
Ergere kand vere (som Paulus siger) bequem til at
lere andre.

Til saadan bequemhed oc dueligbed er denne
merckelig bog saare nyttelig / huilcken som er vddras
get aff den effuer maade herlige Bog som kallis Lo
ci communes / scriffuit aff den høylede **A**nd **D**
Philippo Melancthone / Och haaffuer denne fromme
vellerde mand her Gylbert Jonson Superintendent
paa Sønderfeldt gjort en saare god gerning i det hād
haaffuer vdsæt den paa Jlands maal saa at baade de
som predicke Guds ord oc de som høre det samme
kunde haaffue en ret vnderuising oc lerdøm der aff
Gud til ære oc dem til salighed / De haaffuer samme
bog sin rette tilbørlige navn och Titel at hun kallis
Margarita Theologica / det er / den hellige scrifftis
Perle / i det hun begriber vdi sig de skønste oc beste
stycker som er den hellige Escript som skinner klarer
end Perler oc Guld / ia denne bog er en skøn Car
bunkel sten vdi huilcken mand kand see oc kende vor
Herre Jesum Christum at vere vor eniste salighed
retferdighed genløsning / oc ewige lif.

Saadanne Perler som vor Herre Christus siger
skulle icke kassis for Guin / det er / Guds fiender
som hade oc forfølge denne saligheds Lerdøm / och
ville icke lade sig vnderuise / de ere icke verid at høre
saadan dyrebar lerdøm / Den efftedi de ville icke ans
name samme himmelske Lerdøm da skal det samme
ord fordømme dem paa den yderste domme Dag.

A iii

Eaa

See/

Saa beder ieg eder mine gode Herre oc brødre / paa
vor Herres Christi veg. 12 / at i vilde haffue denne skøn-
ne Bog hiertelig læt / flitelige lese / oc studere der vdi /
tacke Gud for dē omhygelighed vor naadigste Herre
Køgel: Aa: haffuer ocsaa for alle eders salighed / oc
so booo paa Island / oc haffuer bekostet denne Bogs vda-
prentelse / oc forskicket saadanne himmelske Perler til
eder met forneffnde her Gilbert / Nuor saare eder bøn
ocsaa inderlige at bede / at Gud vilde for sin søns skyld
Jesu Christi / end nu i lang tid forlænge hans Kongel:
Aa: leffuit / met sundhed oc karstshed / oc met it fred
sommeligt regimente / Gud til euig ære oc alle
hans naadis Vndersaatte til bistand / trost
oc hielp / Vor Herre Jesus Christus
vere met eder alle til euig tid /
Screffuit i Københaffn
10 Feb: Aar 1558

Þormale.

Þessum Gud; þaudr almattugs/ er
 ypuer ollum þm/sem sañarlíga trey-
 sta a Jhesum Christum og hans heil-
 logu Euangelio trua / Suo at þm
 mun og eirnin þridr og þaugnadr
 Heilagv Anda/ meðr eilípligre salu-
 hialp gefinn verda. Nu þyrst at ecki neitt werck/ þær
 a Jarðríke/ þínst agætara og dyrdmætara/ enn þ/ at
 Predíka Euangelion Jhesu Christi/ og þm Gud; al-
 muga goda þýrefion at veita / Sem Drottinn vor
 Jhesus Chrístr heper sialpr endileyst með sinu blezu
 du blódi/ þar þýre ættu aller dugandi menn/ þr sem
 fenne mannlígt Embætti vilja a sig taka / og ypuer
 salum annarra manna wísfion hapa / at vera þýrðer
 og Þigapader meðr Gudlígum wísdome Chrístilígs
 Lærdoms/ og síðsamlígu lípuerne / at þr mættu suo
 wera þorm og þýremynd Gudlígrar hiardar / bædi í
 Lærdominum og lípnadinum. Þinn heilage Þaull
 heimter og eirnin at einum Læriþaudr Chrístilígrar
 Rírkíu / og seiger at hann / sem til Skípadr werdr
 at hapa þýrefion ypuer Gud; Chrístne skule wera gí-
 ærn a at kenna gott / þ er at hann sialpr skule ecki al-
 leinazta roita Chrísti keningar / helldr þ hann síe eir-
 nin gíarn a at kenna oðrum þann sama Chrístilígann
 Lærdom/ sem hann heper vinn haund.

Þui hær hann will þýre oðrum þolkí Predíka /
 þa hlyre sialpr at hapa / roþpastann grunduoll allz
 Chrístilígs Lærdoms / Suo þ hann funne þrám ac
 þera

Þ

þera

Þormale.

Þera wt af godum siðd sine hjarta/gammallt og nyt
þ Chrístiligre alpyðu mætti til Salu botar wera/
þar med hlytr hann at wera þor siall og granduar i
sinum keningum / Suo þ hann Predike þ eina sem
harmþrungnum samuitzkum er nyttsamligt bædi þy
re líp og Sál.

Og þo suo sie at hann hafi eigi numit allar
diupfettar bokligar lister / þa skal hann þo þar þull
komiða a stundan a hafi þa / þy iduligann lesning
at hann tractiere sem best heilaga ritning/og ransake
gloggliga þær þædi bækr merckiligra a Deistara/
Hueria ed Gud almattugr / þæper wt af sinne sierli
gre godgirnd og misfunnseme / vpp vaket a þessum tr
mum/ til at vppþyria aþr i Chrístinne þann þreina
þerdugann Lærdom heilags Euangelij / sem niðr
hruin og graptadr war/ af kunnattu leyse þra sem
kircknanna stiorhendr woru þuiat sumer huerier Bis
kupar / Prelatar og prestmenn / hafa meir stundat at
þramm kænma sinn þiedratt og yþuergang / helldr
enn þ Scholar wæri halldner / og Chrístiligum kens
ningum þrammpylgt / af hueriu þ micfil twidra gne
og niðran Gudz Euangelio er af kornen/suo þ o lær
dr menn kalla þ allt willu og ragann atrunad / sem
eckí samliker sig þra breytne og gomlum siðues
num etc.

Þeir eru og adier sem suo nenningar lauser eru
at þy op micfillar leti saker / þa geta þr warla þar
tom stund til þeingit/ at þr yþuer lese adr/ þa Sermos
ua edr.

Þormale.

na edr Gudz ordz kenningar / Sem þr skulu þyre þol-
fino Predika / þyre hueriu ed Paull Postule tok sinum
Lærisuein Timotheo sterckann roara / og ried hon-
num þ hann væri idinn og þrþnadar giarn i lesningu
gunum / i aminnurgunum / og heilsu samligum kens-
ningum / Suo hann hepdí þar allt kapp / at aud-
syna sig o strappanligann Gudz þionuztu mann /
riettiliganna i sundr Eliupande ordit sanleickfins / Ja
og þ hann hegdadi suo sinu lipuerne þ hans sidsemd
wæri opinber huerium manne / Einslika þa ættu
nu godþuser kennemenn at giora / og hugleida med
sær / huersu eitt micckilshattar / þra bært / og him-
neft Embætti ed þr hapa a sig tekir / vt ap hueriu
ed þr hliota Gudi reikningskap at giora a þm deige/
og munu þar þunglig giolld þyre taka / ep at þr þin-
nast dygdar lauser og gleymstu samer i sliktu sinu
Embætti.

Ap þu at þ'er nu einn suo dasamligr hlutr/
vinn Lærdominn heilagæ Euangelij / at þr ypuer
geingr allann mannligan skilning / huar þyre at þr
skylldu ap allri kostgæþni / og hiartans alud / reida
sig til besis at þr mættu suodann Gudz leyndann-
dom riettiliga Predika og hann funngiora / Og
eirninn þar iapn þramme Heilagann Anda a Falla bi-
diandi hann at vpplysa sin hiortu / suo at þr mættu
Gudz ord riettiliganna handtiera / Og þ hann wis-
lie þm i sinu Embætti hialp og þullting weita / at þr
þeinge þr / þyre hans til styrck / Suo þrammplutt at

B ij

Gudi

Þormale.

Gudi væri til lofs og dyrdar / og Christiligre Rí-
ekiu til heilsu giapar og Saluhialpar / Síe þa munu
þí luckusamliganna og meðr auegyri þuillíku Gudz
Embætti þrammpylgt geta / Þuítat Heilagr Andí
will / Kroptugt væra í þm / sem allt kostgæpi a stund
da hapa a þre sinne þionustu / Enn ecki í þm sem
slenpulle og athugalauser eru etc.

Enn suo þ þí hiner somu sem ecki hapa sialpuer
ypuer lesit gíornuallar bækr heilagrar ritningar ydu
híer þyre suo sem aminter / at þí stundudu þess kost-
gæpuilgar Predikunar Embættid Gudz Euangelíj
þar þyre þa hepiu eg þessa Bók norrenat (huer ed
a Latínu kallast a Margarita theologica / þ er suo sem
ein Perla / edr gynsteinn vt heilagre ritning / Huer
ria Bók ed a Heistare Johannis Spangenbergius he-
per til samans lesit vt ap þm Locis communibus /
þess diuplærda Doctors og Lærípaudrs í Gudi
Philippi a Delanthonis / og samsett hana suo sem með
nocturn spurningum og andsuare / svo at þar með
hepdu þí þyre sít nocturn a Methodum / þ er þorm
edr þyremynd / þar vt aped þí mættu gepua hapuillígt
andsuar opp a eina sít hueria spurning / Þar þyre
vileg og þennann bæfling þm bipalat hapa / sem sial-
puer eigi betr kunna / gæpi Gud hann mætti þm til
gagns og nyttsendar væra / Enn Gud Dróttinn vor
Ihesus Christe hann gepui sinn þírd og þrelsi allri
sínne þíord nu og at eilípu Amen.

Gilbert Jonsson.

Quad

Huad er enn riettr Hix

der Kirckiumnar?

Einn Hirder/Prestre/ og riettr kenni madi/ er
ein suodan persona/ huer ed vt ap til skipan Gudz als
mattugs/ og ap Christiligre samkundu verdr krapinn
og kalladr til þess Embættis/ Sem er/ Gudz sandum
goda þyre sion at veita/ Gudz ord/ þ er Neilagtr Euan
gelium hreinperdugliga at predika/ og heilog Sacra
menta epter gudligum innsettninge þolkiuo þram at
gepa.

Huert er Kenne man

zins Embætti?

Þat hann sinne Kirckiu / þ er sinu Kirckiu sofk
nar þolki/ veita goda þyre sion/ med iduligre arhygle
Suo þ hann late onguann þalsligann nie vppdictas
dann mannanna lærdom þar inn þreyngiazt / Epter
þui sem Paull Postuli hann vottar Act: xv. Gætid
vel at ydr (seiger hann) og at allre hiordinne/ þre sem
ydr er biþolut / Þinar Neilagtr Ande heper innsett
ydr til þessa Embættis/suo at þier varðueittud Christ
ne Gudz.

Huernen hæpuer einum riettr

perdugum Kenne manne þattu

Dum at vera?

B iij

J Þyfta

Ap Predikunar

I Þyristu þa hæpuer honnū til Embættisins kallaði og fionn at vera / og Gudz biþalning at hapa.

I Annare grein þa byriar honnum at vera Lærdur vel / og riettiliga mentaði uti Gudzspialligum Lærdome / suo þ hann kunne / þann hinn sama styr og skilmerkiliga og með skærum orðum þramki at vera þyre Þolkino / Epter þui sem Paull Postule kenne þm sem Kirkusopnudum þorstodu veita / þ þi skule vera þuser til at kenna og leiddetta þyre sauðum Gudz sem þm eru biþalader / Og líka suo sem þ hann byði eðnin hinum Sæla Timotheo þ hann skule hapa og hallda einn sannann þorm og þyremynd heilsusamligs Lærdoms.

I Þridiu grein þa skal hann þ truliganna og þorsialiga ma þrammseigia sem hann vill kenna / og þau ma eþninedi skilrifin sem hann aser sier at Predika / þa skal hann þau riettiliga i sundfkiupa og sanna grem a giora (epter þui sem Paull Postule byði þm / sem umhyggju hapa þyre Salum annara) Og þ þid heilaga Euangelium þa skal hann ekti samblanda vidr adrar bofligar lister / Hellið at sanna þ hann kenne og stadþesta þ með þm æðtum og skilmerkiliguztum greinum heilagrar ritningar / Og sierdeiles þa vite hann / þm þalligum mein ingum i mote at mæla sem standa og strida i gegn heilsusamligum Lærdome / og alla tima til þess reidubunn at vera

End

Embættinu.

Svo skal hann og harm þrungið samu-
tum huggunarsamlígt vera / Svo at þær þalle
ecki í vil nie aurvilnan / þatt at þær kunne at rata
í nokkrar harmkuælingar og þreistarar / hann skal
og þa aptur leida á riatta gotu sem vèguiller þara /
þin paradum syndugum huggunar traustid til
seigia / og vanda þo um vid þa vègna þra mis-
giorda / og hugga hina sem þiader og hugsiuker
eru / og með heilagre ritning styrckia þa og ende-
næra.

Í Þiordu grein / þa skal hann gefa Þolfinu gott
epterdæme í hreinsperdugre Tru og godum verckum /
þapandi þar með eirnin eitt Christiligt sidperdi / og
lasta laust lipuerne / Suo sem þ Þoll Postule hann
baud sinum Lærisuein Timotheo / þ hann skyldi
vera suo sem einn Spreigill truadra manna / Og
þinn Heilage Petur Postule hann kenne suo / þ Þi-
skuparnar og kenne mennirnar skule vera þorm og þre-
semynd þiardarinnar.

Hver er einriettilig

Kalland

Nær ed nokk / vt ap Gudz þipalningu / og
með samþreke Christiligrar Samfundu verður til
eins þuers Embættis þrapium og stýldadi.

Quere

Em

Ap Predikunar Huersu Marghattud er Kollunin

Tvepold/ Hann eina hun fener vt ap Gudi alt
mattugum/ pyre vtan alt medal/ Suo sem þ Spamen
og Postular eru kallader/ vt ap þessari Kallan skripas
hinn Heilage Paull suo/ þat ecki sie hann ap möm/ nie
pyre mannum til fins Embættis kalladr.

Din onnur Kallanin/ fener vt ap gudligre til sta
pan/ enn þ sama þo pyre medal gongu mannanna /
Suo sem at þi voru / hueria ed ritningin kallat somu
Spamannanna/ þ er/ Lærisueina / huerier ap Spa
monnum mentuduzt / Suo at þi þar i gen seirna
meir vrdur hæpviliger til at fenna odru þolki/ æd sa
ma hætti hapa og Postularner vtualit og innsett Bi
skupana / og Sofnar prestana til Kirchnanna / Lika
suo eirnin þar epter a/ enn seirna meir / vrdur Prestar
ner frapder/ ap al þyðunne/ og til þess Embættis ap
Kirkiu soppudunum innsetter og vtualder / Lika suo
sem þ enni i dag i sumum huerium stodum at gior
verdr.

þar þyre er og þetta ein saunn Gudlig/ og riev
llig Kallan / nær ed einn huer vt ap Samfundunne
ed vt ap þm sem Kirkiunnar þorstiorar eru verdr flo
num og medrefum til þess Embættis.

Leypulys

Embættinu

Leypuizt ecki at beið

dazt epter Embætti-
tino?

Þar gefst suodann svar til / At sier huort sie þ
at beiðazt þar epter / edur at þreyngia sier þar inn /
þuiat ambitio / þ er ein oleyþuelig innþreynging til
Embættisins / hun er alleinazta þyrebodin.

Huerier beiðazt

þar epter?

Þ: ed Chriftiligre Kirckiu þrambioda sina þlor
nuztu / enn þo med þm skilmala / þ menn reyne aðr /
Huort hann kann slíku Embætti sem hann heper till
þodizt / þulla þorftodu at veita / þar þyre / huer ed med
suodann hætti og med slíkre at þerd byðzt þar til / Ea
inn þreynger sier ecki meðr oprífe edr nockrum vielum
þelldr till teicknar þar med sinn godann vilia / Suo
þramt sem hans væri þrapit / og ep at hann kynne slí
ku Embætti þullnad at giora.

Þar i mot þa er þ / Ambicio / Nær ed einn huer
aðr opríappe / edr vt aðr myckille hugargirnd / þyresins
sialps eiginligs auinnings og agirndar safer) nauð-
gar og innþreynger sier vti Embættid / vilandi eigi
lata reyna sig nie dæma þar til / huort hann sie hæp-
uiligr

C

Ap Predikunar

viligt til þrar Embættis gjórdar edr ei / Mann vill
og i ongum haska edr vanda vera / Hellið kemr sier in
med: þiegopum og odum flokligum vtuegum.

Enn ein riet heidarlig beidne edr beidyla / huer
ed ecki stier þyre eiginligra metorda safer / Og er þyr
rer utan vielasamliga in þreynging / Mun er vel lopans
di / Og til slíkrar epterbeidylu ættu goder gudhræðs
der menn at lofsast og ladader verda / Þuiat þar vt
ap kemr margt gott.

Fyrst / þa er þ hin mesta naudsyn / at sem
þlester verði lærder og mentader / Suo at þr hinner
somu mættu eirnin seirna meir Christiligre samfunu
du og Heilagre Kirckiu til gagns og nyttsendar
verda.

Jannare grein / þa er þ nærsta naudsynligt / at
þr væri rígi allþaer / Sem beiddu vm suodann Embætti / þo suo þ Christilig Kirckia hepdi sialp kosningin og frónt / til at vtuelia þa menn / Sem riectiliga og til hevreliga kynnu vti þui Embætti at standa.

I þudiu grein / þa er i þesskonar maleþne / hogs uærdin ein agæt manndygd / Suo at þrhino somu / Sem sig þrambiöda til þessrar Embættis þiouuþtu / þa leggi sitt mal vnder þra ransak og vísu dan / Sem mest þattar menn eru i Kirckiu soppudunum / og take sier eigi þ til misþyctis þo at onnr alyctran verði vm þra maleþne / enn suo sem þr hoþdu hugat.

Enn i siduþtu grein / þa er eirnin þessi nyttsen in þar inne / þ þr hinner somu huerier ed bidia vm þessa

Embittinu

Þessa Embittis þionustu / at þú til reiðe sig með mál-
tulle fóstgæpue og aluorugæpne at veita sínu Embætti
á heilsusamliga þyrifion.

Med huerium vitnisbur

dum þa sannast þ at suodant
sie riett?

Paull Postule hann seiger i. Timoth iij. 2t ep-
stol beidist at verda einn Biskup edr Kennimadr / at
sa beidist eins godz vercks / lika suo eirnin þa seiger
hann (i. Corinth viij.) Beidist andligra og gudli-
gra Embætta / Enn þo eirna hellst þar þyre / þ þier
mættud Spadoma seigia / þ er Gudz ord at predika.

Huad skal hann huglei

da / Sem Embættid vill
medtaka?

I Þyrstu þa skal hann med athyggle trackiera
med jalpum sier / huernen þ hann girnist at hapa / eitt
suo mickit og merckiligt Embætti þusat hier a Jara
dike er eckirt meira dyrdmætara / og ædra Embætti
/ Enn suo sem Predikaranna / og þra kenne manna
Embætti er / Sem Kirckjunne / þer Chriſtinne /
C ij goda

Ap Predikunar

goda þyre sion veita / Og í sluttu mále þar vt ap at
seigia / þa er þeirt heilagt / gudligt Embætti / þar
þyre prísar Þoall Þostule með allskonar vegfemd og
nogligum lófstir fwoodan Embætti / Þuiat hann
kallar þa hínu sonu sem Euangelium / þ er Gud
spiollin Predika / Gudþ þienara / og með hialpendr
Gud etc. þar þyre / þa ættu menn þetta Embætti
eigi meðr lausung / heldr híd heilagligazta og með
þullre aluoru ap allre godþyse þ umhaund at hapa
og þui mestann prís til leggja.

Í Annare grein / þa skal hann ap ollu fóstgæ
þui hugleida vel / skipan og vilia Gud allmattugs /
Þuiat Gud mun heimta reikningskap ap Salum þra
sem hann atti þyre at sia / Og heiter þm hordum
þepndum / sem ecki veita goda truliga þorstodu þessu
sinu Embætti / Epter þui sem at lesit verdr í Bok
Ezechí. xxxiii. Cap: Og suo sem þ eirnin Chríste
sialpe vruðar í þre epterlíkingunne vt ap þm illku
samligum þienara.

Í Þridiu grein / þa skal eirnin tractierad ver
da þ híd myckla verðkaupit slicks Embættis / Þui
Gud lopar og til seiger þm næsta mycklum laun
um og verðkaupi sem þessu sinu Embætti truliga og
sanna þyre sion veita / Erþuðis mune / hatr og a
mæle og mycklar haska semder lida sins Embættis
vegna / Þuiat suo seiger Chrístur sialpur / At Sæll
er sa þion / Ap þui at Gud Drottinn heper sett hann
ypuer alla hlute / Ninn heilage Þetur Þostule seiger
eirnin

Embættinu

eirnin suo líka til Prestanna og Predikaranna / Þíer
munut audlazt eina o þorgeingeliga Coronu dyrdar
rinnar.

Huert er hid ædza inne

hald þess Christiligs lærdoms sem í
Kirckiu Sopnudumum er
Predikandi?

Þat sama heper Drottinn vor Jesus Chríste
hid agætligazta í þaum ordum inneluckt í sídazta
Capitula Lucas Gudyspialla / þar hann seiger / Þa
re þíer vt um allann heim og Predikit þolkino Ypa
uerbot / og Syndanna þyregþning í minni Náþne.

Þar þyre er þetta su hin ædza grein Kirckiu
þionustunnar / at kunngiora þolkino idrunar ypuer
botina / og þyregþning syndanna / Og með iduligre
at hygle at a minna þolkít at þ þorbetre sitt líp
uerne.

Huernen skier su hin

mesta sundr skipting ritainu
garinnar.

Hun skier með tuennu mote / Med þui at heilog
ritning hun giorir annat huor / at hun bydr huat gior
ra skal / og strappar syndina.

C iij

Ellis

Ap Laugmalinu.

Elligar þu er sa Lærdome / sem lærte þu af
Andarna þyregeþningu. Og þessir tveir partarnir
kallast nu Laugmal og Euangelium.

De Lege / þ er vt ap Laugmalino.

Huad er Laugmali?

Þat hið sama er elinn málfill og merckligur
Lærdome / huer ed vtuisar / huiliker at vier eigum
at vera / og huad er Gud vill at menn skule giora / og
huad er vier skulum varast og ecki giora.

Huersu margþallt er Laugmali?

Þyrist þa skiptist þi tveo parta / Eincum þio /
þ sumt er Gudz Laugmal / Enn sumt veralldligt
Laugmal.

Huad er Gudz Laugmal?

Gudz Laugmal er þ / sem Gud heper stalpa
þrosten þvætt ed ecki allelnazra / frepe þia augsyna
lígra

Ap Laugmalinu.

ligrá verckanna / þelldr vill þ einnín hapa þær hínar
innre hjartans til hneigingar / Og vill þ vier ho-
pum sama þulckomliga tru til Guds og a honnum
sialpum / Og þleyger þm ollum / med mycklum og
numar heitingum vnder Guds reide / i huertum at
eckí verdr þundin / ein saum hjartans hlydne við
Gud.

Huad er veralldligt Laugmal?

Veralldligt Laugmal / og tilskipan / þyrebyrde
og bannar at eins augfynelig misbrot og lasta verck /
Suo þ ein heidarlig landstiom og ærligt sid þerdr
halldit verdr i Heimenum.

Ein onr sundrskipting Laganna?

Sumer þa plaga at þrammtelia / þrenna hana
da Laugmal / Suo sem er / þat hið Naturliga
Laugmalit / Guds Laugmal / og þ veralldliga
Laugmalit.

Huat er nu Naturun- nar Laugmal?

þat

Ap Laugmalino

Þat er ein meðferming Gud; Laugmala / huert
ed vt ap art og edle naturunnar og mannligrar skyn-
sem inn myndat er i allra manna hiorum / Suo sem
þ vier sialpuer þormerckium vel / at þar sie einn Gud
einn Skapare og stiorbare alira hluta / og þ Gud
sie samarligr og rietsperdugt / og þ hann rietslatum
og god þusum móm hialpe og mistunn veite enn reþse
ranglatum / og þ aller vier erum skyllder til homnum
hlyduger at vera / Suo lifa vitum vier þ ærligt sid-
þerdi og hreinþerdugar samuister sie hapandi hia
móm / Og þ vier eigum vorum þorelldrum og ypuer
móm hlyduger at vera / Og vorum samchristium at
hialpa / og þa elifa og ongum manne neinn skada edr
tion at giora / Suo sem þ Heilog ritning hun lærir
off / Quat þu vilt ecki at þig skule stie / þ hid sama þa
skalru ecki helldr odrum giora.

Huat er gudligt

Laugmal?

Gud; Laugmal föllum vier þ / huert at off er vt
geþit þyre Aðoysen.

Huerlu marghattud eru

þau Laugin sem off eru vtgeþe
in þyre Aðoysen?

þrepaulld

Ap Laugmalinu.

þæt þæt þæt / a Dorales / Judiciales / et Ceremoniales.

Huat er nu Lex

a Dorales?

þæt er sa Lærdome / sem þar byð og seigir vt
ap hlyðninne vidi Gud / Suo sem þæt huerne at vier
eigin Gud riectiliga at hlyða / og huerne þæt vier
skulum med heidr og sidsemd badi þyre Gudi og gor
dum móm hegda oss i þessum heime.

Huar þinnur vier ap þessu

Laugmali skripat?

I þm Tiwo Laga bodordunum / huer ed Isra
els þolki eru vtgepin þyre a Dorfen / Sem er einn
stuttr / og þo þullfemlige Lærdome / oss þyrastu
það vt ap þessu Laugmale.

Huer atskilianleike er nu a mil

le naturligs Laugmali / og þess sidsemdar

Laugmalins ed Tiwo bodor

danna?

Laugmalit Naturunnar / er sannastiga þæt sa
ma Gud Laugmal / Sem vier hopum i þm nu bod

D

dordur

Ap Laugmáliu

Þorðunum / Þer / þu skrifðu Laugmale allrar fæ-
ferðar og hreimferði.

Hvar þyre er þa Moyses

Laugmal vtgepit / Þrist þ

ade var naturunnar

Laugmal þ

Þott þ Laugmalit naturunnar / Nuert edollin
móm implantad edr inngroit er / væri hia off þvæt
hapan vorru þristu þedgina / Og nanzins natura
var þa enn eck i saurgut nie syndum spilt / Enn þo
er þu þar eptir a þyre vpprun a syndina þo dörþut /
og þu inn inn med ollu þor myrkud vordin / Og þar
þyre þa heper Gud gepit off eitt skriptat Laugmal /
Euo þ þid naturliga Laugmalit / medr gudligre
raust og þyreheite auglyst yrdi / Og þ hia off væri
nu noxfr vörniburdi vt ap Gudz Orði / at þ þid
naturliga Laugmalit / sie Gudz Laugmal.

Huernen mega Laugen nat-

turunnar greineliga i sundr

skiptaze?

Þat sama verði þid hægfuamiligazta glort i
þm Tiro Laga bodordunum / Og eingin sundskipt-
ting naturligs Laugmala þinz omr bette / Enn þ
þelli

Ap Laugmalinu

þessi Tíu bodordin vtleggiz réttliganna / Og tinn
myndizt suo naturunnne aptur.

Lyðskyllða þau Tíu bod- ordin alla menn?

Þott þ á Noyses Laugmal sie ap tekit / og Lyð-
skyllde nu ecki hina heidni / Enn þo med þui at
Swoodann Bodord eru ecki annat / enn suo sem ein
vtlegging og vdrkenning natturligs Laugmals /
þar þyre þa blípua samt slík Bodord / Lyðskyllða
og vnder leggja alla menn / Enn þo ecki þyre þann
skulld / þ á Noyses heper swoodann bodord vtgefit /
Helldr þar þyre at þau til reikna og vtleggja Guds
vilia / huer at eicki neitt annat er / enn þ sialpt Lauge
malit Natturnnar.

Huernen i sundr skiptast þau Tíu bodordin?

Þau i sundr skiptast a tveim steinspiolldum /
Þatt þyrra spialldit Lærit huernen at vdr skulum þa
þa og hallda off vdr Gud / og vtstripar þau verckin /
huer ed Gud sierliganna at off heimter / og vtstyrir
þa samarlíga Gudz dreckumina edr þionuztuna.

Ditt Annat spialldit Lærit / huernen at vdr
skulum þa þa off og hallda i mote vorum Naunga

D u

Og

Ap Laugmalinu

Og lærir eirnin vt a þeinne agætre Landstom/ og a þe
einum Chriſtiligum og til heyriligum lipnadi i þssum
heime.

Huernen epterpylgia þau

Tíu Bodordin huert odru.

Nid Þyrsta.

Þu ſkalt ecki þapa annarliga Gudi ſapnþram
mten.

Annat.

Þu ſkalt ecki leggja Næpn Drottins Gude
þins vid heigoma.

Þridia.

Minstu a ad þu þuott daginn helgir.

Þiorda.

Hedra ſkaltu þaudi þinn/ og a Dodi þins / æ
þa ſtert langlipur a Jorðu.

Þimta.

Ecki ſkaltu mann drepa.

Sietta.

Eigi ſkaltu Þordom drygla.

Eiounda.

Eigi ſkaltu ſtela.

Actanda.

Eigi ſkaltu lūguirne mæla a mott naringe
þinnu.

Wun

Ap Laugmalinu.

Tiunda.

Du skalt ecki agirnast Dufs naunga pins.

Tiunda.

Du skalt ecki/girnast hans Ruinnu / eigi hans
þæl / eigi ambatt / eigi ygn / eigi Asna / nie neitt
þ hans er.

Huad bioda þessi

Tíu Bodordin.

Þat þyrsta Bodordit lærir / vt ap þre hlinne innu
re hiartans Gudz dyrkuninne / Einckum sem er /
þ vier skulum elska Gud allmattugann vt ap ollu
hiarta / hann at ottast / og honnum alleinazta at treys
sta og trua ap hiartans grunne.

Nitt Annat Bodordit lærir huernen vier eis
gum hid ytra og augsyneliganna at hondla og hand
tiera vidz Gudz naph / Einckum suo þ vier skulum
a falla Gud / og honnum þacklater vera / og ecki at
leggja hás hid blezada naph vidz huerstyns hiegoma.

Þat þridia Bodordit la rer þ vier skulum hall
da og i heidre hapa Gudz tilskipan og innsetning
og eirnin lifa þær Kirckiummar Emba tris þionuztur
sem at hapa sinn grunduoll vti heilagre ritning / Og
þ vier skulum allatima heyrta Gudz ord / og þui giara
nan hlyda / og ap athyggle med ollu kostgæpue idfa
off þat æ iapnan inne,

D iij

Id

Ap Laugmalinu.

Við þiorda Þodordit Lærir / þ vier skulum
vorum þoreldum / Hopdingium / og yfuerbodurum
hlyduger at vera / Og þetta Þodord inne helldi mar-
gar dygdir og mannfoste / Eínkum þessar / þ vier
sieuum hlyduger og hoglater / og þyllustu giorum vore
kallan / suo þ uier þramþylgium þui sem allþydufuar
nyttsemd at / og þ huerium manne er til hins besta.

Þat þimta Þodordit bydr / þ vier skulum 17aa
unganum onguann skada giora / ecki at heþna sialþra
vor / helldi allann þiandskap / þat og opund at lata
hia sjer lida / Og inne helldi margar dygder / Eín-
ckum þessar sem er riecttuse hoguari / stadpesti / þolun
mædi og godgirne.

Þat sietta Þodordit / Lopar og þrisar miog þius
skapar bandit / og bydr at hallda sig i þra samlage an-
narligra fuenna / Og lærir þramleidis þ vier sieuum
hreinfþuer og sparneytner / og þat vier lipum ecki eþ-
ter holldjins þrefuiffe / vti opneytslugum lipnadi.

Við Siounda Þodordit / stadpestir og leypuir / þ
huer sem ein meige hapa sitt eigit gort / Og þyre bydr
at agirnast annars eign / edr annara peninga meðr
tongu vnder sig at draga / Og inne helldi þessar dyg-
dar / þ vier sieuum greida goder / vtrugasamer / idiupul-
ler / fostgeþner / huerium manne gott at giora / Þuiat
allter letingiar og vtrausendur / Skurfallar og þiar
þlogs meñ eru þiopar / þui þr draga bædi leyneliga
og opinberliga anara manna þie og peninga vnder sig /
suo at þ: þullkomat geti sit illzku þulle idiu leyse.

Við

Ap Laugmálnu.

Nú Altunda Bodordit / stadfestir til heyrlegrar
doma og laga stefnu / Og inniheldir í sér sannir
dín / Og þyrir byr alla vonda hreksu / þálsleik / vni
derhyggju og lygar.

Þat Niunda og Tiunda Bodord / þessi badi
þau auglýsa allt Laugmál / Suo þ menn vita / at
í þessum Tíu Bodordunum / eru ecki alleinazta þau
hinn ytre verkin þyrbodin / heldir iapn vel einn
vondat girnder og til hneigingar / og þálsligar hjaro
tans hugrenningar.

Huer eru þau Laug sem

Kallast Judiciales vel
forenses ?

Þat eru Landlaug / þau sem tala um doma
og veralllig mál þe le sem er um fuemagiptingar /
erþder og arþua Godz / um reþingar og limalat um
vigs bær og mann drap / Um húnstu og þiöpnad
og annat þulickr / Þessi laug þau snerta ecki hina
Christnu þamar enn suo sem þau sam hlöda nattu
innar Laugmale / Suo sem þ vt ap húsapar banz
dino / at menn giptezt ecki sinum þændsonum / þui
at suodann hreinþerdi og stilling þændseminnat vegz
na / ætti alla tíma micils metin og vel halldin at
vera í hia öllu þolki / þuiat þ Cananci voru þyrer suo
dann synða sáker apmader / þ þz toku sér nasslydar
förr.

Dues

Ap Laugmalinu
Huer eru þau laug/semi
Kallazt Ceremoniales

Þau sem bióða um á Dústierit / Tíalldbudina /
og allz hattada Kirckiu þionuztu / huer ed Gyðin-
gana þrastildu heidnum þíodum / I þra þessum Lau-
gunum eru hiner Chriſti þri og þriatser / Enn Gud
hann vill þo at vier tífum sumtíðis þar Kirckiu
þionuztur edz sídueniur / Sem hann heper vígepit /
Dg bípalat / og þ vier skulum samþunde hápa till
Gudz ordz þionuztu / Þuiat i þessu veralldar lípue er
eckirt naudsýnligra og nyttsamligra ein með at hys-
gle at predíka / Dg suo at heyra Gudz ord.

Huer er tíðkan Gudz Laugs
mals og huersu morg Embætti
heper þ?

Þrii / I þræstu neyder Laugmalit alla menn
þra illu / Suo sem með nokkrum augliofligum aga
og at þyndne / og aptrar suo þm au syneligum mis-
giordunum og lasta verckunum / Þar þyre seiger S.
Þvall / þ Laugmalit sie ranglatum sett / Dg ein i or-
dum stad seiger hann / Þat Laugmalit sie ein Vm-
uondunar máðz / alt til Chriſto / Till þessarar auglys-
neligrar vnuandunar og meire síð sendar um sette
Gud veralldígt ypuet vald / Langen / Landzríettins /
þíngs

Ap Laugmalino

þingstepnur og rietta doma / Suo lifa hegningar /
þissler / og alskyns lifamligar reþsingar.

J annare grein / þa auglýser og epinberar off
Laugmalit Syndina / Afal ar / skelpuer / og þordæ
mer samuigfuna / þar ap seiger S: Þaall / at þyre
Laugmalit kome vidifkenningin sendarinnar / Og en
aptr þa seiger hann / þat Laugmalit verckí reidina /
Item at þyre Laugmalit verckí syndin enn mycklu
metre synd / Item þ spioð brøddi Daudans er Syn
din / enn fraptur syn darinnar er Laugmalit.

J þadiu grein / lærir þ / huer verck ed hellze
þocknazi G. di / og bydr vissilig verck / J huerium þ
þolgin er hlydnin vidi Gud / þui þo at vier sieum
þri og þrialser þra Laugmalino / J suo mycklu sem
þ nett latingunne till keme / þa erum vier þo laug
malino hlydnina skylduger / i suo mycklu sem þa
hærir hlydnina ridd Gud / þuiat huer Christinn
madi / Sem þyre truna er rietlact vordinn / hann skyl
daz til Gudi hlydugt at vera.

Þar nockut madyinn vt ap

halps sine þormætti Gudz Laugmal
þul komliga halldit ?

Med ongu moti / þul Gudz Laugmal getum
vier huorckí halldit nie vppþellit þyre vor himu ytre
og augfreligu verckin (þott at røckres Echola
E klerckas

Ap Laugmalino

Merckar stiale þ og skrumme) Og ecki helldz eirnín þyr
re þann hinn innra a setningum og kostgæpuna
sialprædis vilians / an rittear truar / og Deilagy an
da / Þuiat Jesus Christer hann er Laugmalsins vpp
pylling / Þat er / at an Jhesu Christer er Laugmalic
off eíngin nyttseme edz bate.

Kann madzinn nockut

riettlart at verda þyre Laug
malic

Vist ecki / Þuiat S. Paul i burt sinpter riettla
ngunne ap Laugmalino / vti þessare syndum spillt
re manzins nattu / Þuiat eíngin kann vt ap sialpa
eínginligum þormætti naturunnar / Laugmalino þula
nægju at giora / þar þyre / huerier at ecki eru þorlick
ter þyre rietta tru þo at þi giora nockr verck Laugmal
sins / þa eru þrecki Gudi þacknæmer / Þuiat þi verda
ap Laugmalino ætíð a sakader / og blipua suo vti
suruænting og epuablendne.

Huar þyre eru þa Laugen

Moyssi ap Gudi gefin / Þyrst at þau

riettlata ecki

Þar þyre eru þau vtgefin / at þau þrastildu
Israels sonu og Gyðingi i lydodni þolli / allt tit-hin
gat for

Ap Laugmalino

Gar komu vors Herra Ihesu Christi og þ hann tók af
Predika / þuiat Gud hann villdi sitt eiginligt þolk /
þra skilia ollum odium þiodum / Suo at þar væri
þ þolk til / vt ap hueriu Christur hann skyldi þaððr
verða / Al medel huers þolks þ varducitazt skyldu
Gudz þyre heit og lofaner / Og þ menn heþdu sans
narliga vitneskiu vt ap Gudz ordi / Þar þyre er og
eirnín Israels þolk þyre suo myskil da semdar verck
vt leiddi ap Egiþra lande / Enn þo at Gyðingarner
þyr þuilkra laga saker audluduzt ecki þyregeþning
syndanna hia Gudi þa lyðskyldadi Gud þa þo vin
der suodann Laug suo sem vnder annann Vandlatis
stiomara / Lika sem þ Þaull Þostuli hann seiger / Gal.
tij. At þz audluduzt Syndanna þyre geþning þyre tru
na a þann til komanda Christum / Quern ed Euangē
lium funngiorē nu kominn vera.

Þt ap Euangelio

Quader Euangelium ?

Euangelium er ein Predikan vt ap iduanar
þuer botinne / Og eitt Gudligt þyre heit nodar
rimnar og Syndanna þyregeþningar / hueria Predi
kan at eingin natturlig skyn eime getur þondlat /
Dilldi er þun at opán ap himnum opinb rut / I
þuerri þ Gud vt ap stæri nad loþar og till seiger
E ij þyre

Ap Euangelio.

Þyre gefning Syndanna / þyre Jesu Christi sine sig-
nada sonar saker / Og tekr oss suo til nadar / og riets
þerduga og heilaga / geþr oss heilagann Anda og eis-
lipt lip / Alleinazta þar þyre / þ vier truum / at oss
mune þessir hluter sannarliganna þyre Jesu Christi
saker veittir verða.

Huer greinar munr er á millum Laugmálisins / og Euangelis.

Laugmálit þ heimter þullfomliga hlyðne / san-
nann Gudz otta / riets trunadar traust / skelpuir hior-
tum / og hrædir Samuizskunnar / kunnigiorir ecki Syn-
danna þyregeþning / helldr oss og ecki eirni rietslata /
og Gudi þacknoma utan at Laugmálinu sie aðr þull-
nægja gior / Og þott at Laugmálit hapue lopaner
og þyreheit / þa er þ þo meðr þm skilmala gior / at
suo þramt sem þu helldr Laugmálit / Og seiger /
Gior þ suo muntu líþua.

Ein Euangelium er ein Predikan / vt ap iðr-
tanar ypuer botinne / Sem oss til seiger hreina og
stara Gudz nad / þyre utan alla vora verðskulddann
og verckanna verðleik / Jesu Christi vegna / huggar
harmþrungna i hiorum / þyr geþr Syndirnar /
og reicknar oss rietslata / Eirni þo at vier giorum
eckr Laugmálinu þ allmagna

De

Ap Gudligum pyreheitum.

Et ap þm Gudligum
Pyreheitum.

Huersu margattuderu pyreheitum
I heilagre ritning?

Twepollid / sum verda Laugmalino til laugb
og hapa þo nokkur þorod / þat er / þau verda alleinaz
ta þm somum gepin / sem vpppylla Laugmalir.

Sum hapa onguann atstilianligan greinar min
Laugmalsins / þat er þau lopa ecki pyre gepningu
Syndanna / þyrr þull komnan Laugmalsins / Hells
or op skærri nad þyre Ihesu Christi verdskulldan /
Suo sem at eru þar pyreheitur Heilagy Euangs
gelis.

Huert var hid Þyrsta pyre
heit Gud? Euangelis?

Epter þ er Adam var þallinn / þa sagdi Gud
til Hoggormsins / Eg mun þiandskap setia millum
þin og Romannar / a millum þins Sædis og heu
nar Sædis / þ hid sama skal þitt hofur i fundi me
ria / Og þu munt þess hælbeine vmsater veita / Þy
re þetta lid huggunarsamliga þyre heitid / þess
tix Adam aptur / og meðfendi sig at hapa eim nas
ðarsamligum og mættumfaman Gud / þo at
E iij hana

Ap Gudligum

hann sagði þig Saurgadann og þessa ouerdugans
vera.

Þetta hið sama þyreheitid varð eirnín þar eptir
seirna meir ende nýið við Abraham / Og suo lífa
epter þ við Isaac og Jacob / þessu þyre heite hapa
þi trúat / Og þott at þi meðfendu sig o verduga / þa
hielldu þi sig þo / stadþasliganna at hapa einn na
ðarfamligann Gud / þyre sinnar misfunnar saker / og
hans þyre heita.

Þar eru og eirnín i Psalmunum / og Spadomun
um / margar aga tligar Predikaner vt ap Christo /
ap þyregeþningu Syndanna / ap cilípu lípue / hueri
at ed allar saman þar at hniga / at þær vidrietti off
epter og hughreisti vt vore barattu og epuablendne /
og kenna off at treysta a Gud / og hann sannarlíga at
a falla / og at dýrka.

Eru ecki þyreheitin Gudz

Euangelij ollum sam eis
ginligi

Ja vísfilganna / þuist lífa suo sem þyre heitid
Gudz Euangelij bodar nadina þyre vtan verðskulle
dan / lífa suo eirnín er þ ollum sam eiginligi / þær
er / þ lopar og al selger ollum monnum nadina og
þyregeþning Syndanna / þuist lífa suo sem Predi
kunin vt ap idranar rpuer borinne er almenneligi /
Þvo er og eirnín Predikunin vt ap þyregeþningu
Eptir

pyreheitum.

Syndanna almennelig / þar pyre seiger og Chusti/
Johan: i þridia Cap. At iuo elstadi Gud þeimenn/
þ hann gap vt sinn eingetinn Son / suð at aller þr/
sem a hann trua / verdi ecki þortapader / helldi hapur
eilipt lip. / Swo lifa seiger, ærinn Paull Postule til
Roma: vi. Cap: At Gud hafi alla menn innelucke-
vnder syndina / Suð þ hann misunnadi öllum / Enn
þ þi audlast ecki aller pyre heitin Gudz Euangelij/
stier þar pyre / at þr trua ecki aller / þui þo at Euang-
gelium funngiore öllum / an alrar þorþienumar /
Syndanna pyregeþning / þa freþr þ þo riettrar
truar / þt Pyreheitin bliotu vier med riettri tru at
hondla / þui þ lifka ordit / gratts / þ er pyre vtan
verðskulldan / vti lyfr ecki riettra tru / Helldr vtis
lyfr þat ttunadar traustrid a vore verðskulldan og
verðleikum edr verckum / og þ freþr þess / at vier
medtokum þa til sogdu nadinna / Og þ hñd sama
þær ecki oðru við stied / vtan alleinaz þ pyre riettra
Tru.

Huer er einginlig verckan

Deilay Euangelij

At hugsuala kualradum og harm þrungnum
sinnuizkum / at lopa og til seigia riettruodum pyre
geþning syndanna / og eilipt lip pyre Ihesum Chri-
stum.

Duere

Ap Syndinne

Huert er gloriuallt inne

hald Heilags Euangelij?

Duer hann truer / og verði skírdi / Es minn
Saluhjálplíge verda / Marcí í síðasta Capítula /
Jæm at trúa þ Jhesus Christus sie þ Lamb Guds
sem allrar verulldatunnar syndir e burt tekir Johans
í Capítel.

Ht ap Syndinne

Maðer Syndin?

Syndin er eckí alleinasta eckí augsynellgt illst
verck / eða vondi glórníngir / Hellið er hún sú hær
dílga og hín myckla þordíorþun eða spilling allrar
datturunnar / Sem í mannum hneigd og sinnud
er a more Gudi og hans bódordum.

Huer eru tilepne

Syndarinnar?

Uloþullinn / og mangins villir / eru til eþu
Syndarinnar / enn eckí Gud í Genesis í Capítel.
þende sú skípar / at Gud sagði allir huan hupði
Kapar og þ vaxi með allu gott / Og var þm þm
þsalma

Ap Syndinne.

Psalm stendr suo / þu ert ecki þa Gud sem þecknar
heper a ranglætino / Og Chríste sialpe hann seiger
Johan: viij. Cap. Þat Diopullinn sie einn þader
lyginnar / Og Sancte Paull hann seiger til Romas
nos v. Capit. Alt þyre mannrinn sie Syndin infos
min i verolldina / Þinn heilage Johan: hann seiger/
at holldzins gúnd sie ecki ap þaudnum / helldr ap
heimenum.

Þyrst at Gud er ecki til eyne

Syndarimmar/ þa hlýtr þar Con-
tingentia at vera?

Gud heper ongua þecknar a Syndinne/ neyðir
og ecki helldr manzins vilia til at Syndgast / Swo
þarp og ecki eirnin Syndin at skie vt ap o þarþligre
naudsyn/ Necessitate absoluta / Þuiat vor mannlige
vilie heper að þyre Syndina riertiliga þrials verit/
Swo epter þylger nu / þui þrelsinu mannlige vil-
lia/ Su Contingentia/ Þuiat Gud hann veit að þyre
re þramm allra manna giorninga / hegdar og skipar
þm suo / ecki þ hann hid impædda þrelsit i burt tas-
ke / helldr a fuardar hann þuermen þ skule til ganga/
Swo sem at hann liet þ skie / at Saul Kongr giordi
og bræytti epter sinum eiginligum uilia / og neyðir
hann ecki til odur víf at giora / og alycktar hia sier
þuermen þ hñ vilie þordrupa Saul/ og strappa hann.

f

Quad

Ap Syndiane

Huad er nu

Contingentia?

Contingentia er / þyre hueria / at þi skapader
hluter / vti sinum giomningum / sem skynsemme eru
vndergeþner / vmskiptazt mi og oðri vis hattader vera
da / Og tinn þalla suo sidan þar epter a / i þessar og aðe
rar verkaner og till þelle / vt ap þorblindan skynse
minnar / og þreli skopunarmmr.

Huerfu marghattud er

Necessitas su raudsyn?

Tue polld / þann eina er o vmskiptilíg naudsyn
Necessitas consequentis edr absoluti / Suo sem þar
hlytt eim Gud at vera / Gud hann hlytt ríctþerdu
gur godgiarn og sannarlígr at vera / þ þar eigi edr
uís verit / og meca alldu bregdayt.

Hin onnr er Necessitas consequentiae Suo sem þ
Jerusalem heper hlottid mdr at bríotazt / Og þ Isra
els ríke hlaut at þorganga / þetta hepdi vel mætt o
drúttis skie / Einn þvíst þ var suo afuardat þa hlaut þ
suo at vera / eíns og þ hiner þramlidnu verda at endu
lipna og vpp aptur at rísa / Ellígar vt ap þm þyre
þarande till eþnum / suo sem þessi / at þar hliota villu
domar at vera / þvíst Diopullinn hann hatar Gud
og vpp

Ap Syndinne

og vpphneitt ætíð hína o Gudligu í gegn Gudz E-
uangelio / og þá hiner o milldu er honnum hlyduger
í slíku / Þar þyre hlíota nu villudomar at vera / Þetta
híð sama heiter Contingentia / og kynne í sialpu fieg
vel odru vís at vera / Hui þo at suodant naudsþinnar
vegna / kynne at henda / þa er þo ecki þar med þrel-
st vilians aprefit nte í þurt snipit.

Enn huat skulum vier

hallda vt ap þm Stoico

þato?

Sa o naudsþinnlige / herþuillige og Sophistiske
þer vpploginn lærdomr / vt ap þm Stoico fato / suo
sem at hapni þetta edr þeitthuat hlottid suo at stie / og
þ hapni eigi matt odru vís vera (huad eg true at nord
menn kalle alaung edr norna skaup) þa skal ecki í
Christiligre Kírckiu lidinu verda / Þuiat í Suo
dann getgatum er ecki neitt riertiligt edr vissiligt /
Og þær eru ecki vtam þraleitt og o nyttr orda
skualldr / Og eru Christiligum lærdome og go-
dum síðsemdum nærsta hneyckslanligar / motstads-
ligar / og áðioð skadsamligar / eþ at menn stads-
þestast í slíkre ætlan edr meiningu / Lifa sem þ
þordum þionustu made hins heidna Denonis ap-
sakadi sig þar med / Suo at homnum skylldi eigi
repsat vera Þ hann hapni vt ap þm Stoico fato / þer
f ij suo

Ap Syndinne.

Suo sem ap þm oftopum noma / blotid o trur at vera /
Svoodann herpuilig dæmi skulu hiner Christnu reick-
na þyrir o nerr orda maiss / og adrar lyga sauge og
varast þær med ollu.

Huerru marghattud er Syndin

Tvepold / Svo sem vppruna Syndin / eg su-
gioranliga syndin.

Huad er vppruna Syndin

Vppruna Syndin er ecki alleinasta þ mein edr
su skuld / huer ed off verdr vt ap hrasan Adams
til reicknut (Suo sem sumer Schola flierkar seis-
gin þar vt ap) þyre hueria þ aller menn sem ap
Adam / Naturliga komner eru / þa verda þordand
og sakader halldier / þyre somu synd og ap brot Ad-
dams / Velldr þa er hun og ei min lika ein hradis-
lig þordiorpun og spilling manligar naturu / sem
epter þylgdi hrasan Adams / huer spilling naturu
nar at er eitt til eþne þess / þ vter kunnun ecki Gudz
þodord at halldi / o þ þopum margar meinsender / og
o lespuiligar girnder o lystingar i off a mon Gudz
þodo. dunn og huns v i i.

I sama

Ap Syndinne.

I samre meiningu talar cirmán Anshelmus og
figur / Þá uppruna Syndin sie ein spilling þessa
þessa innþadda riectclætisins / þuiat hann kallat þ
etti alleinazta riectclæti / nær ed Gud Christus vegs
na / medtekt off þyre riectþerduga / Helldi alla þa
o spillta natturu sem þ Adam var þyrst skapad / med
ollu heilaget / vpplyste / og bigapad þyre lif og Soul /
Þa ed hans hiartha heper verit þulle ap Guddoma
Anda og lifse þulle þridar / vnadsemdar / og þagnas
var i Gudi / og vti ollum hans Guðomligum ver
ckum og vilia.

Huer er Saukin

Uppruna Syndas
rinnar?

Ohlydne og hrasan votta þyrstu þedgina / þe
epter þallit þapa þau bædi Adam og Eva mist þann
algiorþneleik riectclætisins sem þm var skapad / og
þapa suo audlast eina þordiarþuada Syndum spillta
natturu / Suo allt þuat þar epter a þædt er ap Adam
þ er vt ap vondre art og syndsamligu edle getid og
þædt / Og heper suo ap Natturu innleidd Syndis
na vpuer alla sina epter komendi / þ þi þann ian i
syndum þæddet / eru og vnder Gads reida.

Huert er þ Materiale vpp

runa Syndarinnar.

F iij

Epue

Ap Syndinne.

Ephe edr vnderstada vpprinnu Syndarinnar er
su þordiorput manzins i nattura / þ er ba di sa bres-
stum edr susptingun guldigra astgiapna / Og su hin
o leypueliga illzku gerdin og lyfingun / Þessa þor-
diarpuada natturu falla / Schola klerckarner fonn-
tem / og seigia at sa same sie e fi ein þyredæmli-
g Synd / Huer þo i sannleik at er ein hredilig synd /
og ogrlig þordiarpuan / sem þar epter a gett og gior-
rir margt illt.

Huert er þ formale

vpprinnu Syndarinnar?

Eiginliga þa er þ ecki neitt ainnat vtan þ Gud
ham til reicknar off Syndina / þyre þulla Sauð / þa
na þa þyckiu og visa þyredæming.

Huad er ginn

dinn?

Þat er ein o leypuilig vondzlig hreyfning / ellis-
gar til hneiging / edr ein ohoplig þyfu / inn rætt i ol-
lum manzins troptum / a mote Gudz vilia og hans
bodordum.

Huer

Ap Syndinne.

Hueriar eru þi Effectus

og eplingar Syndarinnar?
nær?

Hegningar eðr strappanar Syndarinnar / eru þrennar / Din þyrsta hegningin er / su þordíorþur / Nattura / su óleyfðilig vondzlig lýsting / Og þ hið sama er girndin ap þre sem aðr er lagt / ap huerre þar epter a vt femr allar gioranligar synder / aller vonder auegyrter syndum spilltrar nattur. i.

Din onnr hegningin / er sa hinn lifamlige Dauðinn / og allzhattadar eynnder / molate og sorger / sem dagliga vpuer koma mann kyni.

Din þudra hegningin er su / þ vier erum vnder þm þradiligum vþargange Diopulsans huer eð ecki alleinazta a setr með lifamligum illzku þrettum at þyrkoma oss helldi timleider hann oss eirnin i marghattadar þradeligar synder og þoput glæpi / Suo sem at er til ap Guda dyrkunar / Gudlastanar / villu doma / o heyriligra manndrapa / o leyfðillgra lostasemda / og til allz hattadra stemdar vercka.

Slipur ecki vppruna Syndin /

vi Gudz heilogum ? Eða huernen

verdr vppruna Syndin i

stirptinne þyre ge

þin i

þær

Ap Syndinne

Æt ed þ þeigizt/ at vppruna Syndin verði i skit
nime þyregpin/ þa skulu menn þ ecki suo skilia sem
at blipue i mannum epter skirmina ecki neitt synðs
samligt ædi ed: þ þyredamligt væri / Helldi skall þ
suo skiliazt/ þ i skirninne verði skulldin þyregpin / þ
er at Syndin verði riettruodum ecki till reiknud/ þo
at hun blipue enn samt vti þre þordiarþadre spillire
Naturu/ þanninn verði þ formale vppruna Syndar
rinnar/ þer su skulldin og till reiknunnin i riettruo
dum burt tekinn vti Sacramento skirnarinnar/ Einn
þ Materiale vppruna Syndarinnar/ þ er Daudinn/
og su þordiorþut natura hun blipr samt / Einn þa er
Heilagt Ande verði þyr. ordit gepinn riettruodum
móm / þa þa þe eitt nyt vpplyst hvarða og hvarðez
finne / Og taka suo till at strida i mote Syndinne /
Suo þa verði Syndin suo sem i nokkurn mata lund
og þotkreinckt / Aded: þessum hatti þannist eigna
hinn sæli Augustinus eina agæta malgætin/ veap þy
regeþningu / Vppruna Syndarinnar/ Og seiger hvar
At vppruna syndin verði þyregpin / þo eigi suo / at
hun sie ecki meir i oss / Helldi suo þ hun verði ecki re
reiknud.

Quar þyrir blipr hegningin

Syndarinnar/ suo sem at er lifamlig
Daude og onnr motlæti/ Þyrst þ
Syndin er þo þyregpin?

A medan

Ap Syndinne.

Al medan Syndin og su þordiorþut Nattura
blípe i manninum / þa blípe og eirnin Daudinn/
Eroo sem S. Paull hñ seiger til Romanos vñs. Cap:
Þvíst at Chrístur hann er i ydr / þa er víssilíga líkameñ
deyddr Syndarinnar vegna Eínkum þrar / sem þar
er enn vti þre þordiarþadre Natturunne / Enn slík þor
diorþut nattura fann ecki i burt tekin at verða / vñan
alleinazta þyre Líkams daudann.

Þvad er gior an- lig Synd?

Gioranligar synder eru þr vunder auegyter þer
ffarar syndsamligrar / vöndrar og spilltrar Natturu/
Eínkum suo sem / at epter þall Adams / þ vort sinne /
híarta og hugskot / eirnin vor augsynelig verck og at
hæpui gange og skie þuert i mote Gudz bodordum/
Enn hvar skulum víer til samans binda gioruallann
mannin / og suo þau verckin / þui þo at nockrer o gud
liger menn hafi híd ytra i manna augsyn heidsam-
ligt athæpui / En med þui þ personinnar sialþuar eru
o hlydugar / saurugar og syndsamligar / þa kunna og
eigi helldr eirnin verckin Gudi þacknæm at vera.

Þvad gior ic personuna

Synduga og Þorgla

tada?

G

Wan

Ap Syndinne

Wantruan / a Distraustida Gudz godgirne / æ
ottast ecki Gud / honum ecki at treysta / hann ecki æ
elska / þui þo at hiner æðstu tignar menn sem var
Cicero / og Pompeius etc. Hapui hæpt nockra kyn-
ing Laugmalfins / Og þ einn Gud sie / og þ hann
sie godgiarn og riettlatt / þa hapa þi þo/ vt ap hans
nad og Euangelio/ ecki neitt vitad/ Eincum þ hann
vt ap sinne skærri nad og miskunn / og þyre vtan alla
vora verðskulldan/ þyrigeþe syndirnar / þar þyre hæ
þa þi hiner somu eirnin / vti suo mycklum þreistinu
gum/ angist/ og anaudum suo herþuiligamma diectie
verit/ at þi hieldu sig ap Gudi þorglatada / þyrst
med þui at þra hiarta heper eirnin saurugt verit/ þa
heper og lifa eirnin i ollum þra gioningum / ver-
tum og at hæþui ecki neitt hreinerdugt nie gudlige
verit Epter þui sem Þoall Þostule hann seiger til Ro-
manos xiiij. Capir: It allt huad ecki er vt ap riettri-
tru / þa sie þ synd / Din myckla og agæta hug-
hreyfti Achilles / heper sannarliga verit ein Þostulig
manndygd i honnum og eitt agæt Gudz krapra verck
Og vart þo þyre þa syndsamliku personuna sau-
rugt / Huer ed þ epuadi / huort Gud hann væri
miskunnfame edr eigi / og herte nockur vñ manninns/
Og heper sialpr þar med verit an allz gudlige otta /
og trunadar traustz till Gudz.

Huad giorir personuna

Gudi þacknæma i

Ein

Ap Syndinnē

Ein riett Chriftilig trua / Þu er at truan þun
till legzt einu heidisamligu sidperde / og gudligu líp
ærne / Og sannarligum god giordum edr mífunnar
verckum / þa þocknast suodann verck Gudi bædi trus
erinnar og suo personunnar vegna.

Huerfu marghattadar til hveig ingar eru i manzins Naturu ?

Troennar / Einar eru þuert a mote Gudz bodz
ordum / Suo sem þetta / at gírnazt annars manz for
nu/hans godzt/edr peninga/ at hata og opunda annan
Eiergodi/Dramblatr/o polinmodz / og illyndz at ve
ra/Gud at hata / og hín at mífreyfa / at espazt og
þuerudazt i mote Gudi og hans riettum dome / Og
þessar til hneigingarnar eru eiginliganna þz illzkus
famliger auegyðer vppruna syndarinnar/og sannarlis
gr auogyður þess hins gamla Adams/Og lífa sem þz
eru hiner allrauerstu auegyðer / suo ætti og eirnin sem
þelzt við þm spornat at vera/og þa at varazt sem mest.

Hinar adrar þa eru ecki i mote Gudz bodor
dum suo sem þ/at elska konu sína og born/ og at vinnu
vinu sínu og vel giorda möm/at stugga við stor glæp
u og vordū verckū gramr at vera/Huer ed þessar for
mu til hneigingar vildi nu i burt taka vr manzins Na
turu/sa þypti alla hlute i burt at taka / bædi þridinn
Og þauginn og suo lípuit med / Og þo at þessar
Gij till

Ap Syndinne

till hneigingarnar eru eirnin þyre vpprúna Syndir
na syndsamligar og saurugar vordnar / þa eru þær
þo i sialpu sier ecki vondar / Og aller goder rierte
Christner menn. Þu astundan hapa a þui / at þi late
eckit opmyckit epter sinne holdzins brenuse.

Huernen verða

Syndirnar með
fendar?

Ut ap Predikan Laugmallsins / suo sem Sanctus
Paulus hefir seiger till Roman: viij. Cap: At Syndina
medfenda eg ecki / nema þær Laugmalit / þuiat eg
vissa ecki girndina vera Synd / eþ at Laugmalit hefir
þi ecki sage / At eige skaltu girnaz.

Enn huad seiger þu ut ap

þre Daudligre Syndinne?

Daudlig Syndin / þ er / þær sem eru verdugar
eilíprar þyredæmingar / þær somu eru ecki alleinazta
þau opinberu illzku verckin / Hellið iapn vel eirnin
þær vansemdirnar og þordiorþimin vpprúna Syndas
runnar / sem mannum um þæddar eru epter þed Adam
þiell / þessat Synder þyredæma hina vantruodu
og ogudliga / Joh: iij. Capit: Huer hann truer ecki a
Gudzson / sa er nu þegar dæmdr / Enn huer hann
þauða

Ap Syndinne.

haundlar i riettri tru a Christum pyregepning Synda
nna / þm munu þessar Synder ecki till reicknadar vera
da / þui till Romanos attanda Cap: seiger Paull Pos
tuli / It ecki neitt pyre dæmanligt sie i þm / sem as
eru vti Christo Jesu.

Enn huadan koma hinar

dagligu edr minne hattar
Synder ?

Su im þædda Syndin edr vpprma Syndin /
er ecki ein suo litis hattar meinseind / Hellið ein illz
ku pull eitran / huer ed idulig umma hreyper sier / og
Syndir elur / cirnin i Gudz Heilogum / epter fens
ningum Pauls Postula Gaclar v. Cap: hat holidie
girnizt a mote andanum etc. Enn med þui at þessar
somu till hneigingar / verda riettruodum pyregepnar
þa mega þær vel dagligar edr lidanligar Synder
fallazt / þuiat hiner Christnu hella ecki nie samþre
fia slifar til hneigingar / helidz standa þær i mot þuis
lukum hollðzins breyskleit / Og med þui at ein riete
trua er cirnin i þra hieutum / þa verda þz reicknades
þyre Heilaga menn og riettlata.

Hueriar Synder kallar

þu Daudligar
Synder ?

G u

has

Ap Syndinne.

Þat eru þi nockrer stor glæpir og ill glorder þær
æ hueriæd ed þi hinu somu sem swoodant giora / þa
reita Gud til myckillar reide / og innpalla suo sidan
i hans o vinattu / og verda ecki meir riectlater reick-
nader / helldi þyredæmder / ep at þi leidriettazt ecki /
og yþuerbæta sin bort i idran sinna misgiorda.

Gep þuिल्icks nockr

(Epterdæmi ?)

Þat eitthuad at giora / edr þui at samfinna sem
mote er vorre Samulgtu / þat er / þalsligum Læra-
dome samþyckr at vera / Elligar ecki at motstanda
vantrumadinn og adra storglæpe / Item at drygia
opinber lasta verck i mote Gudz bodordum / Suo
sem at er manndrap / hordomur / og annat saurlis-
þue etc. Ut ap hueriu ed S: Paul j. Corinth: vj.
Capit. Suo feiger / þat huorcki Saurliþuis nie hor-
doms menn edr Alpguda dyckendr / nie þiollæris
menn / edr skamm drygendur æftu manna / eigi þios
þar nie agiarner / eigi opdryckiu menn / eigi rænin-
giar / nie Gudlastendr / þa munu Gudz Riki er-
þua / Og til Ephesios v. Capit. þat skulu þier
vita (feiger hann) þat einginn horunar edr Saur-
liþuis maðr / edr agiarn þa hapui arptofu i Gudz Ri-
ke / Og til Galatas v. Capit. feiger hann suo þat
holldjins verck eru opinber / sem at eru / Hordomar /
þrillu

Ap Syndinne.

Þrillu lípnadr / lauslæti / o raduendi / apguda býr
ekkan / galldrar / þiandskapi / þrætr / típ / sundþyr
fiur / hoga drættir / opundsyke / mannslaug / opnerty
la matar / op dryckiar / og annat þessu líkt / Allar
þi sem swoodant giora / þa munu ecki Gudz Ríke
erþua.

Enn huad seiger þu ap þre sundr

skiptingu þedrianna / þar med ed þi skipta
þm gioranligum syndum / vti
þinar ytre og innre
synder?

Þessi sundarskiptingin er med ollu hastalaus / ef
þu seiger / þ sumar gioranligar synder / þa sie eir
nin þid innra i hjartanu / Suo sem at eru vondar til
hneigingar og hugreiningar / hueriar ed vel mega
dagligar ed lidanligar synder kallader verda / i þm
sem iapnan motstanda þær med riectre tru / og þyre
þann skulld verda riectlater reicknader / Enn þær þi
nar adrar synder sem skie þid ytra med ordum og ver
ckum / Huerier ed þær giora / þi innþalla i Gudz
reide / og verda ecki meir riectlater reicknader / Enn
þi skaltu veta / at huonutveggju syndirnar / þi
nar innre og ytre synder / þa eru Daudligar synder i
þm sem ecki trua riect / og þuillikum syndum stans
da ecki i mot / þui a medan þi hafa ecki riecta
Tru / þa audlast þi og eirnia ecki Syndanna
þræ

Ap Syndinne.

Þynging / Þar þyre þa kann i þm þinum somum
enguar lictnarligar edr dagligar / hellsr eckr vran
Daudligar synder at vera.

Enn huad seiger þu ap þm

Syndurum sem kallast omissio
nis og Ignorantiæ
adfectus?

Það er / nær ed vier syndgunzt vís vitande / og
viliu eckr sannleikinn vita / þ sama eru eirnin Daud
ligar synder / Suo sem þa / na r ed einhuerter vilia
eckr heyrædr medraka Gudz Euangelium / Edr þr
sem vís vitande vilia eckr stunda sitt Embætti hellsr
apræktia þ hid sama / Þui lifar Daud synder eru nu
i morgum þm sem þar vilia huorckr heyræ nie Læra
edr vidrkenna Euangelium Gudz / huad þr vita þo /
at þ er Gudz bod og biþalningr / og þ Gud þader
hapi suo sagt / at þessi er minn elskuligr Son þon
num hlydtr / Enn þu lifr opstæktis gleymka og
þuerud var eirnin i Gydingunum / og i þm hardr
suirudum Phariseis / Lika suo eru og eirnin allar ap
guda Dyrckaner heidinna þiöda Daudligar synder.

Huad heyrir til leids

riettingar Syndas

rimar?

Þat

Ap Syndinne.

Þat menn hǫfue vītnefburð goðrar Samuēls
ku/giøre iðran oh yperbot / og blípua ecki vti þu sem
þr vifs vītandi hǫpa brot i mote Guðs vilia / þ er/
at þr iðrast og leiðrætte sig/ þu at suo stendr þar skris
þat / Ecki vil eg syndugs manz Dauda (seiger Drot
tinn) helldr þ hann lípue og leiðrætte sig. Og enn i
eðrum stad seiger hann suo / Ep at eg segða til hins
egudlíga/ þu skalt dauda deya / og hann iðrast / og
snyzt þra sinum syndum/ og giort síðan dom og riets
uise/ þa skal hann lípua/ En þo skulu þr vita/ þ þessi
hlyðinn / ihueria eð þr suo premia / sie ecki þullkoma
lig/ þar þyre skulu þr og eirinn ecki treysta a sialps
sins verck þyrir Guðs dome / Helldr skulu þr trua þ
maðrinn sie Guði þacknæmt þyre Jhesum Christum/
Síðan skulu þr gióra eptir keningum Paals Postu
la/ at þr hrelli ecki heilagann Anda / þyre huern vier
innfigladr erum vpp a þann dag endilausnarinnar/ þ
er/ at vier skulum þann myckla dýrindis thesaur Euan
gelions Jhesu Christi ecki þyrelita nie hann þor ackta.

Ut ap Radinne.

Huad kallast Raden?

Þetta ordit Rad vti heilagre ritning / og siers
deilis i Þistlum Paals Postula / þar eð hann heper
spurningar þramme / De Justificatione / þ er vt ap
riettlættingunne / þa merkir þ ecki þa algjöfue
D Salun

Ap Madinne.

Salinne innihellta (epter þu ed þ inockrer Schola
flerckor þar vt ap seigia) at hapa suo misbrukat þetta
ta ordit / og halldit þ þyre þa astseme edr færleika
sem i off er / Einn þetta ordit? Nad hlytr helldi at
takast relative/ merckir eiginliganna Gud; hylle/ og
astar þocka sem hann ber til vor hia sialpum sier vt
ap huerium astar þocka hann til hneigist Christum/
og sinum heilogum Anda med; hans astgiopum ypuer
off at hella.

Huad er Maden?

Nadin er eiginliga þyregepningin Syndanna/
og þ Gud þyre vtan vora þorþienan / ap sume skærri
miskunn medtake off þyre Ihesum Christum / og ypu
uer helli off med heilogum Anda / þyre huern ed vor
hioru vti angre og idran syndanna verda vid reist i
rietttri Tru/ og audlast suo huggan/vti hueriu hug;
gunar trauste þa eplast nyiar hugskogins hræringar/
Sem girnast Gud; Laugmale at hlyda / og epter
þu at giora.

Huernen er þessi malsgreinin

Postulans skiliande / at vt ap
Nadinne erum vier
riettlater?

þessi

Ap Nadinne.

Þessa malsgrein hlíotum vier ecki suo at skíla/
sem þ nokkrer Scholastici þa seigia / þ vier audlunze
þyregeþning syndanna / þyre þa algjörþue sem i off
er / Svo sem þyrir vora færlæfsins ast semi / eðr nýia
vppþyríaða hlyðne / og verdum þar þyre riectlater /
Dg þetta híd sama er ecki annat enn at þormyrctua
truarinnar Lærdóm / og þann medal rennarann og
tíenadar mann Chriřtum i byrt at taka / helldr eigum
vier þessa grein suo at skíla / þat vier audlunze þyres
geþning syndanna / ecki þyrir þullfomman Laugmala
sins / nie þyrir vora vercka eðr verd leika saker.

Helldr alleinazta þyrir Gudz mífum seme /
Sem off til reicknar ecki Syndina / og helldr off
riectlata þyre Chriřtum / Dg þo ættu vier eirnin þat
alla tíma at víta / nær ed vor hlíotu eru suo þyre
truna vídríett / hapi þa medtekt huggan og þyres
geþning Syndanna / þa medtaka menn og eirnin
Heilagan Anda / huer ed þar epter a verdur i þm eite
nytt lípuerne.

Þar þyre nær ed madrinn i Barattu Samuig
funnar / og leitir at þyregeþningu Syndanna / og
tekr þa til medr fialpum fíer ac heþia spurtingar vni
Gudz vilia / huernenn þ þann mune vídr sig fínnada
vera / En þa hlíotum vier ecki at alita nie hugsa vppa
vora algjörþue eðr veidugleika / helldr hlíotum vier at
alita þau þyreheitin vt ap Chriřto / eg epter þm at
hallda huer at fíe Gudz vilie víder off / eg vel at
þond'a þann medal gongu manninn Chriřtum

H ij

medr

Ap Nadinne

medr riettri tru / Hæd ed þetta suo skier / þa verdr off
Heilage Ande g þinn / Og sa him same þvæ medr
siet hugginnæ transtid / og er froptugr off / till at epla
eitt nytt lipuerne / Hui hliotu vier nu i huorn tueggju
suo at hallda þ i off / verdr ein þornung lipnadarins /
Og þ einn vor samuigka / þvæ eitt orugt truadar
traut alit þa medalgongu mann um Christum / suo
þat vier þvæ hans skulderum riettlater / og þopum
þvæ gepning syndanna / og erum suo medrakiliger til
eulpa lipæ.

Huer eru tilepniñ

Nadarinnar ?

Nid þremsta tilepnið er Gudz vilie / huer ed þ
villde suo hapa / þ Christe skylde eitt oppur verda þvæ
rit off a krossinum / og at vera off suo hans vegna
miskunnsame / Þar þvæ þa er alleinazta veidlike og
þorþienan Ihesu Christi / þess eitt tilepne / þ vier auds
lunzt nad og miskunn ap Gudi.

Huernen audlunzt

vier Nadina ?

þvæ Predikan Heilagy Euangelij / Og mede
telning Gudz Sacramenta / þvæ Gud vil þvæ or
dit gudz

Ap Nadinne

þit gudspiallsins froptuget vera / Suo þrænt vief
 hondlum þi riettri tru / Vor eiginligr vilie hlýr eir
 nin þar till at leggiast / Sem ordit medtekr / Þuist
 i þm sem Gud; ord motstanda þa vill þann ecki nette
 þullgiora / Og líka i þm þinum sonnum sem Gud;
 ord heyra / og audlast þo ongu nad íe mistunn / þa
 er þ þra eiginligum vilia at kenna / og er sialps þra
 skuld huer ed ordino i more stendr.

Suo audlunzt vief nu Nadinne / þa nær ed vor
 liortu medtaka hugganrt ap Gud; ordi edr þyre helo
 tum i Neilogu Euangelio opinberut / og vpueruins
 num suo marghattadir skelpingar / Og verdum vidi
 rietter þyre rietta tru / Suo þ vief truum sannarlis
 ga / Og kunnun lita off at ofurda þ vief þopum
 audlast þyre geþning Syndanna epter Gud; þyre þet
 tum Christus vegna.

Þar þyre seiger. Sanct: Paull Gala: iij. Cape
 At vief audlunzt þann tilsgdanni Anda þyre rietta
 tru / Þer / þa tru / Sem a þau þyreheitin ap Christo
 grund vollut og vpp bygd er.

Þier eru þr heimsku þuller þlugu menn og illz
 kuandar þorleggiande / Suo sem at er villu þlockr þin
 na tuisfirdu / og adier þre þra líkar / Þuerier ed leita
 Neilagv anda vppbirtingar þyre vtan og an Gud; or
 da / Item og þr sem þ þrambera og þyremynda þ þet
 lagr Ande þyre renne ordinu / og vppdicta þ / at þr
 mune þar eptira trua / ed þr hapa þa nyiu vppbirting
 gina þorumit.

þ u

Þier

Ap Nadinne

Hier skulu og eirnin viluckrar verða / þær orða
þurningar / vt ap Gudligre þyre hyggju / Þuiat vier
skulum vor vpptrauf hapa ap Gudz ordi / þ ollum er
almenneligt / Þui lifa suo sem þ Lærdómrum ap iz
dranar yþuer botinne / Sa ed syndina strappar er ol
lum almenneligt / Lifa suo þa er þyreheitid Heilagy
Euangelij eirnin ollum almenneligt / Og suo þ bode
ordit Christi i hueriu hann bydr og bapalar þ vier sku
lum a hann trua / þa er eirnin ollum almenneligt /
Suo sem sialpt hann vottar / 7 Datth: vi. Komet till
mín / aller þier sem erpuide drygít / Og þunga erut
þiader / eg mun endr næra ydr.

Er þa eingin þorþienan

Nadarinnar / og þridþegin
garinnar i off ?

I off stalpum er eingin þorþienan / Þyre huad
off meigi veitast nadin / þ er þyre gæpning syndanna /
Og till reickningin riectlætisins / Helledr þa er þ ein
tahrein Gudz ast giop / þ hann medrefr off till nadar
þyre eckit / suo sem Sanct. Paul hann seiger / At
Gudz giop sie þ / enn ecki vt ap sialpum off till / Suo
þ einginn þurpue sier at hrosa / Og till Romanos vi.
Capitt: Seiger hann þat giopen Gudz sie cilipt lip /
þar þyr þa verdur vor þorþienan i burt tekín i þorlis
þunne / enn þo ecki suo / At vier skulum eigi neitt
get

Ap Radinne.

gott giora helldi þ vter vitum þyreheitid eina aft gior
vera / Og at þ sie sammarligt / Eincum / þat ecki
sie komit vnder vorum verdleikum / Og þo eiguna
vier samt þyreheitid ecki at þorleggia / Helldi þ med
ollu þacklæti at medtaka.

Huad pullgiorir

Nadin?

Hun aprefar Heilagann Linda / ep at vier heyr
um Gud; Euangelion.og medtokum þ / Hin þyrsta
og þremsta þulluerkan / er truan þyre huerta vor þior
tu verda vidriett / Og vita þ vissiliga / at Gud er off
nadugt og miskunnfame Ihesu Christi vegna / Þyre
þessa hærung / þ er lipgan / verdum vier vardueittr /
Og ypuer vinnum allar skelpingar Syndarinnar og
Daudans / Þetta hid sama trunadar traustid er eir
nin suo krotugt / at þ þrelfar oss i þra Syndinne
og i þra eilipum Dauda / og vppbyriat oss eitt nytt.
Ja eitt eilipt lip.

þar nærst epter þylgia eirnin adrar hær
ingar / Eincum sem er su vppreckna hlyd
nin vid Gud / Ikallit till Gud; / gudþradylan/
kærleikrinn / þolin mædin / Og adrar þleire man
dygder etc. Nadin hun verckar eirnin Gud; hialp / þul
ting og hug hærsting i raote Dioplunum / og daudan
þar

Ap Nadinne.

þar at auk huggan og polin mædi i Krossburdinum
og motlatinu / og þrelsar i þra Laugmalinu / Enn
at lyctunum þa verckar hun i mannum eitt nýtt
lípuerne / og epter þetta lidit líp eitt eilípt líp.

Huernen kann Naden at prelsa

þra Syndinne og Daudanum / Þyrist at
Syndin blípt enn nu samt holldinu /
þar med eirnin sa hin Lís
famlíga Dau-
dinn?

Enn þo at i þessu lípue blípue Syndsamlíger
girnder i voru holldi / þa mun þo slíkr nalægr breyft
leike riettruodum monnum ecki til reicknast / þo at
þessi veyckleikinn / sie vt ap Natturu Synd i sialpum
sker / og þyredemíngar verdr / Suo líka eirnin þa
verdr þetta vppreckna lípuernit ecki algiorliganna
pullkomnat i oss / Allt þangat til ed þetta vort syn-
dugt holld þ i burt deyr / og verdr suo algiorliganna
endmyat.

þar þyre þrelsar Nadin vt ap Syndunum med
tvönnu mote / Þyrist þa þlytr hun med sier þyreges-
ning Syndanna / vt ap vegar þ / at Gud tilreicknar
oss ecki þa nalægu Synða syke / Sem oss er inn
þadd / og voru holldi vid loder.

þar nærst verdum vier eirnin þyre Nadina / þrel-
sader i þra Daudanum / þuiat sa hin eilíplige Dau-
dinn /

Ap Nadinne.

ðinn/ er alle til reidu i burtu suipte ap rletrudum/
Og þo at sa lifamlige Daudinn / og adrar kualinn
gar og mottlæti blípue samt vti þessu lípue / þa er
þo þessi same Daude þyre utan spiozt brodd / þ er þyr
re utan frapt og mact / og blípr at eins einn lifams
ligr Daude/alleinazta þar þyre / þ hann i burt take
þetta Syndum spillta holld/ Og epter þ verdr þessi
lifamlige Daudinn (i vpprisu þrammlidinna) ermin
i burt tekinn/og veitizt suo sidan ein ny og dyrdarsam
lig nattura/ og eilípt líp.

Huar þyre at skilur Paall

Postule Nadinna at giopina?

Sancte Paall kallar Nadinna þyregeþning Ey
ðanna /edr þrid þaggingina / og þ Gud hann med
teft off vt ap sinne skærri miskunn Jhesu Christi vega
na. Enn giopina kallar Postulinn/þa innhelling heis
lagv Anda / og eilípt líp/ Þyre þann skulld verdr/þyr
re þetta ordit / Donum / þ er giop / sa fraptrin og
vercken Nadarinnar þyre myndut.

Og þo at þessi two ordin/ sie til samans teingd/
þa atskilia þo Sancte Paall þau þyre naudsynligra
til eþna saker/ þui þo at off sie naudsynligt at hapa
eitt nytt lípuerne / þa skal þo vor Samuigka vti þre
stingunne og i þarattunne / og þyre Gudz dome ecki
alita vom sialps verdugleik/ n.andygd/ verck edr þor
þienan/þuiat þar med funnum vier alldreige Nadas

3

ringar

Ap Nadinne.

ritinnar Gudz og þyregeþningu Syndarinnar Samu
proder at verda / Hellið skulum vier íapnan a lita
Þreheitin Gudz Euangelij/og þui orugliga at trua/
þ vier audlunzt Þyregeþning Syndanna vt ap stærri
Nad þyre. Ihesum Christum / einn ecki þyre vora siarpa
verdug leika / verck eda manndygder.

Huad merckir hia Spaman-

ninum Zacharia / Ande Nadarinnar
og bænananna?

Spamadrinn Zacharias vtstærir i hynum xij.
Capit: sinnar Bokar híd allra liupligasta þa þel gior
ninga hins Nya Testamentisins / með þessum ord
um/ Eg mun vthella (seiger Drottinn) ypuet þvosa
Dauidz/ þinn anda Nadarinnar / bænananna / þann au
da Nadarinnar fallar hann / þyre huern vier medfens
num / þ Gud er oss mistunnfame / og vilie þyregeþa
oss Syndirnar / Andi bænarinnar inne lyfur i sier / al
la hina innre Gudz dyrckan / og alla idfan truarinnar
hueria ed heilagr Ande hann verckar / suo sidan þar ep
ter a nær ed vier þopum huggan audlajt / og truum
ap hiarta / þa þopum vier Syndanna þyregeþning
þyre Ihesum Christum.

Ht ap Riетtlættingunne.

Huad merckir Justificari og
Justificatio?

Þetta

Ap Riettlættingunne.

Þetta ord. Justificari merckir í Ebrestu male
fúttann seigia ap Syndunum / og einn huern þyre
rietlatann / þ er þockann og þacknæma at medtaka /
Suo sem þa / nær ed þu seiger / David hann er rietts
lætte / þ er / hann er ap Syndunum fúttre sagdr / ap
leystr / og til nadarinnar medtekin / Suo seiger og
S. Paull til Roma: iij. Cap. At þm sem med ver
ckunum vnganga verdr ecki verðkaupit vt ap Nadins
ne til reicknat / helldr vt ap eiginligre verðskulldan /
Enn hinn annar sem ecki vngeingzt med verckin /
helldr truer a þann sem omilldenn riettlatann gionit /
þ er / vt ap Syndum fúttann seiger þm sama manne
verdr sin trua reicknud til riettlætis.

Justificatio þ er Riettlættingin kallazt þyre
geþninginn Syndanna / þorlufun edr þridþaging
Gudz þa nær ed Gud medtekur manninn / og geþr
hinn eilipt lip / Og þo þ sie naudsynligt / at i þm sem
þorlickter og þridþagder eru / þa sie eitt nytt lipuer
ne / þa skal þo su sama Justificatio þ er Riettlættingin
vri þessari malsgrein fide iustificamur / þ er / at
vri verdum þyre trua riettlater / ecki suo vndersta
din verda / Sem at audludunzt vri þyregeþning
Syndanna / þyre vor eiginlig god verck / edr þvri
vris þreinþerdis safer / Helldr alleinazta vt ap Nad
inne þyre Ihesum Chrustum.

Huad innelykr i sier þessi

Justificatio þ er Riettlætting?

3 ii

Þria

Ap Kietsflætingunne

Þrjá hlute / Þrýst þyregeþning Syndanna / Þar
nærst / Þ Gud medtekr off til Nadarinnar / og geþe
Heilagann. Andá. / Og þ híd þrúðia / sem er eilípa
líf.

Huernen skier þessi

Justificatio?

Hier að þyre er till. reicknat / Þ vti Gudz E
uangelio verði tuemmer hluter kender / Suo sem at er
Þpuerbotin / Og þyre geþningin Syndanna / Lifa
sem þ Christur sialþr hann seiger / Gange þier vt og
Predikit þpuerbot / Og Syndanna þyregeþning i mi
nu nafne. / Þar þyre hliotum vier at vppheþia i þra
Predikan / huer ed Syndinn strappar / Og velgior
ningin Christo til reicknar / Þar þyre er þetta þorn
og þyremynd þessarar Justificatio / At þrýst hliote
þar at vera angr og idran / Sem þ vissiliga helldi /
at Gud mune Syndinne reidur vera / og þ madann
skelpuizt þui aluarligar þyre Syndinne / Þar nærst /
Vti þuillike skelpuþng / skal Samuþlkan vidriettaz
þtur þyre truna / Og þondla suo þyrelheitid Heilagg
Euangelij vt ap Christo / Og trua þui stadþastligann
na þ vier sieum riectlater og sanner Erþuþngiar eilípa
líps reicknader. / Ecki þo þyre vora sialþs idran / helldi
vt ap Gudz stærri Nad / og þaus miþfunneme / þyre
Ihesum Christum.

Þar er

Apriettlættingunne

Nær ed vier nu (epter þessum hætti) vti rþætt
botinne / i angrar og idran Syndanna / Huggþætt
um off suo / þa erum vier þyre Gudi riettlater og þin
þacknæmer / þ er / at vier þopum þa þyregeþnung
Syndanna / og erum medþættliger till eilíps líps /
Efti þo þyre sialps vorn verðleik edridran / Hellið þyr
re Jhesum Christum huern ed vier hlíorum at medþætt
þa vti oruggre og stad þættre trur / Og nær ed vier
þaðlum og medþokum þur suo huggumær traustid /
þa audlunzt vier þar med eirnin til lífa / Heilagarn
Anda / huern ed vor Híortia oppþendrar / Suo þ vier
oppþepum eittr nýtt lípuerne / Og idfum off suo þ
þau i Gudz otta / vti þans þættleik og þolin mætti

Huer eru til eþnin þessa rar Justificatio ?

Hid þyrsta og þremsta er Heilage Anda / Hætt
annat þat er Gudz ord / þyre huert þ Heilage Anda
þann verðkar og froþtugr er / Hid þurðia vor vis
lie sialps / nær ed þann verðr þærðr edr till þnuenn
þ Heilogum Anda / þyr Gudz ord / Ap þur
skal þann þat ekti motstanda / Hellið samþættia /
Og þ sama ord medþætt / epter þur sem i versu
nu þess þiorda og murtigazta Psalmsins þ seigizt /
Hodie si vocem eius audieritis etc. 3 dag / Þo as
þig

J u

þig

Ap Riettlættingunne

þær heyrir hans roust / þa þor herdit eck yðar
þættu.

Giorer vor vilie sialps eirnin

noctur til þessarat Justificatio?

Nær ed vier seigium / þ menn verdi vt ap Mas
dime riettlater / þyre vtan verðskuldan verckanna /
þat skulum vier ecki suo skiltia sem þ vor vilie sialps-
giorer þar eckirt til / Og sie ecki vtan suo sem annar
stockr eda steinn / Ja vel / enn med þui at vier hljos-
tum at vpphepia i þra Gudz ordi / og epter þui sem
adri er sagt / þa giorer vor vilie sialps vissiliga þar
noctur till / þui þa ed hann verdr driþinn og till knu-
inn ap Heilogum Anda / þa sam sinnezt hann þui
og medtekr ordit / Og þeller sig till við þ þar þyre
re skal madrinn ecki yþuer geþa nie þorleggia Gudz
ord / Edr þui þinu sama i mote at standa / Hann
skal og eirnin þ stadþastliganna hallda / At Ihesus
Christus mune þull komliga enda sin þyreheit / Einco-
lum þ hann mune geþa riettruodum sinu Heilagann
Anda / suo þ hann sie froptugt þyre Gudz ord.

Huer er skilningrinn þessa

vor greinar / þat þyre truna vers
dum vier riettlas

ter ?

þættu

Ap Riettlættinguine

Þessi greinin verðr með morgu moti / og samdr
um vöndliga vt logð / Sumar vleggja þetta ordit
Fides / Þ er trúan / þyre gioruallann Lærdóm Chri
stligrar Religion þ er andligrar stíettar / Og líka
þyre þa blydne Chastiligs lípuernia / Þessir ténar
somu seigia allz ecki vt ap Christo / Og ecki hella
dr neitt vt ap þui trunadar traustino a Gud siab
þann / Quert ed vidnetter og huggan veiter Sam
uigfunum / Og hapa sua alleinazta vti Lærdómis
num Laugmahins.

Þínar adrer eru nockrum mun heübrigðar
í skilninginum / Og vnderstanda þyre þetta ordit /
Fides / Þ er trúan ecki alleinazta vridkemningina
Historiunnar / Þ er lípsaugunnar / helldr eirnin líka
þa trunadar traustid / Enn þo líst þm sem þ i
þessari greininne sie ein Synecdoche / Þyrst at trú
an er su hin æðsta dygd og hun vpp byne Gudrae
fnina / þa verði henne till reicknut / Su Justifi
cario / Þ er riettlættingin / Enn þo með þui mote /
þa drar dygðer / Sem er kærleikrinn / gudhræðslan /
vonin / þolin mæðin etc. þa sie þær ecki vtilvandi
nie vndantakande / Þessir þara eirnin a miss vid me
ning hins Heilaga Paali Postula / og alita vora ala
giorpue og dagilgleika / Og meina þui þ vier verðr
um riettlatter eirnin nockur suo sem þyre vora siab
þerdugleik og þorþienan.

En einn riettlig og sannarligr skilningur er þessi
At me

Ap Riecttlættingunne.

At vier verdum þyre truna riectlater / þ er / at vier
verdum þyre mißkun Gudz Ihesu Christi vegna riect
later og Gudi þacknæmer / Eigi þyre vorn sialps
verdugleik / nie þyre vorra vercka edr verdleika sa
ker / Elligar þyre nockut þ sem i off er / helldr þyre
þ / sem þar opai at hingat til vor keme / Sem er þyre
Ihesum Christum / og þyre truna a hann.

Huat vtilykr þetta orð

dic Gratis?

Þetta listla ordit / Gratis / þ þyðst þyre ecki
vtilykr eigi þ puerbotina / nie idrunina edr goduer
ekin / Helldr alleinazta vorn verdleik / Og vtiskr
þar þau til epnin Gudligrar miðde og godgirne /
Suo sem at er þyregeþningin Syndanna / og Elipe
Lip / og reicknar þ sama alleinazta Gudz mißkun
þemi til.

Huar þyre hliotum vier

Swodann Exclusiua at
hallda?

Þennann gior wallann Lærdom / hliotum vier
at draga vpp a barattu Samuigkunnar þyre Gudz
Dome / elligar þaum vier hann ecki pullkomliga st
lit / þuiat vti riectri angist / og skelpuingu þinn
Eann

Ap Rietflætingunne

Samuigfan þ / at vier funnum eigi / at setia vor
verck edr verdleifa i gegn Gudz dome og hana rei
de / Og funnum eirminck i till þridat edr huilðar at
komast / nie þa epuablendne ap at leggja / a medan
vier vppbyggium a vorar manni dygder og god verck

Dauid Romungt þo at hann heþdi margar og
agæt ar manndygder / verck / Og verdleifa þa kánn
hann þo ecki þ samnarliga at vísfurda / at Gud hafi
ui honnum þyre þess sakar sínar Synder þyre gepit /
þuiat allar slíkar manndygder / Og verdskulldaner
verda vnder þrycktar og midfæpðar / þyre eina
hóput Synd / Þar þyre eþ madrínni skall audlaste
na þridsama Samuigfu / þær hrygdaner og skelp
nig ar at ypueruinna / Og þre epuablendne i þyre at
koma / þa hlytr hann at leita skærrar Gudz miskun
nar / elligar þær hann víst / eigi að huorck i huilð nie
to / Þyr enn þ hann getr hondlat og ypuet komist /
þessa raust Delagy Euangelij / þat honnum verði
vt ap i iadinne / þyre vtan alla hans verdskulldann /
Syndinar þrygeþnar.

Þar þyre hlytr þessi greinin / at vier verdum
vt ap i iadinne rietlater / Þyre Gudz n ískunnseme
Christus vegna / vel at handþestazt / Vpp a þ / at
velgeotunginn sie visseliger / Og su harme þungen
Samuigfa meigi hafa eitt oruge huggunat traust /
Og þ su epua blendinn mætti ypuet vinnazt / þyre
recca traust

R

Dg

Ap Riettlættingunne.

Og þetta orðfornit / Gratis / þ er þyre ecki gior
er sierdeilis þann atskilianligana greinar mun/a mil-
tum Laugmalfins og Heilago Euangelij / Þuiat
Laugmalit heper eirinn sin þyreheit / Enn þ þyregeþe
þo ecki Syndina vt ap Nadinne / Helldr frepr vors
verdugleifa / hlydninna / og vppþylling bodordanna
Og þetta er þ þyrsta till epnit / huar þyre vier hlios-
tum at hallda þessar Exclufiuas / Einkanliga / su
þ þyreheitid sie sannarligt.

Ditt annat tilepuit er þetta / þ Christo veitizi
sin till heyrilig dyrd og heidran / Einkum sem er
þesse / at vier holldum þ vissiliganna at off mune
hans vegna veitast þr velgiorningar Heilago Euang-
gelij / Og læra at hapa hann þyre vorn medal gongu
mann / Þui huer hann helldr ecki þennann Gudspia-
alljins lærdom / þr hiner somu ræna Christ / sinne
tilheyriligre dyrd og heidran / og hallda hann eck
þyre sinn rienadar mann.

Gep vitnisburde þessara

exclufiua vt ap ritningunne?

Sanct: Paul hann seiger til Roman: iij. Cap
At þr verdi riettlater an þorþienunat / vt ap hans
uad / þyre þa Endlausinna / sem er i Christo Jesu.

Item til Ephes: ij. Capitt: Vt ap nadinne eru
þler Salu hialpliger, vordner þyre cruna og þ sama
eck

Ap Riettlættingunne.

ecti vt ap ydi till / Gudz giop er þ / ecti vt ap verck
lunum / suo þ einginn hrose sier.

Item Galat: ij. Vier vitum þ madum verdr
ecti riettlatur / þyre verckin Laugmalsins helldr þyr
re truna a Ihesum Christum.

Item till Titum iij. Capitt: Off heper birsk
godgirne Gudz vors Dialpara / ecti þyre riettlæsins
vercka saker / Sem vier hopuna gior / Helldr vt ap
sinne miskunnsemi / heper hann gior off Saluhial
pliga.

Er þa su greinin saunn/og

o brigdi lig / at vier verdum alleinazta
þyre truna riettlater ?

Þessar tuær greiner / At vt ap Madinne au
þorpieminar verdum vier riettlater / Og alleinazta
þyre truna verdum vier riettlater / þa eru einslika
badar / þo Correlatiue tecknat / mega þær betr
stiliast / Einkum suo / þ alleinazta þyre miskunnse
mina verdum vier riettlater / þ er alleinazta þyre
stæra Mad og Gudz miskunnsemi / Huer at off er
i Christo þyre heitinn / þa verdum vier þyre Gude
þromer / Og riettlater / Ja þo at eirnin þetta litla or
dr / Alleinazta / yrdi þær ecti till set / þa er þo samt
þessi greinin (þyre truna verdum vier riettlater)
Ein excludiua / þuiat þ er eigi odru vis nie a adia

R ij

leid

Ap Riettlættingunne.

leid fatar (þyre truna verdum vier riettlater) þenn sud
mickir sem at ecki sie þ þyre vortar þorþienunar/ver
cka edr verðleika saker / Helliðr alleinazta þyre siæra
Nad og Gudz miskunsemi/ Jhesu Christi vegna/ ver
dum vier riettlater / Og þ sama er ein talheir Con
tradictio/ Þ er motstæðlig ræðar / Sem þ seigia / at
verdum vier þyre truna riettlater/ Og i mynda þo þ/
at vier verdum eirnin þyre verkin riettlater / og auð
lunzt Syndanna þyregeþning/ og eilíft lip.

Þrammsettning og vppleysing

Nockurra Argumenta/ Þ er Spursmal
og Andsvara?

Hier Þinnazt nu nockr þau Argumenta / þuiat
eirnhuer mætti suo seigia/ Hier adr þyre heper þu
sagt/ Þ til Riettlættingarinnar heyrði ypuerbotin og
idrun / þau þyre þa verdum vier ecki alleinazta þyre
truna riettlater.

Andsvaer / þetta liela ordit / alleinazta / vti lyfr
eckir ypuerbotina edr Jdrunina / vill og eirnin ecki/
at i þm / sem at nviu endr þædder eru / þa sie truan
alleina / og ecki neinar adrar manndygder / Helliðr
vtilyftur þ þom siæls verðuleika / verck og þorþier
nan / Svo sem at þyre þau til eþni Sattmalana edr
þorlættingarinnar / Seigium suo / þ vier verdum ecki/
þyre þom algjörþingleika / vercka / edr þorþienunar
saker

Ap Kiættlættingunne.

saker riættlater / Hællðr allemaðra / þyre Gudz miskun
seme Jhesu Christi vegna / Og i stuttu male at skýra /
þa skal og hlytr eirnin / Ypuerbotin / Idumín / nyt
lípuernit / og vpprekin hlyðnin i oss at vera / Enn þyr
re þ þo ecki þyregæpning Syndanna / Hællðr allemaðra
ta þyre truna a Jhesum Christum.

Eitt Annar Argumentum.

Þyre truna erum vier riættlater / Truan er eitt
verck / Þar þyre þa eirum vier þyr verckin riættlater /
Hier vill þ andsuar þra ecki Duga sem þar seigia / at
truan sie Gudz verck / þuiat kærleikrinn / gudhræð
dylan þolin mæðin / og adrar dygder eru eirnin
Gudz verck i oss / þo verdu vier ecki þyre þær hinu
somu riættlater.

Þar þyre skal vp a þetta Argumentum edr spurð
mal / suo suarast / Hin þyrsta Propositio (at þyre
truna eirum vier riættlater) skal ecki suo skilin verða /
sem at sie truan eitt verck / edr algiorþuigleike i oss /
þyre hueria algiorþue at vier funnum þromer og
riættlater at verða þyre Gudi / Hællðr hlytr þ
Correlatiue at skilast / einckum suo þ vier þyre
Gudz miskunsemi / hueria ed truan þondlar og vpp
a bygger / þa verðum riættlater / og þacknæmer /
þui þo at truan i oss sie eitt verck og slyr giorþuig
leik ecki riættlater / þuiat su sama truan er o þull
þomlig / Swa sem eirnin þær adrar dygder / Hællðr

R iij

erum

Ap Riettlættingunne.

erum vier riettlater vegna þess / sem su sama truan
handlar og medtekr / Einckum sem er þyre Ihesum
Christum.

Þyrst vier uerdum ecki riettl-

later þyre verckin / huar til er þa nytt
samligt god verck at
giora?

Andsuar / Sa alle velgioninge / Riettlættn
garinnar heyrir alleinazta Christo til / og þ er ecki for
mit vnder vorum verdugleik / Suo at þ sie stodugt
og vissiligt / Enn þo skal i oss eitt nytt lipuerne /
og vpptekin hlydni verda / Þui nær ed vier i trunne
audluzt þyre gepning Syndanna þa skier og til lifa i
oss ein þomjung lipnadatins / huert at er eitt vpp hap
eilips lips / þuiat vpphapit þessa hins nyia lipnadare
nis / þa er su nyia vpptefna hlydnin / og su hin sama
er niog naudsynlig i þm sem riettlætter eru.

Huort er þa hinn heilage Þall

epster vmsunungina / alleinazta riettlate
þyre truna / eda þyrir verckin og
truna / elligar þyre þa nytt
in vpptefnu hlyd
nina?

Anda

Ap Riettlættingunne

Andsvar/S. Það er alleinaþa þyre trína riettlæt-
latur / þui þo hann hefdi eitt nýtt lípuerne / og þa
vpptecknu hlyðinnna / og adrar þleiffe þrabætar dyg-
dir / þa kunne hann þo ecki vissiliga at alycta / þ hans
sialps persona væri þyrer slíkra dygda saker Gude
þeck og þacknæm þuiat hann þann og þormerckti /
þ þuilla sin vppteckin hlyðni / þa giordi ecki Laug-
malino þallnægiu / Svo kunne hann og einninn sí-
kar sínar dygder ecki at setia i gegn Gudz streingum
Dome / epter þui sem sialpr hann seiger i. Corinth:
oc / Eg em mîer sialpum ecki samuitantligi / enn i
þui er eg þo ecki riettlættur / Þar þyre er hî þar
þligt / þ hann alycti þ suo / þat hans persona sie
Gudi þeck og þacknæm / eigi þyrar sínar dygder edz
verdugleika / Helldz þyrar einn annann / Sem er þyr
rir Ihesum Christum / Med þui nu at truan sete
alleinaþa sitt traust / og vppbygger a Gudz mistunni
semi / Og alyctar þ suo / at madrinn sie alleis-
naþa þyre þuilla tru Gudi þacknæme / þa kann
hann þo ecki þ at seigia / at hann sie til líka þyre truna
og verckin riettlatur / þuiat þ væri ein auglios Con-
tradictio / þer mostaðlig ræða / at treysta til líka
vpp a Gudz mistunsemi / og vpp a eiginligann ver-
dugleika / og sína sialps þorþienan.

Ust ap Godum

Verckum.

Duob

Ap Riettlættingunne

Huad er seigianda vt

ap godum verckum?

Þar eru margar spurningar till vt ap godum
verckum / I Þyrtu huad er Gud heimter þyre god
verck / og huer god verck eru.

I amann mata / Huernenat þau skule skle.

I Þridia mata / Huort at god verckin glora þull
nægtu Laugmalino.

I Þinta mata / vt ap þorþlenan verckanna.

Huada godum verckum

heimter Gud / og huer eru
god verckin?

Gud hann heimter ecki alleinazta þau himi vtri
augfynelligu verckin / Huert eru / ein furteiflig fidi
femdar vingeingne / medat hæpverstra / Og fidger
dæ manna / og ein lifamlig edr veralldig riettnise /
Huert ed eirnin i hia hæfnotunum / og odum ogudu
legum verdr þundin / Þuist suodan holdþina riettnise
fann manþins vilte at þremia og þullfoma / eirnin on
Deilago Linda / Og Gud hann vill suodant riettni
þigt at hæpi eirnin hapa ap þm / sem ecki eru riettlæt
ter og Helgader ap Gudi / Helldr heimter Gud iapn
vel eirnin þar lþnar tngtu þiartans hæringar / þau
Jm

Ap godum Verckum.

Inu hædztu og beztu goduerckin / So sem at er saunn
gudhrædzla / riet trua / riertilige bæna a kall i ollum
naudsinium / Sannr fær læife / bolin mædi / og adrar
dygder / Epter þu sem Gud stalt þu hann seiger /
Eg vil umgepa mitt Laugmal i þra hioru / Og
Christur hann seiger svo / Þran suo sie at ydart rietto
læti sie betra / enn þ þra Phariseis og Skriptlærda /
þa munu þier ecki innkoma i Himnarikit / Suo eru
nu god verckin ecki alleinazta / þi hiner ytre og auga
syneligu giomringarner / Helldi iapn vel eirnin þær
hinar innre andligu hræringarnar / Enn vier kollum
Goduerck alleinazta þau sem ap Gudi eru bodin /
Huer ed off verda bodiu og tilteicknut / vti þm Tiro
Gudz Bodordum / huar þyre nær ed nu verdr atspurt
edr vmtal hapt ap godum verckum / þa skulum vier
alita þau Tiro Bodordin / Og vita þyre wist / at þ
sama eru vissiliggannagoderck / huathellzt i þm þos
dir og biþalat er.

Vier hliotum sannarliga vitnisburde at hapa
vt ap Gudz ordi / Nuada verckum ed Gud hann
frepr / og huer goduerck ed hm þecknazt / Suo kunu
num vier þ eirnin aldreigi þyre þull sanninde at or
skurda / at þau verckin sie Gudi fær / Sem onguam
vitnisburd hapa vt ap Gudz ordi / Svo sem at eru
þau verckin i Dannaþna innsetninga / og þrar vppdick
ta drar Gudz þionuztu / Ja heilog Ritning hun þor
leggr opinberliga þau þinu somu werck / og seiger
augliofliganna þ þau þecknizt ecki Gudi / Lika
sem

Ap Godum verckum

sem þ Chriſte ſialp: hann ſeiger eirnin / *Adatt:* viſſe
Till þorgeþins þiona þr mter / a medan þr kenna ſuor
denn lærdoma / þr ed ecki eru / utan mannauna bode
ord.

Þramtel og vtſkyr þau

god verckin / vð þm Tiv
Bodordinum ?

I þat þyrſta Bodordit heyrir / Sannarlig yþuer
bot / riectilige Gudz otte / einriet trua / Og eitt or
rugt a trunadar trauſt milldinnar / Nadarinnar / Og
Gudz miſkunnſemdar / huer ed off er loput og till
ſagd þyre Iheſum Chriſtum / Item ſanpr færleike /
hlydne / þoliñ mædi i ollum yþuer liggjande a nau
dum og hærmælingum.

I þat annat Bodordit heyrir / Ein rot þauſt
bæn aþhiarta / a kallit Guds naps / þacklætud /
Gudz ord at kunnigjora og vrbreida / Og þ hið Neila
ga Euangelium Gudz opinberliga og ſtadpaſtligan
na at medkenna.

I þad þridia Bodordit heyrir / viluugligt og
koſtgæpiligt vpphelli þrar gudligrar Kirckiu þior
nuztu og riectilig varduering allrar Chriſtiligrar till
ſkipunar / Og ein til heyrilig lotning / virding / og veg
ſemd vidi Gudz ord / og þeſſ þienara.

Til hins þiorda Bodordzins heyrir / þ menn ſie
vældiſtioninne hlyduger / og eirniulika at þr vett
Euum.

Ap Godum verckum

Stnum þoreldrum / og yfuer bodurum til heyriligan
heidi og skylduga lörning / Og þ huer som ein stund
medr dygd og athyggle sina stiet / embætti / og fallan.

Til hins þimta Bodordzins heyrir / kærlíkin þrid
semin og vinþeingit vídr naungann / suo líka síðsamlig
breytne og þalslaus handtieran / eirnin sinum samchris
stum giarnan til hialpar at koma / hín ecki neit opaki
at veita / og onguann brest nie van þaurþ lida lata.

Til hins Sierte Bodordzins heyrir / hreinlíque /
traustligt trygdar band hiuskaparnis / sparneytne og
þopsemi i ollum hlutum.

Til hins Sionda Bodordzins heyrir / þ vier skul
lum onguann þiophnad þremia / eingin ranginde giora /
Onguann at þalsa / nie suikia i kaupskap neinum / Enn
sins rictþeingins þiar vel og Christiliga a neyta / Og
þatæfum giarnan aulmosur at gæpa.

Til hins Altrenda Bodordzins heyrir / þ vier sies
um sannorder / og þorum eigi med neinar lygar og
buldr / og vorunzt allann þalsleika / vnderhygggu og þre
tuise vti allzhattadre breytne og maleþnum / Helldr ves
rum godþuser / mildur / og misfunnsamer.

Til hins Niunda og Tiunda Bodordzins heyrir / þ vier skulum vondum girdum / lystingum / og til
hneigingum i morestanda / og gæpa þin eckert radrum
medross.

Þin onr Spurning

L. ij

Duers

Ap godum Herckum.

Huernin skulu Godz

verckin skie?

Hier hliotum vier þyrst þessa Reglu at hallda
at omoguligt sie / þ Laugmalit verdi halldit / an riet
trar truar / þui þyrst at þ pullnager ecki / at giora
þau himu ytre og augsyneligu verckin Laugmalsins /
helldi þ / at þær hinar inztu hiartans hræringar heyre
þar eirnin til / Svo funna menn og ecki slíka sans
narliga hlydne at veita / an truarinnar / og samrar
vnderstodu heilay Euangelij vt ap Christo.

Enn þessa Reglu (þat an truarinnar / er Laug
malit omoguligt) hana hliotu vier med twennu mo
te at skilia. I Þyrstu ap þre andligre hlydinne hiar
tans / Svo sem at adz er sagt / þui þo ut menn gior
re nockr augsynelig verck / þa funna þau þo ecki
i barattu Samuigkunnar / vti Daudans angist sto
dug at standa / nær ed hiorun þau þinna og þora
merckia Gudz reide og heþdar Dom / þui þa taka
þau til epuablandin at vera / þlyia og þordazt Gud /
auruanta sier mistunnar ap honnum / elska eigi Gud /
akalla og eirnin ecki Gud sier til hialpar / þar þv
re þullkomna þr og eigi helldi / þa sannarligu hly
dinna.

Jannan mata þa skal eirnin þessi Regla skilia
verda / ap Gudz medrefningu / og hans gedþeckne /
þuiat þ þvad madum giorr / an riettrar truar / þ
sama.

Ap godum Herckum.

sama þocknast Gudi ecki/ ap þu at þ skier ecki vti
saumnu a trunadar trausti/ a þann medal gongu
manninn Jhesum Christum / Þu at an og þyre
vtan Jhesum Christ þocknast Gudi einginn hlute/
þar þyre seiger og Christu suo/ At an min kunne þier
eckí neitt gott at giora / Nuar þyre þ naudsýnligt er
at samteingia þm Lærdominum Laugmálsins / þ
Euangelium vt ap Christo Jhesu / Og ein rietsþers
dug trua er eirnin miog þarþig þar til/ at þullkoma
na med Laugmalit.

Ein goduerckin þau ste suo / nær ed þiortun
verda huggut og vidreist þyzer Gudz Euangelium/
medr til werckan Neilagv Anda / og vors eigins
ligs vilia / Sie svo verdr off til líka heilagr Ans
di gepinn / og þær andligar þræringar þiartans/
Þu at epter þ ed þiortun mannanna þyre Neilagann
Anda vona sig at hapa einn nadar samligann Gud
þyre Jhesum Christum/ sa ed alite þa og bænhæyer/
þa suo medfenna þr eirnin Gud þauðr / og lata sie
dan alla skelpuþing og alla eþuablendne i burt lida/
Oð taka þa til at elska Gud sannarliganna / og að
akalla hann rietsliganna vti allre angist og armædi /
Og at treysta vpp a Gudz hialp og þullþing / eirnin
líka medr þolin mædi at vin lida allar þormungar og
motelæte / Og eru suo Gudi hlyduger / þiorna og
eirnin sinum samchristnum Naunga giarnan / vpp a
Gudz vegna / stunda og þrammplia Embætti sin
nar kallannar medr allre at hygle og þull koma suo

L iii

milldi

Ap godum Verckum.

mildi verckin / hreinlípuit og hoguárdina / og nidv
fepia i flet þar voundar girnd er / tilhneigingar og
loftafemder / Þetta lid sama er nu velgiomingt / og
nyttfeme Euangelij Lærdoms / Nær ed kent og
Predikat verði / vt ap riettri tru / Einkum suo / þ
vier Lærum huernen at heilagt Ande verði medre
finn / hann sem i off vpptendrar og verckar allzhatta
dar nyar hæríngar / Og þ vier þaum at skilia /
Duersu omaugligt þ off sie Laugmalit at hallda /
an riettrar truar. Lika sem þ S. Þaill hann seie
er eirnin / þad Laugmalit verði stadþest þyre trua.

Hin Þridia Spurning.

Duox þ su hin nyia vppteckna hlydnin
gior pull nægiu Laugma
lino / og sie þyre vtan
Synd?

þo at i riet Christenodum möm / nær ed þ
medraka Heilagann Anda / þa sie ein ny hlydne / sem
þa dr er sagt / þa skulu vier þo vita / þ swodan
hlydne er o pullkomlig / og ecki þyre vtan synd / helldr
lode þar enn nu mickill breystleike og noglig Syn
dalyte / eirnin i þm sem helgader eru / þar þyr
re i suo micklu sem þa vppteckna hlydnina a hæs
rir / so giorir hun ecki Laugmalino pullnægiu
þar og eirnin ecki stadist þyrir Gudz reide / og hans
Dome /

Ap godum Herckum.

Dome/ Huiat i heilögum er enn mi eirnin vonda
girnd / huer at i fialpre fier er synd og dauða verð.
Og su hín sama er eirnin ecki med allu idulauðs i
manninum / Helldi elur hún alla tíma vonda til
hneigingar / lystingar og losta semder / Þar þyre kunn
na hiner heilagur þ ecki vissiliganna at orskurda / þ
þ: þyre sakar sinnar hlyðne sie rietslater og Gudi þack
næmer / helldi hlíota þr at lesta Gudz miskunnar /
og trua þui þ þr þockmizt Gudi þaudi aheimasta þyr
æ Jhesum Christum / Og víta suo / þ Gud heimter
at þm eina iduliga idranar ypuerbot / og þ þr hær
ui þaurp iduligrar Syndanna þyregeþningar / Lika
sem þad Christe fialþr hann heimter at ollum möm
ypuerbotina / svo at þr þorþeþie sig ecki i sinum eiga
túligum verdleikum / verckum / og þoreþienan /
Huiat suo seiger Christe Luce xv. Capit. At þar
mune þaugnodr vera a þámmum ypuer einum Syn
dugum þeim ypuerbot giorir / meir enn ypuer miu og
miutige rietslatum.

Þar þyre er hær þorlagdr sa Lærdome vor
ra motstodu manna sem þ kenna / At hiner heil
logu hær i Deime / sie þyre utan Synd / og seigie
at su Concupiscentia þer girndin / Queria ed þe
falla Fornitem þer vppfuefing / sie edelig / og i
fialpre fier eingin Synd / Og hallda suo at hiner
renouati þr endi i Hyubu Christner menn / sie Deil
lager og rietslater þyre sine hlyðne / og Laugmas
tug.

Ap godum verckum

ins vpppylling / i burttaka suo Christum med ollu /
og þormyrckua lærdomin Heilagy Euangelij.

Gep hier þram nockra vitnis-

burde Heilagrar Ritningar / þ Syndin
blípue enn nu i Heilogum
þ er i lípande Chrí-
stum móm?

Hinn Heilage Jóhannis hann seiger i hinum
þyrsta Pistle i. Capitt: Ep vier seigum þ / at vier ho-
pum ongua Synd / þa villum vier sialpa oss / Og
sannleikrinn er ecki i oss.

Sanct: Paul hann seiger till Roman: vii. Capit.
Eg hepuí lystinga Gud; Laugmale / epter hinum
iura mannum / Enn eg sie eitt annat Laugmal i
minum limum / þ sem i mote stendi minu hugskog
Laugmale / Og leider mig hertekinn i Syndarinnar
Laugmal / huert at er i mínum limum.

Item till Romanos vii. Capit: seiger hann /
það Gud hepuí alla mehn innheluckt vnder Syndis-
na / vpp a þ hann mistunnadi ollum.

Dauid i þm xliii. Psalmi seiger suo / Drottinn
dingack þu ecki i riectlætis dom vídur þrel þinn /
þu at i þínu auglite er einginn lípande mann riect-
latur.

Psalmurinn C xxxi. Drottinn / ep at þu vilt syndirnar
till reifna / huert mun þyre þier stadigt geta.

Psalm

Ap godum Herckum.

Psalm xix. huer þær skyniat hversu opt hann
misbreytur / þyre geþ þu mier Drottinn þær duldar
Synder.

Psalm xxxij. Sæler eru þz / huerium ed mis
giordirnar eru þyregeþnar / og þm sem Syndirnar
eru skyldar / Og þar stragv epter a seiger hann/
þyre þ munu þig aller Heilager til bidia i þægile
gamm tima.

Og aller Heilager menn þz viderkenna eirnin
finar Synder / bidia Gud og seigia suo / Þader þyres
lattu off vorrar skulldar.

Hin Þiorda Spurning.

Byrst at i Heilogum eru enn nu Synder/
huernen kamm þa þia vpptekin
hlydni/Gudi at þock
nast?

Þessi vpptekin hlydne þeckizt Gudi ecki / þyre
sialps sinnar verdugleik / edz þullkomnan / helldur
Ihesu Christi vegna / þyre huern vier erum vordner
Gudz born. Johan: i. Capit. Þuiat lifa suo sem
madrinn audlazi þyregeþning Syndanna / og þock
nast Gudi Þaudi þyre Ihesum Christum / Ewo lifa
þa þocknast hñ eirnin su epterþylgiande hlydnin og
god werckin / Og þo at þar sie enn nu Synder
nalagar þyre hondum/ og sialp verckin med Syndum
pleckut/

Ap godum Verckum.

pleckut / þa þocknast þau so samt Gudi þaudr þyre
Ihesum Christum / þui huat hellzt þ ennu eirnin er
syndsamligt i riectruodum / þa verdr þm þ þyregepit
vegna þess medalgongu manzins sem er Ihesus Chri
stus / sie svo skulum vier vita þ hadi madinn og
suo verckin þocknast Gudi þyre Ihesum Christum /
Og þ su vppreckna hlydnin sie þacknæm þyre mißkun
semina þaudresins Ihesu Christi vegna / og verdr þui
reicknur suo sem þ giore hun Laugmalino þullnæ
giu / þuiar vier erum nu Gudz born / og sam arpuar
Ihesu Christi.

Öp hier þramm vitnisburdi

Deilagrar Ritningar / þ þssi vpp
tekin hlydni þock
nast Gudi?

S. Paull hann seiger til Roma: At þar sie ees
þi neitt þyredæmliqt a þm / Sem at eru i Christo
Ihesu / Og seigir suo þramar / Öp at þier deydr
þyre andann holldzins giorninga / þa munu þier lipa.
Til Galat v. Cap. I Christo Ihesu er huorke
vmskurdrinn nie ypuerhudin nockrs verd / helldr su
trua sem þyre færleikinn verckar.

Til Romano: xii. Gudz Rike er eigi matur
og dryckr helldr riectriuse / og þridr / og þaugnudi
heilögum anda / huer ed Christo þarinne þionar / se
er Gudi þægr / og möm gedþelldr.

Petrus

Ap godum Herckum.

Þetur Postuli í sinum þýra Pistle új. Capít. Seiger swo oppbyggir ydr sialpua til andligrs áustie
ris / og til heilagy kenne manyskapar / til at oppra
andligar þoner / þær sem at eru Gudi þacknæmar
þyre Ihesum Christum.

Johannes í sinum þýsta Pistle új. Capít. seiger
vler holldum hans Bodord / og giorum þ huad hñ
er þacknæmiligt / Swo þacknast nu vor kærleike
allmattugum Gudi / enn þo nær ed hann þramm þly
dur vt ap riettri Tru / huer ed í þýsta hondlar og
medtefr / þann medalgongu mannum Ihesum Chris
tum.

Hin Þimta Spurning.

Þþ verdugleik / og til epnum
God werck at
giora?

Þessi Lærdome þrifar og vidþragir nærsta
mög Gudz mýskunnseme / nær ed vler vitum/
þ vor hlydne / þo at hun sie enn saurug / og med
syndum þleckut þacknast Gudi þauðr þyre Ihesum
Christum / og verði reicknut þyre eina oppþylling
Laugmalsins / og þagut suo med mycklum loþstir/
Sem er þessum þ hun verði kollut / eitt riettlati/
ein Gudz dyckan / eitt oppur þar ed vler vegso
mun og dyckum Gud med / og audlungt suo eirnin
eitt mickit og dasamligt verðkaup / þar þyre skulu
vler þau hñu sannarligu god verckin eigi þormiucka/
þu ij þellðr

Ap godum verckum

helledr þau hæt þorheþia / Wppa þ / at suodann loppstir
opprenndre i oss eina aluarliga fostgæþni till at þremia
og god verck at giora.

Huersu morg eru þau till

epnin sem oss skulum lada till / god
verck at giora ?

Þinn / Sem er Naudsynn / Werbugleikinn /
Verdlaunin / Idkan Truarinnar / Og hialpen Nels
lage Anda.

Huert er hid þyrsta

tilepnd ?

Þuingandi naudsyn godra vercka / Þuiat tru
an hlytr i oss / þyre iduliga idkan / i afallinu / i ypa
uerbotinne / i haskasemdunum at þroast og vagva
Suo sem þ Johannes Baptista hann seiger Matthe
iij. Capittel. Giorit verduga auogytu ypuer bot
tarinnar / Suo lika kann truan og cirnin ecki at ve
ra nie stadpaust at blipua i hia einna vondre Samu
uigku / Þuiat truan er þ sama a trunadar traustid /
At Gud sie oss naduge og mistunnsame / Enn einn
vond Samuigka dæmer þar þuert i mot / Item
þi huertier ed ecki giora neina ypuer bot / heldr ligo
gia vti

Ap godum Herckum.

gia vti stor syndum og illskiu verckum / og epter þyl
gia vondum girndum / Þi ed suo giora hapa ecki riet
ta tru / Þuiat Truanleitar at þyregeþningu Syn
danna / Og heper ecki gedþeckni neina a n isgiordis
num / Suo bliþr og Deilagr Ande eirnin ecki i þm
hinum somum / Sem at enn nu liggia vti syndsam
ligum girndum / Lostasendum og lastauercum /
Suo sem þ Sanct: Iahannes hann seiger / At sa
huer ed Syndina dregur / At hann sie ap Diopli
num / Þuiat Diopullinn syndgadiþr þegar i þra vps
hapui / Og þinn Deilage Petur i sinum þyrra þis
fle j. Capitt: Aminner off / Og seiger / hapit idur
liga a stundan a þui / ydra kallan og vtualning stads
þasta at giora, etc:

Huert er hitt annat

Tilepmit?

Werdugleike godia vercka / Þui þo at wier
i slium vorum breyskleik / eigum ecki at hallda
mickit vt ap sialpum off / nie rikilater at vera / þa a
þo samt vor kallan mickils metin at vera / Og þo
at vorar dygder og god verck sie / enn saurug / þe
heya þau þo samt till Christi dyrdar / þar þyre
eru þau ecki þyre litandi / Enn suo at vier megun
vel vita at þau þocknizt Gud / þa heidrar Gud
þau sialpur / meðr sændarnopnum / og þægum lofs

ad. iij.

stira

Ap godum Verckum.

Tit / Med þui ed þau verða kollur eit helgi oppur þ
er riettilig Gudz dyrckan / Huer ed Gudi þocknast
vel / Og Christer hann seiger sialpr Matth: v. Capitt
þat Gud þader verði þrifaðr þyrr vor god verck / Og
Petr þostuli hann seiger / At vier sium sa hinn Hei
lage kennemanskapinn fallader till at oppra andls
gar þomer / Sem Gudi þaudr eru þacknæmar þyre
Ihesum Christum.

Um þram allt þetta med þui at god Verckinn
eru giapuer Hellago Linda / þa væri þ og eitt o þace
flat og o gudligt aþanz hiarta / huert ed ecki þeckia
villdi vpphepiarann þuillfra godra vercka / Suo eru
einnin goduerckin þau teickninssem oss aminning gior
ra / um Gudz vilia / Og þ vita / at vier andlunzt þyre
geþning Syndanna / og adra goda Gudz velgiomun
ga / Suo sem þ Christer sialpr hann seiger / Þyrrgepit
þa mun ydr þyregeþast.

Huert er hid þri

dia tilepni?

Verdlaumin andlig og lifamlig / Huer ed god
uerckin þorþiena / Og þo at morgum verði i þessu
lifue laumin endigolldin / Enn med þui þ Gudz
Christne er motlætis Krossinum vnder laugd / þa geþ
Gud þau hinu adztu verdlaumin eþter þessa lidna
lipdaga / Suo sem Christur sialpr hann seiger Matth:
v. Cap:

Ap Godum verckum

v. Capitt: Yduart verdkaup er mickit a himnum / Og
S. Paull hann seiger s. Timothius. Þat gudraekinn
ed: mildi verckin hafue þyrelheit hafi þessa og suo
hins tilkomanda lifsins.

Huert er hid þior:

da tilepni?

Idkan truarninnar / Huiat þar þyre heper Gud
þyre heitid verckunum till lagt / Wpp a þ vier idkud
um truna þyrer þulikra hluta sakir / Og hugleis
dum suo / at þyre þui gepum vier aulmosu / at Gud
þocknast slik verck / Og truum þui / þ Gud mure
oss þar i gen goda aumbon giora / Suo sem þ Epi
terdamit ap þre Ekunne till Sarepta vrufar iij.
Reg: xvij.

Huert er hid þim:

ta tilepni?

Ualpen Deilagy Anda / Suo at þ: hiner somur
sem a stunda at giora god verck / þae þar hialp og
styrck til ap Deilogum Anda / Og verdi ap honnum
vardueittr / Suo þ andstotum innleidi þa eck
i skadsamliga villudoma / Nie i adra storglæpi ede
hoput synder / Þar þyre seiger suo Christur til sine
na Lærisueina / Eg vill eigelata ydr þaud: lausa /
Og þennann Gud: velgiomung kann vissiliga eingin
mannlig raust þull forliganna vt at stýra / Þuac
etugun

Ap godum Verckum.

singin mannlígg víska / þá fann þullfomliga at þor-
dazt Diopulsins slægar vmsater edr hans suikrædi at
umþly / an heilagv Anda þulltríngs / þar þyre skulu
nu þessi til eþnin locka oss og lada til godra vercka.

Enn huad seiger þu ap þm

vondum verckum / huort skada
þau nockut eirnin ?

Wissilíganna þa skada þau / þuiat þau þorþie-
na þyrst Gudz reide og eilípa þyredæming / þar nærst
giora þau Euangelio Gudz eitt vondt o ryckri og
þormíncka suo Gudz dyrd / og níðra hans heidran.

Þrídía mata þa hreppa þau nalæga heþndar
repsing / Eirna hellig Diopulsins ypuergang / huer
ed heper hina o gudlígu í sinu walldi / og innleider
þa í allzhattada stor glæpi þoput synder og villu do-
ma.

Þ Þíórda mata / þa epter þylger þm eirnin lí-
þamlígar heþnder og repsingar / sem er strid og sty-
riallder og adrar hormungar / þar at auk / þa verdr
þorhíndrut í manninum aull andlig idfan og god gfta-
undan þuiat truen hun þorgeinge / og vtslocknar í
þm sem at ligga vti storsyndum og þoput glæpum.

Síðazt (þ sem enn er þo herþulligazt) at þa
epter þylger þar þorþardnan hiartans / og syndinne
verdr suo med syndinne repsat / þessi til eþnin skulum
wíer med godre gaumgíæþne vel ímíne leggja / suo at
wíer

Ap Godum Herkun.

vier lífum ecki vri op myrklu athugaleyse helldr lær-
num at ottast Gudz reide / eg at veria efi sialpa til
godra werka.

Þorþicna cirnin þau

goda Verckin eilíft
líft

Sumertuerier / þo at þz bere þ þrautim / þ god-
uerckin þorþiene ecki þyrgeþi ing Eyndanna / þa vís-
lia þz þo / þ goduerckin í þm sem eitt nýtt líþuerne
þapa vj þtikit / verðstulldi eilíft líþ / Enn það megu
vier med ongu mote tilstidia / þ efi skule þyrir vora
hreimþerdis eg verdugleika safer gepit verda eilíft
líþ / helldr alleinazta vt af starrí nad þyre Gudz mlt
skunnsemi Ihesu Chrísti vegna / Og þessi er Sau-
kin / þat vor blydne er atíð o hreimþer dug / og þock-
nast ecki Gudi vora vegna sialps / helldr alleinazta
Ihesu Chrísti vegna.

Og einginn heiluita madr er suo manngæfku-
laus og dulinn at sier / nær ed hann ransakar sialps
sina eiginliga Samuigku / þ hann dirpuzt at seigia
sin goduerck verðug at vera eilíps líps / Þuiat suo
seiger. S: Þaull í. Corinþ. xiiij. Eg ein mter
engua heinu Ecmættugt / enn í þut em eg þo ecki
riertlætt. Þríst at Þaull Þesuli suo Heilage
merckiligr mat þ þullar godra verka þarp at seigias
þat ecki verði þann þyre sin verck riertlætt. A Dytflu
míðr

Ap godum Herckum.

miðr mundi hann þa seigja þ hann villdi þyre sin
goduerck laudast eilíft líf/ þar til seiger eirnín Chrís-
tus suo Luc. xvij. Nær ed þier haupt gíort allt þ/
huad ydr er skípat / þa seigir þo / at wíer erum o nýr-
ter þíonar. Og Sancte Paull til Róma: xj. Cap-
ittel seiger/ þ Gud hape alla hlute innelúct vnder
syndinnar/ suo at hann misfúnnadi ollum.

Wíer vilium þier og eirnín ecki þm hlyda / sem
þar seigja (Per Ernechdochen) þ er þo at goduerck
sin þorþíene ecki með ollu eilíft líf/ þa þorþíene þau
þo enn nockut/ og styrcke þar til/ þuítat þ sama er ein
Contradictio/ þat er ein mótsadlig/ Eirna hellzt þuít/
sem suo innelúct / þad wíer vt ap Nadíne þyre
Gudz misfúnnsemi Ihesu Chríst vegna audlunzt eil-
líft líf. Og at hallda þar eirnín íapn þramme at
menn mægt vþuerkomast þ sama / þyrar vorrar hlyda-
ne/ vercka og þorþíenunar saker. Og þo at þar væ-
ri enn nockr þorþíenar til í vourum verckum / þa
fyrne þ þo í barattu Samuigfúnnar vti Daudans-
angízt ecki at standast/ wíer mundum alla tíma þess
vísar verða / þ vort lípuerne og hlydne / væri ecki
í allanunata swo hattad / sem þ með riettu þyrir Gus-
di vera skýldi.

Og í stuttu male at seigja / þa kann vor þor-
þíenar ecki at standast þyre Gudz dome/ þuítat Laug-
malit a sakar oss alla tíma/ og heilðr oss seka og syn-
duga / Swo sem þ S. Paal hann seiger i. Corint:
xv. þad fraptr Syndarinnar þa sie Laugmalit/ En
lop

Ap godum Herckum.

loþ fle þm Gudi sem off heper. Sigrunnigina gefit
þyre Ihesum Christum.

Enn þ skulum vier vita / þo at vor hlyðne hun
þorþiene ecki eilípt líp / og þ vier verdum ecki eirnin
þar þyre Saluhialplíger / Nellðr alleinazra vt ap
Gudz þaudis nað / millði / og mústunn / Ihesu Chris
sti vegna / þa erum vier þa samt skýlduger til swos
ðan hlyðne Gudi at veita / og hun hlytur ríetttri tru
epter at þylgia / þannum þa þorþienar maðrum
bæði andlig og lífamlig verðlaun. Huer ed sum verð
da í þessu lípue / og sum annars heims endigolldin.
Epter þu sem Chríste sialþr hann seiger / Gefit þa
mun yðr gefit verða.

Enn huar þyre verðr þa eilípt

líp verðlaun kollut / Suo sem at þar seig
gízt / þ einum sier huerium mu
ne hann geþa sin laun /
epter þra til vers
eknaði?

Þetta er Laugmálsins orða fi / og suo plagar
þaðordum vinn at þara / og vísfrípar suo huernen
at þr hiner somu skule í lage vera / Sem audlazt vís
líá eilípa Saluhialp. Og vill suo mickit seigia /
þa eilípt líp verðr ríettlatum at gíop gefit / Þu
nær ed Laugmálit getur verðkanna / þa vns
deistendyt þar þyre eins sier lucis ríettlati /
ede

Ap godnm Gierckum

Vi hans ranglæti / Hc Laugmalir kemr hær suo or-
dum at vin þetta epne / sem at kynnu vier sialpuer
Laugmalino pullnægiu at giora / Og lifa sem at væ-
rum vier riectlater / lopar og till seiger suo hm riect-
latum eilipt lip.

Em þar iapn þramme skulu vier þo vita / vt
ap Gud; Euangelio / þ alleinasta þyre riecta tru þa
verdi off riectlatid til reicknat Ihesu Christi vegna /
Lifa suo sem þ hepdum vier sialpuer Laugmalinu
pullnægiu giorit / Med þui at off verdi nu vppþyl-
lingin Laugmalsins og riectlatid till reicknat / þa
verdi off eirnin eilipt lip lopar og tilfagt Suo sem
riectlatum / Ecki vpp a þ / At vier hopum suo myc-
kla velgiorninga þorpienar helldr suo / þ þ; eru off
til sagder og lopader Ihesu Christi vegna / Og
þessi somu Laumin / er ecki þ verðkaup sem med
sialp skylldu er heimtanda / helldr ein ast giop Gud;.

Hier plagar eirnin at seigiazt vt ap atskilian-
leick Daudligra Syndar / Og nadaligra edr Dagli-
gra Syndar / þui þyrst at þar bliþua enn nu Synder
vti Gud; Heilogum / þa er vel naudsynligt at atskil-
lia þær Syndirnar sem enn nu bliþua i hm sem hel-
gader eru / Og hueriar þat standazt mega / med riectri
tru / og godre samuigku / Og hueriar eigi standazt me-
ga med riectri tru / helldr eru suo hattadar / at huer ed
þær giorir / þ sa hm same þrapalle Gud; nad / og sie
eckr fidan Heilagr / þar til hann idrazt / Suo sem þ
Dauids þoran og Namndrap var / Vt ap huer
ium

Ap ypuerbotinne

Annat skilianleika þaði þyre er nog ap^a sagt.

De Penitentia

Huad er Ypuerbotin?

Ypuerbotin er ecki annat / enn suo sem idran og angri/otta og skelpuing at hapa / ypuer þeim Syndum sem þrandar og þulkomnadar eru / Og þo þar einninn með at trua heilogu Gudz Euangelio / og Aplausninn n: / þ Syndirnar sie vissiliganna þyregeþnar Ihesu Christi vegna / En ecki þyre voran sialps idra og angri sem / helldi alleinazta þyre saker Gudz mistunnsemdar / sem ollum möm er tilsaugd Jesu Christi vegna / Þar þyre kallazt at bæta / idran og angri at hapa / at þorbetta sig / og nu odru vis sinnadr at vera enn suo sem þaði til þorna / og at sporna við Syndunum / og at a setia sjer at ypuer bæta sit lipuerne.

Huersu marga parta þa

þeþer Ypuerbotin?

Two parta / Idrunina og Truna / sa hñ þrída te partrinn moa þar og einninn vel till leggiast / Eincum sem er eitt riect Christilligt lipuerne huert at er einn auogyrr / sannrar ypuerbotar.

17 iii

Huad

Ap ypuerbottinne
Huad er Idrian og
Synda angr?

Marcalig idrian er su hrygd og skelpuðing i Djar-
anu/nær ed samuigfan þomemr Guds reide og si-
nar synder/ Og angrar sig om þ / at hun heper suo
færliga syndgæst.

Vi ap þessum partinum/ede hluta malsins eru
marger vitnisburder vti Helligre ritning / Christur
halpr hann seiger Marci i Þyrsta Capitula / Giorit
ypuer bot og truid Evangelio / Item Johelis ij. Ca:
I fundrslitid ydar Diotu / enn ecki ydar flædi / Og
smuld ydr till Drottins Guds yduars / I bok Isaia
Spamanz seigir Gud suo Eg a lit hinn þarada / Og
þann sem er eins fundrslitins Anda / Og þann sem
hva ddr er þyre minu ordi / Og vti hinum Þyrsta
Capitula Isaie seiger hann / Dreinsid ydr / Latid i
hurr ydra vondzliga breytne þra minum augum.

Þessi idrian og Synda angr / skal þroazt og vags-
þa medr mann inum / Suo þ vier ecki alleinazta vidr
kennum hinar augsyneligu syndiarnar / Helledr iapn-
uel eirnir þann hinn iuntra o hreinleika nn / Þar
þyre þa er og eingin saunn ypuerbot i þm hræsnoru-
num / Þuiat þz hapa ongua idrian nie Synda angr i
fler / Ja þz hapa mycklu helledr eina gedþeckne a sinu
vondzligu lipuerne / Lifa sem at hepdu þz allz ong-
nar Synder giorit / Og þennann siergadingskas
þinn

Ap ypuerbotinne

þinn strappar Chriſtur opſumis mig hardliganna/
Slerdeillis / Lucas xij. Capit: þar hann ſeiger /
Ep at þier þorbetred ydr ecki / þa munu þier allar
þyre giorast.

Huadan kemr nu suodann

hryg og ſelpuung i vorn hug?

Wt ap Gudz ordi /huert ed Syndina strappar
ſuo ſem þar ſeigist til Romanos j. Capit: þ Gudz reið
di verdi ap him ne opinberud ypuer allt o gudligt at
hæpui og illzku verck mannanna / Og Chriſtus hann
ſeiger ſialpr Johan: xvj. Capit: þ Deilagre Unde mun
ne strappa heimenn Syndarinnar vegna.

Enn huad er truau/la annar

parturinn Ypuerbotarinnar?

Hun er þ trunadar traustid/medi hueru at hui
er ſem einn truer þui þ honnum verdi Syndinnar þyr
regeþnar an ſinnar þorþienunnar þyre ecki Iheſu
Chriſti vegna / Ap þeſum partinum þa eru einn
marger vitniſburder vti Deilagre ritning / Acto: v.
Capitula ſeiger Sanct: Peter ſuo / Ap þeſum viti
na aller Epamehn / þ þyre hans naph ſkule aller
þi/ Sem a hann trua audlaſt þyre gepning Syndanna
Og ta

Ap ypuerbotinne.

Og til Roma 2 v. Capit. seiger S. Paull/Þvíst vier
eirnín nu riectlater vordner þyre truna / þa he þum ríer
þríd hía Gudi / þyre Drottinn vorn Ihesum Chri-
stum.

Og Syndirnar verdi þyregeþnar vt ap Nad-
inne / eirnín o verdugum / þ sama vottar Sancte
Paull til Romano: iij. Capit. Ewa seigjandi. All-
ler saman eru þr synduger / og þara a míf þrar hros-
sunar / sem þrættu at hapa þyre Gudi / og verda an-
þorþiemunar riectlater / vt ap hans Nad / þyre endis
lausnina / þa sem vordin er þyre Ihesum Chri-
stum. Og til Ephes: ij. Capit. Vt ap Nadinne eru þier
Saluhjálpliger vordner þyre truna / og þ sama ecki vt
ap ydr / Gudz giop er þ / ecki vt ap verckunum til.
Og til Roman: v. Capit. Þyre hvern vier he þum
eina at gongu i trunne til þaudsins. Roma: iij. Ca-
pit. Þar þyre hlaut riectlatid at koma þyre truna / suo
at þ sie vt ap Nadinne. Og til Roman: viij. Capit.
Þat sem Laugmalenu var omoguligt / þ sama þulle
giordi Gud / og sendi sinn Son i lifingsyndugs kelli-
dz etc. Psalm xxxij. Eg sagda Eg mun iata Drot-
ne mín brot / þa þyregeþ þu mier misuertkan min-
na synda.

Þessi sama Truan giorir einn atffilianligan
greinar minna millum idunar Petrus Postula og
Judasar / a millum idunar Dauidz og Saulo / Id-
ran Petrus og Dauids heper þm hjalpat / þt þr hapa
hapt orugga tru a þui þyreheitinu Nadarinnar / þer
þyre

Ap ypuerbotinne

þyre. hafa þi audlazt þyregeþning Syndanna / Og
huggan þeingit / Enn Judase og Saul þa heper ecki
þra idran þm hialpat þt þi hafa ecki hapt truna a
þui þyreheitinu Nadarinnar / Þessi truan giorir eirs
nin einn at skilianligann greinar mun a millum sonar
ligs og þrældomligs otta.

Enn huad er þræl

domligr ottr?

Þrældomligr ottr / er ein hrædzla an truarinnar

Huad er Sonar

ligr otte?

Hann er ein suodan hrædzla / i huerre at þo er i
Þiartanne ein saunn trua a Ihesum Christum / huer
ed handlar þyre heitid Gudz Nadar / Og sig midt i
skelþuingunum hughreystir aptur medz Nadinne og
miskunn Gudz.

Enn huad seiger þu vt

ap Jitningunne og þullnar
dargiordinne?

Jitningin edz Skriptar malin og þullnadaz
giordin eru opprunnen suo sem ap nokrum sidueris
um ferkunnar / vegna opinberligrar Ypuerbetar
D juo

Ap ypuerbotinne

suo innsett og til þundit / þuist í vpphapui kirkum
nar vrdur þu hiner somu sem þunduzt í opinberligum
lasta verckum / og stor Syndum í bann og í þorbod
settr / Og vrdur ecki þu medrekner aptur / enn þu þu
hepdi ad þu til skriptu geingit / þu er / ecki þu
enn þu hepdi ad gior opinbera iatning þu sinum
Pastor og Sofnar prestu / Og bedizt litillatliga ap
honum sinum ap-tausnar / Og þu lopat at þu skylldu
ypuerbæta sit lipuerne / þu erpter a / vurd þu vpp
a lagt ein þullnadar gior / þu er ein opinber almen
nilig skriptu edr hirtung / odrum móm till erpterðæ
mis og viduonunar.

Enn þessi siduanenn skriptar gangfins og o
pinberligtar ypuerbotar / er nu aptekim i austr al
þunum og i Gricklandz kirkiumum / hellg þu þessi
saker þu einn Diakne skylldi i leyneligu skriptar ma
le hapa stammat eina fuinnu / þu erpter at þu væri nu
ap Gud i bodit / þu hepdi mennirner ecki hapt macke
til / at taka þu ap.

Þuad er venuligt skrip

tar maill / Sem vid pre
stin skier ?

þuad er ein þramtalning Syndanna / ecki vtaþ
Gudz Bodordi till tekin / Enn þu er þu sama miog
naudsynligt / þu skriptar gangrin verdi samt halldin e
Kirkum

Ap ypuerbotinne

Ríckiu sǫpnudinum / Fyrst þyre Aplausnarimar sǫf-
ker / Þar nærst þyrir godrar augsyneligrar síðsemdar
saker / Þt þyre þa somu sídueniú mega hiner o lærdu
þess betur og bifuæmiligar i Chrístilígun lærdome
mentader og leiddrietter verða / Og at venia sig suo
al kostgæpuiligrar íðfunar þess hins sama lærdoms.

Þar at auk þa er þ eirnin ecki suo tilheyriligt
at lata þa menn ganga til Heilagv altaris / Sem ecki
hapa aðr til skrípta geingir / Og ecki eru vnderuissas
der in Catechismo / Enn þ einazta mega menn víta /
Og vel þormerckia / þ samuigkan skule ecki þyngi-
ast með þramtalinngu Syndanna / Þuiat algiorlig
ed þullkómilig þramtalinng Syndanna er o mogulig
Suo sem þ hinn xix. Psalmrinn hann seiger / Huer
þær skyniat / huersu opt hann syndgast / og misgiorit /
Þyre gæ þu mier Drottinn þær Duldar Synder / suo
líka fann þm sem til skrípta ganga / Chrístilig hug-
gan / heilræði god / Og Aplausnin með at skríptast /
nær ed þr þramtelia og i líose lata nokkrar þær Syn-
der / huertiar ed þm þickir þa þuinga sem hellzt sitt
hugstot.

Þu seiger þu suo.

Dommarinn fann onguann fuittann at seggia /
utan maddirinn víðikenni þyrst sína sauk / Þuiat vti íat-
ningunne og skríptar gongunne verða með apleyster og
fuiter sagder / þar þyre hlytr þyrst syndin þramtalin at

D ij

verða

Ap þpuerbotinne.

verda / og vidiðemningin þar ypuer at foma.

Andsuar.

Þri Kirckumne er tuenna handa wald til / þyrist
Predikunar Embættið edr curam animarum / Og
þ sama Embætti ca hærir Samuigkuna / og er eitt
þionustu samligt Embætti / Sidan þar nærst ein
opinber auglios meðfemning misuerckanna / Þyrist
huerra storbiota saker þ Kirckian þorbodar hina o
hlydugu og þnögkn pullum. Enn vti Skriptar ma
linu er alleinazta eitt þionustu Embætti / Þuiat
Kirckiu þienarinn / sem er Presturinn apleysir ecki sem
einn Domare / Hellið suo sem einn Gud þ þienare /
Og anguann biþalning heper hann þar til at hann
skule allar Synder med eiginligu napne þramfal
dar heyr / og þar Dom ypuer at seigia / Hellið
heyr þinn alleinazta til at funngiora þyregeþring syn
danna / og til seigia Nadina þyre Aplausnina.

Hic annat valldit / er su þin ytre Juris dictio
edr Laugsaugninn / Huer ed ecki er ein heimoglig vr
sturdan ypuer Samuigkunne / Hellið ypuer þre aug
liofligre breytninne / þui athæpuinu manzins og lip
nadinum. Og heyr alleinazta vt ypuer þau opin
berligu Lasta verckin og stor biotin / Þuiat su sa
ma Laugsaugninn edr Juris dictio þun þorbodar og i
bannsetr þa þinu somu sem þundner verda vti opin
berum stor syndum. Og medtekr þa apte / sem sig
vilia ypuer bæta / og sinar misgiorder ypuer geþa.

Quad.

Ap ypuerbotinne.

Huad er Pullnada-

dar giordin?

Pullnadar giordin er ein augsynelig Laga hirt-
ting og þíaming í Kirkunnar Laugmale / ap mon-
num til pundin og innsett / odrum til epterdæmis og
viduonunar / til at burt skelpua þa í þra stor syndum
og allskyns illsku verckum / Eða huort þr hugleiddu
aluarliganna / at ypuerbæta sitt mail edr eigi / Þu
þordum í vpphapui Christninnar þa hapa ecki opin-
berliger stor brota menn verit medtekner apte / þyre
vtan opinberliga ypuerbot medr þiegiallde og odrum
laga hirtungum. Og þu lifa ypuerbot kolludu þr
eina pullnadar giord.

Huersu marghattud.

er pullnadar giordin?

Twepollid / þann eina er / Pullnadar giordin
opinberligrar Ypuerbotar / Sem þordum daga í vpp-
hapui Kirkunnar heper halldin verit. Dinn onur
er ap þm Scholasticis innsett og vppdictud.

Huer er pullnadar gioz-

din opinberligrar Ypuer-
botar?

O iij.

Huer

Ap ypuerbotinne.

Hun er ein opinberlig Laga hirting / huer ed
þin vord ap Kennimanninum vpp a Laugd sem leid-
riettazt villdi / regna þra opinberligra storsynda ed
hann hapdi i pallit. Og til at regna þa hinu somu
þar med / huort at þm væri þ. eirnin hugleikit at
ypuer bæta sig aluarliganna. Og huernen þr heg-
dudu sier vti puilifri ypuerbot og i þm skriptum /
Sem i þann tid voru ap Biskupinum þm vpp a lag-
dar. Sidan þar epter a vord þm lopat apte til inn-
argongu heilagy Altaris / og Sam neytis Christis
nna manna / þessi pullnadar giordin var med mor-
gu mori / epter mala vortum og mickilleik Syndas
rinnar. Og lika suo sem at misgiordinar voru til /
lika suo þa hopdu þær sinar Canones / og Lagaset-
ningar eiginliga þar vppa giordar.

Huer er pullnadar gior-

din ap þm Scholasticis til
þundin?

Nær ed madinn giorir opera indebita / þ er pau-
verek / Sem hann skyldazt ecki til at giora / og þein-
cker sier þar med at bitala / og at apleysa þinuna
hreinsunar elldzins / edr annarra stundligra reþsins
ga / þuiat þr Scholastici seigia suo þ Syndirnar
verdi þyregeþnar per absolutionem þ er þyre aplaus-
nina / Enn su eiliplig þina hueria ed madinn a tti

at

Ap ypuerbotinne

at lida. Syndanna vegna / þa verði hun omstípt í
stundliga þinu hreinsunar elldzins / Þamar meit þa
seigia þ: em / þ einn parte þulifrar þinu þyre vall-
dit Lycklanna / og suo nockrn part þyre vor oppdick-
tud verck / þa verði aptekinn / Þanninn þa þenna
þr þeiliþlig þina verði þorminckut og þyregeþin þyr-
rir vora sialps þullnadar giord / Quert at er einn
micfill og ogrlige villu domr.

Huadan er su þullnadar

giordin opprunninn / Sem kalle
last Canonica
ca ?

Þordum þyrst í vpphafui Christiligrar Kirckiu
(Suo sem ad: er sagt) medtokuzt ecki opinberliger
storbrota menn / þyre vran opinberliga ypuerbot / og
til settar skriptur. Þessi Ypuerbot kalladizt ein
opinber þullnadar giord og var ein augsynelig Las-
ga hirtung ap monnum til þundin. Ecki þo í þa
meining / at hun skylldi þullnad giord þyre Gudi /
eda þ hennar vegna skylldi Syndirnar þyregeþnar
verda. Þar epter a seirna meir a timum þa þessi
Ceremonian var ap tekin / bleip þo samt þtta ordit
Satisfactio í tidkan / Ap huertu ed þiner o Lardu
þapa giort einn Andligann hlut ap einum veralldli-
gum / Suo sem naudsynligann til Syndanna þyrer
geþungar.

¶

Ap ypuerbotinne
Enn huad helldi þu ap þy-

re latningu stundligrar þínu / Huor
kunna lycklarnar þína vpp
a at leggja edr hana
i burt at taka?

Þvíst þa hlíotum vler at vsta / Þ þyre gefningin
þa di Syndarinnar / Og suo þínunnar / þa sie einn
Christz velgioningr / oss vt ap Nadinne veittr og ged
þinn / Hver ed til lífa þa þrelsar oss / bædi vt ap Syns
dne og suo eilípum Dauda.

Jannare grein þa hlíotum vler i suñdr at skília
þa þyregeþningina eilíprar þínu i burt þra þre þyre
latningunne stundligrar / Þuiat þau Heilog Gudz
þinn / hlíota eirnin med at bera þann þunga / Og þa
heþndar plagu / Sem Gud lætr stundum koma ypuer
þess heims veralldar menn / Suo og ernin lífa strapp
þar Gud nockrar synder / medr eiginlígu og sierlígu
motlæti og reþsingum / Lífa suo sem þ Dauid hlaut
þroppum at líða / vegna þess hordomsins ed hann dreg
di / Enn þetta er ecki eit vniuersale / Þ er at þ skier eck
fi suo alnennliganna ypuer alt / Og hender ecki alla
menn / Þuiat syndirnar verda opþunnis þyre gepnar
þyre vtan sierlíga reþsing og strappan

J þridiugrin þar hegningar og alogr sem
Gud hann leggr vppa / kunnna ecki þyrr valldit Lys
flanna þyrelatnar at verda / Þr hapa og eirnin ons
guann

Ap ypuerbotinne

guann bipalning til / slikar hegnungar edr alogr / vpp
a at leggja / edr i burt at taka.

I þíorðu grein / þa skulu vier víta / þ þvír vor
ra ypuerbot / verda slið kualraði i dr hegnungar / opt
sinis mycktar og þom líckadar / eða med eilu i burt
teknar / Líka suo sem þ / bæði smær og stórar hepn
dar plagr / huort ed þær sierta heilðreitt heillt Kon
ga ríke / edr nokkra menn i Ríki nu / þa eru þær opt
sinnes þyre yberbotina / mycktar og þomínckadar /
Swo sem þ S. Paull hann seigrir i. Corinth : vi. Ep
at vier Dæmum off sialpuer / þa verðum vier ecki
ap Drottne Dæmder.

I þímtu grein / þíanungar og motlæti heilaz
gra manna og ríettruadra / eru ecki alla tíma hepn
dar plagr edr repfungar Syndanna / Swo sem þ var
hormung og meínlæte hins heilaga Jobs / og annaz
ra Gudz heilagra manna. Item motlæti og opsock
ner Postulanna og píslaruottanna / voru ecki píster nie
repfungar þm til sendar / vegna sialps þra mísgíors
da. Helldi voru þ síetlig Gudz verck / þyre huer ed
truau Christinna manna væri i þui meire íðfan / og
Gudz dyrd og hans vegsemd yrði þui auglíofare.

Híner Christju skulu / i þulíkum harmfær
lum og hormungum eirnin víta / þ at ecki síe þr eitr
teínckn Gudlígrar reidi / Helldi skulu þr alíta Gudz
godgíarnan vilia / Eínckum / þ Gud vilie þyre sí
kar þíanungar ap ma Syndinnar i off / og deyða hollð
þíns gínder / Swo at þær þreízt og ragge meðr off
p
cun

Ap puerbotinne

ein andlig þomyung/ Híner godþusu skulu sannarli-
ga þ hallda / at ecki sie þr ap Gudi þyre þann skulld
ypuergeþner me ap þonnu þyrelíner / þa at þr hliote
híer í heime mycklar þormungar og motla tí at lída/
Suo sem þ Sanct: Paull þann seiger / þ vier vera
dum ap Drotne tyckrader / Suo at vier verdum ecké
medr þeimenum þordæmder.

Huad er þ Aplatid?

Þat sama er ecki annat/ enn suo sem ein þyrela-
tning opinberlígrar Laugmálssins reþsingar / Og ein
þullnadar giord/og ein aþleysung edr kúttan epter
þorum reglu þokum Canones edr lagasettingum /
Enn med þui at suodan Canones og reglu hald / þa þ
eckí verit utan mannanna tímsetningar / þar þyre þa
þa þr og þyre Gudi huorckí þinuna me saufina kútt-
rad / þuar þyre at slíkar indulgentiur og aþlag glapuer-
mattu med riettu vel aþrafast / Þvíst þær voru ecki ap
Gudi bodnar / helldr ap möm tímsettir.

De Absolutione

Ut ap Aplausninne

Huad er Aplausnin?

Þann

Ut ap Aplausninne

Dun er ein sannarlig stadpesta þess hins sama /
þ þér eru þinar Synder vissiliga þyregeþgar /
Og þ Gud vilie þier Ihesu Christi vegna nadugr og
miskunnfame vera / Þuiat Christus sialpr hann seig
ger suo Matth: xviii. Huad þier vppleyset a Jor
du / þ skal cirnin a himnum vpp leyst verda / Og alle
huad þier bindit a Jorðu / þ skal cirnin a himnum
bundit vera / Og Johan: xv. Huerium þier þyrege
þit Syndirnar / þm eru þar þyregeþnar / Og hueris
um þier apte halldit þar / þm eru þar apterhaldnar,

Man nockut Aplausum

opt sinnis þraum
verda?

Ja vel / Þuiat lifa sem Sancte Petr hann
spurdi Christz Drottinn vöm at Matth: xviii /
Huersu opt sagdi hann/hlyt eg at þyre geþa minum
broðr þm ed misgiorir vid mig? Þa svaradi honnum
Ihesus Christr lausnarinn sialpr/siotigi sinnum sial
sinnum / Og Sanct. Paul hann seiger til Gal: vi. Cap
Ep at madrum verdr þorhindradr vri einhuerium
glæp / Þa leidr erid hann med hoguorum Anda /
þier sem andliger erut / Og Nilog Christilig Kirco
fia / Hm biðr cirnin Dags dagliganna / Þad þyre
geþ þu off verar skullder suo sem at vier þyrege þin etc.
Og Ihesus Christus hann seiger Luc: xv. Capittel
þ ij þad

Uf ap Aplausninne.

Það þauginuð mune a Nimmum vera ypuer einum
Syndugum þin sem ypuerbot gíort.

Gíora þa þz villu menn Noua

tiani. og Cathari eirnin ríetlīga / þ þz
apfeligia þin monnum þyregþz
ning syndanna / sem epter
stirmina inn þalla / i
Syndirnar
aptr?

þz hiner somu þa gíora miog ranliganna / og
eru ogrligum villter / þu þ mæ med morgum ept
ter dæmum bædi þins Gamla og Nya Testamen
tis þins blúisazt og Sampropad verda / þ þz hiner so
mu sem i Syndinar voru þallner / þa hapui audlast
þyregþning Syndanna / og sína aplausn þeingit vt
ap Christo og heilagre Kírckiu. Einkum sem var
Dauid Konunge / a Danasses / Petr Postuli. Og
allr sa þrapallum Kírckiu soppudrinn þra til Gas
latas / hann var ap þinum heilaga Paule medrefinn
aptr til ypuerbotarinnar / Og suo bydr Paull Postul
eirnin þ þz i Corinthiu skule medraka þann saka man
til Nadarinnar aptr sem leigit hapdi þia sinne stuþ
modi / og sanna ypuerbot gíort. Lika suo seiger og
eirnin Gud sialpr þvz mann Spamanzins Ezechiel i
xxxij. Capittel. Svo sannarliga sem eg lípue
(seiger Drottinn) þa heþe eg onguann vilia a Dau
da Syns

Ut ap Aplausnume.

da Syndugs manz / helldi þ ham lípue og leiddret-
tizt. Hier sannar Gud sítt heitt med eidi / suo þ
Samuigkan verði þu hughraustare / nær ed hun ee-
fi alleinazta heyrar þyreheitid/helldi iapn vel eirnin
þ híd sama medr einum eide stadpest vera og opluge
giort.

Enn huad seiger þu ap þm malf-

greinum i Pistlenum til Ebreos vj. Cap
pit. At þ sie omoguligt þ þr sem eitt
sinn vpplyster eru etc. Og i þm
v. Cap. Ep at vier Synd-
gunzt motþrounar
samliga etc.

Þessar greiner afseigia ecki þm sem þallnær eru i
nadina Gudz og velgiomunginn Christi / Din þyre
greinin seiger vt ap þm Gudlostorum / og illzku
þullum hadungar möm / huerier helizt ed opskia
Gudz ord i mote sialps þra eiginligre Samuigku/
og þyrelita suo þa amunungina til Ypuerbotarinnar/
at þr eirnin suo gægku lauser ganga þram i sinne
opstæke og veralldar vigku / og hæda Gud sialpan/
Þessir hiner somu / a medan þr blipva suo samer og
iapner / hapa Christum Ihesum at hade og Brosa
þesta ham / og hlyda ecki Gudz Euangelio þa kum-
na þr ecki þomvader at verða / Din onr greinin / vas-
rar off vid / þ ver missum ecki Gudz nad og Christi

P. iij

vel

Et ap Aplausnirne.

velgiornir / þu huer hann missir Christi Nadar og
velgiornir sa er Domsins skur.

Er þa og eirnin su Synd

sem ecki verdr þyreges
þum?

Ja Christe glori einn atskillanligann gretnaz
mun a millum þar þyreg þanligrar og o þyreges
þanligrar Syndar Matth: xij. Capit. Suo seige
giande / Huer þar talar nockur a mote manzins Sy-
ne / þm mun þ þyregþaze. Enn huer hann talaz
nockur a mote Hellogum Anda / þm mun þ ecki þy-
regþaze / huorcki þessa heims nte amars. Og
Johann: hann seiger suo / Huer hann sier sinn Brodr
syndgaze ecki til Dauda / sa ma vel bidia / Enn þar
er ein Synd til Dauda / þyre þre seige eg ecki þ nock
bidie.

Huad er Syndin a mote Hellogum Anda.

Dinn heilige Augustinus helldi þ þyre Synd a
mote Hellogum Anda / Suo sem þa / nær ed nock-
rer / vilia med ongu moti ypuerbot giora / ogeru suo
þoismananar og opsocknar menn Gudz Euangelij /
Jrem og þi ed ouanta sier Gudz nadar ed misfun-
nar /

Ut ap Aplausninge.

var / þuist þessar Synder stríða sterliga þellir í
mote nadinne og Gudz mildi / og í þurt reka þana
þra sler / Allar adrar Synder huerfu stórar og meck-
lar at þær eirnin eru / Var ed vier bédium vin Næ-
og mistunn / þa verda þær þyregeþnar / þar þyre
le ggr hinn heilage Augustinus þa malsgreen Chrísti
suo at / At huer hann tatar nockut a mote Heil-
gum Anda / þ er / Huer sem þ Ordit Nadarimmar /
Huert ed Predikat / og þyre vitnisburdi Heilagy
Anda stadpest er / þullkomliganna i þra sler rekr og
sui viddir þ / at þ híd sama sie þu Synd / sem ecki
verdi þyregeþin.

Er þa og eirnin / ein sler huer

þrasan epter vidkendum samleikinn / ein
Synda mote Heilögum
Anda ?

Nei þiarre er þuist / þar þinnast morg epter dæ-
mi og vitnisburder vti Heilagre ritning (sem þ kema
na) at swodan Synder verdi þyregeþnar / Ervo lifa
skulu vier og eirnin ecki eina sterhuerta opsofn Heil-
lagy Evangelij hallda þyre þa Synd sem ecki verdr
þyregeþin / Þuist ananasses og Paull Postule /
og adrar þleire / Sem Gudz ordi opsofn veltu / þa
þapa audlast þyregeþning Syndanna / Huar þyre
at huom tveggia er vel merckjande: I þyre
sui þ allar Synder þa verdr rictruodum monnum
þyre

Utt af Áplausninne

Þyrregeþnar / Þvíat þyrregeþningin Syndanna og na-
ðin Gudz er ecki alleinazta einum eða tucime / eða
sumum huerium / Þellðr er þun ollum möm þram bod-
in og till saugd / Líka sem þ orðin Gudz spíallzins
þau hlöda till Jóhann: í þridia Capitt: þ allet þr
sem a Jhesum Christum trua / Þa verði ecki þortaz
þader / Og till Roman: vs. serget hann þ Gud
þagui alla menn innelucte vnder Syndina suo þ
hann misfummadi ollum / Og j. Jóhann: j. Christur
hannet þorlikun / ecki alleinazta þyre vorar Synder
Þellðr iapn vel eirnin þyre allrar veralldarinnar
Synder.

Jannare grein / þa skulum vler eirnin vltta / at
þar er og ein Synd till Dauda / Huer ed ecki verðr
þyrregeþin / Enn þr menn þættir ed þa somu Synd
þapa / er oss ecki leypuuligt at dæma / Enn a þofte
rtori þer / ap þm seirna hlutanum / þa funnum vler
vel at orskurda / þ suodan Synd sie ecki i þm sem
leidriettazt / Og sier snua vmsider apte til Gudz E-
uangelij. Lærdoms / Og su Synd sem ecki verðr þyr-
regeþin / sierte alleinazta þa / Sem i vantrumne stadi
þættazt / allt till sins enda dægurs ed þr deya / Og on-
ginn spuer bot giora / Þar i mot þa verðr naðin og
þyrregeþningin Syndanna þram bodin ollum þm
sem till Christo Jhesu og till Truarinnar apte hueri
þr þm spuerbot giora.

Huern

Ut ap Aplausnirne. Huern auogxt giorir

ypuer botin?

Ypuerbotin glorie marga goda auogxtu með
manninum / Einkum/ eitt kostuligt gudligt sidpera
di/ og þömyng allz Christiligs lipnadar / huiat i
þm sem þyre Jhesum Christum eru þorlickter og i þrid
dagder / þa hlytr eitt Christuligt lipuerne eptir at
þrigia / þar at auk einn sannr auogxtu truarinnar/
og ein god Samuigfa/ huar vt ap at seiger hinn Sæ
le Johannis baptista Matth: iij. Capit. Siaed til
at þier giorir (seiger hann) riettiligann auogxtu ypo
uerbotarinnar. Og huerfu naudsynligt at er eitt swor
dant lipuerne/ er adr nog ap sagt.

De ffide.

Ut ap Trunne.

Huad er Truan?

Truan er ecki allestazta/ eln meðfennslng veres
þanna og þrar Historiunnar vt ap Christo / Hellsa
er hun eitt hlartaligt og orugt trunadar traust a Guo
di og til Guðz allmattugs / og a hans þyrcheitum
og til sognum/ Enn sterdailis þa er truan ecki annat/
enn suo sem eitt orugt at huarþ og trunadar traust

Q

til

Ap Trunne.

til Guds miskunnsemdar / Hver ed off er topur og til
saugd þyre hans elskuliga Son Ihesum Christum.

Þú þo at Þoreheitin sie marghattud og þan
Obiecta truarinnar / þar inne ed truan idkar sig og
auglyfer / lifa suo sem þ med sinum hatti þa biuse
huer sina tru / einni þessum blutum / hina annar i
odrum mala þerlum og mannhættum / Svo sem þ
Moyses hann hapdi sina fallan og sierligt strap / Li
fa einnin Dauid / þar epter a seina meir a timum
þa hapdi Sancte Paull einnin sin a Syflan og eigins
liga handjieran / þar inne ed hans trua vard idfur.
En þo er þetta lid þremsta Obiectum truarinnar /
þar med hann hefr at giora / þ vier treystum ap el
lu hiarta Guds miskunnsemi / þ vier truum ouglis
ga at off eru Syndinnar þregþnar / og þ vier sicum
Gudi almattugum þacknæmer / þver Ihesu Christe
hans elskuliga Sonar safer / sa ed off gefur þridþage
og þorlickt vid Gud vorn Himnestan þaudr.

Ein swodust trua skal alla tima þorgang hapa
og birtast þvst vti vorum þennum og afalle / Og
þyre þessa somu tru þa bidr og venter sier eit godi
þust hiarta / þialpar og þulltings ap almattugum
Gudi / vti alizkyns a naudum / þreistungum / og
þarmkærlingum. Þar i mot / an þessarar somu
truar / og trauke miskunnarinnar / kann eingin riets
lig a fallan at sie / og onguar hastajemder ypuers
vinnar at verda / Þú uez ed ein swodanonga og
cote

Ap Trunne.

rothausi trua er ecki i hcartanu / þa þelle mannska
fenne vti mistraust og þuablendne / og er vidi Gud
þreistingar timanum þriofu þullt og þolin mæ
dislaus

Huernen þa skier ein suodan

trua vti hugskotinu?

Hallagt Ande hvarir og vpptendiar hiorum
mannanna þyre heilagt Gudz Euangelium / huert
ed kennir oss / þ vier andlunzt þyregeþning Syndans
na þyre Ihesum Chrustum / huert ed Dauda heper lis
dit / og opprædi er þyre vorar safer / Enn suo epler sig
hellzt þessi trua / nær ed vier þeyrum swedan huggu
nær samlig Gudz þyreheit og alicum alleinazta Chri
stum vorn þrehsara / og truum þui ougliganna / þ
Gud hann medtake oss þyre safer sins elskuliga So
nær Ihesu Chrusti / og þ hann bænþyre oss / og þ ar
vier steum hím þacknæmer / þessi truan er ein lifgan
og endi næring hcartans / og yþueruinnr allar skelp
ungar Daudans og Syndanna / og plyte medr sier
cina mycfla og merckliga huggan / styrckir oss i ally
hættudum hæmfuælum / biddi og audlæzt alla hlute af
Gudi almættugum.

Stuifa þ / at truan sie cith

atruuadar treust / gudligar mis

stun. f. indar?

Q ij

2 þes

Ap Trunne

A þessum tímum hallda marger lærðer menn /
þ þetta ordit (fides þ er truan) kallist ein meðkenn-
ing Distórumnar / edr þramtalning Articulis truan-
innar / Nuad er og eirnin vel vera kann í hía þm o
Gudligum / Og apseigia suo þ truan sie eitt atrinas
dar traust gudligrar miskunnseme / Þar þyre hliotu
vier nu om hond at hapa þau sammarlig og orug Arg-
umenta / Þeru skilríke / Þad í þessari malagreie
ninne / At þyre trua verðum vier riettlater / At þa
kallist þetta ordit (Truan) eitt orugt a trunadas
traust gudligrar miskunnseme.

Þid Þyrsta skilrík.

Sancte Paull helldr till samans huort við annar
þ þyre heitid Nadarinnar og Truna / Þa sem þyres
heitid hondlar / Roman: iij. Capitt: Þar hann set-
ger / Þyre þann skulld þa hlytr rietelætíð þyre truna
at koma / Suo at þ sie vt ap Nadinne / og þ þyres
heitid blípue stadþast / þar með hann vill biuísá þ
þyreheitin mundu till þorgeþins vera / Ep at þau
yrði ecki meðrekni í riettri tru / Enn með þui nu þ
Truan verði sett og samlogut till þyreheitins / suo
sem till sins Obiectio correlatiue / þa hliotu vier
traudsyniarinnar vegna suo at skília þ þinn Heilage
Paull þann seige ap þre Trunne / Þyre þuerta vier
auðr

Ap Trunne

audlanzt þreheitin Gud og trunne í þm / Enn afn
suodan trua / þa er þun elre ongt a trunadar traust
Gudligrar iðistunnsemi / Enn ekki at elus kyn
ning / edr medkenning iðistorunnar ap Christo / L
ka sem þ Sancte Paull hann seiger eirnum till G
lat: iij. Capittel. þad Ritningin þapue alla bl
te inneluckt vnder Syndina / Suo at þreheitid k
au þre trua a Ihesum Christum.

Þid Annad

Till Romanos iij. Capit: seiger Sanct. Paull
st ap Abraham / þ eigi væri hann veyfr í Trunne /
Og hefdi eirnin ongua epuablendne a Gud þrehe
te þre vantruna / Hellið þ hann væri styrckr og stadi
þastr í riettri Tru / þar í þm stad seiger Sancte
Paull skilmerkiliganna vt ap þre trunne sem epuas
blendninne og vantrunne í mote stendi / Og su ed
Sydanna þregepning audlazz.

Þid Þridia

Sanct. Paull hann seiger ekki ap einne þuall
fte Tru / Su at sic ein stett obreytt iðulaus med
kenning iðistorunnar / Hellið seiger hann ap þre
sem þat verckar þregepning Syndanna / Og till
Q ii legge

Ep. Trinne

legge þenne suodann fræpe / þ þun vid ríetti / hug-
se og hugþreysti hugflog Niorum i skelpungur
num / Og þeide samningunnar spuerunnne Syn-
dina og Dandana / till Romani o Capittel seiger
Sanct. Paull suo / Þyist vler erum nu ríettlatet
vordner þyre truna / Þa hopum vier þrid hia Gu-
di þyre Drortinn vorn Ihesum Christum / Item
þar ed Christus seiger suo till þrar Syndugraz
kunnu Luce vij. Capittel. Þin Trua hialpadi
þier / Þa seiger hann vissiliga vt ap einne þuilis
fre Tru / Sem þui sannastiga Truer / Og þ
medfemmer at þenne mune Syndirnar þyregeþnar
vera / Suo sem þ Christus hann seiger og eirnin/
þ þinar Synder eru þier þyregeþnar / Eins lifa
suo þa hlötu vler eirnin adrar þuilfar malsgrei-
ner Christi at filia / Suo sem þar / Ed Chri-
stus hann seiger till þrar Camerstrar konu Ma-
the: xv. Capittel Og till þrar kunnu sem i græðz-
la kaup hæðel alla sína peninga læknings meistor-
um vt getit / Matthe: ix Capitt.

Mid Piora

Ninn Dællage Peter Acto: þu hann selger þu
þu Gud hafni þeinnat Drottun heidinna manna
þyre Truna / þu er / at þu hafa auðlaga þyregeþi
ning þadrum / Og eina þadsama Samuigfu /
Hætt þu angloft / At þyre kina saman meðfene
þu angina

Ap Trunne

ninginn hefurinnar ap Christo (Durr ed ciruð vel fast
vera i hia omillda og o gudligum) þa verði eðli þess
tum heinsud / Þat þær hlytt vissuiga ein riet trua ac
vera / eit sañarligt trunadar traust a Gud; nistunsem
Sem þat þær og audlaxt þyreg þring fradanna

Mid Pimta.

I þm malagreinum vt ap brna afallinu / ee þ
del auglost / at þær þetta ordit (Truan) meigi eckit
annat skilic verda / ein suo sem þ trunadar traustid a
Gud; missunnseni / þær hueria þ inadann truer þ
Gud vinie homni nadugt vera / og hans ban og afall
heyr / Suo sem þ Christr seiger a Daci vj Cap: Vll
huad helzt bier bidiet i yduare ban / þa trued at þler
munir þ medraka / og mun yd: þa veitast þ þid sama /
Og Jacobus hann seiger i sinum Pistle þrista Capls
Ep at einn huer a medal ydar brest visdom / þa bi
die sa hans ap Gud / Ein hain bidie i trunne / og vt
ti epuablandinn.

Lika suo cirnir i hinu gamla Testamentum þal
lax þetta litla ordit (Truan) þ trunadar traustid a
Gud; missunnseni / Suo sem þ vt ap Abraham seig
gizt / Genes: viij. Þat Abraham hapui Gudi etuad /
Og þ sama ste homni reicknat til rietlæris / Item Jo
saphat Romunge hann / sagdi tj. Paral: vj Cap: Vlyd
þu Juda / True þier a Gud / Drottin yduaru Gud /
þa mrau þier orugger vera.

Durr

Ap Trunne.

Huer er riettr skilningr

Þessatar greinar / hvern riettr
late lípuer í Tru,
Árne?

Þessog Rietning til legge sannre Tru two hvar
er / Einsum sem er Riettrættingin / og lípgunin / þ
er þrelsumin ap Syndunum og Daudanum / Og Læ
ttr off / þ vler verdum þyre truna riettrlater / og þack
wamir. Og audlungt eitt swodant huggunar traust /
þyre huert vler ypuerulnum eilipann Dauda / og ges
tum þelngit eilípe líp / þar þyre hliotu vler í þess
ort grein Spamanzins / þetta híd litla ordit (Truan)
eckí at skilla þyre elna roma / og idiulausa medken
ning Historiunnar ap Christo / Þelldr þyre eitt san
narligt trunadar traust a Gudz miskunnseml þyre
Þesum Christum huert trunadar traust ed audlaze
Þyregeþning Syndanna / Huggar og hreypir Sam
utgfunnar / og þrelsar í þra allre steluing / og giorls
menn sannþroða eilíps líps / æðed slifum hætti hlíor
tu vler nu þessa mala grein Prophetansat skilla.

Huad er þa medkenningin

Historiunnar ap Christo og ap Trun
ne vti Lyfians
de?

Þat med engu mott / vler velyfium ecki þra
ninglo

Ap Trunne.

Alingina eda medfeningina Historiunnar a Christo
puiat þ er nauðsynligt at menn true ollum Articulis
Truarinnar. Enn þ nægir ecki / at vler hondlum
alleinazta Historiuna / heldr hlíotu vler eirnin þan
gat at venda sem er hennar grunduolle / þ er vpp a
Syndanna þyregeþning.

In Symbolo stendur suo / Eg true þyregeþning
Syndanna / þ sama er ein riect tidkan Historiunnar
at Christus Enn Gudz hafui þyre þann skulld mædr
vordit / þindr verit og Krossþestr / Dauda lidit / og
vpp aptr risit / vppa þ / at þu skyldder suo audlægt
Syndanna þyregeþning / og eilíft líp.

Huer er Jatningin

Christiligrar Tru
ar?

I veniuligre tidkan Heilagrar Christiligrar
Rirckiu / þa eru þiorer Symbola / þ er Jatning þra
Articulis Christiligrar truar. Dinn þyrste Symbo
lum þa er Postulanna / Din annar er þess Concilij
til Nicena / og þn falla sumer messu Credo. Dinn
þridia er þins heilaga Athanasij / Sem er Palmrinn
Qui unqz vult. Dinn þiorda / þa er Te deum
Laudamus / huer ed þm Heilogum þorþedum Ame
brofio og Augustino verdr til tackmædr.

R

Seig

Ap Trunne.

Seig þrað þann Syn-

bolum Postulanna.

Eg trua a Gud þaudi almattugann skapara
Ninnis og Jardar.

Og a Jhesum Christum Son hans eingetinn
Drottinn vorn / Huer getinn er ap Heilogum Anda
þæddi ap Mariu meyru / Þindi vnder Pontuerstum
Pilato / Krossþestr / deydr / og graþuenn / Vidistie
hann til heluitis / A þridia deige reis hann vpp apre
ap Dauda / Vpp stie hann til Ninnua / Situr til hæ
gre handar Gudz þaudis almattigs / Þadan er hann
forna skulandi til at Dæma lípuendi og Dauda.

Eg true a helgann Anda / Og þar stie Heilog
Christilig Kircia / sem er Samneyti heilagra / Syn
danna þyregeþning / Holldjins vpprisu / Og eillipe
lip Amen.

Seig þrað þann

Symbolum Nices
um.

Eg true a einn Gud / þaudi almattugann / skapara
Ninnis og Jardar / og allz þess / þuad synes
ligt og o syneligt er.

Og a einn Drottinn Jhesum Christum / Gudz
eingetinn Son / Huer ed þyrer allar heimfins allðer
er ap þaudnum þæddi / Gud ap Gudi lios ap liose /
Sane

Ap Trunne.

Sammann Gud / ap Sonnum Gudi / Þaððan ekk
Skapadann / med Þaudnum i samhattadie veru /
Þær huern aller hluter eru skapader / I uer ed vorra
vegna mannanna / og þyrir vorrar Saluhialpar sa
fer op an stiginn er ap Himnum / Og holldgan tekir
þyre heilagann Anda / ap Mariu meyru / og er madr
vordinn / og þyrir oss Krossþeste vnder Pontio Pilato
to / Þindr og grabinn / Og a Þridia deigi reis hann
opp epter ritningunum / Og stie opp til Himna / sitir
til hægðe Handar Þaudsins / Og er hingat aptr þa
dan komandi til at dæma lifuendi og Dauda / huers
lifis þeinginn endi mun verða.

Og a Drottinn heilagann Anda þann lifgiapa
ra / hann sem ap Þaudr og syne þram geingr / Huer
ed medr Þaudr og Syne vnder eins til bedinn / og til
lifa dyrkadr verdr / hann sa ed talat heper þyrir Spas
mennina / Og eina Heilaga Chastiliga og Postulis
ga Rirckiu at vera. Eg iata eina stirn til þyrgeþo
ningar Syndanna / Og eg vona epter vpprisu þram
lidinna, og eit lifi epter komanda heime **ANNE**.

Deig þram þann Symbolum

þins Heilaga Arhanasij / Sem er
Psalmrinn Quicumque
vult.

24

Huer

Ap Trunne.

Hver hellzt sem Salubhialpligr vill verða
þa hlytt hann um þram alla hlute / at hallda rietta
Chriſtiliga tru.

Hver hann helldr ecki þa hinu somu aligiorda
og oplekkaða / Sa verdr an epua / eilipliga þortas
padur.

Ein riett Chriſtilig trua er þessi / þ vier heis
drum einn Gud i þrenningu / Og þrenningina i
einingu Guddomsins.

Og samanblanda ecki ſkilningar greinunum /
Nie i ſundi atſkila ſamueruna Guddomsins.

Þuſat omr ſkilningar grein er Þaudsſins / einn
omr ſonarins / Annr Heilagy Ande.

Ein Þaderinn / og Sonrinn / og hinn Heilage
Ande / er þo einn Gud / ſamlifir i dyrd / ſam ſapner
i eilipu tignar velldi.

Huſlifr Þaderinn er / þuſlifr er Sonrinn / þuſlifr
er og einn Heilagr Ande.

Þaderinn er ecki ſkapadr / Sonrinn er ecki ſkapa
dr / Heilagr andi er ecki ſkapadr.

Þaderinn er ometanlige / Sonrin er o metan
lige / Heilagr Ande er ometanlige.

Þaderinn er eilipur / Sonrinn er eilipur / Hei
lagr Ande er eilipr.

Og þo eru ecki þur eilipuer / heldr er ein eilipr.

Suo sem þ einn þur eigi ſkapaðr / nie þur
ometanliger / heldr er þ einn ecki ſkapadr / Og einn
ometanlige.

¶

Ap Trunne

Lika suo sem / Paderinn er almattugr / Sonrinn
er almattugr / Heilage Andri er almattugr.

Og eru þó ecki þeir almattuger / heildir er þ
einn almattugr.

Lika sem Paderinn er Gud / Sonrinn er Gud /
Heilage Andri er Gud.

Og eru þó ecki þeir Guder / Heildir er þ einn
Gud.

Suo sem þ Paderinn er Drottinn / þa er Sonrinn
Drottinn / þa er Heilage Andri Drottinn.

Og eru þó ecki þeir Drottinar / Heildir er þ
einn Drottinn.

Þuist lika suo sem vier hliotum eptir Chrístilí-
gum sannleika / eina sierhueria skilningar greinuna á
sialpu sier / at iata einn Gud og Drottinn.

Suo funnum vier og ecki vti Chrístilígre trú /
þrjá Gude / og þrjá Drottina at falla.

Paderinn er ap ougum / huorði giordi / nie stea-
padi / nie þæddi.

Sonrinn er alleinasta ap þaudnum / ecki giorde
nie skapadi / heildir þæddi.

Heilage Andri er ap þaudnum / og synenum /
eckgi giordi / ecki skapadi / ecki þæddi / heildir þrampa-
randi.

Suo er mi / Einn Paderinn / ecki þeir þeduner /
Einn Sonrinn / ecki þeir synerner / Einn Heilage An-
dri / ecki þeir Heilager Andar.

Og i þessum þrennum skilningar greinumum /
X iij er ein

Ap Trunne

er einginn hinn fyrste / einginn hinn síðaste / einginn
hinn stærste / og einginn hinn minste.

Heldr allar þrjár skilningarnar / eru í þess sam-
eillþegar og samíþnar.

Wpp a þ / at yfuer allt. (Suo sem nu að-
er sagt) at þrennar skilnings greiner í einingu
Guddomins / Og einn Gud í þrennum Skilning/
ar greinum verði heidraðr.

Huer hann vill nu Saluhjálplige verða /
Sa hlýte suo / ap þm þrennum skilningar greinum
í Gudi at hallda.

Einn þetta híd sama er og eirnín naudsýnligi
til eilíprar saluhjálpar / þ mann trúliganna trýe / at
Ihesus Chríste Drottinn vor síe sannr maðr.

Suo er nu þetta ein riett Trúa / at vter trú-
nn og Íatum / þat Drottinn vor Ihesus Christus
Gudz Sonr / síe Gud og maðr.

Gud er hann / vt ap samueranlígu edle þaudisins
þæddr þyrir heimsins alder / Og maðr er hann vt ap
samueranlígu edle aðdrímmat í heimin þæddr.

Þulkomlige Gud / Þulkomlige maðr / med stýr-
þamlígre Salu / og lífamlígu holdi.

Sam íþni er hann þaudnum epter Guddom-
inn minne er hann einn þaderinn epter man domenn.

Og þo at hann síe Gud og maðr / þa er hann þo
ackí tuenner / heldr er hann einn Chrístur.

Ekí þ Guddominn síe ymskiptr í man dominn
heldr þ Guddominnir hafur man domenn a sig tekít.

Ja ein

Ap Trunne.

Ja einn er hann / ecki í Sammælingan samætt
anligrs edlis / Veldr í því þ hann er einn eilífr
stílingar grein.

Þvíat eins suo sem þ Salen og líkamenn er
einn madr / Lífa suo er Gud og madr / Eins
Chrístr.

Hver at þíndr er / Þvíer vors hialpræðis Sas
ker / Indstíe till Helvita / Á þíndis deige reis hann
vpp apte þra Daudum.

Vppstíe hann till himna / Sítt nu til þe gr
handar Gud þauds Almattugs.

Þ dan er hann koma stulandi till at dæma líp
uendr og Dauda.

Og í mor hans till komu bliota aller menn vpp
at rísa með sínum eiginligum lífomum.

Og verda reikningstap at gíora / ap því
huad þr hapa gíort.

Og þr sem gott hapa gíort munu línanga k
eilífr líp / Enn þíner sem illa hapa gíort í eilípanu
ellð.

Þetta er ein ríet Chrístilígr trúa / Hvær hann trú
er ecki stadþástlíg og ouglíg þre þíne sonu / Sá
kann ecki Saluhialplígr at verda.

Seig nu þram þann Sym-
bolum / sem þm Ambrosio og Augustu
ao all eignadr er.

þla

Ap Trunne.

þig Gud lofum nér / þig Drottinn þrífum
nér.

Þig eilípligann þauda / heidrar oll veröldin.
Aller Englarner / þi Himnarner / og aller volla
dnger.

Cherubín og Seraphín / Syngia þier hatt lof
med o ap latanligre raust.

Heilage / heilage / heilage er Gud / sa Drott
inn alz heriar.

Himnar og Jord eru þull Tígnar veldis þine
nær dyrdar.

Þig lofar sa dyrdarsamligr Þolfr Postulanna.

Og sa lopligr þíolde Spamannanna.

Ervin sa stinande skare Þíslar vottanna.

Þig þrífir heilög Kírckia / vti allre veröldinne.

Þig Þader / sem ert o metanligs Tígnar vells
dia.

Heidrar einn þinn sannann elncká Son.

Og þann huggarann heilagann Anda.

Þu ert / O Chríste / Konungr dyrdarinnar.

Þu ert eilípligr Sonr Þaðisins.

Þu stuggader ecki vidi Meylarinnar kúide suo
at þu madi yrdar / til at endileysa oss.

Þu heper Daudans brodd ypuerunnir.

Og ríetruedum Himnarit opplofit.

Þu sitir til hægri handar Gudz / vti dyrd þauda
fær.

Og munir koma einn Domare / suo sem þu trus
þar

Ap Trunne.

Þar þyre biðium vier þig / at þu komer til hls
þpar þinum þienozum / hueria ed þu heper endaleyft
med þinu dyrdarsamligu blodi.

Þrelsa þu þitt þollk Drottinn / Og bleza þína
arþleipð.

Stioma þu þm / Og vppheþ þa cilþliganna
Um alla daga þa lopseigium vier þier.

Wier þrisum þitt naþn / um allder allða / og at
eilþu.

Wirdztu Drottinn þennan dag off nadar sama
liganna þyre Syndunum at vardueita.

Wiskunna þu off Drottinn / Wiskunna þu
off.

Lattu Drottinn þína miskunn ypuer off vera.

Eptex þui sem at vier vonum a þig.

Wpp a þig Drottinn vonum vier / Lat þu off
alldzeigi til skammaz verða.

Ap Gude.

Huad er Gud?

Gud hann er esn Andlig / cilþ Samuera edr
Substantia / þynsamligur / Skapare og vardueitare
allra hluta / oendaligs vísdoms / mactaruelldis
og godgírndar / rietslæris og miskunnscmdar.

S

Ecig

Ap Gude.

Seig þu vitnisburde Hei-

lagrar Ketningar af þre einum
gunne Gud?

Deutro: vj. Capit. seiger Gud svo / Neyr þa
Israel Drottinn Gud þinn / er einn Gud.

Esaia xliij. Capit. þa seiger Gud þyre Spas
manzins munn. Eg er hinn þyrste og hinn sidaste / og
þyrvtan mig er eingin Gud.

Item xlv. Capit. Eg em Drottinn / og þar er
einginn annar.

Og S. Paull j. Corinth: viij. Capit. Hann
seiger svo / wier vitum þ Alpgudinn er eckirt i Heroll
dinne / og at þar sit einginn annar Gud utan einn.

Og til Ephe: iij. Capit. Þar er einn Gud þa
der wor allra / þuer at er ypuer ydr ollum / og þyre
ydr ollum.

Og til j. Timothy: ii. Þar er einn Gud / og ein
medalrennare / a millum Gudz og manna / Einkum
sa madi Ihesus Christus.

Þuer þu margar Persone þ er /

Skilningar greiner / þa eru i Gud
dominum?

Þar er alleinaþta ein Guddomlig Samuera / en
þuar skilningar / fader / Sonr / Heilagr Ande / þuer
riar Persone at eru einnrar Gudligrar Samueru / ala
lar eins o endiligar / sam eilipigrar / iapns tignar vell
dis. Quad

Ap Gude.

Huad kallast hier Pers sona edr Skilningar, grein?

Persona edr Skilningar grein kallast hier ein
Guddomlig Natúra og Samuera / suð sem þ Gud
Pader er ein Persona / Gud Sonr er ein Persona /
Gud heilagr Ande er ein Persona / ein sier huer i ei
ne o vnskrifanligre / eilifligre / Guddomligre Sam
veru / og er þo einn Gud.

Huar vt ap villtu þ biut sa at þar eru þriar Pers sonr?

Ihesus Christus sialpe hann bydr at skira allar
þloder i napne þaudr / og Sonar / og Heilax And
da Matth: i sidazte Capit. Þar verda nu med sky
rum og augliofum ordum þriar Personur þrams
taldar / hueriar at eru einnar Samueru / og hapa
hid sama Guddomligt mactar velldi / iapna dyrd
og vegfemd.

Item þz Tolp Articuli Christiligrar truar / rita
na srodant eirnin / I huerium at vier Jatum
þui / þ vier truum a Gud þaudr / Son / og heilax
gann Anda.

Item Matth: iij. Capit. Werda þessar þriar
Persone greineliganna atstilldar / Heilagr Ande
E ij hann

Ap Gude.

hann birtest i Dupu life / Þaudsins raust him heyr
dizt ap himne / Huer ed ap synenum suo vitnadi /
Þessi er minn elskuligr Son/a huerium eg hepe þock
nan / honum heyrir.

Item Johan: yo seiger Chriſte / Hær sa hugi
garinn kemr / Huern eg mun senda ydr ap Þauds
minn Ande samleikfins / Þar verda emm nu aptur
þiær Personr till greindar / Sa huggarinn sem
sendr verdr / Sonrinn sa ed hann sendir / Og Þader
rinn sialþr.

Og j. Johan: j. Þær eru þr sem þar vitna
Þaderinn / Sonrinn / Heilage Ande / Og þr þær
eru einn till samans.

Huad er Þaderinn ?

Þaderinn er hin Þyrsta Personan edr skilning
at greinin i Guddomenum / einn eillipr / O vna
ræðanligr / eigi þæddr / Og o endanligr Gud /
huer ed ap ongum heper sina samueru / Og geþr ole
lum hlutum at þr sie þ / huad þr eru.

Huad er Sonurinn ?

Sonrinn er hinn onnr skilningar greinin ledr su
Personan i Guddomenum / Ap Þaudnum þæddr
þyær

Ap Gude.

því allar hemisins allder / Sammetandigr Þaudu
num / Sameilpligr og matrugr.

Huad merckir þetta

Jupphapui var ord?

Ord edr logos kallar Jóhannis son Guds / Hver
at er su onnr Skilningin edr Personan / Og er su
meiningin / Jupphapui var ord / þ er / Guds Son
hann var i upp hapui / og i þra eilipu.

Huar þyre kallast hann

þa logos edr ord?

Þar þyre þ hann er su Personan Guddom
sins sem alla tíma / Þegar i þra upp hapinu / Þa
þepr talat till þedranna.

Sanna þ at Logos / edr

ord kallist su Persona sem ap
natturu er Gud?

Hinn Heilage Jóhannis seiger suo / Ut ap
þessu ordi / At þ sama væri i upp hapui / þ er
eilpligr / Því þ sama ord var nu i þra upp hap
ui / þyre

S ii

ui / þyre

Ap. Gudi.

ut / Þyre enn allar skenr voru skapadar / þa er þ
eíngín skenpa / Hellið er þ sama Ord / Líka sam
eílipligt þaudnum þramar þa seiger enn Johans
nis / þat sama Ord var hía Gudi / þar med at
skilur hann greineliganna Personunnar eðr Skil
ningarnar / Eínkum þ eínn onnr Skilningar
grein eðr Persona er þaudsins / Og eín aunnr
Ordins / Einn þa seiger Johannis / Og Gud
var þ Ord / þar med hann biuísar medr skyrum
og skilmerkiligum ordum / at þ sama ord sie nat
urlige Gud / þuiat Logos eðr Ord / Stene
ð þar suo sem Subiectum / Og Gud suo sem
annad Predicatum / eptex þui sem sa hinn Gírste
articulis flarliganna vtuísar.

Og enn þramar seiger Johannis ap þessu
ordi / þat ord var í heimenum / Og heimrinn er
þyre þ sama giordur / þessar greiner vtuísar skil
merkiliganna þ í Christo sie og blípue / Eín eí
líplig Buddomlig samuera og Mattura / þyre hue
ría þ allar skenur eru skapadar / þuiat þ er aug
liost at heimrinn og allar skenr eru eeki skapas
dar þyre þa manz Matturu Christi / þar þyre sei
ger Sancte Þalltill Collocenses j. Capittel. Þyre
rie hann er alt skapad þ a himnum og a Jordu
er / Alt saman þa er þ þyre hann og ap honum
skapad / Og aller hluter stadþestazt í honnum /
Þrem till Collocenses ij. Capittel. Í honnum byg
ger aull þylling Buddomsins líkamliganna.

Þrem

Ap Gudi.

Item till Ebreds vti Bysta Capittula. Hæ
stend: suo þyre huern hann heper veröldina gior /
Huer at er geisle hans dyrdar / Og Traynd hans
Samueru / Og ber alla hlute med: sinu freptu
gu orde / Item j. Johannes j. Had ed var ap
pphapui / Þ vier hopum heyrte / Þ vier hopum
sied med vorum augum / Þ vorar hendr hapa um
þreipat / Ap ordi lipfins / Þ kunnigiorum vier ydr /
Og i Gudspjollum Johannis vj. Capitt. stend: suo
Huad. Nær ed þier siædnu Mænzins Son vpp
þara þangat sem hann var adr.

Item Johannis viij. Capit. Auglys þu mig
Þader hia sialpum þier / med: þre dyrd / Sem
eg hapdi hia þier / Ad: enn þ heimeurinn var /
Item Johannis viij. Sannliga seige eg ydr/Þyre
enn Abraham var þa em eg / Item Johannis v.
Capitt. Lika sem Þaderinn vppueckr Dauda og
giorir þa lipuandi suo lika Sonrinn / lipgar eirs
nün þa hueria ed hann vill / Og Johannis v.
Capitt: Eg gep þm eilipt lip / Og i xv Capitt:
Lopar hann at senda þann Heilaga Anda og sel
ger / Nær sa huggarinn Heilage Andi munkoma
þann eg mun senda ydr ap Þaudnum / Og i
xx. Capittel. Kallar Sancte Thomas Christum
einn Gud / Og seiger suo / Gud minn / Drot
tinn minn / Og Sanct: Paull till Rom: v. Capitt.
seiger suo/Christr/Sa ed þar er / Gud ypuer ollum
blutum / blesadr at eilipu.

Duag

Ap Gude.

Huad er Heilagur

Ande?

Hann er hln þridia Skilningar grein edr Pers
fona i Guddomenum/ lifa eiliptigr/ lifrar Samueru
med þaudi og Syne / huer eg þram þarandi er ap
þaudi og Syne.

Seig þram vitnisburdi vt ap

Heilagre Ritningsem þat Sanna/

þ heilagre Ande sie einn

Gud ap? Jattu

ru?

Hier adi Þyre er sage / þat Personummar ver
ð greineliganna atskildar / þar ed Chriſte hann byðr
at skira i nafne þaudi / og Sonar / og heilagð And
da / Matthei i sidazta Capitula / Lifa suo eirnin
Matthei iij. Capit. og Luc: i þridia Capit. þa
verda þær þriar Personummar greineliganna atskil
dar / Þaderinn seiger til Sonarins / Þessi er minn
elstulige Son/ a huerium eg hepe þecknan / Hier
eru nu tvaer atskiliauligar Persone / Þaderinn huer
ed talar / og vottar Sonum sinn vera / þar at auk/
þa birtizt heilagre Ande i Dupu life/ þa huorck i er þas
derinn nie Sonrinn.

Og Johan : viij. Capit. seiger Chriſte / Eg
mun bidia þaudinn / og mun hann geþa yðr einn
annann

Ap Gudi.

onnann huggara / Og enn þramar seiger hann / sa
huggarinn Heilagr Andi / huern ed þaderinn mun
fenda i minu nafne / hann mun læra ydr alla hlute.
Item vri xvj. Capit. Hann mun ecki tala ap sialpum
sær / Helldr huad hann heyrir / þ mun hann tala.

Sancte Paall seiger til Roman : viij. Capit.
Þier erut ecki Lifamliger / helldr Andliger / Suo
þrame Gudz Andi hann bygger med ydr. Enn
huer hann heper ecki Christz Anda / sa heyrir ecki
hinn til / Og enn þramar / Ep at Andi hans / sem
Jhesum heper vppuafet ap Dauda byggir i ydr / þa
mun sa hinn same eirnin / ydra Daudligu lifame lis
þande giora / Og þar i þm stad seiger hann / sa sa
me Ande ber ritne vorum Anda / þ vîet erum Gudz
born / Þessar greiner atskilia greineliganna þann heis
laga Anda / i þra Þaudnum og Synenum.

Og S. Petur hann seiger j. Pet : j. Epter
huerri Saluhialp þa hapa leitad og stundat Spar
mennirner / Sem vpp a ydr ap þre til komandi nad
hapa þyrespad / og ransakar a huerium og huilikum
umum / sem at Andium Christi sa ed med þm var til
teicknadi / og adr þyre þram vottadi / þar pislaneþ
sem at eru i Christo / Hier veidr augliosliganna
til teicknat þ heilagr Andi hann vati / adr enn þ So
nur Gudz hapui manz nattuui a s g tekir / Og fals
lar hann Christi Anda / Og enn þram er i þm sama
stad seiger S. Petur / huad ydr er iu lunn gior / þyre
T þa/

Ap Gudí.

þa / Sem ydr hafa Gudspíollin bodat þyre Helga
gann Anda / af honnum sendann.

Item Actorum. ii. Epter boð Joels Propheta
þa stendr suo skripat / Eg mun (seiger Drottinn)
vt hella af mínum Anda yður allt hold / Hver vti
uísar Prophetinn auglýstíganna / þat Heilage An
di (Hver ed hiorum helgar og vpplyser / þa sie ecké
Personan Þaudsins / Og i þui hann seiger / Ap mí
num Anda / þa geþi hann þar med nogliganna till
at skilia / þad Heilage Ande / Si ed sina verca
þan heþer i ríetruodum / þapui eina Guddomliga
samuern og Vætturu.

Huadan viltu þ þiuisa /

at Heilage Ande / til líka
þram gange af þau
dr og Syne ?

Ihesus Chríste hann seiger sialpe / Sa huggar
ann Heilage Andí huern at mínn Þader mun senda
i mínu nafne / Og vti þu Capitt: Hæd ed huggar
rínn keme / Huern eg mun senda ydr af Þaudnum /
Hver verdr skilmerkiliganna til teicknat / þ Heilage
Andi verdr sendi bædi af Þaudnum og synenum.

Ut af Skopuninne

Quod

Ut af Skopuninne

Huad er Skopunin?

Nun er þ hið myckla og merckiliga Gud; da-
semndar verck / þyre huert hann heper skapad himin og
Jord / siapuar hapuit / Og alle huad þar er inne / Eins
glana / og allar Syneligar / og o syneligar skenr ut af
ongu / þyre ordit / Og ecki alleinazta þ / at hann hapui
ui þ skapat / helldi einnin þ hann o aplatanliga sie nas
lægr / stiorne / styrcke / og vardueite alla hlute / Genes.
i. Capit: I opphapui skapadi Gud himin og Jord /
þ er allar skenr I opphapui þ er / þa at enn eingin
Kepna var til.

Huad er Skepnan?

Nun er þ gioruallt dasemndar vercksmide / og sko-
pun himens og Jardar / allra o syneligra anda og syne-
ligra hluta / Þar þyre af Gudi skapat at þ skyldi vera
ein lifing edr mynd a huerri þ vier segum og kendum
Gud / þ hñ sie einn eilipgr / voldugr / o endanligr gud /
Sa ed skapar / stiornar / styrcker / og vardueiter alla
hlute a himnum og a Jordu / Ut af huerri kynningu
þ inadrinn lopue og prife þadan i þra Gud þann ska-
para / Og vardueitara allra hluta / og þacki þonnum
ut afollu hiarta.

Huer vardueiter

Skepnummar?

T ij

Þann

Ut af Skopuninne

Þann Articul Chrístiligrar Truar vt af Skop-
uninne / Þá skulu vier ecki suo skilia Sem Gud
sie nu ecki meir hiedan í þra sinum skepnum na-
læge / Hellið suo till at iapna sem þa einn hufa
smiðr vppbyggir eitt huff og buer þ till sem vera
skall / Og gangi síðan þadan í burt / Suo lifa
þa hapi Gud eirnin sin verðr ypuer gepir / Og
gæti þra nu eigi leinge / Mei þiarrí er þui / Gud
ham er alla tíni / Já eilífuganna nalæge med
sinum Guddomligum frapri / stíornar / styrcker
og vardueiter allar skepir / Hann er sa sem þ gíor-
rir / At Jordin geþr huert ar sína þríopgan vt
af sier / Og læte vaxa Korn og Win og allz
kyns alldine / Þar mæð veidiskapin vt sío og vo-
tnum / Hann geþr og bæði móm og þienade og
ollum kindum lípuir / hræring / Og andar dratt/
þar þyre seiger Sanct. Paull Acto: xvij. Í hon-
num lípum / hrærunzt / Og erum vier / Og till
Collocen. i. Capittel: Í honnum standast aller
hluter / Psalm c. iij. Á þig vona Dröttinn aller
hluter / þ þu geþer þm þæðlu í tillsettann tímas
Og Psalm xxxvij. Dröttinn þu bíargar bæði móm
og þienadi.

Huernen verðr

Gud í skopnum
þeckir

Allar

Ut af Skopninne.

Allar skopne / Og aull verulldinn / Vinn
in og Jord skapuar hvarvitt og allt hvar þar
er inne / Þa er eitt Gudligt teickn og stór
mercki / Þar med einn Samnatligr vinniburdr /
At þar sie einn eilípligr Almattugr Gud / og þ /
at hann sie godgiarn / misfunsamr / vitt og vicit
lære / Item oll hræring himins / Soll / Tun
gl / Og Stjornir hafi einn suo vissann gang / At
i tilfettann tíma þa verði vetr og sumar / Suo þ
allar kindr aukizt þa / huer epter sume tegund / at þar
verði suo huert ár þomvæð / Þetta allt þa v
uifar nogliganna / þ verulldin sie ecki vordin suo
sem þyrir nockrfkonar til burd / helldr þ þun sie þyr
re eitt eilípt Gudligt lios og vísdom skoput / vera
ði og eirnin lífa suo síðan stjornut og varduett og /
Vinn þram allt þetta þa megum vier eirnin al
ta vora sialps natturliga skynfeme / Suo sem eis
na a mynd Gudligrar vigfu / Og suo sem ann
nat Sionar gler / i hueru þ Gud lær suo sem i
nocken mata sia sig / Það Gud sie i verulldinne
nalægr / og varduett allar skopnur / Þa tilteck
nast og med þui / Það Gud hann stydie og styrckie
Politiann þ er Landstjornar valldir / og gefui go
dann þrid og gott samþykki allra manna a mille /
alþyðunne til gangs og nytsemdar / At auk allz þes
sa þa siaum vier eirnin / þ mórð og manndrap / og
aull our illzku verck verða þyrir Gudz merckiliga til
skipan vísiligauna vmsider repsut.

E. lii

Duer

Ut ap Skopuninne.
Huernen þa eigum vier
at neyta Skepnanna?

Þat er ein ríett Chrístilíg og þacknæm Gudz
þionusta / at vier neytum suo Skepnanna / og oss i
nytt þærum / svo / at vier iatum og meðkennum þar
inne Gudz málldi og velgiörning / hans Mád og misse
kunnsemi / Og hín þar þyre þackir at giora með
gladuerri Samuigfu / og hann at heidra lopa og
prisa / Og þi huerier / þi eigi giora / þa eru þi
híner somu gudlausar Epicurei / Sem hafa þann
Sannan lípuanda Gud með öllu ypuer gefit og eru
suo vordner sem önnur leiddilíg Suin / og aðrar hærþa
villgar hækfíndi.

Ut ap þm Mennelígum
þomatti og þrialslígum
viliá?

Quað er sa Þrialslíg
vilienn?

Dann er ecki annat / enn suo sem sa manslíg vili
he / huer ed samhlíodar / og helldi eitt meði Skyns
seminne / Þuati i manninum er Skynsemin / huer ed
grein þann godz og illz / þar nærst er sa vilienn / sem
Skynseminne epter þylger / edr henne i mote stendr
og

Ap þin þrjálingum vilja.

og aptrar suo þin vöndum gíndum og til þrjálingum / Nu er þessi Spurningin.

Huernen hellst er manzins

villie þrjáls / og huernen kann hann

Guds Boddordum hlydur
gur at vera t

Wppa þessa Spurning kann ecki andsuar að
gepast / utan vier vitum að / huersu mickil og oger
lig þ Syrdin er / sem ypuer alla menn heper at erpð
þallit / og offinn þædd er. Item nema vier vitum
eirnin lifa / þ Guds Laugmal krepie ecki alleinazta
þra hinna ytre og augsyneligu verckanna / helldi þa
krepie þ eirnin allz hiartans / Sinnisins og Hugskots
zins / Þui ep at gioruoll manzins nattura væri ecki þy
rir manzins Syndir spillt og þordiorput / þa væri þar
ein mycklu meire og skerare kynning ap Gudi i alla
ra manna hiortum / Vier mundum þa og eirnin /
ongua epuablendne þapa a Guds godgirne og nað
darsamligum vilja / Helldi ottast Gud / ve ap
allre aluoru / og setia sus allt vort þop og traust
vpp a hann alleinazta / Og þapa eina hiartaliga
ast og lysting / gledi og vnadseind a Guds vilja /
Hans Laugmale og Boddordum / Lifasem Guds
Deilager Einglar a Himnum / Enn med þui
nu þ manulig nattura er þordiorput þyrie
vppa

Ap þm þrialsligum vilia.

þpruma Syndina / þar þyre þa er i manzins hárta
eim nærsta mickill breysleike / skelpuung og eþuabler
ndne a Gudz vilia / þar er og eingin saunn Gudz
þædzla / eckirt riect trunadar trauft til Gudz / hellda
oguerlige blindleike / myrckr og villu domr / Ap þes
þm breysfleikamum kemr nu Spurningin til.

Þnad porma su þor

diorpur a Manzins Nat
tura?

I þyristu grein þa suara eg þar suo til / Epter
þui þ madrum kunn at þormerkia i þm hlutum sem
skilningar sinnunum og Skynseminne eru vndergeþ
ner / og þar grein a at giora huad illt edr gott er / þa
heper eirnin madrum þ þrelse edr sialþrædi / hid ytra
edr augliosliga þ eitthuad at giora / sem gott edr ille
er / þar þyre þorma nu madrum þyre þann þrialsli
ga viltann edr sialþrædit / suo sem i nockrn mata at
þremia og þullkornna þau hinu ytre og augsyneligu
verckin Laugmalfins / Slickt hid sama seigia og li
ka Philosophi / Og heilaug Ritning hun Latr þ
og eirnin suo vera / Þuiat ritningin lærit suo og vt
visar / at þar inne sie holldzins riectlæte / Og þ men
nirner þyre vran þornyung Andarins / vt ap sume
þalps naturligre Skynsemi þa meigi giora þau hi
nu ytre edr augliofu verckin Laugmalfins / Einn þer
en þrelsit edr sialþrædis vilienn / suo sem i manna aug
syn

Ap þm Þrialsligum vilia.

þyn nokkut gott at giora / þa verdr opstinnis vt ap
mannligum breysfleik yþuerunninn / og þyre Diopul-
sins vmsatur og illgirne þorhindradi / þui epter þ
ed manzins natura spilltist þyre Syndina / þa er hun
þull med breysfleik og vondar girnder / Ewolika ept-
terþylger og eirnin madrinn opstinnis ecki þm a set-
ninge / vilia / og bodi Ekynseminnar / helldi þm vorre
dum girndum og a eggian Diopulsins / Euo sem sa
hinn heidne Poetinn in persona Medea heper til tick-
nat þar hann seiger. Video meliora proboquæ / des-
teriora sequor / Eg sie og þormercki huad gott er /
enn eg epterþylge þo þui sem verra er.

Annare grein / þat hid Heilaga Euangelium
fennir suo / at þyrir Adams þall / þa sie manzins
natura suo algiorliganna og herþuliganna þordior-
þur / Euo þ aller menn / vt apart og edle naturun-
nar / vegna þrar innþæddiar þordiorþunar / þa eru
þr Þodordum Gudz heisker ouiner / og þyreclita suo
eckí alleinazta Gudz Þodord / helldi hata þau eirnin
hid geyfiligazta / Og þessa herþuliga þordiorþun /
funnum vier ecki (vt ap vorum sialps eiginligum
frapti) at yþuer geþa / nie ap at leggja / Eins a
mynt og þess o mugeligt er / ap vorum frapti / þm
natturliga og lifamliga Daudanumi burt at fema /
Og hier at auk / þa er i vorre naturu enn nu einn
slikt blindleike / þ vier funnum ecki at þormerckia
nie medfenna swodann spillung og þordiorþun / Þar
þyre sjaum vier og eirnin ecki / hversu breyst / blind

v

eg

Ap þin þrjáflígun vilja.

og herþullig þu minns Natúra þu er / þu er at
vör skynindum þu og skildum réttiliga / þu mundum
vör þess skotliga vör verða þu eingin mæði a Jorðu
(vör þu þu þu þu eiginligum þormætti) þu kunn
at hallda edr vör þu þu Gudz Laugmal.

Þu ar þu kunn menn ecki

þu þu ar at giora Gudz Laug
male?

U ar þu þu þu vilans / þu þu
vör ecki neitt gott / vör þu þu þu þu
og giora off eitt þu þu þu / og þu þu / þu þu
þu eitt oru a trunadar traust og einn Sannau
Gudz oru / með imeligre þu gior og þu
ligum þu til Gudz / I þu þu þu þu
þu verða Sannarlig þu mæði / og audmíu þu
ne réttelig trua / og adrer þu þu / þu og
þu þu þu.

Seig þu nokkra vitni

þu vör þu þu
ritning?

Sancte Paull seigir til Roman: vilj. Capet.
U þu þu Gudz Andaleidder verða / þu eru Gudz
þu

Ap þm þrialsligum viltu.

þorn/ Item huer hann heper ecki Christs Andu /
sa heyrir ecki Christe til. Item i. Corinth: iij. Lís
famligir madz hann skyniar ecki neitt vt ap Gudz
Andu.

Johan: iij. Capít. seiger Chríste/ Nema suo
fle/ þat madinn verði endr þæddr ap vatne og Andu
da/ þa kann hann ecki inn at koma i Gudz ríke. Item
Johan: vj. Capít. Eínginn kann til mín at koma/
vtan mín þader leiddoge hann. Item aller verða
þr ap Gudi lærdir. Item Johan: xv. An mín kunn
ne þier ecki neitt gott at gíora.

Þ þat suo verðr kent/ þa verða

menn þrasselpðer gott at gíora og
at iðka sig i ríettir tru/
og i Samne
hlyðne?

Atlog þraleiter / herþulliger / og rangsmunee
eru þr stýndi domar og þær vöndzligar vnræði sumo
ra manna / þu þa eð off verðr vor þressleikr og eí
gínlige frapr audsyndr / eg hialpen heilagv Andu
til saugd þa verða menn mycklu flemmare og tregar
re til nockut gott at gíora / Eem þo Lardome heís
lagv Euangelij stýldi mycklu þramar vpptendra off
og a eggia / til at a falla Gud/ og ap lín hialpar og
þulltríngs at þidía.

U ij

Em

Ap þm þrialsligum vilia

Enn vti þuillike barattu / þa stulu nu gods
þus hioru og Gudhra dder menn a minter verda /
At þi halldi sig þast vidr ordit nadarinnar / Og þo
at Gudz Bodord sie off omoguligt at hallda þa skal
þo einginn þyre þ þrastelpdr verda / Suo sem at skyl
di hann ecki þar þyre idka sig vti Ordinu Nadarinnar /
Og riettri Tru / helldi þa ætti þm suo kent at
verda þ Gudz þyreheit þau sie vniuersales / þ er / at
þau kome ollum till / Og þad huer sem einn ver
di þyre þau amynt og ladadi till riettrar Truar /
þuist Sancte þaill hann seiger suo til Romanorum
viis. Capittel. þat andinn veite vidrietting vorum
breyfkleika / Og Sanctus Basilius hann seiger /
Hæd þu sialpe vilt / þa vitiat Gud vor þyre /
kallar off / Og hialpar off / Enn vier eigum suo till
at sia / þ vier motstondum hann eigi / Suo eigum
vier og með allre athygle og hlydne at heyra Gudz
ord / Og vera ecki epuablandner / Og eigi helldi
suo gægfulauser / þat vier villdum vorum breyf
kleika / Og unpæddum slenskap i neinum hlutum till
stedia sinum þrangang at na.

Þormaa þa madrinn noc

þut gott at giora / vt ap
sialps sinum fra
þri till ?

þo at mickill veykleike og van mattir sie vti
hane

Ap þm þrjáfligum vilia

hans Heilogum godþusum og Gud hræddum möm
þa er þu suo sem í nocturni mata / enn nu eitt þrælle
í vorum vilia / Væd ed Heilage Andi styrkir hann
till / It þordazt og vimpli Syndir og Suivir
dingar / Þar þyre skal og eirna heilt / Væden med /
hialp og pullring Heilagy Anda þræsut verda /
Og þar iapn þramme a minna þolckit at þ leti
ezt ecki opp nie verdi gleymskusamt edr athuga
laust / Epter þui sem Sancte Paull hann rad
leggr off þar hann seiger / Varitt ydr vid þui /
It þier hapit ecki Gudz nad till þorgepnis med
tekt / Og Christur skal þu hann lopar at geþa
Heilagann Anda / Ecki idiulausum / Ecki þor
smanurum / Eigi eþsocknorunum sem þonnum i
motestanda helldr þm sem hann bidia / Luce xj.
Og Gud hann þoreykr etnin sinu Væd og suo
astgiapuernar / Vid þu þinu somu sem þra neytra
vell / Og Gudliga / Nuers ed Christur geþr eina
epterliking i Gudysþiallinu / ap þm trulyndum
þienara / Sem sinu punde hapdi radstapar og vell
till vegar þomit Væd þæt þy Capittel.

Enn huad heldr þu vt ap me- vingu þra Væncheorum ?

Þungva neim þocknast miner hoput orar / og
þeimstusamlige orða mas þra Væncheis / Nuers
D iij ter ed

Ap þm þrialsligum viliá

þar ed þ læra at aNangins vilie þormeige ecki neitt/
þo at Heilage Ande hann hialpe off þar eirnin till/
Lifa suo sem þ vaxe Skynsemin og vilie aNan-
zins ecki utan einn stockr eða steinn / Ihesus Sva-
rach sem a Latínu kallast Ecclesiasticus hann seig-
ger þv Capittel. Þat Gud hafui þegar i þra vpp-
hafui skapat aNanninn / Og vnt honnum fíorsins /
Hier til þa seige eg / þ aNangins vilie skule ecki
tome og idíulaus vera ap godum Gudligum ver-
kun / Og homnum verdr þa eirnin till hialpat ap
Heilögum Anda / einat meira og þleira gott at
giora / Og þar verdr þa þræst sialpt / enn myc-
ku þrialsfara.

Sancte Hieronimus þræmsett tvæx greiner og
þann eina vilt ynt þa aðra / þin þyre þun hliodar suo/
At boluadr: sie þa huer sem þ seiger / Það Gud haf-
ui off o moguliga hlure bodit / Þin onnr huer þ
seiger at vier kunnun vpp at þylla Gudz Bodord/
an Gudz nadar / sie þa boluadr.

Ein nockrer eru og þr sem atskilia og i fundr
greina þann þrialsliga viliann / I þann sialþrædis
viliann aNangins þyr enn hann þiell / Og i þann vilis-
ann epter þ Adam þiell.

Þvad er þa þrialsligr

vilienn þyre þallit?

Ad þyre enn þ Adam þiell var i aNanninn est
þullu

Ap þm þrialsligum vilja.

þulksomligt og algjort þrælle til at giora bæði gort og illt
Gudz bodord at halda/edr þau ecki at halda/ Eptær
þetta og godþeckne þessi þrialsliga villians / sem Guds
bæði mannum i skopunime gepit/þar vt ap seiger
Jesús Syrach i xv Ca: Hæn setti þyre þig eld og vatn
tal þinne hendi til huors þu vilt/þessi þrialslige villis
en var i mannum þyre enn Adam þel/Lika sem þ hær
er enn nu i dag vti Gudz heilogu Einglum/ Enn nu
sidan er maðinn (þyre syndarinnar sakar) suiptr þu
þrælsinu Chriustiliga audapa/til at hondla edr þeingit
geta nadina og giapuernar/suo sem S: Paul hann sei-
ger/i. Cor: ij: þad lifamligt maðr bere ecki nett skyn-
a þ/sem er ap Gudz anda/Adam heper kunnat i sliktu
þrælse at giora gort og illt/at elsta Gud edr at hata þm
Lika suo sem þ eirnin Einglarnar huerier helzt/þann
tid þr fionu hid vonda / og þad þulksomnad þopdu /
þa hrapudu þr/og voru þallner.

Huad er sa þrialsligur

vilienn eptær þallit?

I þre Syndum spilte Natturnu Adams sem
gjordist vti hrapan Adams/ þa er enn nu eptær blips-
uin suo sem nockr vskurdā/og ein skilnings grein laug-
malsins/suo þ maðinn hæn veit vel huad þm heper at
giora/en at þulksoma þ sama þa kann þann ecki/ vta
Heilage andi hann styrkti adr voru vilja og hialpe vor-
um vagnætti/ I veraldligum þlutum þa þorma vel
vilienn.

Ap þm þrialstigum vilia.

alienn eitt huad nockut þyre utan þomýung Andas
rins / Huad er þo optúnes verdr ap Dioplinum
þorþindrat.

Huad þorma þa vor þr

elstigr vilie i andligum hlus
tum?

Þad þormar hann / at hann kann at orsturda epe
ter Gudz Bodoordum / huad vier eigum at giora /
hann kann vel at stunda tractiera og þeincfia þar vpp
a og alla aluoru gepne þrame at hapa til at giora no
ckut gott epter megne sem hann þær hellzt orckat /
Enn alle saman þa kemr þ til einstis / ep at heilage
Andi hann hialpar ecki / og styrckir manninn þar til /
Nuar þyre Sancte Paull hann bidr i ollum skodum /
og æstir þm Christiligum Samfundum til huerra
hann skripar / at Gud vilie þ hid goda sem hann
þær vppbyrnat medr þm / hid luckusamligazra þulls
komma.

Et ap þre cilipstigre

Gudz þyre hygg
giu.

Huad er su Gudz þyre
hyggia?

Dum

Ap Gudz þyre hugan.

Dun er ein vissilic Gudz þyreslipan og til ætlan / þyre hueria þ aller hluter / bædi þinar innre hugrenningarnar / og suo þau þinu ytre verckin / i allum Skopnum skule suo skie epter rade og asetninge þans Guddomligs vilia.

Þvad er þa vtualningin?

Vtualningin er eitt Gudz verck / þyre huert ed hann heper vtualic off i Christo Ihesu / adz enn þ veralldarinnar grunduolle var lagde / suo at vier skyldum vera heilager og ostraþþanliger þyre Ihu vtí færleifanum / at hann arþleiddi off suo til Sosmarleipdarinnar i sialpum sier þyre Ihesum Chrustum epter godgirne sialps hans vilia. Eph: i. Og Matth: x. Raupazt ecki tveir Skogar prestir þyre einn pening / þo þelle einginn þra þinu semu til Jardar / an yduars þaudis vilia.

Þuar ap skulum vier vppheþia þa Gudz þyre higs giuna?

Ecki vt ap Laugmalino / ecki eirnin vt ap manna ligre Skynseme / Helledz vt ap Gudz Euangelio / huerted Vniuersaliter / þ er almenneliganna þuer
alle/

Ap Guds þyre hugan

alt / Onghann minn viltst þu vandan tætt þann
sem Truer a Jhesum Christum / Og tilseiger Vindna
og þyregeþning. Syndanna þyre Christum alleina /
Huer ed vpphafins þar eilígrar þyre hyggunnar a
annan veg leitar / vean vti þu heilogu Gud; Euana
gelio / Sa þer mig apuega / og er herpuiligganna vilt
Lika suo eirnin / Huer hann vilde Gud; þyre heit þy
da alleinazta vpp a sumu hueria (þuert i more Gud;
ordum og innsetninge) Sa hinn same giorde þyre heit
cin med ollu nyt / Og i burt suipte riettri tru / Þar
þyre hliotum vier þa Gud; þyre hyggu at orskurda ve
ap Gud; þyreheitum / Huer ed a þra ra alla menn og
eru ollum till saugd / Ep þat stier / þa hapa menn þess
eckirt till epne at þeir þurpue leinge at angra sig vm
þ / huort vier erum þyre hugader edr eigi / Og huort
vier þeyrum vti taulu vtualda manna edr eigi.

Seig þram þa vitnisburde

vt ap Heilagre ritning / Sem þ vitna /

At Gud; þyreheit eru almen

nelig / og a þrara

alla menn ?

Sancte Paull vottar suo till Roman: iij. Cap
Eg seige vt ap þui riettlætinnu sem þyre Gude duger /
Huert ed femt þyre truna a Jhesum Christum / til ala
ra / og ypuer alla þa sem trua.

Tal

Ap Gudz pyre hugan

Till Roman: v. Capittel. Þar er einn Drottinn allra / ríkr yður ollum / þm sem hann afalla / þui huer hann afallar nafn Drottins / samun Ealu. hialpligr verða Item i Tim: ij. Capit. Gud vil (seiger hann) þ aller menn hialpist / Og kome til sanns leifins vðifemningar / þuiat Gud vil ecki Syndugs manz dauda / heldr þ hann lípue og leiddiætti sig.

Og Christur hann seiger Mat: xj Cap: Komit til min aller / þier sem erþuðe drygir / og þunga erut þiader / Eg vil endmæra yðr.

Og Joh: iij Cap. Suo elskadi Gud heiminn / þ hñ gaþ vt sin eingetn son / suo at aller þr sem a hñ tru a verði ecki þortapader / heldr þ þr hapui eilípt líp. Item hia Gudi er eckirt manngreinar alit.

Suodann huggunarsamligar greiner / skulu vðer nu vti þuðikum þreistungum þastliga halda og vel þið uðra / i gen vorum inn þæddum breysfleika / og þantru nadi / Og styrckia suo vora samuigku þar med / vti alz þyns harmfælingum og motlati og þyrst þ Syndin / og þ hñ vonda er vt ap stalpum oss til / þa skulum vð. er vara oss og vackra vid þui ap þullu og ollu kostgæ þui / þat vðer leypum ecki þialpuer vilingliganna / nie tilstedium neit grandit vorum innþæddum natturlis gum breysfleika / at vðer suo þyrelitum og þrasnunnz Gudz pyre heitum og þre hans til sagðre nad / þyre vðs truna / heldr þa skulum vðer mycklu þramat / vti einum þorberrudnnr lípnaði / þastliga at trua Gudz þyreheitum / og þm med tapnaði at trevsta.

Æ ij

Ei su

Ap atskilianleiki hins

Si suscepimus Verbum/ erimus filij Dei/
Si non damnabimur.

Ut ap atskilianleik hins

Gamla og Nýja Testamen-
tisins.

Huer er atskilianleikinn hins Gam-
la og Nýja Testamen-
tisins?

Það Gamla Testamentum var Laugmalit/og
allr veralldlige Landstjórmar riettr Moysi / Huer
ed Bodord / Skípaner og laga settninga hafde inne at
hallda/ vt af kennemansskapnum / af Gudz þionu-
runne / og þre Ríkistjórnine/ Sem þvi Israels þol-
fi var af Gudi gefen.

Þar Nýja Testamentum þa er ecki eitt Laug-
malsins Embætti / Helledr heilay Euangelij / Ein-
ckum einu Gudz sactmale / af þvi Andligu og eilíps-
ligu ríkinu Christi / og heper inne at hallda þreheis-
tun þrar rietrlættingarinnar/og þess eilíps lípsins/sem
Gud vill gefa oss þre Ihesum Christum.

Huar þyre kallast Þeina hid

Gamla Testamentid/ og Þannat
hid Nýja?

þat

Gamla og Nya Testamentis

Þat sama stier ekki þær þærar hegdunarimar/
nie þess epterspýlgandi tímans sáker/ suo sem at þess
di þ Nya Testamentid ekki þorpedunum til/ Helli
mest sáker þess at skiljanleikans / sem er Embættisins
og þyrheitanna vegna / þuiat þ Gamla Testamen
tid var eitt Embætti Laugmálans / og inne helle
margar siduenir/ Kennemanz þionustur og Embær
tis giordir / og þan Landstjórnar riect sem Israels
þolki var gefinn/ og hafði mörg þyrheit vt af þær
hinne somu Rikistjórn inne at hallda.

Einn þ Nya Testamentum er eitt Embætti
Andarins / og heper þau þyrheitin eilípligs riectlæ
tis / og eilípra lípdaga inne at hallda / Og er ekki
þolgit i augsyneligum Embættisgiordum / heldur
þreþr þ einnrar andligrar Gudz dyctumir híd innra
i hjartanu / Sem at er einn samarligr Gudz otte/
ein Riectþerdug trua/ broðligr kærleike/ orrug von
Saunn þolin máði / og audmíuð hlyðni víðr Gud.

Heper þa híd Gamla Testa

mentid einn enda tes
tit ?

Þo at i Moyses Laugmal/og allr sa Landstjórn
nar riectr/ Sem af Gudi var bodinn i Moyses Lau
gum / hafui nu i til settann tíma einn enda tesit / si
dan þ Chríste er kominn / og þ slíkar Embættis giordir
og Laga stjórnan i Moysi þurpue nu ekki le ingur

R iiij

at ves

Ap Anda og Bokstap.

at vera nie ypuer at standa / Enn þo med þui at les-
ges morales / þ eru þau Laug sem Lára síðsemder
og mahndygder / i manzins Natturnu innskríðadar/
og eru ypuer allt ollum möm bodnar / Svo heyrta
og aller þz i þ Gamla Testamentid sem ecki víta
Gudz Laugmal / og eirnin þz sem ecki víta vt ap
þui heilogu Euangelio at seigia / eru og ecki þot-
nyader ap Heilogum Anda / Þar i mot þa snertur
þ Nya Testamentid (huert ed til seiger þyregþ-
ning Syndanna) ecki alleinazta þa sem vm eins
manz alldr lípua / heldr alla men i þra veraldarins
nar vpp hapui allt til heimsins enda / Líka suo sem
þ Heilogum Patriorchum og þorþedum voru eirnin
geþen þyrehettin vt ap Christo.

Ap þeim Anda og Bokstapnum.

Huad meinar S. Paull medr þessum
ordum Anda og Bok-
stap?

Þyre þetta ordit Bokstap / geþr hann at skília/
allar hugrenningar þancka og verck / og allann go-
dann asetning / erþuðismune og athyggle / og alle
huad mannlig skynseme a þommar / og þ sama an heis-
lagy Anda / an Sannarligs Gudz otta / og an ríer-
ttar trúar a Jhesum Christ.

Enn

Ap Anda og Bokskap.

Enn þyre þetta orðit Anda / þa g þu þu at stí-
lla vppbirtung og verckan heilagy Anda er þiartanu
Svo er nu þa Bokstapinn / þ a Moyses Laugmal
líka sem þa nær ed vier þyre utan Sammarligum
Gudz otta / árrettrrar trúar / og þomymar Deis
lagy Anda i þiartanu gíorum þið ytra god verck i
mannanna augfyn / og synum off suo i líofre blyðne
Laugmalfins.

Euangelium þ er og einnir Bokstapir / nær ed
þ verðr eckí medteft þyre Anda gíptina / og rietta
tru / þ er þa / nær ed Sammarligr Gudz otte / og
ein orugg trua a Chrístum er eckí i þiartanu.

It auk allz þessa / þa er Laugmalit eitt Dau-
dans Embætti / þu at þ til seiger off eckí / þyres
gepning Syndanna / vt ap Nadinne / þlytur og eirs
hin eckí þann Heilaga Anda miðr sier / Enn þ þið
Heilaga Euangelium þa er eitt Embætti Andarins
og lípsins / þu at þ til seiger off þyregepning Syn-
danna / vt ap stærri Gudz Nad / og geþr Heilas
gann Anda og eilípt lípt / þar þyre þa verðr þier
þorlaugd su rangfneuen meining Originis / þuer
ed Bokstapinn kallar þa Historiuna fialpa / þær
augfynelígu Embættis gíordirnar / edr þann fíls-
ningum og leturs hattinn Textans fialps / Enn
Anda kallar þann þa Allegoriam sem er þann þeimo-
gligann Skilningum.

Dr

Ap burt tekningu Laugmalfins

Ht ap Burt tekningu
Laugmalfins.

Huad er i burt tek

ning / eda enda teck
Laugmalfins?

Nun er eckert annat / utan þ / at su boluan /
Og þyremaling Laugmalfins er nu i burt tekin
vid Ihesum Christum / Suo þ aller þz sem Trua
a vorn Herra Ihesum Christum / eru þrelfader vt ap
allre a sakan Laugmalfins / Huert Laugmal ed al
la tima og o aplatánliga aflagar vorar Samuigke
Og þordamir off þyre Gude / Safer vorra misgior
da / þar þyre seiger og Sancte Paull till Galat iij.
Capittel. þad Christur hapui þrelfat off vt ap bol
nan Laugmalfins / þa ed hann vard boluan þy
rir off / Og till Romanorum viij Capittel. At
eckf sie neitr þyredamligt i þm / Sem at eru i
Christo Ihesu.

Eru etrnin hiner ogud

ligu þrelfader ap Laug
malinu?

Eckf / med ongu mote / þuiat Sancte Paull
hann

Ap Burt tekningu Laugmalfins

hann seiger / þ riettlatum sie ecki ueitt Laugmal sett
helldi ranglatum og o hlydugum / þm o milldum
og Syndugum / þ er vantruodum / og þm sem at
enn nu eru ecki vnder Madinne / þr ed nu hapa ecki
hondlat Christum i riettri tru / og ecki hapa heilar
gann Anda medtekit / Sa ed þm stiorne og vmsion
veite / Al þessum heper Laugmalit enn i dag on
gu minna riettil / at idka sitt valld og Embættis
þionuztu / medr a sakan og þordæmingu þra Sam
uigkum / Enn suo sem þ hapti þordum daga vnder
Moyse sialpum / Huiat Laugmalit var vor Typtus
uar meistare allt vpp a Christum.

Huer eru þau til epnin

hvar þyre þ Laugmalit er
ap tekitt ?

Nid Þyrsta til epnit þa er Gudz Þyrheit / þr
Gud heper sialpr lopar og til sagt / þ hann villdi
i Christo Laugmalit aptaka / og seiger svo Jes
rerni : xxxj. Eg mun giora vider Huss Israels einn
Nyann Sattmala / ecki suo sem sa Sattmaleinn var /
huern ed giorda vid þedr þra.

Nitt Annat til epnit er / vor sialps breyskleike
þar þyre seiger og hinn Heilage Petr Acto : xv. Ca
pit. Huar þyre þreiste þier Gudz / Leggiandi ock
ypuer

Apburt tekningu Laugmallsins

ypuer Lærisueinanna halsa / þ þuorckí vier nie þedus
vorer gatum borit.

Huort er þa allt Laug-

malit aptekit?

Þm móm sem riect trua / þa er gionuallt Lauga
malit aptekit / Svo þ Laugmalit heper onguann
riect til at aflaga edr at þordama þann sem a Chris
stum Ihesum truer / Þuiat hann heper eitt annat
mycklu ædra og meire harrar þyre huad hann verðe
riectlætt / enn þ Laugmalit er / Einckum sem at er
þ Heilaga Enangelium Ihesu Christi.

Huar þyre mega þau Tiú

Bodordin ecki ypuerge
þajt?

Þad hið heilaga Guds Euangelium þlytr með
sær eitt andligt og nýtt lýpuerne / Þar þyre bihelldr
þ og þn hluta Laugmallsins / huer ed þar Læris
huernen þ vier skulum eitt Svodant nýtt lýpuerne
vppþyria / Og kemr suo ypuer eitt með þui nats
turunnar Laugmale / huer ed i sær eittinn innehelldr
þau Tiú Bodordin / Þar þyre hlota vier þ ecki
suo atskilia / þ þau Tiú Bodordin / sic suo með ola
lu / aptekin / sem at skylldi þau nu ecki leinge halldin
verdas.

Ap Laugmalfins burt tekningu.

verda / Lifa sem hinar adrar greiner Laugmalfins /
Sem at eru þær Ceremonia eðr Embættis gior-
dir og Judicialia / þær ap Domum og Laga riets-
tindum / hueriar ed nu verda ecki meir hallðnar /
þær ed og ecki voru utan verallðligar Laga settnin-
gar / og heyrdu til augsyneligs sidperdis og lipnas-
dar. Enn i þm sem rietslættir verda / og medraka
Heslagann Andra / verdr nýtt lipuerne / og ein and-
lig hlyðne vppbrynd / huer at i þm Tiw Bodordus-
num / frapin verdr / eða in Lege morali / huer Laug
ed þær Læra eitt heidsamligt Sidperdi og agætann
lipnat.

Ugt ap þui Christiliga

þrelsinu.

Huad er þ Christiliga
þrelsit?

Þat er einn Sannarlige Lærdome / sa ed þær
væisfar / huar inne þ Christiligt rietslæti sie komit /
Huernen þ vier verdum vidi Gud þorlickter / þros-
mer / og rietslætar. Og huad vier eigum at hallða
ap þre hinne ytre og augsyneligre Gudz dyckuninne /
og Embættisþionustunne.

P ij

Huers

Ap Christiligu þreffi
Hverfu marga gradus
ed: palla þa heper þ Chriſti
liga þreffi?

Þiora/Min þyrſte er/Þat vier ecki þyrir Laug-
maſins ſkuld / Og eigi þyrir nockra annara augſynes-
ligra vercta ſaker / Helled þyrir eckirt og an alrar
verðſkuldunar þyre Iheſum Chriſtum / Þa audlunzt
vier Syndanna þyregeþning / Og verðum vt ap
Gudz Nad riectlater reiknader Iheſu Chriſti vegna/
Þetta er ſa him ædzte palle Chriſtiligs þreſſis / Er
med ollu andlige / Og ſnerte ecki þ þid veraldliga
lipuernit/ Helder alleinazta þa huggun hiartans i þar-
rattu ſamugfunnar/ Nær ed þun ſkelpunzt þyre Gudz
dome/Og er i mickille angran hugſfogins / Suo at
god þus og Chriſtilig hioru þurpa þa vel vid ſli-
rar huggunar / Vt ap þeſſum grado ed: palle Chri-
ſtiligs þreſſis/ Seiger Chriſtur ſuo ſialþr Johan: viij
þyrſt at Sonrinn giorir yd: þrialsa / þa eru þier ſan-
narliganna þrialsar.

Min annar Pallrinn þa er ſu vppbirting og
huggan Deilagy Anda/ Nær ed vier verðum þyre
þann nadarinnar Anda Chriſti / þornvader/ endþædi-
der/hughreyſter/ verndader og varduettir i mote
þre ofeigianligre ſlægd og mickille orcku / Þeſſ þins
hrædiliga og grima Quinar / Diopulſins/ Sem er
i mote þans grundar ypuer gange / opſocknum og
ſkelpins

Ap Christiligu presti.

Stelpingum / Ut ap þessum Palle Christiligs prestis
seiger Sancte Paull ij. Corinth: iij. Capitt. Quat
Gudz Ande er / þar er prestir.

Dinn Þridie Pallrinn er sa / at þ híd Nallaga
Euangelium giorir off þrialsa / Ut ap ollum Em-
bættisgiordum og verallðligum laga setningum a
yfes Laugmala / Þessi Pallrinn a hærir i nockrn ma-
ta þ híd ytra og id augsyneliga lipuerrit / Enn prest
sit i sialpu sier þram þlytr ap þm hinum þyrsta Pal-
le og Lærdome trúarinnar / Þuiat Euangelium þ
frepr ecki þra synelígra Embættisgiordanna / Þess
kenne Mangskaparins hins Gamla Laugmalfins /
Hellið lærir þ / at wíer audlunzt Syndanna þyre
geþning / þyre vran alla vora sialps verðskulldan.
Og verðum suo rietlater reicknader ut ap Gudz
Þaudis missunnsemi Jhesu Christi vegna / Enn ec-
ki þyir vora vercka sialps eðr nockystonar augsynes-
ligrar Gudz dyrkunar safer.

Dinn Þiorde Pallrinn Lærir / Quad wíer ei-
gum at hallda ut ap þm Kirckiumnar Embættis-
giordum og augsyneligum siðuenium / Querlar eð
Biskuparner og aðrir kennipede þapa úmsere og vpp
dictrat. Nu með þui at i þessu verallðligu lipue /
þa kunnum vier ecki at vera / þyre vran augsyneliga
til skipan / Og vissiligs tíma i sierligum stad þar till
einkudum / huar þionustu giordin skal stie / ap skilnis-
um kennemóm þar till skipudum / Sem Predikunar
Embættid og Sacramentis þionustuna eigu þram

Y iij

at þlyr

Ap Christiligu þreffi

re þlyða / þar þyre þa leyper og till stedi þ Hestaga
Euangelium / þ innfettar verði laugligar skipanir /
Og aðrar síðfamligar Kirckiu þionust og Embæts
tis giordir / Suo þ aller hluter i Kirckiu Sopnus
dunum mætti vel og till heyriliga þramflutter verð
da / Suo hogliganna og síðfamliganna / þyre vtann
alt vpphlaup og sundr þycki / þar þyre verða og sier
liger Datidis dagar till setter / Suo at alþydan
vire nær ed menn skulu till samans koma til at heyr
ra Gudz ord / Slíkar til heyriligar skipanir og inn
fettningar / eru vel lidandi þyre þridarins og godz
Samþykkis saker / Enn vier skulum ecki þoar Justis
kario þer Riectlættingarinnar / þar inne leita.

Hvar till er sa Lærdom

rim vt ap Christiligu þreffi
si Hyrtfamlige ?

Till margra hluta / þui nær ed sa Lærdom
rim vt ap Christiligu þreffi / verði ecki halldinn vt
Kirckiu Sopnidunum / þa þylger þar optaz
marguflige skadi og mikil hneykslan epter.

I Þyrtu grein / verði alle sa Lærdome Hest
lago Euangelij vt ap Christo nidi þyckir og sa
Lærdomurinn ap riectlætningu trúarinnar vm frings
wellir / Nær ed vier leitum þrar þorlfunar og
þrida

Ap Christiligu prelli.

Þrúðpægingar víðr Gud / Þyre mannamna vppfæ-
ringa og vor eiginlig verck / Quæd er víer auð-
lungr þó alleinazta þyre Ihesum Christum / Þutæ
þa nær ed menn þ meina / æt þr hlóte meðr suo
dan verckum og Siduenium at þorþiena Synda-
na þyregeþning / Og þyre þ sama riectlater at ver-
ða / þa missa þr þ Sannarliga huggunar traust-
sem þr hafa vt ap Christo / innþalla síðan Laura-
uilmán og epuablendne / Missa þar með riecta tru /
Og sannarliga víðfæmning Ihesu Christi / Og setta
suo epter þad sialps síns verck í Christus stad.

I Annare grein / þa vpp dicketa híner o lærs
du þ suodann synelig verck / Sem er Klaustra líp-
nadr og omne hræfne / þa sie riectilig Gudz dyrect-
an / og víssilig þulnadr giord / Quæd þó at er him-
a dýtre og sannarligaztre þullfomligleike / einn sanz-
narligr Gudz otte / Ein riectþerdug Trua / Viare
groinn færleike víðr Gud og þ huer sem einn hand-
tiere og breyti Christiliganna vti sinne fallan og til
settu Embætti.

I Þriðiu grein þa verdr þrúðinn þoreyðr
og samþykt þar með í sundrlitid / Vti Christili-
gre Kirckiu / Suo sem at skied er om Pascha hát-
dar haldit í sudr londonum.

I Þjórdiu grein / með þui at þjórtun og samufga-
turnar / þeinctia nu þ suodan Kirckiu þjórnaztur
og arge

Ap Christiligu þrelse.

og augfynelig verck / mune nauðsynlig og þarplig
vera til Saluhtalparinnar / Þar þyre þa funna þr
eckí a meðan til þrífðsamligrar huldar at koma /
Þú huer heper nockrn tíma / suo algjörðr þundizt
Sem suo hapu halldir allar þær mannanna innset
ningar (Klausttra reglur / Stantutur / Decretur / og
onnr þuillik Kirckiu Laug) epter þú sem hann skyll
ðí þ hallda / Huar vt ap suo margar / mycklar og
þyckar bækr Canonistarum et Summistarum skripa
dar eru / þat varla verðr taullu a komit.

Hier mætti nu einnhuer seigia/
huort hlydnin vidi Læripedma og ypuerualldir / i
Kirckiu soþnudunum skylldazt at hallda / þo at valldz
madrinn / hepdí sinne stiorman rangliganna / ap
þú at Chystr sialpe hann seiger / Það a a Noys
ses Scrole sitie Skripclærder og Pharisei /
alle huad þr seigia ydr / at þier
skulet hallda / þ halld
dir etc.

Andsvar.

Vel ollu þú sem Gud heper bodit i stuttum Or
dum / þa skulum vier þm innsettum Kennemonnum
og Pastoribus hlyduger vera / Epter þú sem Chystr
seiger Matth: 23. Huer hann heyrir ydr / sa heyrir
ris

Ap Christiligu þreisti.

rite mig / Enn þau Kirkiu Laug og mannanna
innsetninga / erum vier ecki þramar skylduger til
at hallda / enn suo sem þ Christiligr Kærleike hann
þrept og skyldar oss / til at varazt hneykslaner /
Enn Samuigfrnar eiga a la tíma at blipua þrialsar
og vggalaufar / Ewo at menn leite ecki vti síðum
verckum og Laga setningum rietslættingarinnar /
Eða hallda þau nauðsynlig vera til Saluhialparinnar
nar / Enn nær ed þ eitthuad veidi bodit / sem Guð
er a mote / þa skulu menn hugya epter þui sem
Postularnier sogdur / Það meir ha þut Guði at hlyð
da / helldi enn monnum.

Enn huad seiger þu vt ap þm

Embættis giordum / Dueriar ed

Chustr sialpr heper

innsett?

Allar þær Ceremoniur Kirkiu þionustur eða
Embættis giordir / Dueriar Chustr heper sialpr
innsett (suo sem at eru þau heilögu Sacramenta) þa
erum vier skylduger til at hallda / þuigt þ sama er
Guðs til skipan og innsetning / Enn þo la riv off
samt þ Christiliga þreisti / þ vier verðum ecki (an
rietslættingar) þyre þær hinar somu Embættisgiors
dirnar / rietslæter þyre Guði. Item það þz hiner
somu sie skulldalaufar / sem hamlat veidi / svo at þz
meigi

Ap Christiligu prelfi.

meigi ekki komast til slíkrar þionustu gjóðar / enn
trúa þó Sannarlíga. Hans þyre heitum og Jhesu
Christi ordum / Líka sem þá / nær ed einhver væri
suo þaddi / vti ein hverju sterligu til þelli / og kynne
ekki þarþyre at vþverfomast Skirninga / enn tryði
þó a Jhesum Christum / sa him same (þyre vtan þíor
nustu Embættid skirnarinnar) yði vissilíganna Sá
luþialpligr.

Uti ap þeim Concilijs ed: Radum.

Huort eru þar eirnin nokkr Rad
vti Euangelio ap Chris
sto bodin?

Sumer menn hapa þ dæktad og vþpfueiðt / at
þær greiner vti Euangelio / Ap heþdinne / ap þa
tæctinne / hreinlípinnu / a Neydominum / og odur
þuillifu / þa væri eigin Gud: Bodord / helldr alleis
nasta hans rad / Seigla og þar at auk / at þetta hið
sama sie verctin þullfomligleikans / Enn þessi þær
saugn og munngialpr er ekki vtan villudomr og hræ
sne / Þar er ekki vtan þ eina Gudligt Laugmal /
Huert ed eigi heþer annat tme at hallda vtan Bodor
din ein / Og su hín langa Christi Predikan Nara
þhei Þimta Capit. vt skripur / er ein vtlegging þese
Gams

Ap þm Concilijs edr radum.

Samla Laugmalfins / þuiat Chríste vill þar í þm
stad til teikna / þ í Laugmalinu verði frapit / riecta-
rar þullfomiligrar lýdne / og allz hjartans / þar
þyre / nær ed Chríste þyrebydr / hat og heþnder / von-
dar girnder og lofstafeme etc. Þa þram ber hann ec-
ki nema ny Rad / Helledr vískyrir hann Laugmalit / og
innsettr Bodordin / Hann til leggtr þar eirnin reþsing
eiliþrar þyredamíngar / og seiger at huer hann rei-
dizt sinum brodr / sa sie Domsins sekr. Item huer
hann líttr eina Ruínnu til at gírnazt hennar / sa heþer
þegar hordom drygt í sínu hjarta.

Ust ap Heþndíne.

Huad bydr Chríste ap
Heþndíne?

Hann þyrebydr þ nokkr skule sín heþna / edr
heþnda gírnazt / þ er þa heþnd / sem skíer þyre vtan
Yþuerualldz mactina / og til settann laga riect / En
þo í burt tekr hann ecki at helledr / nie þorleggtr þa
heþndar reþsingina / hueria ed Walldzstíornar
madrínn skíldazt til at gíora / þuiat þyre Euang-
gelium verdr ecki Yþuerualldzstíornin ap sett / edr
í burt tekinn / Helledr mycklu þramar styrct og
stadþest / Eþter þui sem Sancte Paull hann vottar
til Roma : xij. Capit. Þar þyre skulu víer
þennan

Þ ij

Ap hepdinne.

þennan o till heyrilegum lærdom með öllu þorleg-
gia / Sem þ lærir / Hepdina eigi at þremia / þa
sle eitt rad / enn ekki neitt Rodord / Og einu stils
uifligr greinar munir er hapandi a millum þra tueg-
gia hepdanna / Sem ypuerualldz stiomarinn hann
skylldazt at þremia / Og þrar nær ed vier hepnum
vor fialpuer / þuiat Gud hann seiger suo / Adu er
hepdin / Eg vill endigiallda.

Enn huad seigir þu ap

þre greininne / At leypuis

ligt sle með valdi at

veria sit þyrr

opriki og

agang

ge?

Þessi grein er ekki i mote Gudz Euangelio þui
at með mækt og valdi at veria sit og vernda / þyrr op-
rike og agange o mildra manna / þa lærir hid nature-
liga Laugmalir / Enn þ sama eigu vier at stilia vt ap
þre hepdinne / Sem Landstiomarinn ber at hapa i
mote ræningium og odru ill þyde / Huad stie hlytr
med heruopnum og stridspolcki og odru mæktar vell-
di till landhyreinsimar / Og landuarnar þyre hernadi
oga hlaupum vonda vifinga / þui huad þrypte þa
landstiomarinnar og laganna vid þ huer mædi mæti
a hepna sin fialpu.

Dr ap

Ap Þatacktiune
Ht ap Þatacktiune

Þuad bydr Christur ap
Þatacktiune &

Þið Hællaga Euangelium bydr ecki þ/og geþe
eigi helldr suodant rad vt / þ nockr skule sin audæpui
ypuer gepa / Og allre sinne eign medr alþyðunne vt
skipta / edr alle sit oðrum sameiginligt at giora / Ja
þ stadþester mycklu þramar Landstjornina / Og
Laga riectinn / Suo at huer meige hapa sitt ei
git / Og sinu eigne vtskipta / Og sinu þie veria
sem bezt hann kann medr godum hagsmunum /
Það Hællaga Euangelium bydr og eirnin þ viter
skulum med godþyse þatakum gepa / Og lepar
þar i gen nogligu verdkaupi / Bædi stundligu
og æþuinligu / Ollum þm sem þurptugum till
goda giora / Og voludum till hialpar koma /
Epter þui sem Christur hann seiger / Luce vi.
Capittel. Gepit þa mun ydr gefit verða / Og
Sancte Þoall hann seiger ij. Corintheorum ij.
Huer hann Saxer sparliga mdr / Sa mun spar
liga vpp skiera / Og Salomon in prouerbiis &
þimta Capittel. þar ed hann eitt gudligt lipuer
ne / Og ærligt þelmilis vpphelldi þagiliganna
ap malar suo seigiande / Drectu vatnud / Ap þie
mun vppsprettu brunnun / og lat þina brunna og vog
þ u
kild

Ap Patæctinne.

Keldi vt þiðra a strætin / Enn vertu einn þu ert
verðerra / Og eingin þramandi með þér.

Med þessum ordum vill Salomon vtuifa / þ
huer sem einn vt af sinum eignum og odali / inn
tektum og allkyns auegyri etc. Skule patæctum
þat med til hialpar koma / Og þm þat af geþa sem
þurpuandi eru / Enn þo suo at hann vt aulse ecki
nie þyrefome sinne aleigu þat med og verði eigi
skalþ þurpuandi / Epter þui sem hinn þellage
þaull hann seiger ið. Corinth: viij. At vier sku
lum suo geþa / þ vier kemum ecki sialpuer vt
neyð og volaði / Og mættu suo þau dreingmenne
• nyta vorar eignar / Og kallja vora giapnilldi /
þat huer meigi hapa sit eigi / vtuifa off margar
gremer þellagrar ríðningar / þuiat Christur til teck
nar og eirnin sialþ vt Euangelio / þ menn meigi
vel hapa ríðdom og audapui / Og Sancte þaull
hann till stedz og þ menn meigi kaupar og Selia /
Og sundlig audapui eignazt.

Huad er Patæctin?

Þessi patæctin er ecki su aumlig husgans vinn
þerð / þuiat aulmusu giapuer at þiggia er kostum
heilbrigdum / Og vinnuþarum letimóm þin mesta
þvinn / Epter þui sem þaull Postule hann vottar
ið Tessalon: iij. At huer hann vill ecki erþuida þa
stule

Ap Patacklinne.

Stule og ecki matar neyta / Enn Gudspítalljins pata-
tækt / er ein Andarins patact / Enn ecki é burt
at kasta sinne eign at gegndar lausu / Hellið síns
vel þeignis þíar sem Gud heper homnum geple
medr hóp semd og stillingu at neyta / Þyre vtauu
Dramb og agirne / Og treyfta ecki vpp a sinn rí-
dom nie at leggja sit Diarta þar a / Hellið reidur
buenn vt vera till at vpuer geþr allar sínar eigner
þyre vdríkenningar Saker Deilagy Euangelij / ep
at þessi giordizt þaurp / þyre enn þ vter skýldum
apneita Gudz ord / vðedr suodan hætti þapa nu é
mycklum ríkdome / Andliga patactir verit Abrah-
ham / Job / David / Og marger adrer / Suo ern
nu aller þr Andliga og ríctiliga patactir í hueris-
um at er ein suodan Sannarlig polin mædi / þo at
suo sie / At þr kunne at missa þessi sin stundlig au-
ðæpui þyre nockrs hattar vondzligann till bued /
þa mogla þr þo ecki nie hapazt þ neitt at sem
Gudi er a mote / Hellið vmlida þr giarnan vti
Chrístiligre polin mædi / sinn þeigninn skada / sína
þorsman / og þyrelitning / vpp a Gudz vegna.

Huersu marghattud er su

vpuergeþning audapanna?

Twepolld / Hin þyfta / Væx ed etim huer
þuer geþr sínar eigner / Þyre vtau Gudz til skipan/
og fals

Ap Patæktinne.

og Kallan / Og ein svoðan ypuergepning þa verðs
eckí lopur nie þrisur við Gudz Euangelio / er og eir
nín eigin Gudz dyrkjan nie þionuziu giord / Sem
Christe seiger Matthei xv. Capít. Þi þiona mics
til þorgeþins / með mannanna vppsetningum.

Hinn onnr / er ein svoðan ypuergepning audæp
anna / huer ed heper Gudz tilskipan og Kallan / Svo
sem þa nær ed vonder ypuergangs Dikingar byrt re
ka menn ap sinum eignum og odulum / edr vilia þuin
ga þa / til at apneita Gudz Euangelium / Þessa ypu
uergepningina lopar Christe Matthei xv. Capít. svo
seigiandí. Huer han ypuer geþr / huss edr afes
lond / minna edr þess Euangelions vegna / Sa skal
Hundrat þallt apr þa / Líka svo sem þ Christe
hann lopar eckí þa / huerter ed sína þorelðra / Bonu
og Bonu ypuergeþa / edr sier sialpum þyrepara villan
de / i mote Gudz til skipan / Einslíka svo þa lopar
hann og etnin eckí þa hínu somu sem sínar eignar ypu
uergeþa / þyre utan Gudz bípallning.

Uc ap Breinlip

ueni,

Quad bydr Christe uc ap Brein
lipuinn?

Gudz Euangelium þ bydr eckí alleinasta me þ
annum hreinalipuit at hapa / Hellið iapnuet eirnin þm
sem

Ap Hreinlípucnu.

sem þuongader og gipter eru / þui hiuskaprinn er ap
Gudi innsettr / og aller þz menn sem ecki geta hreins
lípue halldit / þm er skipat ap Gudi at gipta sig / og
inngeþa sig vti hiuskapar bandit / þar þyre seiger S.
Paull j. Corinth: vij. Til at varazta þoraner og þril
hulípue / þa hapue huer sem einn sier eigin konu.

Huad er Hrein- lípue?

Ƿeydomrinn er ecki alleinazta hreinlípue /
hellið iapnuel eirnin hiofskaprinn / nær ed hann verðz
Christiliga og ærliganna / med godrie siðsemd halld
dinn / þa er hann eirnin líka eirn hreinlípue lipnadr /
þar þyre seiger Postulinn til Ebreos / þad hiuskape
rinn skule heidarliga halldinn verða i hia ollum / og
hiona bandz Sængin o farur gut / Enn þrillu lípue
menn og þor falla mune Gud dæma.

Þo seiger Sancte Paull sig eckirt

Þerrans Þodord hapa / vt ap Ƿeyrunum /

Enn hann gepui vtt sitt Rad /

þar til?

Paull Postule hann melnar ecki / þ nockr maðz
verði æðri / riectusare og Þeslagare þyre Guðe og
hæpe meira verðleik þyre sinn Ƿeydom / hellið enn
þyre

Ap hreinlipuennu.

Þyrr hínstapar lípuennet / Þú þó at þú siert ein
hrein Jungfrú / ed: ein onnur heidarlig hreinlipuís
Person / Þú getr þú ekkí þyre þína meydom / Þrú
þeigir þig vildi Gid / Vátt alleinista þyre Ihesum
Christum / utaphans Víd / Á þínnar sialps þor
þienunn / Og ekkí þyre þínn hreinlipuís Deilaga
leik / Nie þyre þíns hínstapar bandz sáker.

Hvar þyre þorþeþia þa þr

Klustra menn sinn bindindis
lípuad suðmög ?

Alla tíma hapa þar verit þalliger læriþeðr /
Og vöndliger þlugu andar / Þr ed þ hapa lært /
Þad hínstapunn væri Christnum móð þyre bodum /
Sem voru þr Tatianus / Hieray og aðrir slíker
etc. Og þó þ sumer Reglu bræðr viltu eigi lata
þat a staðzt / Sem at þyrebiðe þr hínstapunn /
Þa gíora þr honnum þó þína mestu vanvirðu /
Þuist þa dreymir þ / At þr þorþeþene mycklu þramar
með sinum regluligum lípuadi og Celibatu / Syni
danna þyregeþning og ríetlærð / Helld: enn að
rer menn / Og vppdickra þar með / þ suðdunn þra
Celibatus / þ er / Reglu halld / ed: bindinde / þa
þe ein siert algiorþuleikans / Og einn stérlega
hreinlipuís lípuad / Vátt hærðunn lípuadi þr viltu
þat þerþuligunn og hapa með: sít margra manna
Sang

Ap hreínlipuínu.

Samulefr afuega leidd / Kúiat vti húskaþar bann
dinu hápa marger agatir Heilager mein fullkoma
ner verit enn þz hiner adier i hreínlipuís bindindis
nu / Sem var Abraham / Isaac / Jacob etc. Ea
Celibatus þer bindindis lifnad / er eingin stett fullo
komligleifans / Enn Gudspjalliger fullkomligleis
te er sa / Hvar ed ríer vískennum rora armadu
vom bresfleik eg Synder / Og skelfunzt svo i þre
eynd / Enn þormerckium þo þar i mót vti ríettri
Tru huggunar traustid Heilagy Euangelij / I
þulífre reynsu eg barattu Truarinnar / stendr nu
Gudspjallzins fullkomligleife / Þyrist vier vilum um
um algiorþuigleikinn tala.

Hvar þyre lopar Sancte

Paull / á Neydominn / og þ
hreínlipuís bindindit
suo miog?

Þat sama gíorir hann þyrist nockrar augfyr
neligrar nytsendar saker / Eínckum sem er
þessi / Þat þz menn sem ecki eru i húskaþinn
bundner / Hápa einatt meira radrum og þleire
tomstunder till at kenna og Gudz Euangelium at
Predicka / Þar med eirnin þarri þratar eg a hyge
giur þyrist stundligu vpphelldi / at þz meige þess
betre þyrehuggan hápa i ellum andligum
Árckiumnar mala þerlum / I sanre meining lopar
Ala ij og eirs

Ap hreinlipuinn.

og eirnin Christus hreinlipuis bindindir Matthei
xix. Capitula. Þar hann seiger / at þi sie nockrer
sem gellða sig sialpuer þyir himnarikisins Sakar /
þer Gudz Euangelions vegna / Suo at þi þae
þess betr og rauksamligar sinir Embætti þram þylge
Og Gudz ord predikar / Þui saminde eru þ sem
Þall Postuli hann seiger i. Corinth. vij. At huer
hann er eigi fuongadr / Sa berir a hyggju þyre þui
huad Drottne till kemr.

Aller þi sem a setia sier nu hreinliga at lipua /
Og i sinum Meydome at blipua / þ hiner somu skul
lu vel ransaka sialpua sig / Og vita adr huort þi
treysta sier till riectiligt hreinlipue at hallda / Suo
skulu þi og varazt alle idiuleyse / Vera sparneytnir i
Mat og Dryck / Og stunda vel med godre athys
gle sinn lærdom og erþindi / Ean þi hiner adrer
sem sig vt gepa i allzhattada lausung / Sæl lipue
og losta semir / i more Gudz Bodordum / Þa þinu
somu mun Gud vissiliganna strappa / Þuiat saur
lipuis menn og hor Karlar munu ecti iunganga i
Gudz Riki / ypuer botarlaus / Og þyir sifra
manna vonzligs lipuernis Sakar / Þa strappar
Gud optsinis Deillaund og Konga riki / Huad
Gud vtusfadr nogliganna medr þui epterdæmis
nu Moaplodisins / Og medr þre þordiorþuninne /
Sem kom ypuer Sodamam og Gomorram / Item
Gud hann heitadr i Adig vid at apna þina Can
uerstu

Ap Kirckiuuue.

uerstu þyre allhytta dra þrændsemis spella og saurs
lipuis Saker / Sem þr drygdu / Svo vottar og
eirnin þall Postuli þ Gud vilie strappa Saur
lipnadinu / Medr ogrligum blindleik og sinnuleys
se / Romano: i. Capittell. Og medr lifamligu
at hugaleyse. Ephe: iij. Og Oseas Spamade
hamn seiger / þ Moraner / Vinir / og opdyrkian / ta
te Martad i burt / Þar þyre eru þr hiner hufur
þagudu stinandi Celibes / Og hopud hræsnarar
margs Manz þyre mynd till illz / Og vppheptendi
margra o toluligra Synda og suiurdinga.

Ap Kirckiuunne.

Huad er Kirckian

Þad er ein Samfund allra þra / Sem medkenn
na Gudz Euangelium og napnit Christi / Og ecki
eru vti opinberligu banne og þorbodi / Vti huerri
Samfundu þa eru alla tima bade goder og von
der / Svo sem þ su Epterlikingin Gudspiallzins
vt ap netinu þui sem i Sioeni var fastad Marc
vii. Capittel. 17 gliga vtuisar / Þar vt ap verdr
Neilagre ritning till greint tveggia handa þolet
edr tuennar Kirckur / Ein samarlig / Og omu
hra sninnar su þals Kirckia.

Ala iij

Ducuae

Lap Kircklunne.
Huenar vpphopzt su
Kirckian þyrist?

Sannarliganna er þ / at Kirckian vpphopzt
þyrist þegar ed Adam var / Og epter Adarns tid / i
hia ollum þm sem Neillagt Euangelium medfens
du / allt til þessa dags / þa heper hun stadi / Og
stendr enn nu i hia ollum þeim sem trua a Ihesum
Christum / og hans ord heyra / þ medtaka og vidi
fenna.

Huer su marghattud er
Kirckian edr Samfunn

dan?

Twæpoll / þann eina er Dræfningur þalfrætt
Din aunn er ein Sannarlig riectilig og Chri
stilig Kirckia / edr Abels Kirckia.

Huer er su hærfinn
nar Kirckia?

þat er hun / huer ed alla tíma opfær riecto
Sannarliga Kirckiu / Svo sem þ Gydingarner op
loctu Spamenninna / og epter þ Christum sialpuann
þessa hina somu kallar Dauid / Kirckiu o mildra
manna / Og Esaias hann vefkyr hana med þess
um ordum vti þess. Cap. Og Christe sialps
Matth

Ap Breckfurne.

Matth: xv. Capit. þar hann seiger / Þetta þótt
ualæger sig til mín / með sinum munne / og heldræ
mig með sinum vaurum / Ein þra hjarta er lange
t burt þra mætt / til þorgeþins þa dýrka þr mig / a
medan þr kenna þa Lærdoma / sem ecki eru annat enn
mannanna Lærdomar og Bodord / Þessa Kirckia
funnum vier med augum at sta / þuiat oll þra verck
a Gudz dýrkan / þar med þr þeinkia Gudi at þi
na / er ecki utan ein augsynlig vpuermýnd / og flugs
gion Samarligrar Kirckiu / Og i stadin Gudliga
kennunga / þa hapa þr innsett mannanna Lærdoma
þuar med þr þiona Gudi / alleinasta með sinu vara
skape / og huiðre munzins / an allrar godþyse þu
garins / og a trunadar traustz hjartans.

Huer er su hin riectis

liga og Samarlīga Kir
ckian?

Þat er Samfundan allra riectruadra og Hela
lagra / þra sem Samarlígganna cruu a Ihesum
Christum / og þvæ Andann Christi helgader eru
Up þessare Kirckiumne seiger S. Paull i. Timoth: iii
At hun sie stod og stolpe Samleikfins / Þessi hin
sama Kirckian kallast Catholica / þ er ein almenn
nelig Kirckia / þui at hun er ongum fierligum
stad svo viðbundin / eigi neinum Personum /

Ap Kircklunne.

nte þionustu giordum / edr nockrum odum augfynes
ligum hlutum vnder gepin / helldr er þar inne komit
Samhalld og eining Kirckunnar / suo þ hiner Christo
nu og Gudz heilogu Huarhellze ad þr byggia edr
bua i verolldinne / þa halldi aller eitt og sie Sam
þycker / i þm Lardome heilagy Euangelij vt ap
Christo Ihesu.

Þessa Kirckiu vefskripar hinn Heilage Paull til
Ephes: i þimta Capit. medr þessum ordum / Þat
Christr elskadi Kirckiu soþnudinn / og gæpui sig sialpa
ann vt þyre hann / vpp a þ hann helgadi hann / og
hreinsadi þyrir Skirnar vatnid i ordino / suo at han til
reidde sier sialpum eina dýrdarlíga Kirckiu Sapnan /
sem ongua þleckan nie lyte / edr þess konar þepdi /
Helldr þ hun sie heilog og ostrappanlig etc. Þessi
Kirckia er ecki svo þyre augsyn / Helldr truum vier
og íatum hana vti þm Articulis Truarinnar / Eg
true þessaga almennelíga / Christilíga Kirckiu / sem
er Sam neyting heilagra / Einn þo heper hun sínar
Sannar audkenningar / vt ap huerium hun þeckist
vel / Eínkum þessar / sem er hreinþerdugr Lær
dome Heilay Euangelij vt ap Christo Ihesu / og þa
riertilíga handtíeran Heilagra Sacramenta / Og
suo Lycklanna / þ er Syndanna þrygeþnúingar /
Hueriu ed þr tíðka i Predikunar Embættinu / og
þrángþnúngu Heilagra Sacramenta.

End

Ap Kirckjunne.

Enn huad seiger þu ap þm

sem þorbodader og i bann eru
Ettir?

Þz sem bannþærðer verða þyre þullar Saker /
þa eru þz ecki limir Heilagrar Chriſtiligrar Kirckiu
a medan þz eru i banninu / Ewo sem þ Chriſte ſei-
ger / Matth: xvij. Capit. Ep at hann heyrir
eckir Samfundunne / þa halldir hann ſem annann
heidungia og Tollheimtu mann.

Huer atskilianleike er a millum

Kirckjunnar þra hræsnaranna / og þrar
Sannarligrar Chriſtiligrar
Kirckiu?

Ewo mickill greinar munr ſem er a millum
Sannleikſins og hræsninnar / Lifa ſuo mickill at-
skilianleike er og eirnin a millum þrar Sannarliga-
rar Kirckiu / og hræsnis Kirckjunnar / Satt er þ / at
Hræsnaranner / þz hafa hið ſama Euangelium / og
þau hinn ſomu Sacramenta / Enn þz lata ſier þ ec-
ki nagia / Helldir vppdickra þz marghattada man-
nanna Lærdoma og innſetninga hueria þz Samlikia
Gudz Euangelia / Ja þz þorheþia optſinnis ſin Kir-
ckiu Laug vpp yfuer Gudz Euangelium / og þora
Bb leggja

Ap Kirckiumne.

leggia suo þyre þann stulld / og þyrelita með öllu
Gudsþjallzins ord / Þessir þiner sonu þapa ecki
neina rietsþerduga tru i þiartanu / treysta og eirnin
eckí aluarliganna vpp a Gudjord / þar þyre þá þras
þalla þi a þreistunar tíma / og þar ecki stadizt.

Svo er þa og eirnin i þia þræstorumum / ein
o til þeyrelig með þerd Heilagra Sacramenta / Svo
þapa þi og eirnin eitt annat hopud enn Christum /
ap þueru þi rietslærisins og Heilagleikfins vænta /
og Salubialparimmar bidia / Heilagann Anda þapa
þi til ypuer hylmingar og þagunar fins þalsligs Lærs
doms / með þuerum þi skelpua og þorarga þara
þar Samuigke / Quad þo i Samleik at ecki er neitt
Heilagz Anda verck / þelldi vdrættir þann og hug
þreystir Samuigkummar / Og i stuttu male at seis
gia / þa er su þræstinnar Kirckia ecki utan einn
stugge / edr Sionþending / eitt þegurdar alit / og
stinnude þræstis ypueruarp / i þia þre Sannarlie
gre / rietsþerdugre og Christiligre Kirckiumne.

Ut ap Halldinu Kirckí

ummar edr ap þm Cycfulus
num Kirckium
nar.

Quaderu Cycflanner edr þ valldit
Kirckiummar?

þat

Ap valldi Kirckjunnar.

Þat er ein naduglig og þauðelig heimilis þýres
Kon og stíoman / vti huerri þ hirtíngin skíer eckí
medr veralldligum stíomar vendi / Helldr alleinaz
ta medr vnuandan og amínningum þýris ordit Chri
sti / og þ Predikunar Embættid þar til sett / Þuiat
ríkít Christi / er eitt andligt ríki / i hueriu ecki verdr
stíomut medr reþsingar Sverðinu / og eigi medr he
ruopnum og þm odrum hlutum sem veralldigre Rís
fistíoman / til heyrar / Þuiat Chriſt sa sem þetta
Kirckjunnar valld heper innsett og til skípat / hann
heper alle veralldligt yþuer valld ap sagt sít og sít
num Lærisueinum / og þ sama i hendr þeingit Hops
dígum og Landstíomar nóm þessarar veralldar /
Sier afsagde hann þ / þa ed hann villdi ecki til
Kongs tekinn verda / Helldr veif sít i burt vpp a
eitt þíall Johan : vs. Capitula. Enn sinum Læris
ueinum afsagdi hann þ Luce xvij. Capit. Þar ed
hann seiger suo / Veralldliger Hopsdígíar þ Drött
na og völduger Kongar kallazt naduger Herrar /
Enn med ydr skal þ ecki suo vera.

Huerfu marghattad er.

Kirckjunnar Vals
ld?

Tueþallt / þ eina valldit er Predikunar Enla t
rífing / hitt annat er eitt valld Laugsagnatunnar.

Ab ij

Huer

Ap Kirckjunnar valldt.

Huert er valldit Predi- kunar Embættisins?

Þat er ein skipan til at Predika Heilagt Euangeli-
um og at kunnigjora Syndanna þyre gepning /
þyre Jhesum Christum / Og i Kirckjunnar at veita
og þram gepa huerium sem einum pionustuna Gud-
Sacramenta.

Hier hlíota nu Biskuparnir / edr Predikar-
arnir onguann nyriann lærdom at kunnigjora / Eptir
þui sem þm ligg sialpum / Helldr skulu þr þrambera
þyre al þyðuna Christi ord / Og hans Lærdom /
Og þ sama teuliganna og hreimberdugliganna at
giora / Eptir þui sem Christe sialpr hann bydr
Matthei i síðazra Capittel. Þar hann seiger / Ken-
nit þm at hallda alt huad eg baud ydr / Og Sancti
Pauli til Galat 3. Capít. seiger suo / Hwort at
wíer / edr einn Eingill ap Himnum / Predikadi ydr
eitt annat Euangelium / Enn suo sem þ wíer þor-
pum ydr adr Predikat / sie sa boluadr.

Huert er valldit Laug- sagnarinnar?

Þat er eitt wald og skipan til at bannþæra /
þorboda / og vt ap Kirckjunnar at setia þa hinni
somu / sem i opinberar stor synder og hopur glæpi
þapa

Ap Kirckunnar valldi.

hapa þallir / Og at medraka þa hinu somu opte /
og þa at apleyse / nær ed þr vidiðenna / fina misgiord
idraze og ypuer bata sitt lipuerne / og beidaze
Lausnar.

Þessi mactin skal ecki vera eitt Herwikings /
ypuer valld / Helldr suo sem Chrifte seiger / Mats
thet viiii. Capit. Heyr hann ecki Samfundun
ne / þa hallt hann sem annann Heidingia / Og Sancte
te Paull hann seiger ij. Corinth: ij. Ecki þ vier sies
um Herrar spuer yduare tru / helldr erum vier til
hialpendr yduars þagnadar.

Huer atskilian leike er a mil

lum Kirckunnar valldz og veralldligu
rar valldz stior
nar?

Ypuer valldz menn og Landz stiomarar e veroll
binne / hapa þm Laugum at rada / sem hliper og
veitir vernd bædi lipue og godze manna / og þm ed
hapa vm erpder og odala skipte at flaga / at selia
og kaupa / og allz hattudu veralldligu starpue þa
eiga þr ypuer at dama / Og ypuer þm leþndar
repfingum opinberligra illzku vercka og odrui þuis
lifn.

Enn Kirckunnar valld / heper at giora ypu
uer cilipligum og andligum malepnum / Og stior
nar med einum andligum Lardome og hirtungar
Bb iij wendi

Ap Kirckjunnar valldi.

Þendi / Þigi með neinnre heiptar girnd / Og öfi
makt / Helldi með heilsufamligum kenningum
og Gudz ordi / Þar þyre glömr Kirckiu valldit /
Þui verallðar ypuer valldinu ongua hamlan /
Helldi styrcker þ mycklu þamar / Þydr og þipa
lar eirnin þm sem Chriftnar eru / At þ skule þ þuer
ualldinu hlyduger vera.

Huonar heper Kirckian

Lycklana medtektir ?

Þann tid Chriftnus hann sagdi till Peturs a Na
tthei viij. Capittel. Þier mun eg geþa lycklana
himnarikisins / Og a Natthei viij. / Allt huad þier
bindit a Jordu / þ skall eirnin a himnum bundit /
vera / Og allt huad þier vppleysit a Jordu / þ
skall a himnum leyst vera / Og Johann: viij Cap:
feiger hann / Medtake þier Heilagani Anda / huer
rium þier þyregepit Syndirnar / þm eru þær þyre
geþnar / Og huerium þier aptur halldit Syndirnar /
þm eru þær aptur halldnar.

Eru og eirnin Sacramen

tin Kroptug / þo at þau verdi op
þondum og ranglatum Kirce
kii þienorum þram
geþin ?

Heilauz

Ap Kirckjunnar valdi

Heilug Sacramenta eru ecki þyre þann stult
frapta laus / þo at þi Kirckjunnar þionustu menn
sem þau þram geþa sie ecki goder og riectlater / þu
at þi Ordit og þau Heilug Sacramenta / eru ecki
þess þienarans / Sem Embættis þionustuna glori
rir / Hellið vors Herra Ihesu Christi / Huer hellir
eþ at þau verda epter riectum hætti / Og Gud þi
stipan þramgeþin / þa kann oss ecki þi illzku þult
at hæþu / þess hins ogudliga þienara at stada /
Einn þetta eigum vier ecki at siliia vt ap þm o mill
dum og o gudligum i Kirckjunne / Sem at eru op
inberir Gud þi Nadungar menn / Lika sem adrer
Gydingar og Tyrckir / Huerium þi Christilig Kir
kia stipar ecki neitt Embætti nie Sacramentis
þionustu at þremia.

Skulum vier og þm þio nustu mōnnum Kirckjunnar hlyduger vera?

Lika suo sem vier erum skylduger till at
hlyda Gud þi ordi / eins þa erum vier eirum skyld
der at hlyda / Kirckjunnar þionustu mōnnum /
Hær ed þi kenna og Predika Gud þi Ord / Suo sem
Christur seiger Matthei v. Capittel. Huer þann
heyrir yðr / Sa heyrir mig / Og Matthei xxiij.
Capittel. Quad þi seigia yðr þi giorit.

þessir

Ap Kircklunnar valldi.

Þessar Gudspiallzins greiner / seigia vt ap Em-
bættinu / og krepia þær hlydnu / hueria vier erum
skylduger Christo og hans Euangelia at syna / Enn
þær geþa ecki Kircklunnar þienarum neitt nytt
valld edr Rikistiom / an heilagv Enangelio eda þær
þyre vtan / Þær þyre eru menn skylduger Kircklunnar
þienarum at hlyda / nær ed þi hapa þa Laugsaugn i
þramme / sem er at strappa opinbera storbrota menn /
Epter þyresaugn heilagv Euangelij / Suo sem þa
nær ed þi þorboda edr bannsetia þa þinu somu / Sem
þundner verda vti opinberum stor syndum og illzku
verckum ypuer botar laust / Enn þyrst skulu þi heyr-
ra þ adr ap skiluisum roortum talat vera / og strappa
þ suo sidan þær epter al.

Nær ed Kircklunnar þionuztu

menn innsetia nockrar nyiar Sidueniur /

Duort erum vier þa eirnin skyll

duger til / þm at

hlyda?

Ja vissliganna / þuiat Biskuparner / þi Pastor-
res og Læripedr / sem eru Kircklunnar þionuztu menn
hapa mackr til Sidueniur og þionuztu giordir inn
at setia / i þa mæta / þ aller hluter mættu þui hellda
med riectre skipan / og godre hægdan til ganga i Kir-
ckiu Samfundunum / Swo sem at Sancte Paull
hann

Ap Kirciunnar valldi.

hann innsetti og tilskipaði / þ Konunnar skyldi ecki
ber hópðadar vera í Samfundunne / Og Kircian
skalp heper þegar þyrst í vpphapiinu til setti Sunnuda-
ginn og nokkra aðra helga daga / Suo at menn hefði
vissiligan dag og til greindann tíma at heyra Gudz
ord / Enn þess skipaner og innsettar Kirciu pionuz-
tur / skulu menn ecki hallda suo þrefliganna eda þær
þormyckit naudsynligar vera til Saluhialparinnar /
þuiat swoodan pionuztu giord og Sidueniur / giora
menn ecki riectlata og þroma eru og eirnin ecki til
þess nyttsamligar / at menn gete þyre þær audlæzt
riectlatid og Syndanna þyregeþning / helldi eru
þær Idiaphora þ er þr hluter / Sem bædi mar
hapa / og an vera at Syndlausu / nær ed þ giorzt
þyre utan hneyckslan / Þar þyre eru menn plicktuger
til vti slikum innsettningum og Kirciu Långum
hlyduger at vera / nær ed Christilligr Kærleike hann
skyldar oss þar til / at wiet mættum suo þui helldi
þædræzt allar hneyckslaner vidi hina breystedu / En
ep þ mar vel stie þyre utan alla hneyckslan / þa eru
Samuigturnar þar þri og þrialsar vt ap.

Ap Hneycksluninne.

Huad er hneyckslunin?

Hneyckslunin / er ein hamlan edr freinckling /
huar med eins annars hjarra / edr Samuigka verdr
Cc suo

Ap Hneycksluninne.

sus hreidd / at hun þar ined i burt skelpist / i þra Guds
Euangelio / Elligar þ hun eptir þylger swodan
hneyckslunar verckum / Nuor þ rer helldr ein frein-
eking Christiligs Lærdoms / Truarinnar / Rærleik-
sins / og allz annars Christiligs lipnadar og at hæpa
ús.

Huersu marghattud

er hneyckslunin ?

Twepolld / þann eina kalla þz acceptum hús
æðra datum.

Huad er su Hneyckslunin

sem þz kalla accep-
tum ?

Itær ed Phaeisei edz ouiner Gudz Euangelij /
Hneycksla sig at riectþerdugum Lærdome / edz a þu-
millde verckum sem hiner Christnu þz giora / og þa
suo eittr Daudligt hatr og illuilla i gegn Gudz Eu-
angelio / Lika sem þ Pharisei þz hocudu Christum
og Postulana / og skampyllduzt vpp i more hans
Lærdome / Slika hneyckslau Pharisearanna og
hæsnaranna þurpua menn ecki at varazt / þuiat
Gudz ord / og skipan þa afsakar oss i þre grein / Enn
þar vpp a eigum vier sterckann vara at hapa / þ
Lær

Ap Hneyckslutningu.

Lærdómurinn sje hreinperdugr / Sanur / Skyr og skil-
merkiligr / eirnin til heyralligr / og heilagre rita-
ning Samlikianligr / og Christiligr Kirckiu nytts
samligr / þuiat þ er hinn meste hóput glæpr / at
þouilla Gudz Christne og godra manna Samuigkur
apuega at leida meðr o skynsamligum Lærdómum
• nytum orða spuruingum.

Gep þess hins sama nockr

Epterdæme.

Pharisei og Skriptlærder skam þyllduzt þa nær
ed Christe giordi suka menn heilbrigða a þuott dög-
gum. Item þ Lærisueinarner þwoodu ecki svo op-
skar hendi epter fidueniu Dræsnaranna. Item þa
ed þneru auxin ap kominu a þuottdeiginum etc.
Einslika suo þa skamþyllazt og eirnin adr er Pharisei/
nær ed þz sja þ ecki verdr nu leigt huorcki roigt fallt/
vatn / nie vidsmior / Enn hier inne þa afsakar
Gudz bodord hina Christnu / þuiat þm er þ bodit
og skiptat / at þz skule þram bera riectperdugann og
heilsufamligann Lærdóm / þar með eirnin at giora
og vin haund at hapa Sañarlig god Christilig
verck / sinum Samchristnum naunga þar með
halp atweita / Og i siku til þelle / Skulu
menn ecki alita þa Dræsnaranna /

Ec ij

Gudz

Ap hneycksluninne

Gudz ord og hans skípan þyre ganga / Eptir þú
sem Postularner þz sogdu / þ meir hæpú Gudi at
hlyda enn móm Actorum v.

Huad er su hneyckslunin sem kallazt Datum?

Þar er þalsligr lærdome / edr þau wondslig
epter dæmi sem oðrum móm eru skadsamlig / Huort
ed þz epter þylgia þm hínu somum / Elligar vers
da þar þyre þraskelpdar Gudz Euangelio / Suor
dan hneyckslaner eru aller þalsliger Lærdomar / aull
apguda dyrckan / Þlestar statuttur og mannaþna inn
setningar / Huerta wíer kunnur ecki at hallda /
þyre utan Synd / Suo sem at eru hellzt á Nuncka
reglur og annat þulíckr skualdr / Og þz ed suodan
hneyckslaner þra sier gepa / þm Swiart Christur
Matthei xvij. Capittel. Suo seigiande / Wie þm
manne þyre huern þ hneyckslunin kemr / Og suor
dan hneyckslaner þa skulu wíer ap allri arhygle war
razt / Suo at wíer a heingum ecki neinum þalsl
gum Lærdome / Wie honum samþycker verda /
Og eigi helldr at medtaka þa gopgan edr Embætt
is þionuztu sem ecki er utan ap Guda dyrckan.

Em

Ap Hneypckstianinne

Enn huerneu skuluu vier

breyta in differentibus / þ er / i þm

hlutum sem bædi ma hapa /

Og an vera ?

Hier inne hliotu vier at hallda oss epter reglu og þyre saugn Pauls Postula þar ed hann seigir vt ap þre riettiligre tidkan prelsins / Þuiat suo byrði hann till Roman. viij. Capittel. At þz sem styrckuer eru i trynne / Skule vmlida hina verktruodu / Item þ aller hluter skule stie till þorbes trunar / Þuiat vier eigum ecki at neyta þes prelsins i hia þm sem ecki. hapa enn nu þeingir at heyra Gudz ord og Heilagt Euangelium / Og ecki i hia þm worum samchristnum brædrum / Sem enn eru ecki þullstyrckuer wordner i riectri Tru Og eigi suo þullkomliga mentader vti Gudligum Lærdome sem vera skyllde / Þar þyr eigum vier ecki slíku prelsí þreklíga þram at þylgia / Helldi þui dæme Pauls Postula epter at þylgia þar ed hann till þra i Corinthiu suo seiger / Weyckum var eg / Sem wæri eg veyfr / Item till Romanorum viij Ep at Broder þim sturlazt vpp þyre þinnar þædy lu Safer / Þa geingr þu þegar ecki epter lærleifanum / Enn huar ed Euangelium heper opins berliganna og riettiliganna Predikat verit / Og

Cc iij

þar ed

Ap hneyckfluninne.

Þar ed Chrístligar fenníngar hapa vinn nokkrar
Lunder kunnigjardar verit / Þar þa þurpua menn
ecki suo granc at þara at slíkum innsetningum /
Enne lata þa þvinga sig / Helldr at neryta þess
Chrístliga þreksifins / Lifa suo sem þa ed þarll
Postule hann villdi ecki lata vinskera Titum / Og
Christur skalpr afsakadi Postulana / Þa ed þr drus
tu þuottidags Helgina / Og þann innsetning þess
dranna / Og sagdi suo vt ap þm Phariseis / Latid
þa þara / Þr eru blinder / og blindra leiddogara.

Hueria hlute skulu menn

varazt i Kircklu Sopnudinum /

Suo at þar vppfuefist ein-
gin hneyckflan ?

Þrta hlute / Minn þyrsta þat einginn eguds-
ligt o nyttfamligt og lygiligt lærdome verði þrann
þorinn nie Predikadi.

Min annar / Þeinn Sammarligr / Þyr og stils-
merkiligr lærdome verði Þodadi og Predikadi /
Suo þ till heyrindimer meigi onguann hlut odur
vris þormerckia / Enn suo sem þ rier og til heyrer
ligt er / Suo at þr þæ eigi þar vt ap neina skado
þamliga meinnig edr sidueniu / Og hierstulu menn
edle kappu leggja / Þ aller hluter verði rierriliga /
Þyr og stilmerkiliga þannibornet / Þyr vran alle
stuallo

Ap hneycksluninne.

Kualldr og flokligar orðhnötter / þar þyre will og
Sancte Paull þ einn Biskup skule vera hneigdr og
vel þallinn till at kenna / Og till at Predika / þ er /
at hann skule kunna riet og samarlíga / skyt og
stillmerckilíga þram at bera Christilígan Lærdom
Og Christur hann seiger / þ huer sem einn Lærime-
stare / þa skule vera lærdr vel / Og líka suo sem þ einn
godr husbuandi / hann till samans les / or sinum
þíarsíod gamalt og nytt / þu eþ at Lærimeistarans
ner / Napa ecki neina goda a stundan a sinum Lærs-
dome / þa verda þar margar Samuigke hrelldar
og sturladar / Og þa suo þait or aþeina skadsams-
líga meining og sídueniú sem mycklu illu ma till
vegat koma / Og eigi allitla hamlan giora Christilí-
gum Lærdome huar or aþ ed sundrþycke / Dneycks-
slaner / Og allþýns illrædi mega vppfukna.

Dinn þrúdie hlutrinn / þ menn skulu ecki va-
nalígar og nytsamlígar Sídueniú / og kirckiu þíor-
nuztr / at naudsýnialausu aþ taka edr vmskípte a gior-
ra a þm sem vel mega með godre samuigku halldr
nat vera / þu at slík vmskípte a godum og gomu-
lum sídueniú / vpp kueckia opþýnnis mycklar sum-
drþyckiur og styríallder.

Item þ einginn með sinu vöndu eþterdæmi
Og þyre mynd leggi odrum neinn skadar till / Og
þ þraþeggie eigi neinn mann got at giora / Suo þat
Predikarannur / Edr þr sem Guds Evangelíon
metten

Ap Hneycksluninne.

medfenna/ þa gepui þar ecki neitt epne til / þ þ nockr
e þudr og sundþrætta meige yppfuitna ap þra wolle
dum / at ollu naudsynla lausu / þui aller þi sem
hler a more giora og godar loþligar Sidueniur brior
ta / þi misgiora vissiliganna vidr Gud/ og vidr sinn
Samchriſtinnaunga.

Ut ap þeim Hellogum

Sacramentis.

Huad er Sacramen

tum?

þat er eitt augſyneligt teickn Gudlgs þyreheit
Huert æd Gud ſialþr heper innſett / Enn þar heyrar
troer hluter til / þat Elementid ſem er þ augſynelig
ga teicknit / Og þ ordit þyre heigins.

Huerſu maurg eru

Sacramentin?

Þriu/ Skirnin/ Ruellmalcidin Drottins/ og
þþlauſnin / þessi hapa hellze ſierdeilis þyreheit
Gudz Euangelij / vt ap þyregeþningu Syndanna.

Huort eru þar og þleire

Sacramenta?

Epit wiet föllum aull þau verck Sacramen
ta/

Ar Sacramentino.

xi / Sem Gudlig þreheit verda til Laugd / þa fun-
num vier mörg Sacramenta þann at telia / Eru sem
þa kallir til Gudz er þa eit Sacramentum / þuiat
þa sama er eit Chastligt eg Gudligt verck / eg he-
per nærsta huggunarsamligt þreheit / þui Chastur
seiger suo Joh: xxi. Quers þier bidiet þauðrinn
i minni nafne / þa mun hann gefa ydr / Eru eru og
harmfuallig. rhar / frest þuðrinn / eg elmsu giap
uernar þa eirni lifa Sacramenta / þuiat þessi semu
werck hapa siet Samteingilig hin merkiligustu
Gudz þreheit / þuiat Christ hann seiger / Gefit
þa mun ydr gefit verda. Item þre margar harm-
fualligar þreiat oss um at ganga i Gudz riki / Eru
ter þinum sama hætti þa eru þær badar stietirnar
spuertualldins og huiðapar bandyn eirnin Sacra-
menta / þuiat þær veruðligar stietter / Quers
ar ed Gud heper prydr og þagat með sinu ordi og þre-
heitum.

Em nær ed vier ateins þær Embættis þionuz
turnar i Euangelio innsettar kollum Sacramenta /
og þau augfengeligu teiknin sem þær eru vtgepin / og
Samteingd Gudz þreheitum vt op Sviðanna þre-
gepinu þa eru þær ecki vtan þriu Sacramenta sem
er Vazkirnin / Ruellduerdr Drottins / og Aþlausun.

Eru þær eirnin marghattadar

meiningar vt ap þim Sacra-
mentis ?

Id

Jo

Ap Sacramentinu.

Ja vissiliganna / þar eru stærðeillis þjórar opt
fínar og meinnigar vt ap þm Sacramentunum.

Hinn Þrifi / þr Scholastici læra suo þ þr þis
ner somr sem neytra Sacramentanna alleinazta vt
ap þui siappa verckinu þess augsyneliga giomings
sins / ex opere operato / þa verði þr riettlater / þa
at hiartadise þarecki nalægt / þennan hræfins Lær
dom skulu vier vt ap allre aluoru gepne vpp ræta
og i burt reka vt Chastinna manna Samfundum /
þu at hann er þuert i more Gudz Euangelio / og
i more riettri teu / þt slíkr hræfins Lærdome / þ
máðin skale alleinazta þyre þ verckit / og þyre þa
handiering Kirckiu þionustunnar riettlater verða /
einnin þo at hann true ecki riet / en þo at hann
hapui ecki neitt gott hiarta og astundan / allei
nazta þ hann gepui ecki neinn Obicem þ er /
at hann aserle fier ecki at giora ueina Daudlige
Synd.

Hiner adier þr seigia / þ Sacramentin fie
ecku þau teickninn Gudz nadarsamligs vilia vidi
off / helldi alleinazta þau audkenningar merckis /
hvar med þ Gudz þolk verði audkent i burt þra
odum þiodum / líka sem þ flaustra menn verða
audkender ap siuun þaninge i burt þra odum
þolki.

¶

Ap Sacramentinu.

Díner þridiú / Sem eru þz Tröiskúdu / þa
felgia / þ Sacramentinu / sie alleinazta teicknin go
dra vercka / Og vleggja þ suo / at Eirnin sie eitt
teickn til þess þ þiner Chastu lliote at lida hie
i verollidme allkyns mortale / hastasemder / og
opsofner / Og at þ sama til teicknizt þar med
at þz verdi i vatnid dypdir edz þui ypuer hells
ter / Lika suo eirnin þ Sacramentum Quellð mal
sins þa feigia þz vera eitt teickn brodeligs og
Chrútiligs Kærleika og Samhelldis / Ap þui
at þat sie i hia ollu þolki eitt vinskapar mercki /
at etha og drecka huer med odrum / þar med
eirnin teickn til eins godz Kærleika og samþreo
tis / þz feigia eg eirnin lika / þ rúmskúdar stíra
nin hapui veritt eitt teickn til þess at menn skyllu
du temia hollidit / og vondar gúndir / Og þess
far badar meiningarnar / eru og eirnin þorlega
giandi / Þuiat þar læra ecki rietta tidkan Sac
ramentanna.

Din Þiorda meiningin / er riettr grunduolle /
sem er þessi / Það þau Sacramentinu hinea þiua Teo
stamentins / sie eirnahellzt þar þyre innsett / at þau
skule vera syneligt teickn Gudz vilia vidz off / suo
at þau standi off þar þyre augsyn / radleggi off
eg an inne at trua Gudz þyreheitum / þm sem i
Heilogu Evangelio verda Predikar / Dinn heil
lage Augustinus hann seiger / þ Sacramentid sie
eitt syneligt ord þ er / lika suo þm þ ordit er
Ed ij eitt

Ap Sacramentino.

eitt hlíod. Hvert ed menn þá meðrekit með herre
ninne / Svo líka þá síe og eirnin þ Sacramentid /
ein mynd / ed: eitt minnis teikna þyre augseintne /
Svo sem þ Oditer nu eitt verck þære / Þyre huert
þ Heilage Ande hann verckar og kromptuget / Epa
ter þui sem Paull Postuli hann seiger till Romano:
i. Capittel. Líka svo eirnin þá verckar Heilage And
di og kromptuget er / Þyre þ had syneliga teicknit / nær
ed wíer meðtokum þ i riectri Tru / Þuiat þau h
nu syneliga teicknin eru þar þyre vtgepin / Og off
þeir Stoner sett / At þau skule i more worum brey
skleika / styrckia og epla Truna i Hiartanu / Líka
svo sem at Oditer þ hærre vppfuektir og a minne
off at hapi riecta tru.

Hvar þyre heper Christus

innsett þau Sacramentum?

Þyre woz breyskleika saker / Þuiat d'anzins
hiarta / Sidan Adam hann braut / Er mickil till
opueykt / At þi skule alleinazta Trua berum ordum
þir þyre heper Christus (vorum breyskleika svo bott
at radit) Samt igar Teicknin Odinu / þ wíer svo
brædi þyre Teicknin og ordit kynnium at Trua Gudz
þyre heitum / Svo seiger þinn scli Augustinus / At
þyre Syndum / þi hapi i m idrinn sied Gud / Þeckir
hann / Og traust þiz: a þann / Sam epter þallir
þa furu

Ap Hatzskirninn.

þa kenne maðinn ecki at þeckia Gud / nie a honni
neitt sken at hapa / utan honni verði þre nockre
medil þar til hialpar / Og þ sama stier þre Odir
og Sacramentum / þu uez ed ordit kenne till Eler
mentisins / þa verði þar vt ap eitr Sacramentum /
Suo sem Augustinus hann vottar.

Ut ap Hatzskirninn.

Huad er Wagy

stirninn?

Hinn er eitt augshneligt tecken / ede þsonustu
giord ap Christo sialpym innsett / Einum suo / þ
þier verðum þuegner og hreinsader þre va and og
Heilaga Anda / Og verðum ap Gudi til nadarius
har medtefner / þorlickter og þridþagder.

Huar er Hatzskirninn

innsett?

Mathei og Marci i sidasta Capicula seigie
Christur þare þier vt vin allam heim / Carit allaz
þuoder / og skirir þær i napne þauðr / og Sonar / og
Heilagy Anda / þuer hann truer / Og verði þær / Sa
mun Saluþsalpligt verða / Enn þuer hann truer ecki
sa skal þyredamði verða.

Ed iij

Huar

Ap Gatzskirninne.

Huar til er Gatz

skirnin innsett?

Þat roiet skulum þat þyre Sannarliga Trúa /
Dg i þui oungger vera / at off eru Syndirnar þyre
þegar / Þuiat dagsskirnin er vitnisturð og eite teico
in till þess / þ off eru Syndirnar þregeþnar / Dg
veitte Deilagr Ande / Ap þui falla þiner gomlu Sa
cramentin / Madarinnar teicfn / þ er / teicfnin Gud
madarsamligs vilia vidi off.

Huad merckir Gatz

skirnin?

Dun merckir Þuerbot / Dg þregeþning Syn
danna / Elligar suo sem Sancte Paull hann seiger / þa
Eidþæding / edr eina nyia þæding / þui þ at roiet
verdum inn dypder i vatnid / þa merckir / þ þa hinn
gamle Adam og Syndin i off / Þliote at dreckiazt og
deyðazt / Enn þ roiet verdum i burt aptr tekner vr
vatninu / þa merckir / þ vier erum nu þuegner og
þomyader / Þyre vatnid og Deilagann Anda / Dg
erum suo vidi Gud Þaudi i Christo Jhesu þorlicket /
Þaderinn medrekr off þyre sonarins safer / Dg veites
off Deilagann Anda / Þyre huern hann off þomyas
þgar og riectlatir / hughreystir / og heilaga giozt.

Huer er riittlig tidkan

wagsskirnarinnar?

pm

Ap Vatzskirninne.

Þessi / þ wíer skulum / um alla lípdaga wíer
öruggir vera í þui / þ Gud take oss í soatt / Og þræ
geþui Syndirnar / Þræ Ihesum Christum / Þui þa
at wíer þollum þar eptir a í Söndir / Þa blíp þa
sameða Gudlige sáttmala stadþastr / þuerm ed Gud
heper að þræ longu wíðr off gíort / Þuér Euanger
lium þ wírtar suo / At þmsonnum / Ducter spæc
bot gíora / verði Syndirnar þrægeþnar.

Alaa vatzskirnin ecki í gen

takazt og lata menn skírazt vpp

aptr í annat sinn

Nær ed skirnin er eitt sinn medtekin / Þa skal
þun ecki optar þinum sama manne gepin verða /
Þuér þetta syneliga teíknit þarp ecki optar enn
um sinn at medtaka / Og nær ed Watzskirnin er eitt
sinn medtekin / Þa er þun eitt eilípt líp sáttmala teíkn
en og innsígle nadarinnar / Líka suo sem þ vínstura
dar skirnin skíedi eitt sinn / Og wár síðan þar eptir a
eitt eilípt teíkn Gudlige sáttmala skípat a þra
líkanum sem vínstómet voru / Líka suo skulum
wíer nu þau ordin þra huggunar samlígra þræ
heitanna vel í minne at leggja / Og wóra Tru þa
sinn at íðka / off þar med at þræysta og styrclia í allz
bættudum þræstingum / Og þau stadþastliganna at
wárdueita æ meðan wíer lípum / þar a ap seígízt og þ

þræ

Ap Gatz Skentune.

Ypuei botin sie ecki annat / enn suo sem ein mlaning
Dagstirnarnar.

Huer atskiltenlige greinar

er a millum yohannis
Skirnar / og Postu
lanna sonar

Huonu tveggju Skirnin þa eru badar eitt augu
fyneligt teickn og vitnisburdi / lann 1712 Testan en
tisins / og frepia þar truar sem er a lausnarann Jhes
sum Chrustum / Skirnin Johannis hun vitnadi Chri
stum koma skuland / Enn Skirnin Postulanna hun
vitnadi vpp a Chrustum sem nu kominn og auglyste
er / Og þre þa somu tru / eru til lifa Helgader og
Saluhjapliger vordner badi þe sem ap Johanne / og
ap Postulunum voru skinder.

Enn þ Johannis hann seiger / eg styre ydi med
vatne til Ypueibotar / Enn hann sa ed epter mig
feme mun stira ydi med Hellogum Anda og elidi /
þar med atkilur ecki hinn Sali Johannis Embat
tis ed pionuzin gieldina / Hellið at stile hann þer
sounnar pienaranna / i burt þra Chusti sielps þer
sonu / Og vill þar med til teickna at Chuste sie sielps
sa Herra og hjalpartin / þre huern þ Skirnin he
per Gudligann fræpe og verckan / Og þ hann sielps
lunnar g þra Hellogum Anda og elipe lip / Og Joh
hann

Ap Hatz skirninne.

Hannse hann meðfendi sig / þ hann rari ekki vran
einn þienustu mann þar til settr / þa ed alleinazta híd
ytra teicfnit vagins atti móm at reita / eg þ ordie
at Predika.

Ap Ungbarna Skir- ninne

Samma þ at ap Heilagre Ritning þ
Ungbornin eigi at
skira?

Þríst / þa seiger Chrístr suo Johan : iij. Nema
suo sie þ madriinn verði endipaddr vt ap Vatne og
Anda / þa kann hann ekki inn at koma i Gudz Ríki /
Þessi greinin seiger ekki vt ap sumum móm / heldr
vt ap ollum / Og vottar at aller þr / Sem Salu
hialpliger vilia verda / þa hliote þr at endipadaze
vt ap vatninu / Þad er / i vatninu at skirast / þar
þyre hliota og eirnin ungbornin at skirast / suo at þau
verði Saluhialplig. Item þ Gudz bedord og til
stípan / Þare þier vt / og skirir allar þioder / þat seir
ger ekki sumar þioder / Heldr allar þioder / þar
þyre eru eirnin i þre somu grein Ungbornin lifa
tilskilin og inneluckt.

I Annare grein / þa skripar Originis / sierra
Capitula til Roman: þar Kirckian hafui ap Postu
lunum þennann Lærdom meduckit / þ Ungbornu
Es

Ap vngbarna skirninne.

num skule eirnin vagsstirnir veitast / þuiat þ hines
somu / Huerium i hendz þeingner voru leynder domar
Gudligra malepna / þa vissu vel / þ oppuma Eru
din hun vaxi i ollum monnum / Og ein iunpadð saur
gan huer þyre vatnid / Og Anda hlyte ap at þuodze
Med sama hatti þa votta þz eirnin hynn Heilage
Augustinus og Ciprianus þ vngbornin eigi atstira.

I þudiu grein / þa sannast þ / vt ap nockrum
stilkium Heilagrar ritningar / þuiat vissiliganna er
þ / At þ Gudz rikit hid heilaga Euangelium / Og
þau þyre heitin Nadarinnar / eru eirnin lifa vngbor
numum till saugd / Og heyre þm till / Enn þyre vs
tann Christiliga Kirckiu þa er eingin Salu hialp nie
Syndanna þregeþning / þar þyre hlitu vrier eirnin
þau vngbornin at samteingia Heilagre Kirckiu og
at geþa þm þ hid ytra teicknit / Huert ed vtuisar þ
þregeþningin Syndanna og þyreheitin Nadarinnar
Heyre eirnin vngbornunum till / Og eige þm as
veittast.

Dinn þyre partinn þessa stilkisins er visselig
þuiat Christus seiger sialpr / Marc x. Capittel. Las
tid vngbornin koma till minn / þuiat sikra er himna
rikis / Item þ er ecki vllie mins þaudis sem a himna
num er / þ ein vt ap þm hynu minzu skule þordiara
þast / Item þra einglar sia alla tima auglit mins
þaudis sem a himnum er.

Dina

Ap vngbarna skirninne.

Hinn annar parturinn þessa skrifisins er og
eirnin rísligr / Þvíat þyre vran Christiliga Kirco
liu (þar ed eckirt Gudz ord er / Og eingin Sac
ramenta) þa er eingin Salutíalp / nie Syndans
na þyregeþning þvíat Kirckian er eit Chustz ríke /
I huerre ed Chustur er kryptugr þyre sirt ord / Og sin
Sacramenta / þar þyre epter þylger nu sa orsturdz þ
vngbornin skule stíra / Euo at þau veidi samlímer
Deilagrar Kirckiu / Og þ Gud Almattugr hann
glöze vngbornin suo hlut takerd: sinna þyreheita.

Hier i mot þa seigia hiner

Twískirdu þ vngbornin skilic ecki Gudz
ord / Kunne eirnin ecki at trúa /
þar þyre þa hialpe þm
þau Sacramentis
eckí neite

I mote þessum þia þrámburdi er þyrst seðians
vi þ Epterðæmi ap þm borninum sem vmskorinn
voru / þau vnderstodu og eirnin ecki þ ordit þyre
heigins / Og vmskurdar skirnin / Dugdi þo þulle i
tia þm / Degna Eudligs sattmala / Og þau se
míu sma bornn voru Gudi þeck og þægilig / Þyre
sattmalans saker.

I annare grein þa suorum róler þar suo till /
þo at vngbornin kunne ecki Gudz ord atskíla /
þa er þo wíssillgt at Gud hann verckar i þm /
Og og þa þuer ecki epter at grenslazt huernen / og með
Ee ij kueriung

Ap Kuellmaltid Drottins.

huerium hætti þ Gud hann verckar i þra hfortum /
þui þ næger / At wíer vítum þrill sanzt at Gud
Rífi og þyregeþningin Syndanna heyre eirnin vng
bomunum till / Þar vt ap kemr og þ / at Gud hana
er froptugt i þm.

Ap þre kueld maltid Drottins.

Hvad er þ / Kueld maltid Drot
tins Ihesu Christi ?

Þad er eitt Sacramentum ap Christo sialþum
innsett / I hueriu þ hann geþr off till at etha og
drecka vnder braudi og vine / Sinn sammarligann lí
kama og Blod / vpp a þ / Suo þramt wíer truum
hans ordum / Og þessari Gudligre tilfaugn / þ þyre
ydr verdr geþr / Og vthelle / þa audlunzt wíer Syn
anna þyregeþning.

Medi huerium nopnum

verdr þetta Sacramentum Drottins
ligrar Kuellmaltidar
hellzt fallat ?

Þetta líd Heilaga Sacramentum verdr með
þleirum nopnum einu neþr / Sancte Paull hana
fallar þ Kueld maltid Drottins i. Corinthe. ij. Cas
píttel.

Ap kvældmaltid Drottins

pittel / þ verd: og eirnin Synaxis ed: Communio kallat / þar þyre þ suodan Kvælduerdi var einn samebund: Chri: tinnna manna vti Kirckia Soprudunum / þat verd: og eirnin Eucharistia kallat / þer ein þakkar giord / þar þyre / þ þi hiner somu sem þess vilia uerta / skulu meðkenna þa o um rædiliga velgiorninga og mættunseme vorz Herra Ihesu Chri: sti / Og bonnum þar þyre þacker at giora / þad verd: og eirnin eitt Testamentum kallat / I Hueru off verðegepinu og weitt Syndanna þyregæpning / Chri: st wagna / Hueris dauda þ wiet eigum og eirnin at kunnigiora / þangat til ed han kemr / Suo sem þ hann sialpr seiger / Giorit þetta i minna minning.

Seig hier þram ordin drot.

tins Kvældmaltidar

Drottinn vor Ihesus Chri: stus / a þre nort ed hann var sukkum / Tok hann Braudit / þackadi / og braut þ / Og gap þ sinum Lærisu i mun / Og sagdi / Medtakid og ethid / þetta er minn Likame sa sem þyre ydr verd: vt gepinn / Giorit þetta suo opt sem þier giorit þ / I minna minning.

Somuleides tok hann eirnin Kaleikenn / eptre Kvældmaltidina / þackade / gap hann þ m / og sagdi Medtakit og drectit aller þar vt ap / Þesse Kaleiks er þ Nria Testamentid i minnu blodi / þ þyre ydr / og þyre marga velhellizt / til Syndanna þyregæpnings gar / Giorit þetta / suo opt sem þier drectit þ / i minna minning.

Ec iij

Quas

Ap Kvældmaltid Drottins.

Hvar til er þessi Kvæld-

maltidin Drottins

innsett?

At þu amíne oss a þa velgerna og nadan
þamliga endlausu vors Drottins Jhesu Christi / og
oppuekie i oss þa truna sem er a Jhesum Christum /
Nú nær ed Christu hann geþr oss sinn Likama / þa
vekr hann oss at fier / suo sem sína Samlime / og vora
tar þ suo hugar latliganna / þ oss heyre srodan
dyndis fiodr til / þu at huernu matre Gud oss sig
mallegare glora / með sinne nad og godgirne enn suo
þm þa nær ed Christu geþr oss sinn Likama / og þ
voter verdum suo Christi límer / Eingu nárfuama
re samelning þann at vora / enn þessi / þ vider með
rofum hans Likama til andligrar þaðylu / Hann
geþr oss og eirnu sitt blod / at hann suo opinberli
ganna vruise þ vider verdum ve ap ollum Syndum
þuegner og hreinsader.

Þetta er ein réttilig tíðkan þessa Sacramen
tisins / sier deilis at þ sie eitt teickn Gudligrs þyrel eig
huert ed oss skal minna vpp a þa nadina og velgirn
ningana Christi / þar þyre þienar þ og þar til / at
þ oppuekr og froptuga gioru truna i oss / Eidan skal
þar og þramleidis eptersýlgia / þ vider skulum Gu
ði þacker giora / þyre suo mæflann og merfligann
melgiorung. Item og þ at vider verdum oppuacke

120

Ap Kvældmáltid Drottins.
Huernen kann su tíðkan Kvæld
máltidarinnar at hughressa Samuigfro
nar / og at styrkja truna / með
þui at hún er eitt auga
syneligt verck?

Það sama heyrir alleinaxta Neilögum Ande
all / Og þó at þú sie þullkómlig Sanninde / at Neis
lage Ande hann hughressi alleinaxta Samuigfro
nar / og styrki truna / Þá brukar hann þar þó til /
þau augsyneligu teiknin / Euo sem onnr verck þar /
með huerium hann a minnet oss / og lifa sem þre
adla vinnisburði og insigle vpphuett / Epter suo su
ðan og þorlifer þá truna sem i oss er / Eigi odru viss
enn suo sem þú hann þre þú minzins ord / aminne
þar og vppuekie vor þiortu til truarinnar.

Huer meðtekr þetta Sacra-
mentum Drottinligrar Kvældar
máltidar verduglu
ganna?

Þi meðrafa þú verdugliga / Sem spuerðor gloo
ra / og þeir sem idrandi og angráði þiortu og skelpðar
Samuigfr hapa / Huerier þre Gudz streingum Dos
me þá skelpuazt / og epter náð og huggan anduarpa
og trua þui þú þin verði þre vtau falps þá þorþies

Ap Bueill maltid Drottins.

nan Syndinar þregeþnar / Jhesu Christi wegna /
Dg neyta suo þessa Sacramentisins / at þz styrcke si-
na tru þar með / Suo sem at sie þ eitt teickn þar til /
at þm eru þra syndir þregeþnar / Dg með þui at þz
sem ypuerbotina giora a ttu þetta Sacramentum um
haund at hapa / þar þre heper Kirckian þordum
daga sett þa hinu somu vti þulle bann og Christiligt
þorb. d / sem opinberliga lipdu vti stor syndum / eg
illzku werckum / þuiat þetta Sacramentum attu þz
hiner somu ecki at meðraka / sem eigi giordu ypuer-
bot / þ er / þz sem ecki þorbetrudu sitt lipuerne / og
þlipu samt liggjande vti opinberum storsyndum.

Huer atskilianleike er a mil-

le þessara orða / Sacramentum
og Sacrifici-
rium?

Sacramentum er ein Ceremonia edr augfynes
ligt teickn Gudligra þyreheita / þyrehuert ed Gud
hann lopar / edr heiter off nockru / Lika suo wat
vinnskurdar skirnin eitt teickn / þyre huert ed Gud
lopadi og hiet þui / þ hann villdi þa hinu somu sem
vinnskorner woru / meðraka til Nadarinnar / Ein-
lika suo er vagskirnin eitt teickn / þyre huert ed Gud
til seiger off þyregeþning Syndanna / eg meðraka
off til Nadarinnar / og suo sem at skire hann off sialps
þz þienarinn eda Prestinn han skirir i Christus stad.

ff

Eng

Ap Opprunum.

Enn Sacrificitium þ er helgi oppr/er einn Cere-
monia / edr eitt wort eiginligt werck / þ wíer opprum
Gudi/ og gíorum honum þar heidran med/ þ er/ at
wíer vottum þar med / þ wíer víðikennum hollðum
þann hím sama / sem víer audsynum swoodan hlydne
og dyrkann / þyre einn Sannann Gud / og þar þyre
þa veitum víer hím slíka lotning og þionustu.

Ap Opprunum.

Naersu morg eru Opp-
ren?

Two/ þad eina er eitt Helgi oppr / Ditt annas
er eitt þacklætis oppr.

Huad er þ Helgunar Opprit?

Þat er eitt swoodant werck / sem skíer þyre adrað
og þorþíenar þm þyregeþning allra Synda / eirnin
fúttan þinummar og skúldarinnar / þat sama er og
ein þorlíkun edr þrúðþaging Gudligrar reide / og í
burt tekr suo þnadar leysit / enn þullnad gíort þyre
þa eilíplígu þinuna og Saukína / Enn í Samleik
þa er þar ecki vtan eitt helgr oppr edr þorlífunar oppr
þyre Syndirnar / Sem er Þísl / Daude og blodugr
dreyr.

Ap Opprunum.

Þessre Drottins woz Jesu Christi / Euo sem þ þi
stillinn til Ebrecs vtisfar i ix. Capit. I Gamla
Testamentinu voru sumer þomer Synd / oppr eda
þorlifunar oppr kalladar / eigi þyre þann skulld þ
menn þorþienudu þar þyre Syndanna þyregeþning
hia Gudi / Helldr þar þyre þ þau mercktu / þ þid
dyrdarsamliga epterkomanda opprit / sem er Drott
inn woz Ihesum Christum.

Huad er þ þacklætis

Opprit ?

Eitt þacklætis oppr er þ / Huar med ecki verðr
þorþienud Syndanna þyregeþning / Helldr skier þ
v. ap þm Sonum / Sem adr eru þorlickter vid Gud/
suo sem þa nær ed wíer þockum Gudi þyre sína vel
gerninga / og audsynum vora hlyðne þyre veitta nað/
og Syndanna þyregeþning.

Huer eru þau þacklætis

tis Opprin ?

I gamla Laugmalinu voru þessi þacklætis opp
rin / Sem voru matarþomer / Drycktar oppr / Lopp
sins oppr / Allar þrum þomer / Tiundin / og annar
þurlickt / Enn nu eru þacklætis oppraner
Christinna manna / ein saunn trua / Gudz orðs Þre
dikan / þackar giordin / þolin maðin i þormungunum /
ff ij

Atota

Ap Opprunum.

Dotlætis Krossinn / Jafningin Gudz Euangelij /
Bæna a fallit / Item aller goder auegyter truarinnar /
Og aull god werck Christinna manna.

Þessi þacklætis opprunu ecki at helldi ein þul-
nadar giord / Edr werdlaum þyre Syndirnar / edr noc
fut suodant þ þyre odrum sie giort / till at þridþagja
þar med adra / Eða Syndanna þyregeþning at þora
þiena ex opere operato / Helldi þocknast þau Gude
þyre truarinnar saker.

Ut ap þessum þacklætis opprunum / þinnast
margar greiner i Spamanna bokunum og Psalmu-
num / Psalm li. Þau oppr sem Gudi þocknast þa-
eru einn harmþrunginn Ande / Og sundrat hiarta /
Item Psalm li. A falla þu mig a þm þormungar-
tima / Item Psalm xlvj. Þomþær þu Gudi oppris
loþsins / Og Sancte Petur hann seiger i Petri ij /
Þier erut þ erut þ vtuallda fleckid / Ea Konungs-
ligt kennemanzskapinn / Din heilaga þiod / Þolk eigin
domsins / Suo at þier skulut oppra andligar þomer /
Sem Gudi eru þacknæmar þyre Ihesum Christum /
Og till Ebrios xiiij. Latum oss oppra þyre hann þ
loþsins oppr Gudi alla tima / þad er / auegytur vara
anna / Sem hans napir widdenna / Hann a falla /
loþua og þrifa / Þuar med hann opinberliganna till
teicknar / þad Euangelium at Predika / at tillbidia /
Og Gud at a falla / Og annat þessulickt / þa sie
eitt agætligt þacklætis oppr / Þuer ed ecki vt ap þui
cūg

Ap opprunum.

einu saman verckino / Sem þar giongt (ex opere
operato) þocknast Gudi / Hellið þyre þa Truma
sem er a Ihesum Christum / Þuiat vti himi Nya
Testamentino þa eru allar þær þionustu giorder /
Dg oppraner Moyses Laugmals ap settar / Dg ei
ga nu at vera andligar oppraner hiartans / Þ er
ein rietsþerdug Tru / Dg adrer augfyneliger augg
ter Truarinnar / Suo sem Christus seiger Johanni
Eij. Capittel. þat sannharliger till biðjenda minni at
biðia þauðrinn i Anda og i sannleika.

Ut ap þein Molatis

Krossinum.

Duad er þa Krossinn

Hann er einn þianing edr molati / Off ap
Gudi vppa lagt / eigi till þordiorþunar / Hellið þ
hann leide oss suo till Þpuerbotar / Dg reyne wora
Tru / Elligar suo / Þ Krossin er huer sem ein þias
ning / Sem oss werði vt ap Gudz nadarsamligum
willia vpp a laugd / At hann suo rey e Tru sinna
Neilagra / Dg þ Gudz færleike verði meðkendi i
þm / Dg þ hiner godþusu vt ap Gudligre hialp
og hiafodu i molatis Krossinum auglioser werði
i hia þm opþocknurunum / Molatis Krossinn og
þianingarnar eru eirnir þacklatis oppur / Eptur
ff ii. þm.

Ap Motlætis Krostinum

þu sem að er sagt / Enn þó eru þær ekki odium
móm till reiknandi / suo at þær meigi þm i nockru
hialpligar vera / þu at þuall þostuli hann seiger /
það huer sem einn mune taka werdlauu epter sinu
erþuide / Og Spamaðinn Abacuc seigir / þat huan
tietclate lipue vt ap tru sinne.

Huernen skulum vler hug

þreyfa oss i þm Motlætis Kros-
sinum / og þianingunum?

Wri allþattadre homung / þianingum og
motlæti þi skulum wier alla tima / þiorar sierligar
hugzaner þyrer augsyn hapa.

Din þresta huggan / það oss kome ekki suodan
homung / þreisting / edr motlæti / Suo sem vt ap
neinu luckuleyfe till / Helldr werdi þ vt ap Gudz
wilia og rade oss till sent / Hier till þeyra nu allar
þær greiner vt ap þre eiliþligre Gudz þyrehyggis-
unne / Suo sem Mattheus v. Capittel. It þar þale
le ekki einn tilingr a Jorð / Þyre vran yduars þim
nessa þaudis wilia / Ja eirnin / Null haur a yðar
hopdi eru talen / Og i. Regum ij. Capitt: Drott-
inn hann deyðir / Og lipgar aptur / Hann leidir i
vnderdriupin / og i burt þaðan aptur.

Dinn onnr huggan / þat Gud hann strappe
oss ekki i þann mata at hann wille þyre þara oss
helldr

Ap Motlætis Brostinum

hellið þ þínn kalle off suo till Ypuerbotar / Og as
reyna wora Tru þar med / Suo seiger Sancte
Paul j. Corinthi: xi. Capittel. Hær ed wíer dæ
mun off sialpuer / þa verdum wíer ecki dæmder /
Enn nær ed wíer dæmunz þa werdum wíer of
Drottne typrader / Suo at wíer þyre dæmunzt ecki
medi passari werolld / Og Salomon hann seigir
Proverbiorum iij. Nuern ed Drottinn elskar þa agie
hann þann þínn sama mann / Og i Psalmmu till E
breos vij. Capittel. þad Drottinn typte þuern sem
einn son / þann ed hann medtefr / Og Apocal. iij. huer
ria eg elska / þa somu aga eg / Og Dauid i Psalmmu
seiger / þad war miet þyre godu / Drottinn / at þu lite
lættir mig / Og Christur hann seiger Matthei v. Ca.
Sæler eru þeir sem harma / Og Luce vj. Capittel
Wei ydr / þier sem nu blægit.

Hin þridia huggan / Hær ed wíer sjaum þína
o gudligu lipua vti allskyns Sælgaci / wel lystins
gum / Aðetordum og rikdoime / Og þar i moti
þína Christnu i vlegd / Þaræcke og armadi /
At wíer þollum þi ecki vti o þolinnædi / Suo at
wíer þyllunzt reide og moglum a moti Gudi helz
dr þa med godu gedi Gudi hlýdu ger at wera / Wí
tandi þ vel / at suodan hormungar og motlæti / eru ein
gin mercki Gadiigrar reide / eðr þ þann wílie off yps
uer gepa / Hellið suo þ wíer werdum þar þyre same
liker limer þui woru þopdi sem er Christo / Eptær
þui ed Paul þastuli þann seigir til Rom. viij. Cap.
þad

Ap motlættis Krostinum.

það vler hlíotum samliker at verda Gudz Sonar
línind / Og einn aptr / Þvíst at vler lídum með / þa
minum vler og einn med rífa / Og Sancte Pe-
tur hann seiger / Þat Domrinn vpphepiet þvíst a
Gudz Huse / Og Chrístr hann seiger / Hver hann
will mler epterþylgia / sa take sinn Krols a sig / og
þylgie mler suo epter / Og S. Pauli iij. Tessalon iij.
seigir at aller þr sem gudliga vilia lipua i Christo
Jhesu / þa hlote þr opsofnar lida / Og Dauid i cxxv.
Psalm / Aller þred med grati mdr. for / þa munu
med þa gnudi vppstera.

Í þu þiorda huggan / þ vler i öllu motlæti og
harmfuælingum skulum a falla Gud / i riectri tru /
og þu stadþastliga trua þ Gud sie oss nalægr / og þa
þu vinstion vpuer oss / at þ hann wile / epter sinum
Guddomligum wisdom / godþrse / þrælsa oss og
hialp wita / Og i þessare somu tru þa skulum vler
a falla Gud / þu vler vrdum opt ap Gudi strapa
þader vppa þ at vler þopum suo þulla naudsyn og
þræ til at idfa wora tru / og at a falla Gud.

Aðer þessum hætti þa verdr þ líosir Gudligrar
widerfen. ángar i vorum hlíotum einatt skarara / og
truan þu þroast suo meðr oss Epter þu sem þ þu
merkfíliga Epterðamir ap Konunginum Anasse
vtrufar iij. Paralip: xxxiij. þar ed suo seigir / þa
Anasses var mlog angrbitinn / þad hann Drot-
tinn / og Gud Drottinn heyrdr hans þan / þa meðr
fendi Anasses þ Drottinn vtri Gud / þessi wdr-
fey

Ap motlætis Trostnum.

Penningin floknað eptersinnis i hjartanu / vti idiulessu
sinu / gualipuinu / og vel lystingum þessara lipdaga /
Hvad er Epterdanni þra Israels Sona vtuisar slikt
lid sama / Suo sem i Moyses wortar i sinne annare
Bok xxx. Capit. At þolkitt settist niðr til at etla og
dreka / og stod vpp at danza.

Hvar til þyre helldi off Hci

log Ritning / þessar huggar
ner suo Kostgæpna
ganna?

Þat vier venium off swo vpp a og Lærum þole
innodliga at lida allzkyms hörmungar og motlæti /
Dg þ vier idkum suo vora tru þar med / Dg sierdeis
lis þ vier latum ecki neina vlpbud / og o polin mæ
di ypueruinna off / þo at vier funnum bradreiðer at
vier þo ecki Langræfir og hepnasamer vera / Þu
suo seiger Esaias Spamade xxx. Capit. vti spak
læti og godre von verði yðar styrckleike at meire / Dg
Chrißtr hann seiger. I polinmædinne þa eignist
Saler yðrar / þ er Latid yðrar Saler ecki o polin
modar verða.

Utt ap polin mædinne.

Hvad er Saun polinmædi
og hlyðne?
Og

Rlett

Ap þolin mæðinne.

Ríett Chrístilig þolin mæði er ecki alleínazta þá
hormung og motlæti i hlyðne völdi Gud / þoline
móðliga at vmlida / Helldr eirnin þre puerud / mor
þroa / og o þolin mæði vors hiarra i gegn Gudi / at
hamla / henne at veria / og aptran at giora / og þui
ollu illzku mogle i mote at standa / Og þessi hin sa
ma heidarlig Chrístilig manndygd / ein ærsta nauda
synlig vti Chrístiligre Kirciu / og i verallðligre
Valldzstíom / svo sem at lata ecki tæla sig nocken stæ
ligann þiedratt / og eigi mickil metord nte mannuir
dingar / eða hýrda móg þepne samr at vera / Helldr
at hugva Kirciunnar þopdingianna Landzins / og
alpydunnar híd beztu / Svo at vt ap worum wolle
dum og til stopnan / mættu eigin wandræði skie / þar
þyre skulu hiner Chrístnu helldr suo sinnader vera /
þ þr wille sinn skada / sina sman / sorg og morgang /
eynd og armædu / anaud og vðlegd / og huad sem
yþuer þa kann at koma / þ sama med þolin mæði at
vmlida / helldr enn þ þr hýrde sialpuer sin at þepna /
og þyre sinnar reide saker vpp býria suo vti Chrístili
gre Kirciu / og a millum almugans eigi allitlar
greiningar og sundr þyckiur.

Enn hueru skada giorir

o þolin mæðin?

Aller þr sem lata Diopulinn a sig medr o þolin
mæði / þr þrúna vpp ap reide og mogla a mote Gu
di / og

Ap þolin mædinne.

Si/ og yfuer gefa i þvistu þa hlydnina / þar næst
eirnin þa truna til Gudz / Quad næsta hryggiligt
er / þuiat þau hinu o þolin modu og þriogfu pullu
hiorum hugva þ / at Gud hann steyti ecki vin þau/
þar þyre femr nu ap slifre o þolin mædi/ vti þm myck
lu preistingunum / ein herþuilig Gudlastan og autus
ilnan / suo at þr leita sier sidan hia monnum hialpar
og þulttings i more Gudz bedordi / Lika sem þ Saul
Kongr hann giordi / þa ed hann witiadi þrar galls
dra konu/ þar at auk þa femr eirnin o þolin mædin
ap stad illre hugvan/ hatre og opund / og grimmum
þepndar hug / Quar vt ap þ opstinnis þa koma eigi
alltelar fundþyckiur / þiandiskapr/ og misgreiningar/
þar med wig og wandradi/ mickel eynd og hiartans
ange / eirnin willudomar / og morg onnr illrædi /
þyre hueriu þ hiner Christnu skyldu sig vel til wæ
sa taka.

Ap Audmyckt og Lít

telæte.

Quad er audmyckt edr Lít

telæti ?

Audmyckt og lítelæti þyre Gude/er sanne Gudz
ætte/þyre huern þ meminer / nær ed þr skelpuaze
Eg ij þyre

Ap Litelætino.

Þyre Gud; reide og hans hepnar Dome í sinum sam-
ingum / þa aplegaia allt a truadar traust sinna
giomínga / Sinnar þorpiennur wísdoms / flokinn
da / ríettlæris / enn hondla alleinazta Gud; mistunn-
semi / Þess hins sama hopum wíx eitt epterðæmi
ap Dauid Konunge / þa ed hann ward a taldr ap
Nathan Spamanne / Og sinna synda wegna a sakas-
dr / þa treysti hann ecki woppa sialps sins wald /
wísdóm og frapt / Helldr litelætti hann sig / Þyre
Gudi / Og bad sier audmiukliganna mistunnar /
Ut ap þessu hinu sama Litelætini seiger Esaias í
lyvj. Capittel. Huernskal eg a líra / Nema hinn
þarada og litelata / Og a þann sem einn harm-
þunginn Andá heper / Og hræddr er þyre minn
ordi Og Chrístur hann seiger / Huer sig sialpr midr
lægir / Sa mun wpphapinn werda / Og Luce í.
Capitt: þa syngir hin sála María suo / þ hann hafur
sett wolduga ap Stole / Og wpphapuit litelata /
Enn þ sumra huerra flaustra manna Litelate edr
audmycke / Sem þr i sinum reglu buninge / Sidue-
nium / og augsyneligre hegðan hapa / Er ecki wtan
hræfne / Suo þat ma well mycklu þramar fallazt ein
andlig drambsemi / Helldr enn Gudlige litelætti.

Ut ap Bæninn.

Huad er Bæninn

Bæninn

Ap Bæninne.

Bænin er ein vopphæfning hærtans till Gudz/
eins hvers godz ap hñ at bidia / Og Gudi þyre med/
tefna welgioninga / Þacker at giora / Þar þyre er at
bidia ecki annat enn suo sem vid: Gud fialþuann at
mæla / Og nockrs godz ap hñ at beidazt / Og þar
þyre þacker at giora.

I huersu marga stade

werd: Bæninne skipt?

I tvenna stade / I afallit / og þacker giordina /
Afallit þ fallazt / at bidia Gud nockrs godz / ap riet
tu Hiarta / Og hier till heyra aller bæna Psalmar.
Þacker giordin fallazt Gud at loþa hann at prisa /
wegsama / og vid: kenna / þ hialp og hugsuolum
off ap Gudi weitt / og at þagna suodan welgion
ningum / Hier til heyra aller þacklætis Psalmar.

Huersu margar greiner

heyra einne Christiligre
Bæn till?

Þiorar stærligar greiner / Sem er Gudz till
skipan / Gudligt / þyreheit / Ein onug Trua / Og
su naudsynin edr þaurþin / Sem þa hliotu wies
Gud ym at bidia.

Gg iij

Duez

Ap Bænne. Huer er hin þyrsta

Greinin?

Gudz Bodord sialps / Huer ed off heper skípar?
At wíer skulum sig bidia / og hann a kalla / Wíer
skulum og þ læra at wíta / þ ecki sie alleinazta manns
drap / hordomar / þiöpnadr ect Syndir / Helledr íap
nuel eirnin / þ hina mestu og herpulgustu Synd
at wera / At bidia ecki sinn Gud / Og at a kalla
hann ecki i sinum naudsynium / ongrar hugfualas
nar / Hialpar nie þulltrings sier ap homni at wana
za / Og hñ ecki packer at gíora þyre sina o wim
ræðiliga welgíorninga / Item at þ sie ecki vnder
þoru sialps waldi komir / Hæort wíer vilium bi
diazr þyrir eda eigi / Helledr þa erum wíer skýlle
duger till at afalla Gud / Og ap homni hialpar as
bidia / þyre safer hans Bodordz og tilskípunar.

Au seiger þu/min van

trua og ouerdugleife / skelpua mig
i burt þra at bidia?

Þar gep þu suodan svar till / Hæar ed off wíll
wör wæntrua i burt skelpua þra bæninne / Þa skulum
wíer þar i mot seria Gudz ord a Natthe: vii. Capittel
Bediet þa mun ydr gepin werda / þui huer ed bidr /
þm mun weitzr / Og i Plam: xlv. A kalla þu mig
(seiger drottinn) a þm hörmungar tíma / Og mun eg
hænhæra þig.

Em

Ap Breninne.

Enn nær ed wor o werdugleike hann will e
burt skelpua off / þa skulum wíer suo þeimuekka /
þ Gudz Bodord sem off skipar at bidia / Skule
mycklu ædra og dyrdmætara halldie wera / Enn
suo sem þ wor ouerdugleike er till / þu huada
heimstu manne wæri þ / Sem i odum gudligum
Bodordum willdi eirnin suodann þauisliga spurming
wpaheþia og seigia / Eg em þess eigi werduge /
It eg skule Gudz Bodordum hlyduge wera / Suo
sem at er þessum / þu skalt ecki andrepa / þu
skalt ecki stela etc. Item þ wæri einn þawis þior
uuztu mann nær ed hans husbonde skipadi honnu
at giora sina skylduga þionuuztu / Og hann afsaka
di sig með þessu og segdi / Eg er ecki werduge af
giora þina skipan / ed þier hlyduge at wera.

Huer er su onne

Breinin?

Gudz þyreheit / Huert ed off hughreystir / og
drufar / at Gud hann wílie Brenheyra off / Og a
vorum þenastad skulle eingim breste werda / Suo
sem Christus seiger Johan: xvj. Capittel. Sanliga
Sanliga seige eg ydr / Huers þier bidiet þaudrum
i minu napne / þ mun hann geþa ydr / Og Luce
xj. Capitt: Mycklu þramar mun þa ydar Dimnestu
þader geþa þm Delagann ande / Sem hann bidia etc
Taulerus heper talat eina aga ta malsgrein sem suo
Gledar.

Ap Berniane.

hlædar / Animum hominis / nunquam tam audum
esse posse ad accipiendum / quin Deus manus hage
sie aldreige suo amlingr til at medraka / þ Gud þe
eckr mycklu þusare og reidubunare til at geþa / þuac
hann er einn Samnarligr Gud / og helldr sina loþan
og þyrheit stadþastliganna:

Huer er þu hin þri- dia Greinin?

Þat er Truan / at wiler trium þui stadþastliga
anna / þ off eru Syndirnar þyrgeþnar þyre Ihesum
Christum / og þ Gud þecknizt vel wor þæn / og þ þun
werdi ap þin herid Christus vegna / Og þ þun þe
eckr til þorgeþins / helldur audlizt þun sma willd / og
þ vissiliga þa wicnizt henne hialp / þrelsan og þull-
ting vt ap þre nalægre þastafemnd / sem þa þreynger
manninum þellzt / og eirnin suo sem linum edr væs
ging a Gudz Dome og þans þegningu þyre Syn-
dirnar.

Wti nalægum þastafemndum og yþuer þomande
a naudum / þa eigum vier at þapa þann þilmala og
þorordi worum þænastad og afalle / og seigia / Ep
þ lifar suo Gud / og þer þans wille / og swo þrame
sem Gud helldr off þ nytsamligt vera þyre lip og
Eaþ / Eþter þui sem Dauid þann giordi iþ. Reg:
xx. þann tid þans Son Absalon raf þann ap Rifis
nu / þa

Ap Barinne.

uu/ þa sagdi hann suo / Ep at eg þinn nad i auglite
Drottins/ þa mun hann innleida mig apr / Enn ep
hann seiger / þu þeckizt mīer ecki/ þa em eg nu hīer/
giorer hann wiðr mig sem hīn sialpum bezt lifar/ Suo
seiger og eirnin sa hinn lifþrae madr i Natth: viij.
Capit. Drottinn ep at/ þ er suo þitt wilie/ þa fann
tu mig hreinan at giora / Og Chustr hann seiger suo
sialpr / Þader / ep at moguligt er þa tak þennann
Raleik ap mīer / þo eigi sem eg wil helldr suo sem
þu wilt.

Wier skulum og eirnin Gudi worum Herra
huorcki setia neinn skamt nie tīma til/ med hueriu mo
te hann skule hellzt hīalpa og þrelsa off helldr at trua/
epter þu sem Þaill Postule seigir til Ephesios / þ
Gud hann funne mycklu merckiligar at giora/ þrañ
ypuer allt þ huar wīer bīdium / edr skyniat ge
tum.

Eirnin lifa nær ed Gud giorer suo sem þrest a
þu / edr dregr þ vndan þyre off vñ skundar Saker/
huad wīer bīdium hann vñ / lifa sem at lietizt hann
eckī wīlia þeyra wora Bæn / þa skulum wīer þo ecki
at helldr vpp geþa / nie aplata / edr tregare werda til
at bīdia hann / Helldr þa skulum wīer þ wita / at
Gud hann vilie medr swodan Dwol og vndan drætti
reyna wora tru / og hana Kroptugre giora/ Lifa suo
sem þ hann gaþ Abraham þann lopada og tilfagda
sem longu þar epter a/ hīd þyrsta i elle a þu hans.

Oh

Huer

Ap Sænné.
Huer er hin Þiorda
Greinin?

Naudsynin / ed: sa hlutinn / sem vier vilium
þa umbedit hapa / Þu at bænin skal ecki vera eit
o nytt orda skualld: / ed: eitt þapeingeligt mun huiſte
og wira ſkrap / Þ auagyrlaust vt geingur i romann
wind ſuo at ſeigia / Helld: þa ſkulu wier bidia Gud
inneliga og ap hiarra / og tia þyre hñ vor wanſuæ
di / eda huers wier þurpum vid / Og hñ þackir
giora þyre ſina o witrædilige velgiorninga / Og þ ſa
ma er hans gudlige dyrd og blezudu napne þægilige
lop og riertilig dyrfan.

Enn huers eigum vier at bi-
dia ap Gudi?

Heilaug ritning hun bydr: þ wier ſkulum bidia
Gud bædi vm andligar og lifamligar giapuer / Ec
fi þo alleinazta vm vorar ſjalps naudsynar / helld:
þyre allzhattudum naudsynium allra Chriſtiligra
Kirckna / og ſuo þyrir Weralldigum walldz móm /
Þyre þann ſkuld þa aminna eirnin Poſtularner ſuo
foſtgæpniliganna / þ vier ſkulum bidia þyrer Kirckiu
ſopnudunum / þ er þyre ollum Chriſtiligum Sam-
fundum / þ Gud hann vardueite þær þyrir allre vil-
lu / rongum a trunade / Sund: þyckium / og a hlau-
puna

Ap Bæninne.

pum Diopulsins / suo at marger mættu Saluhialps
liger werda / og til Gudz Euangelio komazt / Dinn
Heilage Paall hann bydr þ bidia skule þyre Ypuer
walldinu / sem er þyre Konungunum / hofdingius
num / og Landz domurunum / suo þ Gud wilie ges
þa off þyre þra ypuer sion / almenningum þrid/goda
og gæpufamliga laga storn / sanna og rietta Gudz
dyrkan i Lande suo at heidr og sidsemd mætti vards
ueitast. Item þ wier skulum bidia um lifamligt vpp
helldi og stundliga næring / og um allar adrar þarþ
ligar naudsyniar / Epter þui sem Drottinlig Bæn
hunn innehelldr.

Ut ap Drottinli: gre Bæn.

Huad er Drottinlig Bæn?

Hun er ein Slett þyremynd edr þorm til at bi
diast þyre / huer ed Lærisueinumum og ollum Chri
struodum möm var kend og gepin ap sialpum Chri
sto Matthæi vj. Capit. þar ed hann seiger suo/ Vær
þier bidiet/ þa seigit þader wor / huer at ert a Dinn
num.

Seig þrað þa Drottin
liga Bæn.
Hj ij

þader

Ap Drottinligre Sm.

Þader vor/huer ert a Himnum.

i. Helgizt napn þitt.

ii. Tilkome þit Rífe

iii. Verdi þínn vilie líka sem a Himne/suo a Jordur

iiij. Gef oss í Dag wort dagligt braud.

v. Og þregeþ oss worar skulder / Suo sem wíer
þregeþum worum skuldu nautum.

vi. Og innleid oss ecki í þreistne.

vij. Helld: þrehsadu oss þra illu Amen.

Þessi Smín heper einn þormala/ Sín Bæner/ og eina malsending.

Í Þormalanum föllum wíer þann Gud / Þau
di vorn/sem a himnum bygger/huadan wíer væntum
eckí Jarðneskrar ætleipdar / Helld: himneskra þagnas
da/og eilíps líps.

Í hinne þyrstu bæninne/bíðum wíer þess/þ Gud
dyrd/og brenperdugr lærdomr werdi wel haldin/ og
þ heilog Christilig Kírckia vt aukizt alla tíma / Og
Gudz heilagt napn/þyre Euangelium / werdi aug
líost/hia ollum móm/Þuítat þ er þín mesta gudlastan
at till leggja þa heidran og wægseind skernumum og
werckunum/sem Gudz napn er og hans dyrd til heyrir.

Í þre annare Bæninne/bíðum wíer um auagy
rarsamliga vt bráðing Heilagy Euangelij / Og þ
Gud þann stíome og rædi þyre oss / Einckum suo /
þæt

Ap Drottinligre bæn

þat hann vopphyrir í oss sitt Ríke / Þyre sinn Hel-
lagann Andá / Og þ Diopulsins Ríke verði und-
brotið / og í eyðilagt.

J þre hinne þridu Bæn / þa biðium wíer /
þ aller biskupar / og Pastores / Konungar / Dops-
dingar / Og aller Ypuerbodarat / Lærpedr / Og
Predikarn eirnin aller lægristiettar menn / Og til
heyrendr / Sem hie á Jarðrúke eru / þa standi
þu Embætti truliga þyre / Sem þu er á hene
de þolgit / Og suð í sinne stiettar standa at Gu-
de mætti wél lifa Eins og þ Einglarnar á himnum
eru Gude hlýduger / og þu wél þecker.

Swo innrehalda nu þessat þriar Bænnar alt
þ / Nuad Gudi til lofs og dyrdar / Og til mannanna
heilsugáttar og Saluhjálpar þyre / Einn þar eps-
ter þylgande Bæner vtuisa wora eynd og armadus /
Og biðia um Gudz hjalp og þullting.

J þre hinne þjórdu Bæn / Biðium wíer þ
Gud wílie geþa oss gott og ærligt vopphelldi /
þud og þrífalu / Sina werud og wardueiglu /
lucku og þamingiu í Landz stórninne / þu vngu
þolki með aga og sidsend ærligt vop þadi / Eir-
nin welpard í ollum worum vtuegum og erþundis
monnum þessarat æþu / Og í ollu þu sem oss er
nyttisamligt þadi þyre lif og saill.

J þre hinne þuntu Bænnar / biðium wíer / þ
Gud wílie þyre geþa oss worar fynder / Og þ sama-
nunne wíssiliga suo stie / þa skípar þann oss / þ
Hj. iij. wíer

Ap Drottinligre bæn

wier skulum eirnin þyregepa worum skulldunautum /
þar þyre lærir þessi Bænin / þ i ollum bænum og að
falle / þa skule su truan nalæg wera / Sem þu
stadpastuga Truer / þ wier hopum Syndanna þyres
geþning þyre Ihesum Christum / þ er / Allur wier
sem hondla og medraka Ihesum Christ / þyre wóm
Biskup og tiennadar mann.

I þre hinne Siertu Bæn / bidium wier þ Gud
willie wardueita oss þyre þim hræðiligum vmsatrum
Diopulsins / Suo at wier werðum ecki innleiddur
i blindleik og willudom / Eða þ wier þyre mickillar a
hyggju saker innþollum i wantrunad / Og mistreys
stum suo hans miskunn og godgirne.

I þre hinne Sioundu bæninne / bidium wier þ
Gud vilie þrelsa oss ap ollu Syndum / i burt þra allre
o lucku / hugar angre / eynid og armædu þessara lipða
ga / og geþa oss apuinligt rietlæte og eilipt lip.

Enn malsendingin og þ alycktingar ordit Amē
er ein stadþesting hiartans og samuigkunnar / Suo þ
wier truum þu orugliganna / þ Gud wor þader / þa þa
ui wissiliganna bænheyr oss.

Ap þre veralldligre Walldz stiorn.

Huad er Walldz
stiornin?

Hun

Ap veralldligu valde

Hun er þ wald sem ap Gudi er till set / at hald
inn verdi þríd og síðsemð / enn reþsat o milldum og
sokudum / Og weite wernd godum og saklaussum /
Hueru ypuerualldi wíer eigum hlyduger at vera /
eigi alleinasta þyre reide og ognar saker / Helldi eir
nin samuigkunnar wagna / Sem Sancte Paull skrís
þar til Roman: viij. Capittel.

Huad er Tyrannas.

Þad er einn ypuergangs wíkingr / sem er ein vona
dr ranglata valdymadr / sem ecki wil stiorna epter laug
unú / heldr epter sinú rangsnunú vilia og grindar gedi.

Heper ypuerualldit eir

nin sína grunduallan vti Deis
lagre ritning?

Ja wissiliganna er þ grunduallat og tillskipat
bædi i hinu gamla og nyia Testamentinu Genes: ix.
Cap. seigir Gud suo / huer sem vt heller mannligu blo
de / þess blode skal og ap möm wt helle werda / Og
Exodi xxj. Ep at nockr wmsitur sinn Naunga / Og
drep: hann ap setninge / þa skaltu taka þann sama
mann i þra mínu altare / Till þess at hann werdi
drepinn / Og S: Paull seigir suo til Roman: viij Cap:
Þad

Ap Heralldligu valde.

Það aller eige ypuerualldini vndergeþner at vera/
þuiat ecki er walld nema ap Gudi etc. Og Petrus
Postuli seiger i þyrra Þistle odrum Capitula / Wert
þier vnder geþner allri manligre skenpu / vpp a Gudz
vegna / þ þie Konunginum suo sem ypuerboda / eðr
hertuginum suo sem ap hñ vt sendum. Item a Nats
thet ypp. seiger Chyriste til Petrus / sa sem med swers
di wegr / skal med Suerdi þarast / Og Luc: iij.
Capit. Sagdi Johannis Baptista til Hermannans
na / ra nit onguann / helldrlatid ydr na giazt ydatt
kaupgialld.

Er þa ypuerualldit Gudz

tilskipan?

Ja vissiliganna / þa er ypuerualldit eitt Gudz
werck og til skipan / Enn eigi suo ap Gude vpp a
lagt / sem opridr / Drepsotter / Hallæri / og onne
motlæti verda móm ap Gudi vpp a Laugd / helldr
er ypuerualldit eitt Gudz werck / og huert ed Gud
sialpr heper innsett / og medr sinu Ordi stadpest / og
dagliganna þa stydr og styrker / lifiande vidr him
in tungla ganga / og adra þa goda hlute sem hann he
per skapat móm til gangs og nytsendar.

Þuar þyre þa taka suo marger

iller og oraduander menn athallda walld
og Ypuerbod ?

Wallz

Ap Heralldligu valldi.

Walldit edr Embættið er atskiljanlige hlute
við: þa Personuna sem þ heper at hallda / Enn þ er
þo samt gott og ap Gude sett / þo at sa hepdí þu
rangliga sem helldi / suo sem Nero / Julianus og að
rer þra lifar.

Huersu marga hlute skal

walldz madrum or
lita.

Þria hlute / þyrst Gud / þa sialpuann sig / og suo
Ann vnder gepinn lyd.

Huar þyre a Gud ?

Svo at þi meigi sierdeilis vita / huert at þia
Embætti er / Og huers ed Gud frepr ap þm / Enn
einkana þessa þiora hlute heimter Gud at ollum
ypuerualldz möm.

Dinn þyrste er / Gudz vidikenning / Einkum
suo at þi vidikenne þ / og hapui wigmune a þui / at
Gud er sa einn i huers hendi og valldi aull welldi
eru / hann skipter rikum og skipar ypuebodum / Sem
a Noyfes vottar Deutro : v. Capit. þar hann seiger
Diminn og Jord / og allt huad þar er inne / þa er þ
Drottins Gudz þins / Og i þyrstu Bok Cronikuna
nar xxx. Capit. seigir Dauid suo / Leþaði siertu
Drottinn Gud Israels þauðz vors / þier heyrir alle
It walld /

Ap Heralldligu valde.

valld/ huad a Himnum og a Jordu er / þ er þitt /
Og Daniel i Þiorda Capit. seiger / Sa hinn hæðre
Drottinn i Ríke manzins og geþr þ huerium hann
will Konung Babilonar þekki ecki Gud Drottinn /
þu war hann burt rekinn ap ríkiu / og hlaut um
langa tímu / sem ein skynlaus skapna þia willu dyrum
at vera / og suo sem annar naut gras at etþa allt þan
gat til ed hann vðifendi Gud.

Hinn Annar / er Gudz otte / suo at þr i ollum
hlutum Ortist Gud / og gange iduliga i hans Lauga
male / suo sem i Moyses radleggr þm / Deuto: xvij.
Capit. Ner ed Konunginn / ed valldz madrum sit
tur i tignar sæte sins Konungs ríkis / eda yþurbodu
nar / þa skal hann þia fier þapa Laugmal Drottins /
og þar inne lesa vñ sinu lipdaga / suo at hann læri
Gud at otta / Og Dauid seiger i odrum Psalmi /
Latid leiddrietta yð þier Konungar / Og latid aga
yð þier domendra Jordu / Og i hinum lxxxij. Psalmi
Huersu leinge willie þier rangliga dæma / Og Pers
sonu hins o gudliga þram þallda / Pharao Konunge
Egipta Landz þyre þu hann hræddist ecki Drot
tinn / war hann lostinn æ sortum / og hardliga þla
gad: ap Gudi / Og at siduztu midsocker i þapue
rauda / Saul Konunge ap þu hann þosmade Gudz
Þodord / þar þyre vard hann burt sleiginn ap ri
kinu / Og Gud vtuvaldi Dauid til Konungs i
þans stad.

Hinn

Ap Heralldligu valde.

Hinn Þridie hlutinn / er vísdomr / Og þess
 sama vísdoms skulu þr bidda ap Gude / suo at þr
 meige wita / huad þr skulu giora edr warazt / ep
 ter sliku sinu Embætti / Lika sem þa: Salamon
 Konungr hann bad og skrípat stendr iij. Regum iij.
 Capit. Drottinn Gud minn (sagdi hann) þu
 heper sett þinn þion til Konungs / i stad mins þaus
 drs Dauidz / enn eg eitt litid yngmenne weit huor
 ecki mina vt gongu nie innang / Og þinn þion er
 a medal þessa þoleks / þ þu heper wtualit suo margt
 þ einginn þær tolu a komit nie vppskrípat þyre þiol
 da Saker / huar þyre þu willdir nu gepa þinum
 þion / hlydugt híaarta / suo at hann mætti riect dæ
 ma / þitt þolk / og skynia huad gott edr illt er /
 þu huer þorma at dæma þetta þitt hid myckla þolk.

Hinn Þiorde hlutinn / er domr og riecttuse /
 suo at þr dæmi riect hier a Jardiðe / þarandi ec
 ki at neinum mannuirðingum / Suo sem a Noys
 ses bydr Exodi xxij. Capit. þu skalt ecki bey
 gia ap riecttum Dome / suo at hinn þatake hann nae
 sinum riecte etc. Og Jeremias hann seigir xxij. Cap
 pit. Giora þier riect laag / og dæmit riecttusiða / og
 þrelsit hinn niðr þryckta / vt ap walldi hins illzku þul
 la / Og Deutro : xxvj. Cap. Domendr og ypuer meñ
 skaltu setia / suo at þi dæmi þolk it med riecttum do
 me / þu skalt og ecki halla riecttum dome / þu skalt og
 ecki at mannuirðingum þara / nie giapuer þiggia /
 þuiat giapuer og mutur blinda augum wífra maña /

Ji ij

og

Ap veralldiugu valldi.

Og vimsua ordum rietsþerdugra / Og Esaias seiger
v. Capittel. Wie sie þin / Sem rangsnumar laga
setningar samsetia / Og Sapientia vj. Capitt. N: v
re þier Konungar / Og hyggir at þui / Lari þier
domendr a Jorðu / vdr er valldit ap Gudi gepir / og
mackin ap hinum hæðsta / Og hann mun spyria ap
vdr huad þier hæpt at / og ransaka huad þier a
setied etc. Achab Konunge Israels lydr / Þyre þui
at hann þrandi vid Naboth o rietsuise / þui var
hann strappadr ap Drottne / Sem seigir i þridiu bok
Regum i sidazta Capitula etc. Cambyses Konunge
liet þlea susammes ranglatann Domara / till þess
at adrer domarat skylldu slikt þordazt.

Hvar þyre skulu Halldzmen hyggja at sialpum sier?

Evo at þr meigi vita / og skyn a hapa / nær ed
þr funna at rata i ein hueria neyd og angist / huert þr
skulu huggunar leita / þa þr fenna sig / vdr slikre valdz
stion mickils til vammattuga / at geyma gudliga
riettinda / i mote suodann valdi ouinarins / sem iaphan
a stundar at þre foma og drepa allre rikistion og
riettu valde / Ep at Gud hann styrkti þ ecki.

Enn þessi hugtuolun er ko- min i þiorum hlutum.

Þryst

Ap veraldligu valldi

Þvíst í kofningunne edr vtrualningunne / þ þr vtr
te at eigi hapi þr ímpreyngt sier med wallde / edr
þie giopum till þessa Embættis edr Valdystiornar /
Heldr sig laugliga þar til. Fjorna og kalladæ vera
þat er hin mesta hugsuolun / þar kann madrinn med
godre samuigfu aull sin maleþne Gudi almattugum
arþ þipala / og i hendr at selia / Absalon setti sig ran-
gliga i Ríkt síns þaudis / þur þyreporst hann illa.

I annare grein med þur / at þr wite Gud sial
þann wera giomings mætt og stiomara Laugmala
sins / Og þ walldmenninn hapi hann suo sem sin
werck þære þar til / Ja hann elskar sína þionustu
menn / Og skipar Einglunum till werndar og geym-
slu wid þa / Sem Daniel wortar xij Capitula / Og
i bok Josua og Judicum skripat stendr.

I þridiu grein / at þr wita / þ Gud wírdar suo
mickit þessa steit Walldymannanna / at þ kallazt hans
hinn dyrdligazte þrestodr a Jordu / Swo wírdazt
Gud sialþr at kalla þa sinu napne / Sem seiger / i
Psalminum lxxvij / Eg heþur sagd at Guder eru þis-
er / A Ebrestu Elohum / Swo og bydr Gud at þis-
dia skule Romunginum / Og ollum walldamonnum /
Sem Paull Postuli seigir i Timoth ij.

I þiordu grein / þa skulu walldz menn æ iapnar
a lita / Og sier þyre augum hapa / saugr og Epterdæ-
mi hins gamla Testamentsins / huerst Gud heper dæ-
samliga med þa heyrðum atburðum werndat sit ríets-
anda walld i þra nalægum rangindum / Og þur
Ji u
hiala

Ap veralldligu valde

hjalpat vr morgum og mycklum hafa sendum / Sem
dæmi till þinnast / ap Abraham / Joseph / Gedeon /
Dauid / Ezechias og odum þleirum / Suo og huers
su Gud heper hegne og þyreparit þm sem sig hafa
rangliga sett vpp i morte valldinu / sem var Chore /
Dathan / Absalon / Judas / Galilæns / Teudas / Og
nu síðast þ vopphlaupit alimugans i þyduerfnume.

Enn hvar þyre skulu þr

gætur gæpa at sinum vnder
gepnum lyd ?

Suo at þr wite / med huertu mote þr skulu styra
og stiorna sinum vndergepnum lyd med þride og
speckt / Med odru hugstog auga þm at lita og gaurma
gæpa at Gudi / og hana þodoordum / Suo at þr halldi
eck i sitt vnder þolck sem skynlausar skepnur eda wille
dyr / Halldi suo sem postbrædr og samerpuingia med
siet til eilips lips / Og þ þr verndi þatæfar eckur og
þaudilaus born / vanþæra / þarada / og þurptuga / Og
þa sem oprike eru borner / huerra þaudr og domanda
Gud fallar sig sialpuann wera / Wppa þ at þr sem
wollidum styra / vite sig og hafa Drottinn ypuer siet
a himnum sem Paull Postuli seiger Colossi iij Cap.

Enn med þui odru hugstog auganu skulu þr li-
ta till sinna vndergepinna manna / Suo at þr meige
þm till werndar og hlipdar wera / og stiorna þm i go-
dum

Ap verallbligu valde.

Dum þræde / Og þarsælligre vþuerbodan / Þonda
menn og ranglata skulu þræstrappa / Enn vera go
dum till styrckingar og vppheþdar / suo þ heidr og
sidsemd og sannarleg Gud; dæckan verdi iapnan
halldin / epter Gud; willa siakps / Og hans þyre
skipan / Enn hegna skulu þræ sem völdin hapa med
hopue og godre siynsemd / suo at þræ þyrme ecki von
du soddleip / Enn dæringis feru med þotum tros
di / Og lata eigi helldi alla þess giallda / Þo ath
einn maðr misgiore i þra vmdæmi / Þui suo seiger i
ord; fundenum / Nescit regnare qui nequit dissimulare /
þ er / Ea kunnne ecki at siorna / Sem ecki kann at
stilla edr at vraga / þ er med hyggindum ath
heþga siorninne / Dauid villdi ecki drepa lata Jos
ab þann; aþannðrapara at sier lipuanda / Quæd
þo hapdi / At hans o uilia i hellsleigit troo agæta
Nopdingia / Sem woru þræ Abner og Amasa / Og
Reisarre Augustus hann plagadi at seigia / Bellare
est aureo hamo pisces comprehendere / þ bardagar
og ouztur væri sa hlutr / Sem iapnadigt wid þ
med gull aunglinum þiskinn at þanga / Quæd
varla mun suo mickit verda med þeingit sem þ veld
dar þærit er wert til / eda þ skadinn er verdr / eþ mis
sagt kann.

Huad eru Gallðsmenn skyll

duger at hallda vidi sit vnderþell ?

Wellg

Ap Heralldligu valldi.

Hellig þrjá hlute / Dinn þyrsta / at þz hlyde með
godurliða þrjá mæle / Einkum þrjá sem sialpuer eru
wan mattuger til at þrám bera sin Eyrinde / Sem
eru Ekkiur / Þaudlaus bóm / og þatafir menn þes
sa ber þm at styrckia til riectrinda / og dæma þrjá mæl
epter Laugum.

Dinn Almar / at þz verndi sinn vndergeþin lyd /
halldi þa með Laug og þrid / Reþsi wondum og
ranglaturum / enn verndi godþusa / og vel siñada / Og
þ Christiligar keningar / eirnin heidi og æra með go
die sidseme verdi allt vel halldit / i godre Politia / þ
er Veralldligre siom.

Dinn þridie / þ þz halldi at þolkinu / og a ego
gie þ / með heilædum at ottazt Gud / suo at menn
hapui kynnung Gudz naps / og breyte þ þremst þz
geta epter Gudz bodordum / Og þessi werck þryða
miog þrjá walld / og lifa Gudi sem best.

Enn huad eru þegnarner

Walldz monnumum skyll
duger ?

Þrjá hlute / sem er skatt og skyllðr at giallda /
þm hlyduger at wera með at huga / þa at elska og i
heidrun at hapa.

Alþ skattgialldinu seigir Sancte Paull suo til
Roman: xiiij. Capít. Gialldit huerium sinar skull
der /

Ap Heralldligu valde.

der/hm skatt/sem hann a at raka etc. Chríste seiger
sem Matthæus skrifar xxij Capít. Gialldit þ Reis
saranum sem honum heyrir.

Ut ap þm Ottanum seigir Postulinn eirnin suo
til Roman: viij. Ottizt þann þier eigir at ottast/
Og Prouerbior: xxiiij. seiger Salamon / Ottazt
þu Gud og Konunginn / og meinga þig ecki med
manndrapurum / þt þra ogæ þua mun bradliga yþ
uer þa koma / Ut ap þm heidrunum seiger eirnin S.
Páll suo til Roman: viij. Heidrit þann þier eigir
at heidra / Og Sancte Petur hann kennir / Ottizt
Gud (seiger hann) og heidrit Konunginn.

Er þa valldit ypuerbodanna

stullingarlaust / suo at þr mega gior
ra huad þr vi
lia?

Hei ecki? þr skulu ecki þ neitt skípa edr giora sem
Gudz ordum er a mote og natturligu Laugmale/
Svo syndgast þr og ep at þr skípa a mote Landzins
Laugum og þormeran sins ypuerualldz / edr giora þ
noektut sem Ríkisins riecte bannar / og a mote er go
dum og gomlum siduenium / Saker þess at þ ma
horpa til mickillar tuidrægne med morgum Land
zins innbyggiorum / Svo sem þ Achab Konunge
matci ecki taka wingard Naboth bonda i mote hans

R E

vilia

Ap verallðligu valde.

vilia þui mega ekki helldr valdzmennirner epter sinni
willd rāgliga gripa þra mōm/ þui huer er herra ypuer
sinne eiga/ og a henne at rada/ Johannis Baptista hñ
seigir till riddaranna latid ydr nægiast ydart kaup
giald/ Og þui skulu þr ekki taka þrekara þau ord / De
Jure regni/ sem seigir ap Konungligum riecti i bok
Samuelis/ þui ekki skipar þar huorcki Konungu nie
hopdnigum nie neinum ypuerualldz mōm/ at taka ap
eignum og peningum sinna vnder manna / suo mickir
sem þr stalpuer vilia/ helldr er þ suo at skilia / at þr ta
ke ap þiart hlutum sinna vnder manna til heyriligam
statt/ og bæriliga tolla sem þr mega med riecti hapa /
Og laugmalit lopar þm til landuarnar og almugans
naudpurpar.

Enn ep Valldzmenn skipa

nockur þ mote er Gudz riectindum ?

þa er þar suodant suar til gepanda / sem Postu
larner sogdu/ Act. v. Cap: It meir ha þuir at hlyda
Gudi enn mōm/ Og at dæmū Danielis og þra þriga
gja saklausra sueina / Sem ekki vildu til bidia lifnes
skuna þa sem Konunginn i Babilon liet vppsetia/ og
at dæmum þra Nachabeorum sem ekki vildu briota
a mote Gudz Laugmale/ Og þui eru Valldzmennir
ner ey aleinazta skylduger til at þrampylgia þm bod
ordunum/ Sem standa a þui odru Laugmala spialla
dina.

Ap veralldligu valde.

dínu Moyses / Helldi í þín vel eirnin þm sem standa
a því þínu þerra / þ er suo at skilia at yður bodum
hæper ecki alleinazta at vernda sinn vnder gepinn lyd
med pride og speckt / edr hegna ranglæti / helldi mycs
flu þramar at sia suo þyrir þ haldið lærdome gudlis
gra Boderda / og med godre a stundun þar at þylgia
þ Gud; Ord werdi riectiliga Predikat / Og þ Kirce
þiu þionuztan werdi þramin og þlut epter gudligre
þyrestipan / Því eiga veralldliger Valldz menn at
þyrebioda þalligann Lærdom / Rangann a trus
nad / Rangar keningar / Gud lastaner / Meins
særi / Og allar adrar strappaner Gudligra og
andligra riectinda / Swa sem at giordu eigi als
leinazta Konungar Israels lyd; / Helldi og eirs
nin Konugar Heidenna þioda / Sem Nabas
gudonosor / Og Darius Konunge þr giordu
huerter ed þ almenneligt bod lietu vt ganga
vm allt þ Rike / I hueriu þr þyre budu at nocke
segdi Gud lastan vid Gud Israels lyd; / Og
þr sem suo giora eru riectiliger Valldz menn / þa
somu mun Gud styrckia / þm sina Nad og blezan
geþua / Sem hann sialþr seiger / þa sem mig
dyrcka / mun eg heidra.

Þocknazt eirnin Gudi þau

werckin Veralldligrar

valldz stornar ?

Rf ij

Null

Ap veralldligu valbe.

Alull suodan werck og erpudis muner / Þyre
hugyan / a hyggia og armædi i veralldligre Vald-
stion / Og aull þarflig syssan i bustapar hætti etc.
ed huer sem einn epter sinne fallan giorir / Þa eru þ
agæt Chrístilig god werck / Og Gudi þacknæmia-
lig þionustu gíord / Þuiat suodan werckshættir eru
ap Gudi bodner / Þar þyre þusa og lopua Spamena
mírnir opstínnar / Suodan weralldliga werckshætti
þam ypuer allar þornþæringar og brenne oppr /
Og þar i mot þa þorleggja þi med ollu allat þær
innsetningar sem ap móðm eru vppdicktar / huer
su Heilagligar sem þær synast.

Ein suo seiger Esaias i Þyrsta Capitt: Ap þorn-
þæringunum / Huer freþslicke vt ap ydar hondum
etc. Ein þar i mot / ap werckum gudhræddra /
Valldystior ara seigir hann suo / Hialpit hinum ni-
ðþryckta / giorit Laug og riett hinnum þaudurlau-
sa / Styrckit ecknanna maleþne etc. Og Spamaa
deum fete þar till eitt Gudligt þyreheit ap agættu
werckaupe og seigir / Þo at ydar Synder væri suo
raudar sem Blod / Þa skulu þær huitar werda sem
sind / Og Oseas hann seiger vj. Capittel. Distunne
semina wil eg / Ein eigi oppraner.

Og þin Embættis þionustunum i bustapar
hættinum leggja Þaull Postule j. Timothy ij. Einn
dr. oligamtopstir / Sietdeilis Þustapar bandinu
(Hvert ed sinnet Klaustra menn þyre lita og weralda-
ligt kalla) Og seigir þu minnan verði hialplig þyre
barn

Ap Heralldligu valldc.

Barnburdinn/ep at hun blípur í riéttre Tru og Chrís-
tiligum kærleika / þar setur Postuleinn Truna og
þau verckin Chrístiligrar kállanar huortueggja till-
samans/þuát þau heyrar og eirnin til samans.

Huar þyre þorhepia þi hræsna- rannet þau klaustra werckin suo høat?

Þi giora þ sama rangliganna / hrella og angra
þar med margs manz hirta / þar þyre þa skulu hiner
Chrístni þ wita mega / at Embættis þionuzte og /
werckshærtir veraldligra stetta / Sem er ypuer valldz
stjornin / hiuskapar bandit / Þredifunar Emi ættid etc.
Og annar þuillir þra lipnadi / er halldandi langt um
ædri og agatara eun suo sem þ Klaustira lipnadrinn er
Og þ sama þyre þriggia hluta saker.

Þerst þar þyre / at þi hapa Gudz Bodord / Og
kallan / og hans tilskipan sine lipnadar.

Þar nærst þyre þ / at þ sama eru þær stietter og
Embættis þionuzte / i Querium at þramin werda
Chrístiligs Kærleika.

I þridia mata þyre þ / at þær eru lyðskylldadar
vnder almennilig þyngsl og þtaningar / hliota eirnin
dagliga at wænta einshuers moflættis / harmfæla /
sorga og mannrauna / Þar þyre þa hapa þi menn sem
þar inne lipua og eirnin nogligt til ebne at idka sine
Tru widi Gud / Og þau kærleiks werckin widi
sua Samchrístinn.

Rf. iij

þar

Ap Heralldligu valde.

Þar í mot þa heper þa Klaustur lípnaðrinn / með
sinum síduendum / reglu hollðum / og hræðis wer-
ckum ongu fallan ap Gude / eigin Gudz bodord /
níe hans til skípan / þar þyre er þa þa lípnaðr ein o-
nytt samlig Gudz þionuzta / Sem Chríste seiger
Matth: xv. Capit. Til þorgeþins dyrka þr mig /
með þui þr læra ecki annat / enn mannanna Lærdos-
ma og bodord etc. Þar at auk með þui at þr kenna
huorcki níe Predíka / veita onguum sína þionuztu /
og lata eigi neitt gott ap síer leida / lípua þanninn
athugalauser / í sínu ídiuleysu / háþandi suo síer
þyre Gud þeite magann sínnar opneyglu Romano:
xvj. Capit. Bera og eigin þingsl með ríettu
Kirkjunnar Valldi / eða með oðrum stíettum í ves-
rollðinne / þar þyre skulu wíer þa Chrístliga werck
shætti ypuerualldzins / Húskaparbandzins Predí-
kunar Embættisins etc. Hallda langt um æðri og
mycklu betre / en suo sem þan Klaustur lípnaðrinn /
þau hræðis werckin.

Ut ap Kirkjunnar Vallde.

Enn huad eígu wíer at hallda ut ap Kir-
kjunnar Vallde og hennar inn-
setningum?

Lika

Ap Kirckiummar valde.

Lifa suo sem at wíer holldum allt Veralldligt
ypuerualld / sem adra Gudz tilskipan / i mycklum
heidre og wírdingum / og eigum þar alla a stund
an a ath þa / þ goðer og nyttsamliger laga settning
gar / og vel samsett Landzstíom. werði halldinn /
Swo lifa eigu wíer og eirnin (Polítiam Ecclesi
asticam / þ er / þa Veralldliga Kirckiummar valldz
stíom / Huer ed til vpp helldis Predikunar Embætti
nu / og þre samarligre Gudz pionuzrunne / er hellz
innsett) ecki at ouirða nie at þyrelita / Helldr þ
sama Kirckiummar walld ap hárta miog vírdis
ligt og heilagligt at hallda / og i ollum heidre at
hapa.

Hueru marger hluter heyræ

til þre hinne Veralldligu Kir
ckiu Stíominne ?

Tweir hluter / hinn þyrste er Predikunar Ems
bættid / huert ed Gud sialpr heper innsett.

Hinn Annar / þær nockrar augsyneligar godar
skipauer / sem ap odum godum Gudhræddum Bis
kupum edr Prelatum / og ap Christiligum Samfun
dum þar þyre innsettir eru / at þ mætti þui síðsams
ligar til vegar ganga vrr Samfundunum.

Til Predikunar Embættisins heyrir / þ
Christilig Kirckia heper Gudz bod ord til þess
at hun meige falla ordzins þienara / og þa hinu
somu.

Ap Irckfunnar valde.

somu til at stípa / sem Euangelium skulu opinberliga
Predika / Deilaug Sacramenta þrátt gefa / Syna
danna þyregeþning alment at funngiora / edr þyre
Aþlausnina einum sier huerium / sier i lage hana til
at seigia. Ítem þ Chriðtilig Kirckia heper mækt
til / at þorboda / og i bann at setia þa himu somu
sem liggia vti opinberum skorsyndum / og vilia ecki
ypuerbata sig / Þetta Predikunar Embættid og
Kirckiu þionustan / skal med allre a stundan / i hæðs
tum heidre og wírdingum halldit werda / Huar þy
re þ himu xxiiij. Psalmrinn hann seiger suo Oppo
lufke þier blidunum / og latid dymar vpp a goatt /
Ewo þ Konungrinn dyrearinna inngange / þuiat
þ sama er sa himu kostuligaztæ og him dyrdarsamlu
gazte gimsteinn / I þia huerium vier skulum alla hlus
te ypuer gefa / og kaupsa þann himu sama.

Enn him annar hlutrinn sa þar til heyrir / er
þessi þ Predikunar Embættid mætti med speckt og
sidsend riectann þráttgang þa / og þyre þann skuld
hliota vier eirnin nokkrar augsyneligar stípaner og
sidueniur at hapa / Og med þui at þær himu somu
sidueniur og Embættis þionustæ eru nu nytsamligar
til spakligs og sidsamligs lipuernes / þar þyre þa skul
lu þær eirnin i heidre halldnar vera / Og þo at þær
augsyneligar Stípaner vt ap Helgi holldum og has
tidis dogum / og ap þm til greindum takmorkum
sem er stund og stad / huar ed Predikaner skulu heyr
rast / ap til einckum Personum sem Gud þionustuna
skulu

Ap Kirckjunnar valldi.

Skulu þar þræm þlytia etc. Og þa at þ sama sie ecké þau mullde werckin þyre huer ed Chriſtelig hioru werda vid: Gud þorlickt / þa eru þau ſo lika ſem þær wiðiur ed: baund / ſem eſſ Sambinda Gudz Euangeliu / þyre huert wier werdum Chriſtiligre Kirckiu innplantader / Enn nær ed nu ſwedan godar og gagnſamligar ſkipaner werda herþuſliganna i ſundr ſlitnar / þa epter þylger þar eitt mickit og o ſeigianligt ſkadraði / ſuo þ menn koma þa vti eitt wendzligt illzku þullt og athugalaust gíalþue / ſuo at warla verð: þm apter a rietta leið kómit / huar vt ap þ mycklar og o telianligar hneyckſlaner koma.

Þar þyre ſkyldu Biſkuparner og þ: ſem eru þorſtiorar Kircknanna / ſia ſuo til / at þ: liete ecké innleida neina o gudliga laga ſettninga / og ranggann a trunad íapn þramt þm godum gomlum og nyttsamligum ſiduerium / þuiat rangſmuner / og obæriliger Laga ſettningar ſtandazt ecké a leingdar / Og nær ed þ: ſomu werda aptekner / þa giora þ: þræ bærliga mickinn og herþuſligann ſkada / og i bure ſuípta með: ſier naliga ollum godum og nyttsamligum ſettningum / Þar þyre ſkulu aller Chriſtiliger Kenneþed: og ſanner Lærifueinar Gudz Euangelij / ap taka alle þ / huad Heilagre ritning er motſtadligt / Enn hallda þ alle / huad gudligt og nauðſynligt er / Og þ nyttsamligt er til Chriſtiliger ſidsemdar / þuiat S. Þaull hann bad þm i Corintheo cirknin ſuo / þ aller hluter ſkyldu ſkie og
Li til

Ap Kirckiuunnar valldi.

til vegar ganga eptir riettri og til heyzeligre skípan.

Ap hiufkapar Bandinu.

Hvad er Hiufkaprinn?

Hann er ein Samteinging Dionabandzins/eitt heilagt reglu halld og laugligt Samband a millum Karlmanz og konu / ap sialpum Gude innsettr og til skipadr / o athskilianlige til þessat geta born / Ein þordazt o heyziligann Saurliþnad.

Hvad er Hiufkaprinn þyre eitt werck?

Hann er eitt Gudz werck / þuiat Gud sialpr he þer hann innsett og til skipat (epter þui sem adr er sagt) I Þyrstu þa skipadizt madunn medr Gudz rade og wilia / sem skipat stendr Genes: i. Capi. þar Drottinn sagdi / wier skulum giora mann epter worre mynd. I Amare grein þa stendr og þar skipat at i somu. Bok / þ þuinnan skipadizt og medur Gudz rade / og þ mannum wæri eigi gort at wera einum saman / þui munum wier giora (sagdi Drottinn) þm nockra atstod / þui suæpdi Gud
Adam

Ap Hiuskapnum.

Adam og tok ríp hans / og giordi þar ap konu. I
Þridiu grein leidde Gud þessa konu til Adams/ þess
zadi þau og sagdi / Dagvit og margþalldizt / og
vpppyllit Jardiðit.

Huer su langt vtbreidir sig hiuskapinn?

Ypuer aDanninn og Kuinnuna / þuiat Hiuska
prinn er eitt logligt Samband aDanzins og Kuinnu
nnar/ Og þo at nockr Dæmi hins gamla Laugmala
sins vtuise þ/ at þordum daga hapue þ siðuenia verit/
þ einn madr hapui haft þleire eigin konu / enn eina/
ma vera þyre nockra merckiligra til eþna saker / þa
þyre bydr þo / þ Myia Testamentit allt swodant/
þuiat Chrístr sialpur vt skyrir þ Gyðingunum aNat
the: xix. Capit. Huernen þ Hiuskapinn war i þyre
stu innsettr / Og seiger / Hann sem skapadi manninn
i vpp hapinu / hann giordi Karlmann og konu/ Og
Genes. i oðrum Capit. þa seiger Gud / It þau tvo
skule vera eitt hold/ eðr ein lifame.

Huar er Hiuskapar ban dic innsett?

Wri Paradis/ i enim þegurstu stad.

L l ij

Dues

Ap Hiuskapnum.

Huenar var Hiuskapar

bandit innsett?

Þegar stragvið vopphafni heimfins / a þm saka
leysis Dogum / þyr enn þ nokkr synd war.

Huar þyre er hiuskap?

inn innsette ap Gudi?

Þyrir þriggja grein i saker / Þyrst till barngeta
nadar / Sio þ mannkynt halldigt widd / Eptur
þui sem Gud seiger Genesi. j. Capitt. Dagvit og
margþalldigt og vpppyllit Jarðrifi.

I annare grein / till at þordaze hordoma og
saurliþnat / Sio sem Sancte. Paul. hann seiger i.
Corint. vij. Saker þess at menn þordezt horaner / þa
hafui huer mad: sina eiginkonu / Og huer kona
sin eiginn mann.

I þridru grein er hann sette til þess at þordaze
leti / þui þionnum ber at winna þyre sier og sinu ap
springe / Sio at þau syndgigt ecki med leti.

A hueru ber þionnum

a stundan at hapa?

I þyrstu ber þm at hapa stoduga Tru og ongt
traust till Guds / og hugya þ at hann hafui þm hie
skapinn

Ap hiuskapnum.

skapim skapat og sett / Svo skulu þau og lífa sam-
þvæflliga og þrífðsamliga sín a millu / Svo ber þm
og sín börn og vinnu þolck vopp at þæda / og hóp-
samliga at aga till þess at þ elski Gud og hræðizt
Gud / Og sinum eignum og penningum suo at heg-
da / at Gudi verði till upps og þurptungum til hial-
par / enn odum möm til einstis skada nie ogagns.

Huern motgangs Kros

heper Gud hiuskapnum
vppa lagt ?

Epter Bodorda brotid sagdi Gud mannum
Genes. iii. I sueita andlig þins skaltu neyta þinnar
þædzlu / Eni konunne sagdi hann / I sorg skaltu sonu
þina þæda / Og þin vilie skal þinum manne vnder ge-
þinn vera / og hann skal þinn herra vera.

Enn þo leggir Drottinn í þann þramt þui motlæ-
tinu þm badum nöckra hugssuallan / Þui suo seiger hann
til manzins / I sueita þins audlitz skaltu neyta þinnar
þædu / Þar til ed þu huerþr apte i þa iord sem þu ert
aptekinn / Sem at vildi Gud suo seigia / þit motlæti
skal ecki eilipligt vera / Og til konunnar sagdi hann /
Dissiliga þu skaltu börn þæda / Enn i sorg skaltu þæda
Þal Þostule seigir j. Timothij. Þar konan hialpizt
þyre barn burðin / Ep at hun er stodug i trunne till
Gudz / og kærleifanum til Naungfins / Og i helgu-
mune með hreinþerdi.

L. iij.

Adar

Ap hiuskapnum.

Maa nockut skilia hiuskap- inn Laugliga bundinn ?

Mei/ft Christur seigir suo Matth. ix: Capittel.
Nuad Gud heper til samans teingt/ þ meigi einginn
madr atskilia/ Enn ep annar huort hiona helldr eigi
sina trulopan / Og drygir hordom/ þa er laust band
hufkaparins / og brakut su trulopan / þu ma þar
skilia hiuskapinn at Gudz bodi/ og Christi kenningum

At huerium hlutum ber

þm at gæta sem gipta
azt willia ?

Þrist þa skal þar vera samþycke þorelldrara
na/edr þra manna sem þra laugligt vmbod hapa /
Item samþycki beggia þra sem samanbindazt / Item
þa skal og þra hiuskapr settu og samenn vera / eptur
Landzins Laugmale/og logligum siduana.

Item suo skulu giptur æðenn og wita / At su
stiert lifar Gudi well / og þ Gud sialpr hapue þa so
mu stiet tilskipat og sett / Þrydt hana og þagat mes
dr sinu ordi/og þryheitum / og þm badi Andliga
og weralldliga sina nad og blezun gepit sem hiuska
pinn hallda / Suo sem sa/Cxxviii Psalmrinn seigir/
Beati omnes/At þu skultu neyta erpuidis handa þin
na/og

Ap hiufkapnum.

na / og ertu sæll / Og well mun þier werða / þín
kuinna mun wera sem þú samt wíndar Tre t
þínu Huse / Bóm þín suo sem Oleu kúster / Fring
vm þitt matbord etc. Þar med er hiufkaparban
dit eitt mercki / eða heimöglig vefyring þess and
liga braudkaupsins / Sem er a millum Herrans
Christi / Og almenneligrar Christne / Sem Sancti
ti Paull seiger Eph. v. Capitt.

Er hiufkapinn het

mill og þrials ollum.
móm ?

Ja i þínu gamla Laugmale þyre hingat bura
þinn war þorbodit at nockr skylldi hallda sinum
Jungþrurdome / Saker þess at þm war outans
ligt ap huerri sa getnadi skylldi koma / Sem þre
sa mundi a Dinkymd / Þu war þ i þann tíma
boluan Laugmolsins at geta ecki bóm a I Israel /
Enn nu sidan hingat þurdinn er hioná bandit ollum
þralt og heimillt þm sem þ wiltu / At þra skildum
þm geldingum sem Christur tekr vndan / og a Nat
theus skripar xix. Capit. Þaderu þr sem geldir eru
þreddir ap modr kuide / þr adier sem geldireru ap móm
þr þrædiu sem sig gelda sialpuer wílanliga þyre him
naritit / Og þr sem þ geta giort/true eg þm þ wel
giort / Enn ollum odium skípazt at giptazt.

Ut ap

Ap a kalle Heilagra.
Utt ap a kalle Heilagra.

Wega nockut Heilager a fallazt / suo
sem medal gongu
menn?

Wei þuiat Sancte Þvall hann seiger i. Timo: ij.
Capit. It þar sie eckí utan einn Wedal gongu madz
a millum Gudz og manna / Einckum sa madz Jhes
sus Chrístr / Og til Roman: viij. Capit. seiger hann
þat Jhesus Chrístr sie hier sem Daudann heper lidit/
Huer at er til Gudz Þaudis hægrí handar / og bi
dur þyre off / Og i. Johann: ij. þo at nockur
syndgízt / þa þopum wíer einn sienadar mann hía
Þaudnum Jhesum Christum / þann riectlatur er
medz þessum greinum Heilagrar ritningar verdr i
burt tekinn / sa onyrur atskílanleike / edr a greininge
Þapuanz Presta / sem þ kenna / at tuennet sie W
dal gongu menn / Einu sie Endlausnarinnar / og þ
sie Jhesus Chrístr / Og annar sie sa sem bidie edr
þorþiene þyre off / Og þ sama sie nu Heilager menn.
Item alla a fallan þra sem eckí eru næruerandi / geþ
u þm somum / sa almattrinn / þ þr þeckí huers manz
hiarta og þra anduarpan / Ein Gud er alleinazta
allmattuge / Hann sialpt reynir / ransakar og þec
fir huers manz hiarta / þar þyre skulum wíer a falla
Gud alleinazta.

Wes

Ap a kalle Heilagra.

Alegu vier nockut til bidia

Heilaga menn?

Nei/ þuiat Chríste seiger suo a Natthei iij. Capít. Drottinn Gud þinn skaltu til bidia / og hín einum þíona / Og hinn Heilage Augustinus i bókins ne de vera religione hann seiger suo / Honorandi sunt Sancti propter imitationem / non adorandi propter religionem / etc. Heilager menn eru i heidre háðande / og þra tru epter þýlgjande / Og Eingla Gudz þa heidrum wíer med Rærleikfins astfeme / enn ecki med gopganinne / wíer vpp byggium þm og eingin a Justieri / þuiat þr wíla og eirnin ecki med swoodan hætti ap off heidrader wera / þui þr wíta / nær ed wíer erum goder / þa erum vier sialpuer þau lípuans de a Justierin Gudz hins háðzta / þar þyre stendr suo skrípat Apocal : xvj. þat Eingillin segdi til Johannis / þann tíð hann wíldi hápa lotíð hín og til bedie hann / Síapu til / þu gíorer þ ecki / þuiat eg em þín Sam þíon og broder / Til bíð þu Gud.

Item hinn Heilage Chrysostomus homília vj. de profectu Enangelij / hann seiger suo / Non opus est Patronis apud Deum neque multo discursu ut blandiatur alijs / sed licet solus sis etc. Þer wíer þurs þum ecki þyre bonar manna wíð hía Gude / eirnin ecki helldr margar gongr hingat og þangat til at há þa þagr mæle wíð adra / þui þo at þu síert einn / og
am hápuer

Apakalle Heilagra

hæpuer onguann þyre bonar mann / Og þo biðr Gud
þyre siálpum þier / Þa muntu wissiliga bænhæyrðr
werða / Þuiat Gud er eckr suo þus till at weita /
Nær ed aðrer biðia þyre off / Suo sem þa nær ed
wier biðium siálpuer / Eirnin þo at wier sieum
haldner æþ allzkrins Syndum / Suo sem þ Epters
ðæmit vt æþ þeire Canuerskræ heidinne fuinnu noglu
ganna vtuisar / Matth. xv. Capit.

Hier hliotum þo medaigon

gu edr þyre bonar menn at hapa / Nær
ed wier wilium ganga þyre
Konunga og aðra stor
hopðingia ?

Þessa epterlíking þorleggr hinn Heilage Am
brosius i þre vt skýringu sem hann skripar ypuer Dist
lenum till Roman: i Capit. Þar hann seiger / Líka
suo sem at sa hinn same maðr hann þalle med riettu/
in arimen lese Mathestatis / Þ er i þann laust / Sem ypa
ueruallðinu horpuer til hneisu / Swo sem þa / Nær ed
nockr tilleggr þann heidr edr wírding þrælum edr
werckmonnum / Sem Konunginum edr hopðingium
um ber at hapa / Einslíka suo þalla eirnin aller þr i
suodan laust / Sem dyrdina og heidran Gudz naps/
till leggja nockre skæpnu / Ypuer gepa suo þann sanna
ann Herra og hopðingia / Og till biðia þionuztu
manns

Apa kalle Heilagra.

manninn/Enn þ wíer suo sem þyre tulck / Og tienas
dar menn gongum þyre Konunga og veralldar hofs
dingia / Ver þessi Sauken / Þat Konungrinn er
madr Daudligr/Og weit ecki Manzins hiarta/Enn
hia Gude/þyre huerium þ ecki neitt leymizt / Þa þar þ
eckí tienadar manna wíð / Helldr alitr Gud sialpr /
eitt godþust og litelatt hiarta.

Enn huernen eigum vier

þa at heidra Heilas
ga menn ?

Heidarliga og híd wírdiligazta skulu wíer tala
om Gudz Heilaga menn/ og hallda vt ap þm huad
till heyniligt er / Þuiat hueria ed Gud sialpur heper i
heidre/Þa wíll hann wíssiliga at þz skule eirnin ap
oss i heidre hapder wera / Gud þader medkennir
þa þyre sin born / Sone Gudz kallar þa brædr og
sam arþua / Heilagr Andi kallar þa sin Mustier
ri og i bygging / Huer hann heper ecki Gudz
Heilaga menn i heidre / Sa þyrelitr eirnin sialp
uann Christum i þm / Og wanuirder þa Gudz nadz
þyre hueria þz eru Heilager wordner / þui huad
ma þa kunna nockur gott att hallda vt ap Chris
tiligre Kirckiu / Sem at ecki heper i heidre wo
ra samlags brædr / þz ed nu medr Christo i
þridi / Og medr cilipre Saluhialp stadpestir eru /
Om ij Hin

Ap akaile Heilagra

Hin þyre Kircian heper mig heidarlíga halldir
minningar Heilagra manna / Og Gudí innelígar
þacker giort þyre þra þrelsan / Og þyre þa mildi
og miskunnsemi og Heilsugiop ed hann hapdi þm
weitt / Og þyre þær da samlígar ast giapuer / huer
riar ed Gud heper vt helle þyre sína Heilaga menn
ypuer Christilíga Kirciu.

Wier síaum eirnin a Heilogum möm / Huad
Gudz nad hun þormar / þui nær ed vier heyrum
þ þr hiner somu / Sem off woru samlíker / Napa
suo wolduglíga ypuerunt / Diopulinn / Daudann /
Syndina og Heluitid / þa werdum wier og e irnin
vpphuatter og a eggíader till at hapa eitt gott / or
rugt / Og hiartaligt a trunadar traust a Gudz gods
girne og hans miskunnsemi / Sem off er loput og
til saugd I Christo Ihesu / Suo werdum wier þa
vpprendrader og till lockader a þepter dæmum heilas
gra manna / at bidia Gud vm eina suodan og þuis
líka Tru / Og epter þylgíum suo / huer epter sinne tes
gund / Og kallan / Tru / Kærleíka / Og þolinnædi
Gudz Heilagra manna / Sie suo verði þa Truan
a Christum meðr off styrckuare / Kærleíkrinn heitas
re / Og wonen eilíprar Saluhialpar oruggare og
stadpastare / Suo at wier hugysum þa / At eigi ho
pum wier mist þra / Helldr þa vndan þarna og sen
da wera þyre off til eilíps líps.

Swo heidum wier mr Gudz Heilaga menn
líða / með þre somu heidran / þar með wier heids
rum

Ap akalle Heilagra.

rum þa astuine Gud; / Sem at enn eru í þessu vers
alldar lípue / Einkum med brodrligum og Christu
ligum Kærleika / Og heidsamligum virðingum /
Enn þ lærum wíer ecki / þ nockr skule till bidia es
der afalla þa / Huiat suodan heidran heyrir alleis
nazta / Gudi einum saman till / Huiat Einglar
Gud; og hans Neilager menn þz wíla ecki þ
menn skule giora sier þa heidran og Lotning / Sem
alleinazta Almatugum Gudi einum saman til heyrir.

Utt ap Liknes

Kiunum.

Aggu wíer nockut hapa
Likneskin i Kirco
Kiunum?

Jannare bok a Moysi xx. Cap. Þyre bydr Gud
med ollu / þ eingin likneske skule giorast þau sem dyrc
Fut eda til bedin werda / Huiat þ sama er ein opinber
skurgoda dyrcan / Sem strider þuert i mot þui hinu
Þyrsta Bodordinu / Enn alla tíma þa heper hia heids
num þiodum ein nærsta mickill ap Trua wers
it / Likneskianna wegna / Þui war þ Gyðin
gunum hardliga þyreboditt / Ut þz skylldu
med ollu eingin Likneske hapa / Wri þm kirckiu
Sopnudum i Gucklande heper mickil tuidrægne
Am. iij og sunn

Ap akallan Heilagra.

og sundrþyckia verit / om burt tekju líknesklanna /
Enn þ skal huer Christinu mann vita / þ líkneskin at
hafa / sie eingin Synd í sialpu sier / Enn huer godi
maðr wackri sig vel við þm hia trunade / og þre mis
sbrukan sem alinugen heper hier til dags hapt / a vors
Herra píslarmarcki / og odrum Heilagra manna lík
neskium / Hueriar menn hafa gopgat til bedit / og
dyrckat suo sem sinn Gud / heitid a þau somu líknes
ske sier til hialpar og heilsuþotar / huar vt ap þ mickil
willa og skurgoda dyrckan er vppfomen.

Nær ed polkit dyrckar og til

bidr nockrt Líkneske / huad er
þa ap þui gioran
Da ?

Huar ed swodant líkneske werdur þundit / at al
muga polkit til bidie þ / og sier hialpar leite hia þui
hinu sama / þad líkneske skal walldz madrinn þess
þyr í burt taka / suo at þar kome ecki nein ap Gu
du dyrckan vt ap / Lika suo giordi Ezechias Konunge
at hann liet í sundrbríota þann Eirhauggorm / sem
ap a Noyse war vppsette / þyrst at alþydan tok at
gopga / og sierliga lothning / edr dyrckan at giora
þm sama eir hoggorme og at til bidia hann iij. Res
gum viij.

Eigu

Ap Likneskiunum.
Eigu vier nokkut at Hei-
dra Likneskin?

Clemens skrifpar til hinum Heilaga Jacobo
broðr Drottins/og seigir suo/ Ep at þier viliet riets
tiliga heidra Gudz mynd / þa giorit þm móm til
goda / sem epter Gudz mynd eru skapader / Gepit
hungrudum mat / þyrstum at drecka vortied Siu
kra / hysit og herbergit wegparendr og gestkomand
de etc. Og enn þramar seiger hann / Huer heis
dran er þ Gudi / at hlaupa þyre mynder ap steinum/
og trelíkneskiur/ og at drecka þær somu sem Gudi/
Enn at ypuer gepua og þyrelita manninn / Sem er
ein Saum-Gudz epter mynd/ Og enn þramar meir
þa seiger hann / Huad er o þarþuara og o gudlígra/
enn þ / at til reickna þann velgíorning stóckum og
steinum / sem ap Gudi er gepinn-og weitr / Þyrst þ
einginn kemzt til þaudisins nema þyre Chrustum /
Huar þyre rænum roier þa Gud sinne heidran / og
veitum hana maludum og vstkomum Likneskium/
Suo sem at funne þau at hialpa oss i vorum nauðsyn
nium / og Saluhialpliga at giora.

Kallar ecki Gregorius Pap-
we Likneskenedr vppfaustin/þræ
di bær o lærdra
manna?

Christner

Ap Likneskiunum.

Christner menn mega vel hafa með góðre
Samuigðu / þíslar marck vors Herra Jhesu Christi/
Mariu líkneske / Patriarchanna / Prophetanna/
Postulanna / og annara Heilagra manna epter myn-
der / Suo sem þyre omr minnis teikn / þuiat
þar till duga þau off / At þau minne off a
Gudz velgioninga / og hans dyrdar samlig verck /
Suo sem þa / nær ed wíer litum mynd vors Herra
Jhesu Christi a Krossinum hanganda / edr hans vpp-
risu / þa kemr off íaðn snart til hugar þísl og blezadr
Dauidi vors Drottins Jhesu Christi / og hans dyr-
darsamlig vpprisa / Hueria hlute at hugleida / og a
þa at minnazt / er miog naudsynligt / og suo nytta
samligt / Þyre þann skulld seigir hín Sali Gregorius
suo Quod legentibus est scriptura hoc idiotis est pic-
tura / þ er / huad hiner boflærdu lesa i bokum / þ sa-
ma lest hiner o lærdu a epter myndum og vppfaustum
Einn þo skulu hiner Christnu ecki alleinazta læra
vt aþ þm vppfaustum og epter myndum bokanna /
Helledr mycklu þramar læra at lesa og sig at menta
vti Gudz bok / sem er Heilog ritning / þui huer
madr sem girnezt at hafa kynning aþ Gude / og hann
at þeckia / sa blytr ecki alleinazta at leita þess i Eps-
ter myndum og vppfaustum / Helledr blytr hann epter
boi og skipan Jhesu Christi at ransaka heilaga rit-
ing / Einn huerier eigi kunnat at lesa Heilaga rit-
ing / þr skulu heyrta Gudz ord / þuiat truan kemr
t aþ a heyrslunne ordzins / Suo sem þ Paull Postule
ann vtuisar til Roma : x. Capit, Dt

Ap Helgi Domum.
Utt ap Helgi Domum.

Enn huad seigir þu ap þm beinum
Heilagra manna?

Heilagra manna Lifamer eru Gudz Herbergi
og Austiere Heilax Anda / þar þyre voru i þyrstu/
ap godpusum gudhraddum Christnum móm þra bein
til samans lesin / og hirdslum wardueitt / Eruo sem
til minnis / Enn þar epter a seirna meir / heper þar
vt ap komet mickil miswerckan / og hia trunadur/
Suo þ eirnin i staden heilagra manna beina / hapa
optsinnis þram verit sett onnr bein / einhuerra illræ
dis manna / Christnu þolki at bidia / huar med þr haa
þa gint og gabbar / godz og peninga ap þatæfum ala
muga / og vppdictad suo mickinn wantrunad / þuiat
þr Þapwa Prestar / hapa ecki alleinazta hapt stocka
og steina þyre sin werck þære til plæging sinnar agirne
og stemeligs þiedrattar / Helldr iapnuel eirnin beina
in Daudra manna / þar þyre er og eirnin su vpptra
kan beinanna Heilagra manna / eda huernen sem þr
falla þ / þær Canonizationes / ecki utan þals og þies
ploge þra Þapwanna og Komnerstu Biskupa / þuiat
at margra manna Lifamer (suo sem hinn vife made
sagde) werda hier miog heidrader a Jarðrifi / Huera
ra Saler þ greptradar eru i heluite / Þess hins sa
ma hopum wier eitt Epterðami i lifsaugu hins

Ap Helgi domum

Heilaga Martini Biskups / huer ed þar þyre liet efs
na Kirckiu og alltare midr bröta / þ þolckit heidrade
þar einn mordingia og mandrapara / Þyre einn Hei
lagann þessar wott.

Enn huer er riette Helgi

domr Heilagra manna ?

Sann Helgi domr er þessi / þ wier epterþylgi
um Gudz heilogum möm / i Chriſtiligre Tru / þra
þolinmædi / og ſtodugleiſa / Og ſetia off þa ſuo till
þyremyndar og Epterdæmis / Einckum ſuo / at lika
ſem þr ap gudligre nad / hapua haþt eina ſtoduga
Tru a Iheſum Chriſtum / elſkat ſinn ſam Chriſtinn
ap Niarta / Og ſtadpaſter bliþuit i tætningu truaz
rinnar / Og med þolin mædi Daudann lidit Chriſti
vegna / Og eru ſuo i Gudz riki inn komner / Suo
ættum vier nu og eirnin þyreþuiliþ epterdæmi At hue
riazt og lockazt till at bidia Gud þeſſ aluarliganna
þ hann wolie eirnin hlutſkipta off / Sem hier a Jara
derike erum / Og i holldiligum likama lipum / ſannre
tru / kærleiſa / þolin mædi / og ſtadþeſtu / Sem þr
hans aſtuiner hoþdu / Og at wardueita off vnder
ſkiote ſinnar miſtummar / Suo at wier eins og þ þr
eru Nidedan þarner / og huilazt nu i þridi Gudz / mæta
tum og eirnin lika hiedan þara i þridi Gudz / Og
off at gledia medr worum ſambæðum / i eiliþligum
þagnadi.

Dr ap

Ap Helgidomum Ut ap Greptruninne

Huad an heper greptran daudra manna
sinn vppruna ?

Utap Gudz ordi / Genes: iij Capit. seigir Gud
suo til manzins / þu ert molldarduþt / og at molldu
skaltu apter verda / þat litla ordit sem kallazt Aphar
a Ebrestu / þ er molldar duþt / Og kallazt hier sierdes
lis su Jardarmolld / Sem voppuerdr grapin og vóm
er wellt / Suo sem þa afr er nyplægdz / eda / Suo
sem þær grapuer ed tekna eru Daudum móm huar
ut ap / þ su siduenian / Lifamana at Jarða / heper alla
tima heidarliga werit halldin / bædi þordum Daga i
hia Gyðingumum / og suo nu seirna a timum i hia
Christnum móm / Og þ hid sama er einn witnisburz
dr / worrar truar / þ wier truum holldzins vpprisu /
Og lika wois færleika / Sem wier giorum wizr vora
þramliðna naunga / Eigi suo þ wier hopum mist
þra / Helldr at eins sem at sie þz sender i weginu þy
re off / misgrunandi þ eigi at wier munum þa alla
apter sia a deige Drottins / og a samt með þm i Chris
sto at lifia eilifliganna.

Huar skulum vier grap= tar stadina hapua ?

I hia þm hinum gomlum / suo Gyðingū sem heidnū
In ij móm

Ap Greptraninne.

möm/ Þi hafa graptar staderne vtan borgar we-
rit / Svo sem þ Abraham feypti akrlandit ap E-
phron at hann iardadi þar komu sina Saram / Ges-
nes: xviii. Þar ed eirnin seirna meir Abraham Isas-
ac/ Jacob/ og Josep wour grapner / Svo ward og
lika sa þramlidinn sonr Eckunnar vrbornn ap stada-
num/ Huern ed Christur oppreiste ap Dauda vidz
hlidit Borgarinnar? Taim Luce vii. Capit: Og Las-
zarus war og grapinn þyre vtan Bethaniam Jor-
hann xi. Svo war og eirnin wors Herra grop þyre
wtan Borgina Jerusalem Johann: xix Capit: Þar
vt ap heper þetta latinu ordit Efferri/ i veniu werit
hæft / þ þyðizt at wera vt borin / Enn slicks siduana
þarþeckit wid hier i landi.

Huernen skal su greptran

daudra manna/halldin vera?

Greptran lifamanna skal ap Christnum möm
heidarliga halldin verda / þyre þrar o þrigdiligrar
wonnar safer/wortar woppisu / Og lifame þramli-
dinna / Skulu hiner Christnu ærliga till graptar
þlytia / Og þa med sænd og sidsemd nidz setia / Og
i hia gropinne skall off þ till hugar koma / at vier
aller saman ap Adam till erum dauder og þyre dæm-
der/ Og þar apte i mot i Christo lipuande wordner/
þui Drottinn wor Ihesus Christur heper þætt
off apo

Ap greptraninne.

off aptr alla þa hlute / Sem Adam hann tyndi og
kapadi.

Þuist Jhesus Christus heper þyir morra synða
saker Dauda lidit / og worat synder apskapit / og þyre
sinn Dauda / worn dauda i helslegit / og er suo word
inn ollum riectruodum móm lipins woppisa / Huer
ed truer a hann / eirnin þo Daudr væri at mestu / þa
mun hann lipua / Og huer ed þar lipuer / og truer a
hann / Sa mun ecki Daudann sia at eilipu Jo. xi Capit
Worer likamir eru limer Christi / og lika sem þ Gud
heper vppuaker Herrann Christum / Huer at er wort
hopud / Suo lika þa mun hann off / þyre sinn kraptr /
eirnin woppuelia þ. Corinth. vi. Capit.

Enn huernen skulu graptar

staderner halldner wera?

þi Kirckiu gardar edr legstader / sem Christner
menn eru i graptar / skulu med allre sæmd og heidre
vpphalldner verda / Suo megum vter og wel eirnin
med godre samuigku pryda og paga legstadiina þram
lidinna medr godum vimbunade / Og dæmi saugum
heilagrar richingar / at off mætti suo til hugar koma
truan vt ap vppisunne og doma deigum.

Diner Christinu giora þ riectiliga / at þi pryda og
bua wírdiliga wim leide edr legstade sinna þramlidinna
ast maña / þar i mot þa giora þi allerilla og rangliga
sem ouirða og þyrelita graptar stade daudra manna /

¶ In. iij

þi

Ap Greptraninne.

Þe somu eru rietter Saducei og Epicurei / þe eru þess
fonar willu menn sem ecki trua ppprisumne / þe ed og
allz ecki skerta um vpprisuna / nie þe pter komanda
liput / og fasta þui vt lifomum Daudra manna / eigi
odru wis en suo sem hrei amerra fuitenda / og eirni
med potum troda þra bein / og þyre lita Kirckiu gar
dana / þa Gudzakra / hapandi suo allz ongua rækt a
graptar stodum þra lidinna.

Þeir Eusebius og Athanasius mintuþt eirni
Christinna manna Kirckiu garda / a huerium þe plo
gudu at þinnazt / til at bidiazt þar þyir / og hielldu
slika stade Neilaga / og i mycklum heidre / þyre þra
lifama og beina saker Neilagra manna / sem þar
huilddu i þm sama stad / þar vt ap kolludu þe Kirckiu
gardenn Cemiterion / þe er eitt sueþn hus / Og Ju
dei kolludu hann Beth Naym þe er eitt herberge lip
uandi manna / þuiat þe trua / þe Abraham / Isaac /
Jacob og aller / adrer Gudz astuiner mune lipua / og
þe lifamer þra skule endilipua / og þær somu saler apte
til þra huerþua.

Uþ ap Vpprisu þra

Lidinna.

Huad er Vpprisan Daudra
manna ?

Hun er eitt Gudz dasemdar werck / suo þe aller
menn munu a epsta deige Vpprisa ap Dauda / Go
der

Ap Upprisunne.

Der menn og riettlater til kiliþrar þínu og þýredæminu
gar. *eykyps kypis / en 28. 8. 1. 1. til /*

Hvar med villtu Sanna

Upprisuna Daudra
mamma?

Þessi Articulus truarinner vt ap Upprisunne
þræmldinna / er sa hinn hæðste Articulus einn vorrar
truar / þýre huers saker þ wíer íatum og meðfennum
eirnín alla hina adra / þat þýre werde hann vti þui
17yia Testamento / með augliofum ordum wottadr
og opfsinnis til teicknad: / Og þ sama er miog nytts
samligt / þ wíer hiner Christu hopum alla tíma þýre
off og vorre augsyn / Sannar / styrar og skilmerckis
ligar greiner / og opinbera vitnisburde Heilagrar
ritningar / Til at styrckia og at stadþesta vor huga
skot vti Gud: ottra og riettri tru / i more þm Epic
ureis og Heidinna manna rangsnumum meingins
gum / Og hondla suo þennann Articul / þ wíer mus
num wißiliganna a Epsta deige upprisa ap Dauda.

Seig hier þræm nockrar grei-

ner vt þui hinu 17yia Testam
mentinu.

Christe

Ap Upprisunne.

Christe hann sannar sialpr Upprisuna Daudra manna Matthei xxi. Capit. Ut ap þm Gudz ordum sem standa Exodi iij. Capit. Egem Gud Abrahams og Gud Isaacs / og Gud Jacobs / Enn Gud hann er ecki Gud daudra / Helldr lípuans de manna / Þar þyre þa hlíota nu hiner Heilogu / Sem þræmliðner eru með sinum líkomum vpp apte at rísa ap Dauda.

Item Matthei xxvii. Capit. Matarger lífamer Heilagra / þra ed suapu risu vpp / og geingu vt epter hans vpprisu vt grofumum / og komu i borgina helgu / og auglýstuzt þar morgum. Item Luce xiiij. Þat mun þier endigolldit verda / i Upprisu riets látra. Item Johann: vi. Capit. Þad er uillie þau dísins / Sem mig heper sent / þ huer hann sier Sonum / og truer a hann / sa hapue eilípt líp / og eg mun vppuekka hann a epsta deigi. Item Paull Postule hann seigir til Roman: viij. Capit. Ep at ande hans sem vppuackte Ihesum ap Dauda / bygger með ydr / þa mun sa hinn same sem Christum vppuackte ap Dauda / eirnin ydra Daudliga lífame lípande giora / wegna þess / at hans Ande bygger i ydr / Og enn þræmar seiger hann / þ vier sem hopum þrumstok Andarins / berum mod i sialpum oss / epter þre Sonarleipðinne / og wæntum epter eudlausni vors Lífama.

Item i. Corinth: xv. verndar Paull Postuli þennann Articul með allre raufsemd / og seiger / Lífa suo

Ap Gpprifunne.

Pa suo sem þ Daudinn er kominn ap einum manne
til / Svo er og eirnin Gpprifan þamliðinna kome
þyre einn mann / þuiat lifa / suo sem þr deyja aller i
Adam suo munu þr i Christo aller lifuande verda.

Item ij. Corinth: iij. Wier berum allatima
þa deyding Drottins Jesu a vorum Lifama / suo þ
eirnin lifuit Drottins Jesu opinskart verði a vor
um Lifama / Wier vitum / þ þa / Sem Drottinn
Jhesum heper vppuaf er / at hann mune off eirnin vpps
uefia þyre Jhesum etc. Item j. Tessal: iij. þui
þyrst wier vitum / þ Jhesus heper Dauda lidit / og
er vpp aptr risinn / suo mun Gud og eirnin / þa sem
þopnader eru þyre Jhesum þamleida með þm.

Seig nu þam greiner þins

Gamla Testamentis
þins.

Spamadrinn Esaias seiger suo i xxx. Capit. þ
Gud mune a þessu þialle i burt taka / þa andlitz Suei
þan / með þuerre þ aller menn eru sueipader / Og
þa þyrting / með þuerri þ allar þioder eru til þyr
dar / þuiat Daudinn mun með allu i burt fvolginn
verda etc. Þyre þessa Sueiþan skal skilazt / suo sem
þetta þ aller dauder menn verda sueipader / og heper
suo mickit at seigia / hann mun lifna lata þina Daudu.

Og Esaiæ xxxj. Capit. seigir hann / þiner þis
ner Daudu munu lifna / með þinum lifamum vpps

Do

aptr

Ap Opprisunne.

aptr rísa/Vake þíer og gledið yðr þíer sem liggir í
drupte iardar etc. Og þar í þm sama stad seigir hann/
þar þu mitt þolk inn í þín sueþn huss/. Og lýf þínar
dyr till.

Item Ezechielis xxxviij. seigir Gud Siá þu
eg mun vppluka graupum yðar/og mun yðr mit þolk
vt leida vt þm somum yðar gropum/Og eg mun gef
þu minn Anda ú yðr/Suo at þíer skulut lípua aptr og
eg mun innsetja yðr á yðra ættirð etc.

Item Job xix Capit. hann seigir / Eg veit þ
minn þrælsare lípuer / Og hann mun mig híer seirna
meir vt Jorðu vppuefja / og á epsta deigi mun eg vpa
prísa/og í klæðazt aptr mínu skíne/ og í mínu hólð
mun eg Gud síá.

Suo kunnun viðrnu lofsins/vt ap ollum Gudz
þyreheitum og Epterdæmum þedrianna / þ wíssiligan
na og wólldugliganna at alyckta og oskfurda/At þar
sía eitt annat líp þ eilíplígt er / Og í ollum þm þyre
heitum/Sem Gud heper suo gíort víðr þedna / þa
er þessi articulís vt ap opprisunne og ap eilípue lípe /
þar heimogliga með handtíeradr/og þar innelucktr.

þuát Gud hann til sagði þedrunum/ þau þín
merckilíguztu þyreheit / Suo at þr skýlðu þapa á
Gudí og vnder hans mýskunn sína hugfualan og
hlýðdar wérnd/þullann þaughut og alla vnadsemd./
Enn nu síaum wíer þ hiner æðztu og Heilaglí
guztu mena í þessu weralldar lípue þa líða hien
angr/

Ap Vpprisunne.

ange / vtlegd / og armadi / Lika sem at Gud hann
hæpue ypuer gepit þa / og skeyti þm ecki / Þyre þan
skulld þa er þar wissiligganna eitt annat epterkos
manda lip þyre hondum / Þar inne ed Gud mun
hina Heilogu / epter þetta lidit lifuit / gledia wis
lia med eilipre hugfualan / Og launa þm meðz dyra
dar samligum þagnadi / eilipra og oporgeingiligra
lipdaga.

Þetta híd sama lærir og eirnin Þistillinn till
Ebreos þ hiner gomlu þo þedmet hæpui hæpt truna
ap vpprisunne / Ja seiger hann i trunne hapa þr aller
latist / Aller hapa þr og eirnin þyre truna vitnisburð
dinn þeingit / Enn þyreheitid hapa þr ecki medrekir /
Alþ þui þ Gud heper aðr till þorma eitt huad þetta
þyre hugat vm oss / Suo at þr an vor yrði ecki þull
komner giorder / Þar þyre baud eirnin Jacob sonum
sinum / At þr skyldu grapa hann þramlidin i gro
þum þedra sinna / Lika suo eirnin þa skipadi Joseph
Israels sonum Bræðrum sinum / Væter ed Gud hann
vtleidde þa ap Egíptalande / At þr wílldu hans
bein i burt bera meðz sier / Og grapua þau hia þes
drum þra.

Alunu eirnin aller menn

vpprisa / bædi goder og vonder ?

Þar mun vera ein almenninglig vpprisa allra þram
lidinna manna / bædi riectlatta og ranglatta / Enn

Do ij

þsaa

Ap Upprisunne.

Þ sama med einum mycklum atskilian leika / Þi hiner
godpusu / Gudhræddu / og vtuoldu / munu vpprisa
til eilíps líps / Enn hiner ranglatu og ogudlígu / og
þýredæmdu / munu vpprisa til doms og till eilíprar
þortaupunar.

Sanna þ vt ap heilagre

ritning þ hiner omílldu munu eirnin
vpprisa með and og líkama
til eilípra fuala.

Johannis þimta Capit: seigir Christur suo / At
þu stund mune koma / a huerri / þ aller þi / Sem i
gropunum eru / mune heyrá raust manzins sonar / og
munu hiet þram ganga / þi sem gott hápa giort till
lípsins vpprisu / Enn hiner sem illa hápa giort till
domsins vpprisu.

Item Danielis vii. Capit. Aðarger vt ap þm
(seiger han) Sem liggia i duple iardar og sopua / mu
nu vppriakna / Adrer till eilíps líps / enn adrer til eilípa
lígrar skamar og þorsmanar.

Item Sanct. Paull ij. Corinth. v. Capit: seigir
suo / Aller hlíotum vrier at opinberazt þyre domstole
Christi / suo at huer einn meðtake þ / a sinum líkama /
epter þui sem hann heper giort till / huort þ er gott edr
illt. Item Matth x Capit. seiger Christur suo / At
þier skulut mycklu meir ottazt hann / Sem þyrepara
kann salu og líkama til heluítis.

Item

Ap vppriunne.

Item Esaie lxxij. þz munu vt ganga / Og sia
þra manna lifame / sem misgjort hapa vord mig / þv
at þra madfr mun eigi deyia / Og þra elldr mun eca
fi vt sloekna / Og þz munu stygd og viddiödr werda
ollu holldi.

Huernen þa hellzt

stier vppriusan?

Sancte Paull j. Corinth: xv. seigir þat wter munu
unn ecki aller söpna vt ap / Enn aller munu vier þo
vmskiptiliger werda / og þ næsta skyndiliga a einu
auga bragdi / wdr þann sidazta ludr þvt / þvrat luv
drinn mun sit hliod / ap stier gepua / Og þiner Daudu
munu vpp apte risa o þorgeingeliger / Og wter þiner
adret munum vmskiptiliger verda.

Huernen mun þessi vms

skiptingin stie?

Þetta hid þorgeinge liga (seigir hann) hlytr at i
flædazt þvi þinu opor geingiligu / og þetta hid daud
liga hlytr at skrydazt þinu o daudligu / Enn þa þetta
hid þorgeingeliga og hid Daudliga i flædizt þinu o
daudliga / þa þvkomnazt su malsgrein sem at skriptu
er / þat daudinn sie burt suolginn i sigran / Daude
þvaz er þinn bröddr / Heluite þvaz er þin sigruning.

Do iij

Huernen

Ap Gpprisunne.
Huernu munu hiner Riett-
latu vpprisa?

Dyrðar samliganna / þyre vtan alla roanseme /
andliga og lifamliga / hinn Heilage Paull j. Corint:
xv. Capit. Hann þramtelur þiorar giapuer vega
samligs lifama suo seigiande / þ ein stiarua ypuera
uinne adra i biartleik / Lifa suo eirnin vpprisan þram
lidinna / Þuiat sa lifamenn sem þorgeinligir er nidi
sadi / mun vpp apter risa o þorgeingiligr / Og þ
holld sem nidi verði Sadi i roaimætte / mun vpp apter
risa i vegafermd / þat nidiuerði Sadi i breysfleik /
mun vpp apter risa i krapte / Og þ nidiuerði Sadi
einnfiotligir lifame / mun vpp aptur risa einn andligir
eilipligr lifame / þar seigir S. Paull: þ lifamer
Riettlatra munu þrydder vera með þiorum asigios
þum eiliprar dyrðar / sem er / at þ mune vera biart
ter og skiande / þagrer og þrydiligr / stercker og
voldugir / o dauðligr og eilipligr.

Sanna þu Gpprisuna vt
ap Skepnunum?

Dygg þu at hucite korninu / þui ed þurru og
hreinu verði i Jord kastad / at þ lifnar ecki suo þ be
ri auogyr / vtan þ deyie og rotne ad / Svo seigir
og eirnin Ihesus Christus stialpe Johan: xij. Capit.
Vtan suo sie at hucite kornit þ þalle i Jord og deyie
nidi /

Ap Eppriunne.

nidi / þa blipur þ eitsam in / Enn ep þ dey / þa þæ
rir þ mickinn auogyt / Lika suo sem nu eitt litid þurt
hueite Korn / þ i Jorð er fastad / þa rotnar nidi / og
at siduztu lipnar þo aptur / wegy vpp / I þyrstu er þ /
eitt litid gras strá / sidan werð þat halme vt ap /
a þm halmenum wegy eitt agy / og i þm agyinu
morg Korn / Svo mun og eirnin sa same Lika menn /
þ sama hollit sem dait heper / grasit / og rotnad
er / og med huerium hætti þ heper hellst tortynst / eir
nin vpp apter rísa / þamkoma / og lipuande werda /
to vm ræðanligre þegurd / þuiat hiner rietlatu mu
nu i Ríke Gudz skina sem Sol / Matth : xij.

Enn huernen mun þm vegna

sem hie a Jarðrike munu lipuane
de þinnast / þa ed hinn sidaz
te dagr ypuer.
Kemt?

þ hiner somu sem þa lipua / munu ecki koma
i þra hendr sem grapa hina Daudu / þuiat suo seigir
þaill Þosule i. Tessal : iij. þat vier / huerier ed
þa lipum og ypuerblipum i til komu Drottins / at
vier munum eigi þyre þm koma sem suapu / þuiat
Drottinn sialþr mun med her ope og hopur Engilsina
raust / og Gudz herludre / opan koma ap Himnum /
og hiner þam lidnu i Christo munu þyrst vpp apter rí
sa epter a wíer / huerier ed wíer þa lipum og
ypuere

Ap enda Heralldarinnar.

Ypuerblipuin / werdum til lifa vpp numner med þm
sorum i styen til mog vid Drottinn i loptid / og mu-
num suo hia Drottne vera alla tima.

Ap enda Heralldarinnar

og þm Epsta Dome.

Huad er sa endi Verallda-
rinnar.

Þ er ecki Annat / enn suo sem þa nær ed vmsys-
slan þessarar veralldar / heper þeingit einn Enda /
og vm skipting timanna er vmlidin / suo sem at er
wett og Sumar / dagr og nott.

Huad er sa Epste Dome

edr dagr Drottins.

Hann er þa / nær ed Drottinn vor Jhesus Chrifte
man koma / i mycklum Krapte / dyrd og tignar vells-
dis / til at seigia þann sidasta dom / og þann obrigdi-
ligann orskurd ypuer ollum móm / epter þui sem huer
heper gjort til / godum til eilips lips / enn vordum
til eilipra elldz fuala.

Hueru margpaulld er

tilkoman Chusti?

Dei

Appende Veralldarinnar.

Heilog ritning seigir af tvepalldre tilfoma
vora Herra Jhesu Christi / hin þyre var litelat og
hæddi ecki mickit alit hia möm / þann tid ed hann
þæddizt mædr i þemman heim / i lifing eins þionustu
manz / suo at hann bæri vorar Synder a Krossinum /
og bitalade vorar skullder / Enn hin onnr til foman
mun vera dyrdarsamlig og ogurlig / nær ed hann
mun foma / sem einn ædzt Domare / i mycklu tignar
velli i enda veralldarinnar / til at dæma lifuend
di og Dauda / þar þyre seigir hinn Heilage Augusti
stinus suo / Venit Christus occulte iudicandus / ve
niet et manifeste iudicaturus / þ er / at Christe sie heia
moglika komenn / suo þ hann yrði dæmdr / hier epter
a mun hann opinberliga foma til. at dæma alla Ver
alldina / Svo lifa seigir og S. Paull / Acto xvij.
At hann hæpui sett þar einn dag til a huerium ed hann
will dæma alla heims fringuna með riettuise. Og
Act : x. Christe er til sett af Gude einn Domare /
lifuande og Dauda.

Huernen mun hann koma til at Dæma?

Syneliga i skyrum / lifa suo sem þ hann vpp stie
til Himna Acto : i. Capit. og i mycklu Tignar velli
di og dyrdar ligre vægsemd / Matth : xxv. og með
raust hoput Eingilsins / og með Gudz herludre
i. Tessal : iij.

pp

Huar

Apenda Heralldarinnar.

Huar þyre vill Gud hall- de Domenn?

Þat hann gefur ollum ríettruodum möm a Sa-
lu og Lifama eilíft líp / Enn ollum o mildum og
þyredæmdum allz yns þífler / og eilípan elld.

Huer skipan mun vera þess epsta Domsins?

Udr enn þ Doma dagrinn kemr / munu þar skie
noctr teickn / Og noctr þa munu skie a þm sama
deiginum / Og sum teicknin munu þar epter a
foma.

Huer eru þau Teicknin sem adr munu skie?

Þat Romuerska ríkt mun í eydelagt verda /
Sa madz Syndarinnar og glotunar Sone mun opins
ber verda íj. Tess: íj. Þar munu og vpprísa þals
schríftner / og þals Spamein / Christilig Kírckia
mun og hliota at lida þungar þreystaner og myck-
lar opsofner / Matth: xviii. Þar munu og skie
teickn a Solu og Tungle og Stíornum Luc: xxi.
Og Gudz Euangelion skal Predikat verda í allre
Verolldinne / meðal allra þjóða.

Enn

Ap enda Heralldarinnar.

Enn huer teickn munu skie

a þm sama deiginum?

Lika suo sem þ ellding ap Þinne opan/ hun ly
fer og leiptrar ypuer alle huad vnder Þinnenum ez
Svo lika mun a Þanzins Sonr eirnin a sinum deigi
wera Luc: xvij. Elldr mun vndan hans augliti
ganga Psalm xcviij. Teicknit manzins Sonar mun
birtast i Þinnenum a Matth: xviiiij. Aller Dander
mun einu Ypprisa / bædi goder og wondet / Og
Chriſt mun fundgreina huora þra oðrum / Svo sem
einn Sanda tveit arſtur Laumben þra fidumum /
Og hann mun þann ſidasta Doms orskurd yper
þm ſeigia a Matth: xxv. Capit.

Huer eru þau teicknin sem ep
ter munu þylgia.

Þessa þins Syneliga weralldar heimsins þor ný
ung/ Þyre dæmdra manna fualer / og eilíp þortopun /
Og eilíp þlíp vtualdra manna.

Þunnum vier nockut at vita

stund og dag þess epsta
Domsins?

Met / þuſat Chriſt ſeigir a Matth: xviiiij. ap
þm deigi / og ap þre ſundu / weit einginn / og ecki
Þp ij Eingl

ap Eilípu lyse.

Einglarnir ap himnum / helldr alleinagja mínna þar-
der / Og hinn Heilage Páll seigir j. Tessa : v. Það
dagar Drottins munu koma svo sem þjófur á natar-
tima / þútt nær ed þú seigja / At þú sé þrú / og
andvara láust með öllu / þá mun stýndiliga yður þá
koma. dauða og þordarþan.

Ut ap Eilípu lipue og eilípum Dauda.

Huad er Eilípt líp ?

Eilípt up er ein Sammarlig völdkenning Gudz /
og vors Drottins Jhesu Christi / Quert ed hær vpps
byrjað i riectre tru / i anda / og onuggre won og
mun opinbert verda / epter þetta lídit lípuit / i eilí-
pum þaughude og Salu hialp / Svo seigir Christe
Johan : xvij. Capít. Enn þ er eilípt líp / at þú wis-
d: kenne þig einann og sannan Gud / og þann ed þú
heper vsent Jhesum Christum.

Huad er sa eilíplige Daudinn ?

Eilípt Dauda / er ein eilíplig skelpuing og hrell-
ing Samningunnar / þyre þre Gudz ogreligre reide.

Huer heper tilfagt off. Eilípt líp ?

það

ap Eilip þu lype.

Það sama heper giort/Drottinn vor Jesus Chriſt

Huerium heper hann til sagt þ?

Riettruodum mönum / Þuiat suo seiger hann
Joh: iij. Cap. Huer hann truer a Gudz son/ Sá he
per eilipt líp/ Enn huer hann truer ecki synenum/ Hann
mun ecki sia lípuit / Helliðr blipt Gudz reiðe yper
honnun / Og Johann. v. Capit. Sannliga Sannli
ga seige eg yðr / Huer hann heyrir þinn ord/ og truer
þm sem mig heper sent / Sá heper Eilipt líp / Og
kemr ecki i Domenn/ Helliðr hann þra Daudan um
til lípsins i gegnum komenn.

Þuad þullgiorir þ þio eilípliga lípuit ?

Þat þið sama / at wíer þonemum ongua sýnd
þadan i þra/ onguann Dauda/ ongua ognan/ nie hras
ðlu/ Helliðr- þopum wíer þa eilípan þauginn / E
Saluhialp/ Suo sem þ Esaías hann seiger xxv. Cap.
Þat Daudinn mune með ollu i burt suðlunn weyðaða
og Gud Drottinn mune tarpullen i burt þerra ap al
ra augsyn/ Og Apocalip: xxi. Daudenn mun þa eigi
leinge vera/ eigi harmur eða fuein/ nie hrygd / þvi at
þið þyrsta er vmlíðir.

Item Esaie lxx seigir Gud/ Eg mun skapa ein
pp iij. n vān

Ap eilipu lípue

...hann hamin og nýla Jord / Suo at þú hami þerra
minu ec. . gætt vera / nie þ til hugar foma / Veldi min
nu þ gledia sig eilípliganna / og gladuærir vera / yþ
ner þm hlutum / Sem eg skapa / þuiat siapu / eg mun
skapa Jerusalem til vnadsemdar / Og heinnar þolk till
þagnadar / Og eg mun gladi vera yþuer Jerusalem /
Og mig gledia yþuer minni þolki / og stynt graturs
sina / nie hareystis fucinan / þai eigi leingr þar inne
heyr droerda.

Item Esaie lj. Cap. Miner endileystu Drottins
minu aprt iua / Og til Sion foma með lopstir / Og
eilip glei þu mull vera yþuer þa habdi / vnadsemd og
þagnud minni þa hondla / Enn gratur og fucinan
min þa þa iua.

Item Esaie lj. / I þa veraldar vpp hapui / he
þer þeckr med augum sied / nie med eyrum heyr verit
huad þa somu mun stie / Sem vpp a Drottinn vona.

Item Psalm xxij Miner þatælu minni neyta og
sadder verda / Og þa sem epter Drottne leita minni
lopa þann / og þa þiortu skulu eilípliganna lípua.

Þessar greiner og vitniþburder Dellagrar rit
ningar / vruifa líofliganna / at þ híd epter fomaða /
eilípu lípuit / þa minne eitt suodant líp vera / i huez
riu at vrier erum þrelfader i þurt þa Dioplinum /
Daudanum / Syndinne / Deluite / og i þa allre o gæ
þu / Og munum suo sidan lípua eilípu lípue / I einu
eilíplíu líofe og stinande birtu / Og vti einne sammar
ligre Gudz iatningu / og munum suo glader vera / og
gledia

Og eilipan Bauda.

gledia oss med eilipum þauðu / vð eilíplígre gie
di og Saluhjálp / Hueria at oss gepui sa hinn goð
giarnazte / Og hinn misunnssamazte Gud þyre
Ihesum Christum sinn eincka Son / Huer
ed med þauðr og Heilogum And
da / lípuer / Og ríker /
ypuer ollum hlutum
blezadr herra
at eilípu
Amen.

Gudi sie eilípt lóp / þeðue
og packer Amin.

Þr hiner hapa allz nægtir vins og wísta / Eg seþ
þulluært og huilunzt í þrídri / Þt þu Drottinn Gud
hjálpur mier þ eg ottalaus bygge Psal iiii.

Einum Gudi þauður og Syne og Heilos
gum Anda sie eilípt lóp
ad eilípu Amen.

Þryckt í København ap mier Hans
Wingaard 1558.

